

وقف لله تعالى

شرح متن

الدروس المهمة لعامة الأمة

شهرى كتيبى

وانه گرنگه كان

بو تيكرای نومست

المؤلف : الامام عبدالعزيز بن عبدالله بن باز
الشارح: الشيخ هيثم بن جميل بن سرحان

نووسينى: پيشهوا عبدالعزيز بن عبدالله بن باز
رافه كردنى : شيخ هيثم بن جميل بن سرحان

شهرى كتيبى وانه گرنگه كان بو تيكرای نومست

نووسينى: پيشهوا عبدالعزيز بن عبدالله بن باز

شرح متن

الدروس المهمة لعامة الأمة

Email: islamtorrent@gmail.com

site: www.saarhan.net

site: www.attasseel-alelmi.net/ar/

سازمان
مطالعه و ترویج قرآن

وانه گرنځه كان
بو تيكرپاي ئوممهت

وانه گر نگه کان بو تیگر ای نوهمهت

نوسینی: عبدالعزیز بن عبدالله بن باز
راقه کردنی: هیثم بن محمد جمیل سرحان

بە ناوى خاى بەخشندە و مېھربان

راقەى پېشەكى نوسەر

شەيخى پېشەوا (عبدالعزيز بن عبدالله بن باز) – رحمةتى
خاى لى بىت – دەفەرموئىت :

بە ناوى خاى بەخشندە و مېھربان
سوپاس و ستايش بۇ پەرۋەردىگارى جىھانىان ، ۋە دۋارۋژ و
دەرئەنجام تەنھا بۇ خۇپارىزانە ، ۋە سەلەت و سەلام لەسەر
بەندە و نىردراوى خۇى پېغەمبەرمان (محمد) و لەسەر ھەموو
ئال و ھاۋەلانى بىت .
أما بعد ...

ئەمە چەند باسكى كورتە دەربارەى روونكرندنەۋەى ھەندى
لەۋەى كەۋا پىۋىستە خەلكى بە گشتى بىزانن دەربارەى دىنى
ئىسلام ، ۋە ناوم لى ناۋە (ۋانە گرنگەكان بۇ تىكرائى ئوممەت) .
ۋە داۋا لە خوا دەكەم سوودى بۇ مۇسلمانان ھەبىت و لىم قبول
بكات ، ھەر خۇى بەخشندە و مېھربانە.

عبدالعزيز بن عبدالله بن باز

بو (وانه گرنگه‌کان) ده‌خوینین ؟

چونکه گرنگه هه‌روه‌کو نوسهر ناوی لیناوه و هه‌روه‌ها زانایان
ئامۆژگاریان به خویندنه‌وه‌ی کردووه.

ئه‌گهر که‌سیک بلایت : به‌لی ئه‌وه گرنگه به‌لام بو عه‌وامی
خه‌لکیه و منیش قوتابی زانستم ، پله‌ی من له پله‌ی خه‌لکی
عه‌وام به‌رزتره !

وه‌لام : پرسپاری لی ده‌که‌ین چی تیدایه ؟ ئه‌گهر نه‌یزانی ئه‌وا
عه‌وامی خه‌لکی له‌و باشتن ، وه پیویسته قوتابی خۆی به‌که‌م
بزانیت و خۆی به‌زل نه‌زانیت به‌رانبه‌ر به‌زانست و زانایان ،
وه له‌سهر ریگای زانا ره‌بانییه‌کان بپروات .

وه له (صحيح البخاري) دا هاتوو : مواجهید فهرموویه‌تی :
که‌سی شه‌رمۆک و خۆبه‌زل زان فی‌ری زانست نابن .

(وانه گرنگه‌کان) چی تیدایه ؟

۱. ریگای پیشینه‌چاکه‌کان له‌گه‌ل قورئاندا له‌ خویندنه‌وه و
له‌به‌رکردن و تێپارمان و کارکردن .

۲. روونکردنه‌وه‌ی ئیسلام و ئیمان و ئیحسان و ته‌وحید و
به‌شه‌کانی شیرک .

۳. روونکردنه‌وه‌ی نوێژ .

۴. روونکردنه‌وه‌ی ده‌ستنوێژ.

۵. خۆپازاندنه‌وه به‌ ره‌وشته شه‌رعیه‌کان و ده‌ستگرتن به
ئادابه ئیسلامیه‌کانه‌وه .

۶. وریاکردنه‌وه له‌ شیرک و جوهره‌کانی سه‌رپیچی .

۷. ئاماده‌کردنی جه‌نازه و نوێژکردن له‌سه‌ری و به‌ خاک
سپاردنی .

زانیان بۆ نویسنه‌کانیان به (به‌سمه‌له) (۱) ده‌ست پێ ده‌که‌ن ؟

(۱) به‌سمه‌له کورت کراوه‌ی (بسم الله الرحمن الرحيم)ه

وانه‌ی یه‌که‌م

سوره‌تی (الفاتحة) و سوره‌ته کورته‌کان .

سوره‌تی (الفاتحة) و ئه‌وه‌ی ده‌توانریت له سوره‌ته کورته‌کان ، له سوره‌تی (الزلزلة) تاوه‌کو سوره‌تی (الناس) ، خویندنه‌وه‌ی و چاککردنی خویندنه‌وه‌ی و له‌به‌رکردنی و راقه‌کردنی ئه‌وه‌ی پێویسته لێ تێ بگه‌ین.

روونکردنه‌وه :

پێویسته هه‌موو رۆژیک - هه‌روه‌کو حاڵی پێشینه‌کان - ده‌ ئایه‌ت له‌به‌ر بکات له‌ گه‌ڵ خویندنه‌وه‌ی راقه‌که‌ی له‌ ته‌فسیریکی کورتکراوه ، وه‌کو ته‌فسیری (ابن سعدي) - ره‌حمه‌تی خۆای لێ بێت - و پشت به‌ستن به‌ خۆای گه‌وره له‌سه‌ر کارکردن پێی .

قوتابی زانست به‌ چی ته‌فسیریکی ده‌ست پێ ده‌کات ؟

ئامۆژگاری قوتابی زانست ده‌کریت به‌ ته‌فسیری (تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المّان) ده‌ست پێ بکات له‌ نووسینی شه‌یخ (عبدالرحمن بن ناصرالسعدي) - ره‌حمه‌تی خۆای لێ بێت و خۆای گه‌وره لێی خۆش بێت - .

بۆ ؟

چونکه نوسه‌ر -ره‌حمه‌تی خۆای لێ بێت - بایه‌خ به‌ ته‌وحید ده‌دات	چونکه یارمه‌تیده‌ره بۆ کارکردن به‌ قورئان به‌ ئیزنی خۆای گه‌وره	چونکه ده‌سته‌واژه‌کانی ئاسانه‌و روونه‌و هیه‌چ ئالۆزییه‌کی تیدا نییه‌	چونکه کورتکراوه‌یه ، بۆیه ده‌گونجی که‌سی سه‌ره‌تایی بیخوینتیه‌وه	چونکه زانایان ئامۆژگاریان پێی کردووه و بایه‌خیان پیداوه
---	--	---	--	--

به‌شه‌کانی خه‌لکی له گه‌ل قورئاندا چه‌ندن ؟

خه‌لکی به‌رانبه‌ر به قورئان بوونه‌ته سی به‌شه‌وه ،
دوو لا و ناوه‌ندیک :

خوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿ وَقَالَ الرَّسُولُ يَرْبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴾ الفرقان: ۳۰ واته : پی‌غه‌مبه‌ر گوتی : ئە‌ی په‌روه‌ردگاری من! بی‌گومان-وه‌ک خۆت ئاگاداری قه‌وم و هۆزه‌که‌م وازیان له‌م قورئانه هیناوه‌پشتگو‌ییان خست و به‌دوایا نه‌چوون و لی‌ی دوور که‌وته‌وه!!^(۱). وه پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمو‌یه‌تی : ((إِنَّ مِنْ ضُضِّيْ هَذَا قَوْمًا يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ ، يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدْعُونَ أَهْلَ الْأَوْثَانِ ، يَمْزُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْزُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ، لئن أنا أدركتهم لأقتلنهم قتل عاد) ، واته : له نه‌وه و ره‌چه‌له‌کی ئە‌م کابرایه که‌سانیک ده‌رده‌چن قورئان ده‌خوینیته‌وه که‌چی له قورگیان تیپه‌ر نابیت ، موس‌لمانان ده‌کوژن و وازی له بت په‌رستان ده‌هینن ، له ئیسلام ده‌رده‌چن هه‌روه‌کو چۆن تیر له که‌وانه‌که‌ی ده‌رده‌چییت ، ئە‌گه‌ر من به‌وان بگه‌م ئە‌وان هه‌موویان ده‌کوژم هه‌روه‌کو کوشتنی عاد (واته : هه‌روه‌کو چۆن خوا‌ی گه‌وره هه‌مو‌یانی له‌ناو‌برد له یه‌ک کاتدا) .

(۱) ته‌فسیری (رامان) مامۆستا ئە‌حمه‌دی کاکه‌ محمود .

گولبژیریگ له ته‌فسیری

(تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان)

له نویسنی زانای پایه‌دار (عبدالرحمن السعدي) - رحمه‌تی خوای ئی
بیټ- و چه‌ند پرسیاریک له‌سه‌ری .

ته‌فسیری سوره‌تی (الفاتحة) ئه‌ویش سوره‌تیکی (مه‌کی)یه.

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ① الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ② الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ ③ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ④ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑤
اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑥ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑦﴾ الفاتحة: ۱ - ۷

۱- واته : به هه‌موو ناویکی به‌رز و بالای خوا ده‌ست پی ده‌که‌م ،
چونکه وشه‌ی (اسم) ناویکی تاکی (مضاف) ه ، بۆیه هه‌موو ناوه
به‌رز و بالاکان ده‌گریته‌وه ، (الله) : ئه‌و که‌سه‌یه که په‌ستراوه و
شایه‌نی ئه‌وه‌یه به تاک دابنریت له په‌ستندا ، له‌به‌ر ئه‌و هه‌موو
صیفاته خوداوه‌ندییه‌ی وه‌صف کراوه ، ئه‌ویش هه‌موو صیفات
ته‌واو و که‌مالن ، ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ : دوو ناون ده‌لاله‌ت ده‌که‌ن
له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که خوای گه‌وره خاوه‌نی رحمه‌تیکی فراوانی
مه‌زنه که هه‌موو شتیکی گرتووه‌ته‌وه ، وه هه‌موو زیندوویه‌کی
گرتووه‌ته‌وه ، وه خوای گه‌وره بۆ خۆپاریزه‌کانی نویسیویه‌تی
ئه‌وانه‌ی شوینی پی‌غه‌مبه‌ران و نێردراوانی که‌وتوون ، جا
ئه‌وانه رحمه‌تیکی ره‌هایان بۆ هه‌یه ، وه جگه له‌وانیش له‌و
رحمه‌ته پشکیکیان بۆ هه‌یه .

ئه‌وه‌ش بزانه که‌وا له بنه‌ماکانی پیشینی ئه‌م ئوممه‌ته و

پیش‌ه‌وایانی که یه‌کده‌نگن له‌سه‌ری : باوه‌پوونه به ناوه‌کانی
خوای گه‌وره و صیفات‌ه‌کانی و ئه‌حکامه‌کانی صیفات‌ه‌کان،
بۆ نمونه : باوه‌ریان وایه که‌وا ئه‌و (رحمن رحیم) به‌خاوه‌نی
ره‌حمه‌تیکه که پیی وه‌صف‌کراوه و په‌یوه‌سته به‌ره‌حم
پیکراوه‌که‌وه، جا هه‌موو نیعمه‌ته‌کان شوینه‌وارن له‌شوینه‌واری
ره‌حمه‌ته‌که‌ی، ئا به‌م شیوه له‌هه‌موو ناوه‌کانی تر دا .

ده‌رباره‌ی (العظیم) ده‌گوتریت : ئه‌و خودایه زانایه و عه‌لیمه
خاوه‌نی زانست زانیارییه‌و هه‌موو شتیک ده‌زانیت، (قدیر) ه
خاوه‌نی توانایه‌که که توانای هه‌موو شتیکه هه‌یه .

۲- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾: بریتیه له‌ستایش کردنی خوای گه‌وره به
هه‌موو صیفاتیکه که‌ماله‌وه، وه به‌هه‌موو کرداره‌کانی که له
نیوان فه‌زل و دادپه‌روه‌ریدا ده‌خولیت‌ه‌وه، جا هه‌موو سوپاس و
ستایشیکه کامل بۆ ئه‌وه له‌هه‌موو روویه‌که‌وه .

۳- ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ الرَّب: په‌روه‌ده‌کاری هه‌موو جیهانیانه
به‌دروست کردنیان - ئه‌وانه‌ش بریتین له‌هه‌موو شتیک جگه
له‌خوای گه‌وره- وه هه‌موو ئامرازه‌کانی بۆ ئاماده کردوون،
وه چه‌ندین نیعمه‌تی مه‌زنی به‌سه‌ریاندا رژاندووه، که‌وا ئه‌گه‌ر
له‌ده‌ستیان بجیت نامینن و له‌ناوده‌چن، جا هه‌ر نیعمه‌تیکیان
هه‌یه ئه‌وا ته‌نها له‌خوداوه‌یه.

وه په‌روه‌ده‌کردنی خوای گه‌وره بۆ دروست‌کراوه‌کانی دوو
جو‌ره، گشتی و تایبه‌تی .

جا ئه‌وه‌ی که گشتیه بریتیه له‌دروست‌کردنی دروست‌کراوه‌کان
و رۆزی دانیان و رینمویی کردنیان له‌وه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی ئه‌وانی
تیداوه له‌مانه‌وه‌یان له‌دونیادا .

وه تایبه‌ته‌که بریتیه له‌په‌روه‌ده‌کردنی خۆشه‌ویستانی خۆی،

جا له‌سه‌ر ئیمان په‌روه‌رده‌یان ده‌کات ، وه ته‌وفیق‌یان د‌هدات
 بۆی و کاملی ده‌کات ، وه هه‌موو کۆسپ و ریگره‌یه‌کان له نیوان
 ئه‌وان و خۆی و هه‌ر هۆکارێک ب‌ب‌یت‌ه هۆی دوورخستنه‌وه‌یان
 ئه‌وا لیان دوور ده‌خاته‌وه ، وه حه‌قیقه‌ته‌که‌شی بریتیه له :
 په‌روه‌رده‌کردنی ته‌وفیق بۆ هه‌موو خه‌یرێک و پاراستنی له
 هه‌موو خراپه‌یه‌ک ، وه ره‌نگه ئه‌م مانایه نه‌ی‌نی ئه‌وه ب‌یت که‌وا
 زۆربه‌ی نزا و پارانه‌وه‌ی پ‌یغه‌مبه‌ران به (الرب) په‌روه‌رده‌گارا.
 ب‌یت ، چونکه هه‌موو داواکانیان له ژیر په‌روه‌رده‌کردنی تایبه‌تا
 ج‌یی ده‌ب‌یت‌ه‌وه ، جا ئه‌و ئایه‌ته ﴿ رَبِّ الْمَلِیْیْنَ ﴾ ده‌لاله‌ت
 ده‌کات له‌سه‌ر به‌ تاکدانانی خ‌وای گه‌وره به‌ دروستکردن و
 به‌ریوه‌بردن و ن‌یعمه‌ته‌کان و که‌مالی ب‌ی نیازی و ته‌واوی
 هه‌ژاری و پ‌یویستی هه‌موو جیهانیان بۆ لای ئه‌و به هه‌موو
 شیوه‌یه‌ک و له هه‌موو روویه‌که‌وه .

٤- ﴿ مَلِکِ یَوْمِ الدِّیْنِ ﴾ المالک : ئه‌و که‌سه‌یه که به صیفه‌تی
 (ملک) پادشا وه‌صف ده‌کر‌یت که له شوینه‌واره‌کانی ئه‌وه‌یه :
 فه‌رمان ده‌کات و نه‌هی ده‌کات ، وه پاداشت و سزا د‌هدات ، وه له
 ده‌سه‌لاته‌که‌یدا به هه‌موو جۆره‌کانی ره‌فتارکردن ره‌فتار ده‌کات ،
 وه وشه‌ی (مَلِکِ) ی داوه‌ته پال (یَوْمِ الدِّیْنِ) که ئه‌ویش رۆژی
 قیامه‌ته ، چونکه له‌و رۆژ‌ه‌دا خه‌لکی پاداشتی کرده‌وه‌کانی خ‌ویان
 وه‌رده‌گرنه‌وه چاکه به چاکه و خراپه به خراپه ، چونکه له‌و
 رۆژ‌ه‌دا که‌مالی مو‌لکی خ‌وای گه‌وره و دادپه‌روه‌ری و حیکمه‌تی
 و بچ‌ران و نه‌مانی مو‌لکی دروستکراوه‌کان بۆ خه‌لکی روون
 ده‌ب‌یت‌ه‌وه به روونییه‌کی ته‌واو ، ته‌نانه‌ت له‌و رۆژ‌ه‌دا پادشاکان
 و ژیره‌سته‌کان و به‌نده و ئازاده‌کان تیایدا یه‌کسان ده‌بنه‌وه ،
 هه‌موان ملکه‌چی مه‌زنی و ع‌یززه‌تی ئه‌ون و چاوه‌پروانی ئه‌وه‌ن

جه‌زایان بداته‌وه و ئومیدی پادداشته‌که‌ی ده‌که‌ن و له‌ سزاکه‌ی ده‌ترسن، بۆیه‌ به‌ تایبەت باسی کردووه‌و ناوی هیناوه، ئە‌گەر نا ئە‌و خاوه‌نی رۆژی قیامەت و رۆژه‌کانی تریشه .

۵- مه‌به‌ست له : ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ واته : ته‌نها تۆ تایبەت ده‌که‌ین به‌ په‌رستن و په‌ناگرتن، چونکه‌ پێش خستنی (معمول) ده‌که‌^(۱) سوودی هه‌صر ده‌گه‌یه‌نێت ئە‌ویش بریتیه‌ له‌ سه‌لماندنی حوکمه‌ باسکراوه‌که‌یه‌ و نه‌فیکردنه‌ له‌ جگه‌ له‌ ئە‌و، هه‌روه‌کو ئە‌وه‌یه‌ بلێت : ئیمه‌ ته‌نها تۆ ده‌په‌رستین و جگه‌ له‌ تۆ ناپه‌رستین، وه‌ په‌نا به‌ تۆ ده‌گرین و په‌نا به‌ جگه‌ له‌ تۆ ناگرین، وه‌ پێش‌خستنی په‌رستن به‌سه‌ر په‌ناگرتندا له‌ باس و بابەتی پێش‌خستنی گشتیه‌ به‌سه‌ر تایبەتیدا، وه‌ ئە‌ویش له‌به‌ر بایه‌خدان به‌ حه‌قی خوای گه‌وره‌ به‌سه‌ر حه‌قی به‌نده‌کانیدا .

وه‌ په‌رستن : (ناویکی کۆکه‌ره‌وه‌یه‌ بۆ هه‌موو ئە‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ خۆشی ده‌وێت و پێی رازییه‌ له‌ کرده‌وه‌ و گفتاره‌کان، ئاشکرا و په‌نه‌نه‌کان) .

وه‌ په‌ناگرتن : (پشت به‌ستنه‌ به‌ خوای گه‌وره‌ له‌ به‌ ده‌ست هینانی سوودبه‌خشه‌کان و دوورخستنه‌وه‌ی زیانبه‌خشه‌کان، له‌ گه‌ڵ بوونی متمانه‌یه‌کی ته‌واو پێی له‌ به‌ده‌سته‌هێنانیدا) .

وه‌ هه‌ستان به‌ ئە‌نجامدانی خواپه‌رستی و په‌ناگرتن پێی بریتیه‌ له‌ هۆکاری به‌ده‌سته‌هێنانی به‌خته‌وه‌ری هه‌تا‌هه‌تایی و رزگاربوون له‌ هه‌موو خراپه‌کان، جا هه‌یچ رێگایه‌ک نییه‌ بۆ ده‌ربازبوون ئیلا به‌ هه‌ستان به‌و دوو کاره‌ نه‌بێت، وه‌ به‌و په‌رستنه‌ ده‌گوتریت په‌رستن ئە‌گەر هاتوو له‌ پێغه‌مبه‌ری

(۱) واته : پێش‌خستنی (مفعول به‌) (ایاک) و دواخستنی (فعل و فاعل) ده‌که‌ که (نعبُدُ) ه.

خوداوه (ﷻ) وەرگیرابیت و مه‌به‌ست لی ته‌نها خوا بیت، جا به ئەم دوو کاره ده‌بیته په‌رستن، وه باسکردنی په‌ناگرتن له پاش په‌رستن هه‌رچه‌نده به‌شیکه له‌و چونکه به‌نده له هه‌موو په‌رستنه‌کانیدا پێویستی به په‌ناگرتن به‌ خوا‌ی گه‌وره هه‌یه، چونکه ئەگەر خوا‌ی گه‌وره یارمه‌تی نه‌دات ئەوا ناتوانیت ئەو کارانه ئەنجام بدات، له جیبه‌جی کردنی فه‌رمانه‌کان و دوورکه‌وتنه‌وه له نه‌هی کراوه‌کان، ئەمجار خوا‌ی گه‌وره فه‌رموویه‌تی :

۶- ﴿ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴾ : واته : ریگمان نیشان بده و رینموییمان بکه و ته‌وفیقمان بده بۆ ریگای راست، که ریگایه‌کی روون و ئاشکرایه، ئەو که‌سه‌ی له‌سه‌ری ب‌روات ده‌یگه‌یه‌نیته خوا و به‌هه‌شته‌که‌ی، ئەویش ناسینی حه‌ق و کارکردنه‌ پێی، بۆیه رینموییمان بکه بۆ سه‌ر ریگاکه، وه رینموییمان بکه له‌سه‌ر ریگاکه، جا رینمویی بۆ ریگاکه ده‌ستگرتنه به‌ دینی ئیسلامه‌وه و وازه‌یتانه له‌ دینه‌کانی تر، وه رینمویی له‌سه‌ر ریگاکه رینمویی هه‌موو ورده‌کارییه‌کانی دینه‌که ده‌گریته‌وه له زانست و کرداره‌کان، جا ئەم پارانه‌وه‌یه له‌ کوکه‌ره‌وه‌ترین و سوودبه‌خشته‌ترین پارانه‌وه‌یه بۆ به‌نده، بۆیه واجیب کراوه له‌سه‌ر مرو‌ف که‌وا له هه‌موو رکاته‌کانی نوێژه‌کانیدا ئەم دوعایه بکات له‌به‌ر پێویست بوونی پێی، وه ئەم ریگا راسته ئەو ریگایه‌یه که :

۷- ﴿ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ﴾ له پێغه‌مبه‌ران و صدیقه‌کان و شه‌هیده‌کان و پیاوچاکان، ﴿ غَيْرِ ﴾ ریگای ﴿ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ ﴾ ئەوانه‌ی که حه‌قیان ناسی و وازیان لی هینا وه‌کو جوله‌که و نمونه‌ی ئەوانه، وه نه‌ک

ریځگای ﴿الضَّالِّينَ﴾ ئه‌وانه‌ی وازیان له‌ حه‌ق هێنا له‌سه‌ر نه‌فامی وه‌کو گاوه‌کان و نمونه‌ی ئه‌وان . جا ئه‌م سووره‌ته‌ له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ی سووره‌تیک کورته‌ هێنده‌ی بابه‌تی گرنگی تێدایه‌ که‌ هه‌یج سووره‌تیک له‌ سووره‌ته‌کانی تری قورئان ئه‌وه‌ی تیا‌دا نییه‌ ، ئه‌وه‌تا هه‌رسێ جو‌ره‌که‌ی ته‌وحیدی تیا‌دایه‌ : ته‌وحیدی په‌روه‌ردگارێیه‌تی (الربوبية) له‌و ئایه‌ته‌وه‌ وه‌رده‌گیریت که‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ وه‌ ته‌وحیدی خوداوهندیتى (الإلهية) – ئه‌ویش بریتیه‌ له‌ به‌ تاکدانانی خوای گه‌وره‌ له‌ په‌رسهندا – له‌و وشه‌یه‌وه‌ وه‌رده‌گیریت که‌ ده‌فه‌رمویت (الله) و له‌و ئایه‌ته‌ی که‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ هه‌روه‌ها ته‌وحیدی ناو و صیفا‌ته‌کانی تێدایه‌ (الأسماء والصفات) – ئه‌ویش بریتیه‌ له‌ سه‌لماندنی صیفا‌تی که‌مال و ته‌واو بو‌ خوای گه‌وره‌ ئه‌وانه‌ی بو‌ خو‌ی سه‌لماندوویه‌تی و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) سه‌لماندوویه‌تی به‌ بێ هه‌یج له‌ کارخستنیک و لیکچوونیک و شوبه‌اندنیک – وه‌ ئه‌وه‌ی ده‌لاله‌تی بو‌ ده‌کات ئه‌و وشه‌یه‌یه‌ که‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿الْحَمْدُ﴾ هه‌روه‌کو له‌ پێشدا باسکرا .

هه‌روه‌ها سه‌لماندنی پێغه‌مبه‌رایه‌تی له‌ خو‌ گرتوو له‌و ئایه‌ته‌ی که‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ چونکه‌ ئه‌وه‌ هه‌رگیز به‌ بێ په‌یام نابیت .

هه‌روه‌ها سه‌لماندنی سزای کرده‌وه‌کانی تێدایه‌ له‌و ئایه‌ته‌ی که‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ وه‌ سزا به‌ دادپه‌روه‌ری ده‌بیت ، چونکه‌ ﴿الدِّينِ﴾ مانای سزایه‌ به‌ دادپه‌روه‌ری .

هه‌روه‌ها سه‌لماندنی قه‌ده‌ری له‌ خو‌گرتوو ، وه‌ به‌نده‌ بکه‌ری راسته‌قینه‌یه‌ به‌ جیاواز له‌ گه‌ل گرووی قه‌ده‌ری و جه‌برییه‌کاندا

به‌لکو وه‌لامی هه‌موو ئه‌هلی بیدعه و گومراییی تبادایه له‌و
 ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رمویت : ﴿ **أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ** ﴾ چونکه
 ئه‌وه ناسینی حه‌قه و کارکردنه پێی ، وه هه‌موو بیدعه‌کارێک و
 گومرایه‌ک جیاوازه له‌وه‌دا .

هه‌روه‌ها ئیخلاصی دینی بو‌ خوا‌ی گه‌وره‌ی تبادایه به‌ په‌رستن
 و په‌ناگرتن له‌و ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رمویت : ﴿ **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ**
نَسْتَعِينُ ﴾ . بو‌یه سوپاس و ستایش بو‌ په‌روه‌ردگاری
 جیهانیان.

ته‌فسیری (آیه‌ الکرسی)

﴿ اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْحَيُّ الْقَيُّوْمُ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ لَّهٗ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِى يَشْفَعُ عِنْدَهٗ اِلَّا بِاِذْنِهٖ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُوْنَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهٖ اِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهٗ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَلَا يَئُوْدُهٗ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِىُّ الْعَظِيْمُ ﴾

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷻ) هه‌والی پیداوین که‌وا ئه‌م ئایه‌ته‌ مه‌زنت‌رین ئایه‌ته‌کانی قورئانه، له‌به‌ر بوونی ئه‌و هه‌موو مانای ته‌و‌حید و مه‌زنی و فراوانی صیفات‌ه‌کانی خ‌وای گه‌وره‌ی تیدایه، جا هه‌والی پیداوین که‌ ئه‌و ﴿ اَللّٰهُ ﴾ یه‌ که‌ هه‌موو مانا‌کانی خوداو‌ه‌ندی‌تی هه‌یه، وه‌ هیچ که‌سیک شایه‌نی خوداو‌ه‌ندی‌تی و په‌رستن نییه‌ ئیلا ئه‌و نه‌بی‌ت، وه‌ خوداو‌ه‌ندی‌تی جگه‌ ئه‌و و په‌رستنی جگه‌ له‌ ئه‌و پوچه‌له، هه‌روه‌ها ئه‌و ﴿ اَلْحَيُّ ﴾ یه‌ که‌ هه‌موو مانا‌کانی زیندوویی کاملی هه‌یه له‌ بیستن و بینین و توانا و ئیراده و جگه‌ له‌وانه له‌ صیفات‌ه‌ زاتییه‌کان، هه‌روه‌ها ئه‌و ﴿ الْقَيُّوْمُ ﴾ هه‌موو صیفات‌ه‌ کردارییه‌کان له‌ خ‌و ده‌گری‌ت چونکه‌ ئه‌و (القیوم) واته‌ خ‌وی به‌ هه‌موو کاره‌کان هه‌لده‌ستی و بی نیازه له‌ هه‌موو دروست‌کراوه‌کان، وه‌ هه‌ستاوه به‌ هی‌ئانه دی هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌کان و مانه‌وه‌یان و کۆمه‌کی کردوون به‌ هه‌موو پیداو‌یستی‌ه‌ک که‌ پی‌یوستیان پی‌یه‌تی بو بوون و

مانه‌وه‌یان، وه له بهر که‌مالی زیندوویییه‌تی و قه‌یوومییه‌تی ئه‌و
 خواجه **﴿ لَا تَأْخُذْهُ سِنَّةٌ ﴾** واته: خه‌وه‌نوچه **﴿ وَلَا نَوْمٌ ﴾** چونکه
 خه‌وه‌نوچه و خه‌ولیکه‌وتن توشی دروستکاره‌کان ده‌بیّت که
 توشی لاوازی و بی‌توانایی و هه‌لوه‌شان ده‌بن، وه توشی
 که‌سیک نابیّت که خاوه‌نی مه‌زنی و ده‌سه‌لات و شکۆمه‌ندی
 بیّت، وه هه‌والی داوه که‌وا ئه‌و خاوه‌نی هه‌موو ئه‌وه‌ی له
 ئاسمانه‌کان و زه‌ویدان، هه‌مویان به‌نده‌ی خوان و کۆیله‌ی
 ئه‌ون هیچ که‌سیک له‌وان له‌م سنووره‌ ده‌رناچن **﴿ إِنَّ كُلَّ**
مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴾ ^(۱) مریم: ۹۳، جا ئه‌و
 خاوه‌نی هه‌موو مولکه‌کانه و هه‌ر ئه‌و خاوه‌نی صیفات‌ی مولک و
 ته‌صه‌روف و سولتان و ده‌سه‌لاته، وه له بهر ته‌واوی مولکه‌که‌ی
 هیچ که‌سیک **﴿ يَشْفَعُ عِنْدَهُ ﴾** هیچ که‌سیک شه‌فاعه‌تی لاناكات
﴿ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ جا هه‌موو خاوه‌ن پایه‌کان و شه‌فاعه‌تکاره‌کان
 به‌نده‌ی ئه‌ون و مولکی ئه‌ون ناتوانن هیچ شه‌فاعه‌تیک بکه‌ن
 تاوه‌کو ئه‌و مؤله‌تیا نیه‌دات **﴿ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ**
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ ^(۲) الزمر: ۴۴، وه خوای گه‌وره ئیزن به هیچ
 که‌سیک نادات شه‌فاعه‌ت بکات ئیلا له که‌سیک رازی بووبیّت وه
 له هیچ شتیک رازی نابیّت ئیلا یه‌کتاپه‌رستی و شوینکه‌وتنی
 پیغه‌مبه‌رانی نه‌بیّت، جا هه‌ر که‌سیک ئه‌م صیفاتانه‌ی تیدا نه‌بیّت
 ئه‌وا هیچ پشکیکی له شه‌فاعه‌تدا نییه، ئه‌مجار هه‌والی داوه
 ده‌رباره‌ی زانسته فراوانه‌که‌ی که هه‌موو شتیکی گرتوه‌ته‌وه،

(۱) به‌راستی هه‌رچی له‌ناو ئاسمانه‌کان و زه‌ویدایه سه‌رجه‌م هه‌موو به به‌ندی‌تی و
 خولامه‌تی دینه لای په‌روه‌ردگاری به‌خشه‌رو و ملکه‌چی ده‌بن. (ته‌فسیری رامان)
 (۲) بلی: لی‌بوردن و به‌خشین و تکاو شه‌فاعه‌ت سه‌رله‌به‌ر ته‌نها بۆ خواجه، هیچ
 که‌سیکی دیکه شتیکی به ده‌ست نیه خاوه‌نی‌تی ئاسمانه‌کان و زه‌وی هه‌ر بۆ ئه‌وه.
 (ته‌فسیری رامان)

هه‌موو ئه‌وه‌ی له به‌ر ده‌ستی دروستکراوه‌کاندا‌یه ده‌یزانی‌ت له کاروباری ئاینده‌یان که کۆتایی نییه ﴿وَمَا خَلَفَهُمْ﴾ له کاروباری رابوردویان که سنوری نییه، وه هیچ شتیکی لی ناشاردیته‌وه ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾^(۱) غافر: ۱۹، وه هیچ یه‌کیک له دروستکراوه‌کان ده‌وره‌ی زاست و زانیاری خوای گه‌وره ناده‌ن ﴿إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ له‌وانه، ئه‌ویش ئه‌و زانیارییه شه‌رعی و قه‌ده‌ریانه‌یه، ئه‌ویش به‌شیکی زۆر که‌مه که له زانست و زانیارییه‌کانی خوا‌دا بزر ده‌بن، هه‌روه‌کو شاره‌زاترین که‌س ده‌رباره‌ی فەرموویانه که ئه‌وانیش پی‌غه‌مبه‌ران و فریشته‌کانن: ﴿سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا﴾^(۲) البقرة: ۳۲.

ئه‌مجار ده‌رباره‌ی مه‌زنی و شکۆمه‌ندی خۆی هه‌والی پێداوین که‌وا کورسیه‌که‌ی ته‌واوی ئاسمانه‌کان و زه‌وی داگرتووه، وه خوای گه‌وره هه‌مووی پاراستووه و هه‌موو ئه‌وانه‌ی تی‌ی‌دا‌یه له جیهانییه‌کان له ری‌گای ئه‌و هۆکار و سیسته‌مانه‌ی که خوای گه‌وره بۆ دروستکراوه‌کان دایناوه، له گه‌ل ئه‌وه‌شدا پاراستنی هه‌ردوو (واته: ئاسمانه‌کان و زه‌وی) لای ئه‌و قورس نین له‌به‌ر که‌مالی مه‌زنی و توانا و فراوانی دانایی له ئه‌حکامه‌کاندا، ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ﴾ - به‌رزه - به‌زاتی خۆی به‌سه‌ر هه‌موو دروستکراوه‌کانیدا، هه‌ر ئه‌ویش به‌رزه به‌مه‌زنی صیفاته‌کانی، هه‌ر ئه‌ویش به‌رزه‌و زāl بووه به‌سه‌ر دروستکراوه‌کاندا، وه‌هه‌موو بوونه‌روه‌کان ملکه‌چی ئه‌ون و شته ئه‌سته‌م و گرانه‌کان بۆی هاتنه‌ چۆک و گه‌ردن که‌شه‌کان

(۱) ئه‌و خوا‌یه هه‌میشه به‌چاوه خیانه‌تکاره‌کان - به‌رامبه‌ر به‌نافه‌رمانی خۆی - ده‌زانی‌ت و به‌وه‌ش سینه‌کان هه‌شاری ده‌ده‌ن (ته‌فسیری رامان)

(۲) ئه‌وانیش گوتیان: تۆ پاک و بی‌خه‌وشی، ئێمه هیچ زانیارییه‌کمان نیه، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی خۆت فێرت کردبین. (ته‌فسیری رامان)

زه‌لیلی به‌رده‌ستی ئەو بوون ﴿ٱلْعَظِيمُ﴾ كۆكه‌ره‌وه‌ی هه‌موو
 صیفاتى مه‌زنى و ده‌سه‌لات و شكۆمه‌ندى و گه‌وره‌یى ، ئەوه‌ی
 كه‌ خو‌شه‌وىستى دل‌انه و رو‌حه‌كان به‌ مه‌زنى ده‌زانن ، وه‌ هه‌موو
 عاریفان ده‌زانن كه‌وا مه‌زنى هه‌موو شتێك هه‌رچه‌نده‌ مه‌زن
 بێت ئەوا له‌به‌ر یه‌ك هه‌لده‌وه‌شینه‌وه‌ و نامی‌نن به‌رانبه‌ر به‌
 مه‌زنی‌تى خ‌واى به‌رز و مه‌زن.

جا ئایه‌تێك كه‌ ئەم هه‌موو مانایانه‌ له‌ خو‌ بگری‌ت كه‌ له‌
 شكۆمه‌ندترین ماناكانه‌ به‌راستى شایه‌نى ئەوه‌یه‌ ببی‌ته‌
 مه‌زنت‌رین ئایه‌ته‌كانى قورئان ، وه‌ شایه‌نى ئەوه‌یه‌ هه‌ركه‌سی‌ك
 خو‌یندی‌ه‌وه‌ به‌ تیرامان و تی‌گه‌یشتنه‌وه‌ كه‌وا دل‌ی پر بێت له‌
 دل‌نیایى و یه‌قین و عیرفان و ئیمان ، وه‌ به‌و كارە‌ی پارێزراو
 بێت له‌ خراپه‌ی شه‌یتان.

ته‌فسیری سوره‌تی ﴿الزلزلة﴾ نه‌وه‌یش سوره‌تیکی (مه‌ده‌نی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۝١ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۝٢ وَقَالَ
الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۝٣ يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَعْيَارَهَا ۝٤ إِنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ۝٥
يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيرَوْا أَعْمَلَهُمْ ۝٦ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۝٧ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۝٨﴾

(۱-۲) خوای گه‌وره‌هه‌والی نه‌و روداوانه‌ده‌دات که له‌روژی
قیامه‌تدا روو‌ده‌دن، وه‌زه‌وی دیت‌ه‌له‌رزه‌و به‌تون‌دی
ده‌ه‌ژیت و ده‌له‌ریت‌ه‌وه‌تاوه‌کو هه‌موو‌نیشانه‌و هیما‌و
خانویه‌کی له‌سه‌ر ده‌که‌ویت، چیاکان‌خاپوور‌ده‌بن، گرد‌و
ته‌پۆلکه‌کان‌یه‌کسان‌و راست‌ده‌بنه‌وه‌له‌گه‌ل‌زه‌وییه‌که‌دا،
شوینه‌که‌شیان‌ده‌کاته‌ده‌شتیکی‌ساف‌و پان‌و کاکی‌به‌کاکی،
وه‌ک‌هر‌هیچی‌تیا‌نه‌بووبی، هیچ‌خواری‌و‌ناریکی‌و
به‌رزی‌و‌نزمی‌تیا‌نابینی، هه‌مووی‌یه‌ک‌پارچه‌نه‌بیت‌ه‌وه،
﴿وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا﴾ وات‌ه‌: نه‌وه‌ی‌له‌ناو‌سکیدایه‌له
کانزا‌و‌مردووه‌کان - ده‌ریده‌هینی‌و‌فری‌ده‌داته‌ده‌رموه-.

۳- ﴿وَقَالَ الْإِنْسَانُ﴾: کاتی‌نه‌وه‌ی‌توشی‌ده‌بیت‌له‌و‌کاروباره
مه‌زنه‌(چونکه‌نه‌و‌کاره‌به‌مه‌زن‌ده‌زانیت) ﴿مَا لَهَا﴾ وات‌ه‌: چی
شتیک‌توشی‌بووه‌!

۴-۵- ﴿يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ﴾ زه‌وی ﴿أَعْيَارَهَا﴾ وات‌ه‌: شایه‌تی‌ده‌دات

له‌سه‌ر ئه‌وانه‌ی له‌سه‌ر پشتی چاکه و خراپه‌یان کردووه، چونکه زه‌ویش یه‌که‌که له‌و شایه‌تانه‌ی که شایه‌تی له‌سه‌ر کرداری به‌نده‌کان ده‌ده‌ن، چونکه: ﴿يَا رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا﴾ واته: ئه‌و فه‌رمانی پیکردووه بۆ ئه‌وه‌ی هه‌وال بدات ده‌رباره‌ی ئه‌و کردارانه‌ی له‌سه‌ری ئه‌نجام دراو، بۆیه ئه‌ویش سه‌رپێچی فه‌رمانه‌که‌ی ناکات.

٦- ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ﴾ له‌مه‌وقیفی قیامه‌ت (کاتی خوای گه‌وره داوه‌ری ده‌کات له‌نیوانیاندا) ﴿أَشْنَأًا﴾ چه‌ند کۆمه‌لیکی جیا جیا (جیاواز) ﴿لِيُرَوَّا أَعْمَلَهُمْ﴾ واته: بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و کارانه‌ی ئه‌وان کردوویانه خوای گه‌وره پێشانیان بدات له‌چاک و خراپه، وه‌پاداشت و سزا پاشه‌که‌وت کراوه‌که‌یان ببینن.

٧-٨- ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾ ئه‌مه‌ش گشتگیره هه‌موو چاکه و خراپه‌یه‌که ده‌گریته‌وه، چونکه ئه‌گه‌ر هاتوو به‌ئهن‌دازه‌ی ده‌نکه وردیله‌یه‌کی بینی که که‌مترین شته‌و پاداشتی له‌سه‌ر ده‌دریته‌وه جا ئه‌وه‌ی له‌سه‌ره‌وه‌ی ئه‌وه بی‌ت ئه‌وا له‌پێشتر و شایسته‌تره، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا﴾ ^(١)، آل عمران: ٣٠ ﴿وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا﴾ ^(٢) الکهف: ٤٩، ئه‌مه‌ش هاندانی تێدایه بۆ ئه‌نجامدانی چاکه

(١) بترسن له‌و رۆژه‌ی که هه‌موو که‌سێک هه‌ر چاکه‌یه‌کی کردبێت! دۆسیه‌و په‌روه‌نده‌ی بۆکراوه‌و ده‌یبینی و پێی دلخۆش ئه‌بێت 'هه‌رکارێکی خراپه‌شی کردبێت' دیسان ده‌یبینی و ئاوات خوازه که له‌نیوان خۆیی و کاره خراپه‌کانیدا مه‌وداو ماوه‌یه‌کی زۆر دوور ببوایه‌و هه‌رچاوی پێ نه‌که‌وتبا. (ته‌فسیری رامان).

(٢) ئه‌وسا پاداشتی کارو کرده‌وه‌کانی خۆیان به‌حازری ده‌بینن ووه‌ری ده‌گرن

هه‌رچه‌نده که‌میش بی‌ت، وه ترساندن‌ی تئ‌دایه له ئە‌نجامدان‌ی خرایه هه‌رچه‌نده که‌میش بی‌ت .

ته‌فسیری سوره‌تی (العادیات) ئە‌وه‌یش
سوره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَدِيَّتِ ضَبْحًا ① فَالْمُورِبَتِ قَدْحًا ② فَالْمُغِيرَتِ صُبْحًا ③ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ④ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ⑤ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ⑥ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ⑦ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ⑧ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ⑨ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ⑩ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ⑪

۱- خوای گه‌وره سو‌یندی خو‌اردوو‌ه به ئە‌سپ له‌به‌ر بوونی چه‌ندین نیشان‌ه‌و ئایه‌تی ئاشکرا‌و رۆشن ونیعمه‌ته روونه‌کان‌ی که‌وا ئاشکرایه لای هه‌موو خه‌لکی، هه‌روه‌ها سو‌یندی خو‌اردوو‌ه پێ‌ی له حاله‌تیکیدا که هیچ گیان‌دارێکی تر تیا‌یدا به‌شدار نییه، ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿وَالْعَدِيَّتِ ضَبْحًا﴾ واته: ئە‌و ئە‌سپانه‌ی که به تاو غار‌ده‌ده‌ن به غار‌دانێکی توند و به هێز که ده‌نگێکی لێ‌وه ده‌رده‌چێت، ده‌نگی هه‌ناسه‌یه‌تی که له سنگییه‌وه ده‌رده‌چێت

(ته‌فسیری رامان)

له کاتی توندی تاودان و غاردانیدا .

۲- ﴿فَالْمُورِبَتِ﴾ به سمه‌کانی کاتی به‌سه‌ر به‌رده‌کاندا ده‌دن
﴿قَدَحًا﴾ ره‌قی و هی‌زی سمه‌کانیان بریسکه‌ی ئاگر ده‌کاته‌وه
کاتی غارده‌دن .

۳- ﴿فَالْمُعِرَتِ﴾ به‌سه‌ر دوژمندا ﴿صَبْحًا﴾ ئەمه‌ش زۆر جار وا
ده‌بی‌ت، که‌وا هی‌رش و په‌لامار به‌به‌یانیان ده‌بی‌ت .

۴-۵- ﴿فَأَثَرُنَ بِهِ﴾ واته : به‌هۆی غاردان و هی‌رش‌یان‌ه‌وه
﴿نَقْعًا﴾ واته : ته‌پ و توژ ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ﴾ واته : به‌سوار‌ه‌که‌یان‌ه‌وه
﴿جَمْعًا﴾ واته : ده‌چنه‌ ناو‌راستی ئەو دوژمنانه‌ی که‌ هی‌رش‌یان‌ه
کردووه‌ته‌ سه‌ر .

۶- ئەوه‌ی سویندی له‌سه‌ر ده‌خوات ئەو ئایه‌ته‌یه‌ که‌ ده‌فه‌رمو‌یت :
﴿إِنَّ الْأَنْسَنَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ واته : ری‌گره‌ له‌ چاکه‌کردن که‌ هی
خوا‌یه به‌ سه‌ریه‌وه ، جا سروشتی مرو‌ف وایه که‌ نه‌فسه‌که‌ی
ری‌گه‌ی پی‌ نادات به‌ ئەنجامدانی ئەو مافانه‌ی له‌سه‌ریه‌تی و
به‌ ته‌واوی جی به‌ جیی بکات ، به‌لکو سروشتی ئەو ته‌مبه‌لی
و ری‌گری کردنه‌ له‌ ئەنجامدانی ئەوه‌ی له‌ سه‌ریه‌تی له‌ مافه
دارایی و جه‌سته‌یه‌کان ، ئیلا ئەو که‌سه‌ی نه‌بی‌ت که‌ خوا‌ی
گه‌وره‌ هیدایه‌تی داوه‌ و له‌م وه‌صفه‌ ده‌رچوو بو‌ وه‌صفی ری‌گه‌دان
به‌ ئەنجامدانی مافه‌کان .

۷- ﴿وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ﴾ واته : مرو‌ف خو‌ی شایه‌ته‌ و باش
ده‌زانیت ده‌رباره‌ی نه‌فسی خو‌ی له‌ ری‌گری کردن و ناشکوری
کردن که‌چی نکو‌لی و ئینکاری لی‌ ناکات ، چونکه‌ ئەوه‌ کاریکی
روون و ئاشکرایه ، وه‌ ره‌نگه‌ راناوه‌که‌^(۱) بگه‌ریتته‌وه‌ بو‌ خوا‌ی
گه‌وره‌ ، واته : به‌نده‌ ری‌گره‌ بو‌ ئەنجامدانی چاکه‌که‌کردن بو‌
خوا‌که‌ی ، وه‌ خوا‌ی گه‌وره‌ش شایه‌ته‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ ، جا له‌مه‌دا

(۱) مه‌به‌ستی راناوی (ه‌اء) ده‌که‌ی له‌ وشه‌ی (وینه) .

هه‌ره‌شه‌یه‌کی توندی تئدایه بۆ ئەو که‌سانه‌ی که ریگرن له ئەنجامدانی چاکه بۆ خوایه‌که‌یان به‌وه‌ی خوا‌ی گه‌وره‌ شایه‌ته به‌ سه‌ریه‌وه .

۸- ﴿وَإِنَّهُ﴾ واته : مرۆف ﴿لِحُبِّ الْخَيْرِ﴾ واته : سه‌روه‌ت و سامان ﴿لَشَدِيدٍ﴾ واته : زۆر سامانه‌که‌ی خوش‌ده‌وێت ، وه‌ ئەو خوش‌وێسته‌ی بۆ سامانه‌که‌ی وای لیکردووه‌ واز له‌و مافانه‌ به‌ئینی که‌ واجیبه‌ به‌ سه‌ریه‌وه‌ ، هه‌زو ئاره‌زووی نه‌فسی خۆی پێش‌رازی بوونی خوا‌ی خسته‌وه‌ ، هه‌موو ئەو کارانه‌ چونکه‌ بیر له‌م دونیایه‌ ده‌کاته‌وه‌ و بـی ئاگا بووه‌ ده‌رباره‌ی دوا‌رۆژ .

۹-۱۰- بۆیه‌ خوا‌ی گه‌وره‌ هانمان ده‌دات بۆ ترسان له‌ رۆژی قیامه‌ت و ده‌فه‌رموێت : ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ﴾ واته : ئایه‌ ئەم که‌سه‌ له‌ خۆباییه‌ نازانیت ﴿إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ﴾ واته : خوا‌ی گه‌وره‌ مردوو‌ه‌کان له‌ گۆره‌کانیان ده‌رده‌هێنیت بۆ زیندوو‌بو‌نه‌وه‌ و هه‌شر کردنیان ، ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾ ئەوه‌ی له‌ سینگه‌کاندا شاراوه‌ بوو له‌ چاکه‌ و خراپه‌ هه‌موو ئاشکراو روون بوویه‌وه‌ ، جا چیت‌ر ئەوه‌ی نه‌ئینی بوو ئاشکرا بوو ، ئەوه‌ی په‌نه‌ان بوو ده‌رکه‌وت ، وه‌ به‌ به‌رچاوی دروستکراوه‌‌کانه‌وه‌ ئەنجامی کاره‌کانیان ده‌رکه‌وت و ئاشکرا بوو .

۱۱- ﴿إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ﴾ واته : ئاگای له‌ کاره‌ ئاشکراو په‌نه‌انه‌کانیان هه‌یه‌ ، شاراوه‌ و دیاره‌کان ، وه‌ پاداشتیان ده‌داته‌وه‌ له‌ سه‌ری ، وه‌ ئاگابوونی به‌وان له‌و رۆژهدا تایبه‌ت کردووه‌ هه‌رچه‌نده‌ ئەو ئاگاداری ئەوانه‌ له‌ هه‌موو کاتی‌دا ، چونکه‌ مه‌به‌ست له‌م پاداشته‌ له‌سه‌ر کرده‌وه‌کان ، سه‌رچاوه‌ی له‌ زانست و ئاگای خواوه‌ گرتووه‌ .

ته‌فسیری سوره‌تی (القارعة) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ الْقَارِعَةُ ۝۱ مَا الْقَارِعَةُ ۝۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ۝۳ يَوْمَ يَكُونُ
النَّاسُ كَأَلْفَرَاشٍ الْمَبْثُوثِ ۝۴ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ
الْمَنْفُوشِ ۝۵ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۝۶ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝۷
وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۝۸ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۝۹ وَمَا أَدْرَاكَ مَا
هِيَ ۝۱۰ نَارُ حَامِيَةٍ ۝۱۱ ﴾

۱-۳- ﴿ الْقَارِعَةُ ﴾ یه‌کیکه له ناوه‌کانی روژی قیامه‌ت، به‌و
ناوه‌وه ناو‌نراوه چونکه خه‌لکی راده‌چه‌له‌کیئیی و بی‌زاریان
ده‌کات به‌ هو‌ی ترس‌ناکییه‌که‌یه‌وه، جا کاره‌که‌ی زور مه‌زن و
گه‌وره‌یه، ﴿ مَا الْقَارِعَةُ ۝۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴾

۴- ﴿ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ ﴾ له‌به‌ر توندی ترس و بیمه‌که‌ی
﴿ كَأَلْفَرَاشٍ الْمَبْثُوثِ ﴾ واته: هه‌روه‌کو کولله‌ی بلاو‌که
ده‌چن به‌یه‌کدا، وه (الفراش) برتییه له‌و گیاندارانه‌ی که‌به
شه‌و دین و ده‌چن به‌یه‌کدا و نازانن بو‌ کو‌ی برۆن، ئه‌گه‌ر
له‌وکاته‌دا ئاگریکیان بو‌ بکریته‌وه به‌ره‌و لای دهرۆن له‌به‌ر
که‌می تیگه‌یشتنیان، جا ئه‌مه‌ حال‌ی خه‌لکی خاوه‌ن عه‌قله‌ .

۵- به‌لام شاخه‌ ره‌ق و بی‌ ئاگا‌کان ئه‌وا ﴿ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴾
واته: وه‌کو خوری شیکراوه که‌به له‌وازی ماونه‌ته‌وه به‌ هو‌ی
که‌مترین (با) وه‌به‌ ئاسمان‌دا دین و ده‌چن، خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت:

﴿ وَرَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ ﴾ ^(۱) النمل: ۸۸ ئەمجار
له پاش ئەوه به بادا ده‌چن و هیچی لی نامینیت تاکو ببینریت،
جا ئەو کاته ته‌رازووه‌کان داده‌نرین و خه‌لکی ده‌بنه دوو به‌شه‌وه
: به‌ختیاره‌کان و به‌دبه‌خته‌کان .

۶-۷- ﴿ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴾ واته : چاکه‌کانی زال بوو
به‌سه‌ر خراپه‌کانیدا ، ﴿ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴾ له به‌هه‌شتی
به‌ریندا (خوشگوزران ده‌بیّت).

۸-۱۱/ ﴿ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴾ به‌وه‌ی که هینده چاکه‌ی
نه‌بیّت به‌رگه‌ی خراپه‌کانی بگریّت ، ﴿ فَأَمَّهُ هَكَوِيَةً ﴾ واته :
ده‌رئه‌نجام و دالده‌ی ئاگر ده‌بیّت که یه‌کیک له ناوه‌کانی
(الهاوية)یه ، هینده په‌یوه‌ست ده‌بن به یه‌که‌وه هه‌روه‌کو دایکی
ده‌بیّت بۆی ، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ إِنَّكَ عَذَابَهَا كَانَ
غَرَامًا ﴾ ^(۲) الفرقان ۶۵ ، وه ده‌لین : ماناکه‌ی ئەوه‌یه : می‌شکی
ده‌که‌ویته ناو ئاگره‌وه ، واته : به سه‌ردا فری ده‌دریته ناو
ئاگره‌وه ، ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَةٌ ﴾ ئەمه‌ش به مه‌زن راگرتنی
کاروباره‌که‌یه‌تی ، ئەمجار ته‌فسیری کردووه و فه‌رمووویه‌تی :
﴿ نَارُ حَامِيَةٍ ﴾ واته : گه‌رمایه‌که‌ی توند و زۆره ، گه‌رمی ئەو
ئاگره له گه‌رمی ئاگری دنیا به هه‌فتا جار زیاتره ، داوا له
خوا ده‌که‌ین له‌و ئاگره به‌مانپاریزی .

(۱) له‌کاتی نه‌فخه‌ی یه‌که‌مدا تۆ کێوه‌کان ئەبینی وا ده‌زانیت وه‌ستاون و ناجولین
و ته‌کان ناده‌ن و 'وه‌ک جارن تابتن' که‌چی وه‌ک هه‌ور به‌توندی دین و ئەپوون وله
جووله‌دان و له‌جیی خویان ترازاون . (ته‌فسیری رامان) .
(۲) چونکه سزای دۆزه‌خ سزایه‌کی جیا نه‌بووه له‌ کۆل نه‌که‌وتوووه . (ته‌فسیری رامان)

ته‌فسیری سوره‌تی (أَلْهَآكُمُ التَّكَاثُرُ) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَلْهَآكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ ۱ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۲ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۳ ثُمَّ
كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۴ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۵ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ
۶ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ۷ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ۸ ﴿

۱- خوای گه‌وره سه‌رزه‌نشستی به‌نده‌کانی خو‌ی ده‌کات له‌به‌ر
سه‌رقال بوونیان له‌وه‌ی بو‌ی دروست کراون که ئه‌ویش په‌رستنی
خوای تاک و ته‌نها و بی‌هاوه‌له و ناسینی و گه‌پانه‌وه بو
لای و پیش‌خستنی خوشه‌ویستی ئه‌و به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا و
ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿أَلْهَآکُمْ﴾ له‌وه‌ی باسکرا ﴿التَّكَاثُرُ﴾ باسی ئه‌و
زیادکراوه‌ی نه‌کردوو، بو‌ ئه‌وه‌ی هه‌موو ئه‌وانه بگریته‌وه که
خه‌لکی زیادی ده‌که‌ن و شانازی پیوه ده‌که‌ن له سه‌روه‌ت و
سامان و منداڵ و پشتیوانان و سه‌رباز و خزمه‌تکار و رووی
کو‌مه‌لایه‌تی و جگه له‌وانه که مه‌به‌ستی هه‌ریه‌که له‌وانه زیاد
کردنیه‌تی به سه‌ر ئه‌وانی تر‌دا، وه مه‌به‌ست لی‌ی خوای گه‌وره
نییه .

۲- بیئاگایی و سه‌رقالی و رابواردنتان به‌رده‌وام بوو ﴿حَتَّىٰ زُرْتُمُ
الْمَقَابِرَ﴾ جا ئه‌و کاته ئه‌وه‌ی داتانی پۆشی بوو ئاشکرا بوو،
به‌لام ئه‌و کات نه‌تان‌توانی بگه‌رینه‌وه، وه ئه‌و ئایه‌ته ﴿حَتَّىٰ
زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ﴾ به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌وا (به‌رزخ) ئه‌و مال‌یه

که مه‌به‌ست لی‌ی تی‌په‌ربوونه پی‌یدا به‌ره‌و دواروژ، چونکه خوای گه‌وره ناوی ئه‌وانی ناوه میوان (زائرین) و ناوی لی نه‌ناون نی‌شته‌جی‌یوان (مقیمین)، ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه که‌وا زیندوو بوونه‌وه و سزا له‌سه‌ر کرده‌وه‌کان له مال‌یکدایه که به‌رده‌وامه و له ناوناچیت .

۳-۶- بۆیه هه‌ره‌شه‌یان لی دهدات و ده‌فه‌رمویت : ﴿ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴾ واته : ئه‌گه‌ر بزانه‌ن به‌وه‌ی له پی‌شته‌نه به زانی‌نیک بگاته ده‌ل‌ه‌کانتان ئه‌وا ئه‌و (زۆربوونه) بی ئاگای نه‌ده‌کردن، وه هه‌ل‌ده‌ستان به ئه‌نجامدانی کاری چاکه، به‌لام نه‌بوونی زانستیکی حه‌قیقی به‌ره‌و ئه‌و ئاقاره‌ بردنی ﴿ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴾ واته : قیامه‌ت به‌چاوی خو‌تان ده‌بینن، جا به ده‌نیاییه‌وه ئه‌و دۆزه‌خه ده‌بینن که خوای گه‌وره بوو بی‌باوه‌ران ئاماده‌ی کردووه .

۷- ﴿ ثُمَّ لَتَرَوُنَّا عِیْنَ الْيَقِينِ ﴾ واته : به‌بیننی چاوه‌کانتان، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ وَرَءَا الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاعِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴾ الکهف (١) / ٥٣ .

۸- ﴿ ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴾ ئه‌و نیعمه‌ته‌ی که له دونه‌یدا له‌سایه‌یدا بوون، ئایه هه‌ستان به شوکرکردنی حه‌قی خوای گه‌وره‌تان تی‌یدا دا ؟ وه په‌ناتان پی نه‌گرت بوو ئه‌نجامدانی سه‌ره‌پ‌چییه‌کان، بوو ئه‌وه‌ی ئیستا نیعمه‌تیکی به‌رزتر و چاک‌ترتان پی به‌خشی ؟ یان پی مه‌غرور بوون، وه

(١) جا له‌و روژده‌دا تاوانباران به‌چاوی خو ئاگری دۆزه‌خ ده‌بینن ده‌نیاده‌بن و تی‌ده‌گه‌ن که هه‌ر ده‌خ‌رینه‌ ناویه‌وه وئیدی په‌ناگاو خو‌لادانیکیشیان ده‌ست ناکه‌وی، تا خو‌یان لی بشارنه‌وه‌ (ته‌فسیری رامان).

هه‌لنه‌ستان به شوکرکردنی، به‌لکو ره‌نگه په‌ناتان پی گردبیت
له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی سه‌ریچیه‌کان جا له‌سه‌ر ئه‌وه سزاتان
بدات ؟ خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ
أَذْهَبْتُمْ طِبْنَكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ يُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ﴾
الأحقاف^(۱) / ۲۰.

ته‌فسیری سوره‌تی (والعصر) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿وَالْعَصْرِ ۝۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝۲ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ۝۳﴾

(۱-۳) خوای گه‌وره سویندی به‌کات خواردوو هه‌ ئه‌ویش
بریتیه له‌ شه‌و و روژ، کاتی کردار و کرده‌وی مروقه‌کانه، که‌وا
مروقه‌کان هه‌موویان له‌ خه‌ساره‌تمه‌ندان، خه‌ساره‌تمه‌ندیش
دژی سوود و قازانجه، خه‌سار و زه‌ره‌ریش چه‌ند پله‌یه‌کی
جیاوازی هه‌یه، ره‌نگه زه‌ره‌ریکی ره‌ها بیت وه‌کو حالی ئه‌و
که‌سانه‌ی دنیا و دواړوژیان زه‌ره‌ر کردوو، وه‌ خو‌شگوزرانی
له‌ ده‌ست ده‌رچوو و شایه‌نی دۆرزه‌خ بووه، وه‌ ره‌نگه له‌

(۱) وه‌ روژیک ئه‌وانه‌ی که‌ بی باوه‌رن به‌رامبه‌ر ئاگر رائه‌نوینرین و نیشانیان ئه‌دری
پێیان ئه‌وتری: ئیوه له‌ ژیا‌نی دونه‌دا، هه‌رچی خوشی و، رابواردنیکتان هه‌بوو
ئنه‌جامتاندا، ئیتر به‌شی ئیره‌تان نه‌هیلایه‌وه وه‌ به‌هره‌ور بوون پێیان ئینجا
ئهم‌پوش پاداشت ده‌دریته‌وه به‌ سزای سه‌رک‌ز که‌ر به‌هوی ئه‌وه که‌ به‌ناهه‌ق خوتان
به‌ زل داده‌نا له‌سه‌ر زه‌وی وه‌ به‌هوی ئه‌و گونا‌هو تاوانه‌وه ده‌تانکرد. (ته‌فسیری
رامان).

هه‌ندی رووه‌وه زهره‌ری کردبیت له هه‌ندیکی نه‌یکردبیت، بۆیه
خوای گه‌وره خه‌سار و زهره‌ری گشتگیر کردووه بۆ هه‌موو
مرۆقه‌کان ئیلا ئه‌و که‌سانه نه‌بیت که ئه‌م چوار صیفاتانه‌یان
تیادایه :

- باوه‌ر به‌وه‌ی که خوای گه‌وره فه‌رمانی پیکردووه باوه‌ری
پێ به‌ینین، وه باوه‌ریش دروست نابیت ئیلا به زانست و
زانباری نه‌بیت، چونکه ئه‌وه لقیکه له ئه‌و و ته‌واو نابیت
ئیلا به‌وه‌وه نه‌بیت .
- کار و کرداری چاک، ئه‌مه‌ش گشتگیره بۆ هه‌موو کاریکی
چاک، ئاشکرا و په‌نه‌انه‌کان، ئه‌وه‌ی په‌یوه‌سته به
مافه‌کانی خوا و به‌نده‌کانییه‌وه، ئه‌وه‌ی که واجیبه و ئه‌وه‌ی
موس‌ته‌حه‌به .
- وه‌سیت و ئامۆژگاری یه‌کتر ده‌که‌ن به ده‌ستگرتن به حه‌قه‌وه،
که ئه‌ویش باوه‌رپوون به خوا و کرداری چاکه‌یه، واته :
هه‌ندیکیان ئامۆژگاری ئه‌وانی تر ده‌که‌ن به‌و کاره و هانی
یه‌کتر ده‌ده‌ن له‌سه‌ری.
- وه‌سیت و ئامۆژگاری یه‌کتر ده‌که‌ن له‌سه‌ر ئارامگرتن له‌سه‌ر
ئه‌نجامدانی گوێپرایه‌لی خوا و دوور که‌وته‌نه‌وه له سه‌رپێچی
خوای گه‌وره، وه له‌سه‌ر قه‌ده‌ره به ئازاره‌کان، به دوو
کاره یه‌که‌مه‌که به‌نده خۆی پێ کامل ده‌کات و به دوو کاره
دوایینه‌که جگه له خۆی کامل ده‌کات، وه کامل بوونی ئه‌م
چوار کاره ئه‌وا ئه‌و کاته به‌نده سه‌لامه‌ت و پارێزراو ده‌بیت
له خه‌ساره‌تمه‌ندی و قازانجه مه‌زنه‌که ده‌باته‌وه .

ته‌فسیری سوره‌تی (الهَمزة) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ﴾ ① الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ. ﴿٢﴾ يَحْسَبُ أَنَّ
مَالَهُ أَخْلَدَهُ. ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾
نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفَاقِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّصَدَّهُ ﴿٨﴾ فِي
عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

۱/ ﴿وَيْلٌ﴾ واته : هه‌ره‌شه و خراپه و ئازار و توندی عه‌زاب ،
﴿لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ﴾ واته : ئه‌وه‌ی که توانج ده‌دات له خه‌لکی
به کرده‌وه‌ی و زمانی و عه‌یبداریان ده‌کات ، جا که‌سی ﴿الهَمَّاز﴾
ئهو که‌سه‌یه که خه‌لکی عه‌یبدار ده‌کات و تانه‌یان لی ده‌دات به
ئاماژه و کرده‌وه‌که‌ی ، وه که‌سی ﴿اللَّمَّاز﴾ ئهو که‌سه‌یه که‌وا
به قسه‌کانی عه‌یبداریان ده‌کات.

۲- وه له‌صیفه‌ته‌کاتی ئهم که‌سه ﴿الهَمَّاز و اللَّمَّاز﴾ به که‌وا
هیچ خه‌میکی نییه ته‌نها کو‌کردنه‌وه‌ی سه‌روه‌ت و سامان و
ژماردنی و که‌یف خو‌شی پیی ، وه نیازی نییه که له ریگای
خه‌یر و چاکه و گه‌یاندنی په‌یوه‌ندی کو‌مه‌لایه‌تی و جگه له‌وانه
سه‌رفی بکات.

۳- ﴿يَحْسَبُ﴾ له‌به‌ر نه‌زانینی خو‌ی ﴿أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾ له
دونیا‌دا ، بو‌یه هه‌موو هه‌ول و کو‌ششی له دونیا‌دا زیاد‌کردنی
سامانه‌که‌یه‌تی ، که‌وا گومان ده‌بات ته‌مه‌نی له گه‌لیدا زیاد

دهکات، که‌چی نازانی چروکی ته‌مه‌ن له‌ناو ده‌بات و مال ویران ده‌کات، وه چاکه له ته‌مه‌ن زیاد ده‌کات .

۷-۴- ﴿كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ﴾ واته : فری ده‌دریته، ﴿فِي الْخُطْمَةِ﴾^(۴) وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخُطْمَةُ ﴿﴾ له‌به‌ر مه‌زنی و ترسناکی بارودوخه‌که، ئەمجار ته‌فسیری کردوو و ده‌فه‌رمویت : ﴿نَارُ اللَّهِ الْمَوْفَدَةُ﴾ که سوته‌مه‌نیه‌که‌ی خه‌لکی و به‌رده، ﴿الَّتِي﴾ له به‌ر توندی ﴿تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ﴾ واته : له جه‌سته‌کان ده‌چیته ژووره‌وه بو دله‌کان .

۸-۹- له گه‌ل ئەم هه‌موو گه‌رما سه‌خته‌دا، ئەوان له ناویدا به‌ند کراون، بی ئومید بوونه له دره‌چوون لی، بۆیه ده‌فه‌رمویت : ﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ﴾ واته : داخراوه، ﴿فِي عَمْدٍ﴾ له پشتی دەرگا‌کانه‌وه، ﴿مُمدِّدٍ﴾ بو ئەوه‌ی لی دهرنه‌چن، ﴿كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا﴾ (السجده - ۲۰)^(۱) په‌نا به‌ خوا ده‌گرین له‌و ئاگره و داوای لی ده‌که‌ین بمانپاریزی و سه‌لامه‌تمان بکات.

(۱) هه‌ر کات بخوازن له‌و ئاگره دهرچن و برۆنه دهره‌وه به‌هه‌ر شیوه‌یه‌ک که عه‌قلیان ببیری ئەیانگیرنه‌وه ناو ئاگره‌که (ته‌فسیری رامان)

ته‌فسیری سوره‌تی (الفیل) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۚ (۱) أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ (۲) وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ (۳) تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ (۴) فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ (۵) ﴾

۱-۵- واته : ئایه له توانا و ده‌سه‌لات و مه‌زنی کار، و به‌زه‌یی
خوای گه‌وره به‌به‌نده‌کانی، و به‌لگه‌کانی یه‌کتاپه‌رستی و راستی
پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی (محمد) (ﷺ) نه‌بینیوه چی به‌خاوه‌ن فیله‌کان
کرد؟ ئه‌وانه‌ی نزیک (بیت الحرام) بوونه‌وه و ویستیان ویرانی
بکه‌ن، بۆیه‌ خۆیان بۆ ئه‌و کاره‌ ئاماده‌ کرد و له‌ گه‌ل‌ خۆیاندا
چه‌ندین فیلیان هینا به‌ مه‌به‌ستی روخاندنی، وه‌ له‌شکریکیان
له‌ گه‌ل‌ خۆیاندا هینا عه‌ره‌ب توانای رووبه‌روو بوونه‌وه‌ی نه‌بوو
له‌ حه‌به‌شه‌ و یه‌مه‌نه‌وه، کاتی که‌ نزیک مه‌که‌ بوونه‌وه – وه‌
له‌و کاته‌دا عه‌ره‌ب توانای به‌رگری نه‌بوو، وه‌ خه‌لکی مه‌که‌
له‌ مه‌که‌ ده‌رچوون له‌ ترسی ئه‌وه‌ی نه‌وه‌ک خۆیان تووشی
شتیک ببن – له‌و کاته‌دا خوای گه‌وره‌ بالنده‌ی (ئه‌بابیل)
ی بۆ ناردن، واته‌ : جیاجیا، له‌ گه‌ل‌ خۆیاندا به‌ردیان
هه‌ل‌گرتبوو که‌ له‌ به‌ردی گلمتی ره‌ق و گه‌رم بوو، بۆیه‌ به‌و
به‌رده‌ به‌رده‌بارانیان کرد، دوور و نزیکانی گرته‌وه، جا ئه‌وان
دامرکانه‌وه و هیمن و کپ بوون، وه‌کو کای خوراویان لی‌هات،

خوای گه‌وره خراپه‌یانی له کۆل کرده‌وه، وه فیل و پلانی
خۆیانی گه‌رانه‌وه بو خۆیان، وه چیرۆکه‌کیان به‌ناوبانگ
و روونه، جا له‌و ساله‌دا بوو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) تیایدا له
دایک بوو، بۆیه بووه یه‌کێک له سه‌لمانانی بانگه‌وازه‌که‌ی
و به‌لگه‌ی په‌یامه‌که‌ی، جا سوپاس و ستایش بو خوای بالا
ده‌ست .

ته‌فسیری سوره‌تی (لایلاف قریش) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قُرَيْشُ﴾ ١ ﴿إِلَهُهُمْ رَحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾ ٢
﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾ ٣ ﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ
مِّنْ خَوْفٍ﴾ ٤ ﴿

١-٤/ زۆریک له موفه‌سیره‌کان فه‌رموویانه : ئه‌م (جار و
مجرور)ه په‌یه‌هه‌ستن به‌ سوره‌ته‌که‌ی پێش خۆیه‌وه، واته‌:
ئه‌وه‌ی کردمان به‌ خاوه‌نی فیه‌کان له پێناوی قوره‌یش
و ئاسایش و سه‌قامگیری به‌ژه‌وه‌ندیان و ریک‌خستنی
کۆچ‌کردنه‌کانیان بوو بۆ یه‌مه‌ن له زستاندا و بۆ شام له هاویندا
بۆ بازرگانی و که‌سابه‌تیان، جا خوای گه‌وره ئه‌وه‌ی ویستی
له ناوی بردن و به‌هه‌لاکه‌تدا بردنی، وه هه‌یه‌ته‌ی هه‌رم و
دانیشه‌توانه‌که‌ی لای عه‌ره‌ب مه‌زن و گه‌وره‌بوو، تاوه‌کو له ناو

خه‌لکیدا ریژدار بوون ، وه بۆ هه‌ر لایه‌ک سه‌فه‌ریان بکردایه
 ئه‌وا که‌س ده‌ستی نه‌ده‌هینایه ریگیان ، بۆیه‌ خوای گه‌وره
 فه‌رمانی پیکردن که‌وا سوپاسگوزاری ئه‌و بن ، فه‌رموو یه‌تی :
 ﴿ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴾ واته : با خوای گه‌وره به تاک دابنن
 و په‌رستن ته‌نها بۆ ئه‌و ئه‌نجام بده‌ن ، ﴿ الَّذِي أَطْعَمَهُم مِّنْ جُوعٍ
 وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ ﴾ به‌رفراوانی رزق و رۆزی و به‌رقه‌راربوونی
 ئاسایش و نه‌مانی ترس له‌ گه‌وره‌ترین نیعمه‌ته‌کانه که شوکری
 خوای گه‌وره له‌سه‌ر به‌نده‌کان واجیب ده‌کات ، بۆیه سوپاس و
 ستایش و شوکر بۆ تۆ ئه‌ی خودایه له‌سه‌ر ئه‌و هه‌موو نیعمه‌ته
 ئاشکرا و په‌نه‌نانه ، وه خوای گه‌وره په‌روه‌ردگاریتی خۆی
 تایبه‌ت کردوو به (بیت)ه‌وه له‌به‌ر فه‌زڵ و شه‌ره‌فی به‌یته ،
 ئه‌گه‌ر نا ئه‌و په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتی‌که .

ته‌فسیری سوره‌تی (الماعون) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّنِّ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يُحِصُّ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾﴾

- ۱- خوای گه‌وره له زهمی ئه‌و که‌سانه‌دا که مافه‌کانی خوا و مافه‌کانی به‌نده‌کانیان فه‌رامۆش کردووه ده‌فه‌رمویت :
﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّنِّ﴾ واته : به زیندووو بوونه‌وه و پاداشت ، جا باوه‌ری نییه به‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران هیناویانه .
- ۲- ﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ﴾ واته : به توندی و به بی به‌زه‌یی پالی پیوه ده‌نیت ، له‌به‌ر دل‌په‌قی ، هه‌روه‌ها چونکه چاوه‌روانی پاداشت ناکات و له سزا ناترسیت .
- ۳- ﴿وَلَا يُحِصُّ﴾ هانی جگه له خۆی نادات ﴿عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾ جا خۆی له پیش‌تره بۆ ئه‌وه‌ی خواردنی هه‌ژاران نه‌دات .
- ۴-۵- ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ﴾ واته : ئه‌وانه‌ی ده‌ستیان گرتووه به ئه‌نجامدانی نوێژه‌کانیا نه‌وه به‌لام ﴿عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ واته : بزی ده‌که‌ن ، وازیان هیناوه له ئه‌نجامدانی له کاتی خۆیدا ، پایه‌کانی وه‌کو خۆی ئه‌نجام ناده‌ن ، ئه‌مه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه‌یه بایه‌خ به فه‌رمانه‌کانی خوا ناده‌ن ، چونکه ئه‌وه‌تا نوێژیان

بزر کردووه که گرنگترین گوپرایه‌لییه‌کانه، سه‌هوکردن له نوپژده‌کاندا ئه‌وا وا له خاوه‌نه‌که‌ی ده‌کات شایه‌نی زهم و لۆمه بیټ، به‌لام سه‌هوکردن له ناو نوپژده‌کاندا ئه‌مه له هه‌موو که‌سیک ده‌وه‌شیتته‌وه ته‌نانه‌ت له پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ).

٦-٧- بۆیه خوای گه‌وره وه‌صفی ئه‌وانه‌ی کردووه به‌ریا و دل‌ره‌قی و بی به‌زه‌یی، ده‌فه‌رمویت: ﴿الَّذِينَ هُمْ بِرَأْمٍ وَاتِه: کاره‌کانیان له‌به‌ر رووپامایی خه‌لکی ده‌که‌ن، ﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾ واته: ریگرن له پیدانی هه‌ر شتیک که له به‌خشینیدا هیچ زیانی‌ک ناکات له رووی ئه‌مانه‌ته‌وه بیټ یان به‌خشینه‌وه، وه‌کو ده‌فر و سه‌تل و پاچ و جگه له‌وانه که له ناو خه‌لکیدا عاده‌ت وا بووه به‌به‌خشین و ریگه‌دان پی، جا ئه‌وانه له‌به‌ر سوور بوونیان -له‌سه‌ر خوشه‌ویستی دنیا- ریگری ده‌که‌ن له پیدانی ده‌فر، ئه‌ی له‌وه زیاتر ئاخو چۆن بیټ؟

له‌م سوره‌ته‌دا هاندانی تیدایه له‌سه‌ر ناندانی هه‌تیو و هه‌ژاران و هاندان بو ئه‌و کاره، وه ده‌ستگرتن به‌ئه‌نجامدانی نوپژده‌کان و پارێزگاری کردن لییان و دلسۆزی و ئیخلاص تیایدا و له هه‌موو کرده‌وه‌کاندا، وه هاندان بو ئه‌نجامدانی کاری چاکه و پیدانی که‌ره‌سته سووکه‌کان وه‌کو پیدانی ده‌فر و سه‌تل و کیتاب و نمونه‌ی ئه‌وانه به‌ئه‌مانه‌ت، چونکه خوای گه‌وره زهمی ئه‌وکه‌سانه‌ی کردووه که نایدن و له خه‌لکی ده‌گرنه‌وه، وه خوای گه‌وره‌ش زاناته‌ره.

ته‌فسیری سوره‌تی (الکوثر) ئه‌وه‌یش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ ﴿٢﴾ ﴾
شَانْئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

۱- وه‌کو باسکردنی منه‌تی خۆی به‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌وه‌ (ﷺ)
خوای گه‌وره‌ پیی ده‌فه‌رمویت : ﴿ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴾ واته‌:
خه‌یریکی زۆر و فه‌زلیکی فراوان ، که‌ یه‌کیک له‌وانه‌ ئه‌وه‌یه
خوای گه‌وره‌ ده‌یبه‌خشیتته‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) له‌ رۆژی قیامه‌تا
روباریکه‌ که‌ پیی ده‌لین : (الکوثر) وه‌ ئه‌و چه‌وزه‌ درێژییه‌که‌ی
مانگیکه‌ و پانییه‌که‌ی مانگیکه‌ ، ئاوه‌که‌ی له‌ شیر سپی تره
و له‌ هه‌نگوین شیرینتره‌ ، په‌رداخه‌کانی وه‌کو ئه‌ستیره‌کانی
ئاسمانه‌ له‌ ژماره‌ و دره‌وشانه‌وه‌دا ، هه‌رکه‌سیک جاریک لیی
بخواته‌وه‌ ئه‌وا هه‌رگیز تینووی نابیت .

۲- کاتی باسی نیعه‌ته‌کانی خۆی کرد به‌ سه‌ریه‌وه‌ ئه‌مجار
فه‌رمانی پیکرد به‌ شوکرکردنی ، ده‌فه‌رمویت : ﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ
وَأَنْحَرْ ﴾ ئه‌م دوو په‌رستشه‌ی تایبه‌تمه‌ند کردووه‌ چونکه‌
باشترین په‌رستشه‌کانن و پیروزترین ئه‌و کارانه‌ن له‌ خوای
گه‌وره‌ نزیک بکاته‌وه‌ ، هه‌روه‌ها چونکه‌ نوێژ ملکه‌چه‌بوونی دل
و ئه‌ندامه‌کان له‌ خۆ ده‌گریت بۆ خوای گه‌وره‌ و ده‌یگوازیته‌وه‌
بۆ جووره‌کانی تری په‌رستشه‌کان ، وه‌ له‌ ئاژده‌ل سه‌ربرین نزیک

بوونه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ی تیدایه به باشت‌رین شت که لای به‌نده
 هه‌یه له سه‌رپرینه‌کان، وه ده‌رکردنی سامانه که سروشتی
 مروّقه‌کانی پیوه به‌نده له سه‌ر خوشه‌ویستی و چروکی بۆی .
 ۳- ﴿إِنَّ شَانِئَكَ﴾ واته : ئه‌وه‌ی رقی لیت ده‌بیته‌وه و
 زه‌مت ده‌کات و به‌که‌مت ده‌زانیت، ﴿هُوَ الْأَبَرُّ﴾ واته : له
 هه‌موو خه‌یر و چاکه‌یه‌ک بچراوه، کار و کرداری بچراوه و
 ناو و باسی بچراوه، به‌لام (محمد) (ﷺ) به‌راستی که‌سیکی
 کامله، ئه‌و که‌ماله‌ی که ده‌کریت له دروست‌کراوه‌کاندا بیته‌دی
 له به‌رزراگرتنی ناوی و زۆری پشتیوان و شوینکه‌وتوانی.

ته‌فسیری سوره‌تی (قل یا ایها الکافرون) ئه‌وه‌یش
سوره‌تیکی (مه‌ککی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ يَتَّيْبَهَا الْكَافِرُونَ ﴾ (۱) لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿۲﴾ وَلَا أَنْتُمْ
عَبِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿۳﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ﴿۴﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا
أَعْبُدُ ﴿۵﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿۶﴾

۶-۱ / واته : به روونی و راشکاوی به بی‌باوه‌ران بلی و بی‌یان
رابگه‌یه‌نه: ﴿ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴾ به‌رائه‌تی خۆت له‌وه‌ی ئه‌وان
ده‌یه‌پرستن له‌جگه‌ له‌خوا رابگه‌یه‌نه به‌ئاشکرا و به‌په‌نهانی ،
﴿ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴾ له‌به‌ر نه‌بوونی دلسۆزی و ئیخلاص
له‌په‌رستنتاندا بۆ خوای گه‌وره‌ ، جا ئه‌و په‌رستنه‌ی ئێوه‌ که
تیکه‌ل به‌ شیرک و هاو‌ل بریاردانه‌ پێی ناگوتریت په‌رستن ،
وه‌ ئه‌وه‌ی دووباره‌ کردوه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی یه‌که‌م به‌لگه‌ بی‌ت له‌سه‌ر
بوونی کرداره‌که‌و دووهم به‌لگه‌ بی‌ت له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌وا ئه‌وه‌
بووه‌ته‌ وه‌صفیکی لازم بۆی ، بۆیه‌ ئه‌و دوو گرووپ و تاقمه‌ی
جیاکرده‌وه‌ و فه‌رمووی : ﴿ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴾ هه‌روه‌کو خوای
گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿ قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكْلِهِ ﴾ الاسراء^(۱) ،
الاسراء: ۸۴ ئێوه‌ به‌رین له‌وه‌ی من ده‌یکه‌م و منیش به‌ریم
له‌وه‌ی ئێوه‌ ده‌یکه‌ن .

(۱) بلی: با هه‌ردوولا (کافرو بر‌وادر) له‌سه‌ر بیرو بۆچوونی خۆی چۆنی بۆ ده‌کری
کار بکات؛ ئه‌گه‌ر دڵ و ده‌روون پاک بی‌ت ، ئه‌وا کارو کرداری پاکێ لێ ده‌وه‌شیته‌وه‌ ،
ئه‌گینا به‌پێچه‌وانه‌وه‌ . (ته‌فسیری رامان)

ته‌فسیری سوره‌تی (النصر) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ده‌نی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۝١ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۝٢ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾

۱- له‌م سوره‌ته پیرۆزه‌دا موژده‌یه‌کی تێدایه، وه‌ فه‌رمانیکی تێدایه به‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) ئه‌گه‌ر روویدا، وه‌ ئاماژه‌یه‌ک و وریاکردنه‌وه‌یه‌کی تێدایه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی له‌سه‌ری بنیات ده‌نریت، جا موژده‌که‌ی موژده‌ی سه‌رخستنی پیغه‌مبه‌ری خوايه (ﷺ) له‌ لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه‌، وه‌ رزگارکردنی مه‌که‌یه‌، وه‌خه‌لکی دینه‌ ناو ﴿فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ به‌ شیوه‌یه‌ک زۆربه‌ی دانیش‌توانه‌که‌ی ده‌بنه‌ ئه‌هل و پشتیوانی له‌ پاش ئه‌وه‌ی له‌ دوژمنانی بوون، وه‌ ئه‌وه‌ی که‌ موژده‌ی پێدرا هاته‌ دی. به‌لام ئه‌و کاره‌ی که‌ له‌ پاش روودانی سه‌رکه‌وتن و رزگارکردنه‌که‌ رووده‌دن، ئه‌ویش فه‌رمان کردنه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) که‌وا سوپاسگوزاری بی‌ت و ته‌سبیحاتی بکات و ستایشی بکات و داوای لی‌خۆشبوونی لی‌ بکات.

به‌لام ئاماژه‌که‌ دوو ئاماژه‌یه‌: ئاماژه‌یه‌ک که‌وا سه‌رکه‌وتن به‌رده‌وام ده‌بی‌ت بۆ دینی خوا و زیاد ده‌کات له‌ کاتی ئه‌نجامدانی ته‌سبیح و ستایشی خوای گه‌وره‌و داوای لی‌خۆشبوون له‌ لایه‌ن

پیغهمبه‌ری خواوه (ﷺ)، جا ئه‌مه به‌شیکه له شوکر، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿لَیْنٌ شَکْرُکُمْ لَا زَیْدَ نَکُمْ﴾^(۱)، ابراهیم: ۷ وه ئه‌مه‌ش له سه‌رده‌می خه‌لیفه راشدییه‌کاندا به‌دی کرا و له پاش ئه‌وانیش له‌م ئوممه‌ته، سه‌رکه‌وتنی دینی خوا به‌رده‌وام ده‌بیّت تاوه‌کو ئیسلام گه‌یشته ئه‌و جیگه‌یه‌ی که هیچ دینیک له‌دینه‌کان پێی نه‌گه‌یشتوو، وه هینده خه‌لکی هاتنه‌ ناو دینه‌که‌وه که هه‌رگیز ئه‌وه‌نده نه‌چوونه‌ته ناو هیچ دینیکه‌وه، تاوه‌کو ئه‌و کاته‌ی له‌م ئوممه‌ته‌دا جیاوازیان کرد له‌ گه‌ل فه‌رمانه‌کانی خوادا بۆیه ئه‌وه‌ی روویدا روویدا، ئه‌وانیش تووشی دووبه‌ره‌کی وناکوکی بوون، ئه‌وه‌ی روویدا روویدا، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا بۆ ئه‌م ئوممه‌ته و بۆ ئه‌م دینه هینده میهره‌بانی و به‌زه‌یی خوای گه‌وره‌ی رژاوه‌ته سه‌ر که به‌بیر و خه‌یالی هیچ که‌سیکدا نه‌هاتوو.

وه ئاماژه‌ی دووم ئه‌ویش ئه‌و ئاماژه‌یه که‌وا ئه‌جه‌لی پیغهمبه‌ری خوا (ﷺ) نزیک بووه‌ته‌وه، وه ئه‌ویش له‌و رووه‌وه ده‌بیّت که‌وا ته‌مه‌نی پیغهمبه‌ری خوا (ﷺ) ته‌مه‌نیکی پر نیعمه‌ت و به‌خششه، خوای گه‌وره سویندی پێی خواردوو، وه په‌یمان وادراوه که‌وا کاره‌ چاک و پر نیعمه‌ته‌کان به‌ ئیستغفار و نوێژ و هه‌ج و نمونه‌ی ئه‌وانه‌ کو‌تایان پێ بیّت، بۆیه خوای گه‌وره فه‌رمانی کرده پیغهمبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) به‌ هه‌مد و سه‌نای خوای گه‌وره و ئیستغفار له‌م حاله‌ته‌دا وه‌کو ئاماژه‌یه‌ک که‌وا ئه‌جه‌لی ئه‌و کو‌تایی پێ هات، بۆیه با خۆی ئاماده‌ بکات بۆ دیدنه‌ی و چاوپێکه‌وتنه‌ی خواکه‌ی خۆی و با ته‌مه‌نه‌که‌ی به‌

(۱) ئه‌گه‌ر له‌به‌رامبه‌ر نیعمه‌ته‌کانمه‌وه سوپاسگوزاری بکه‌ن، ئه‌وا منیش نیعمه‌ت و به‌خششی خۆمتان بۆ زیاد ده‌که‌م (ته‌فسیری راما‌ن)

باشترین شت کۆتایی پی بهیئیت، بۆیه ئه‌ویش ئه‌و قورئانه‌ی به کردار راقه‌ده‌کرد و هه‌رده‌م ئه‌وه‌ی له نوێژه‌کانیدا دووباره ده‌کرده‌وه، وه زۆر جار له سوژده و کرنۆشه‌کانیدا ده‌یفه‌رموو:
(سبحانک اللهم ربنا وبحمدک، اللهم اغفر لی).

ته‌فسیری سوره‌تی (تَبَّتْ) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝١ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ، وَمَا كَسَبَ ۝٢ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝٣ وَأَمْرَأَتُهُ، حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ۝٤ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝٥ ﴾

(ئهبو له‌هه‌ب) مامی پی‌غه‌مبه‌ری خوايه (ﷺ)، وه یه‌کیک بوو له‌وانه‌ی زۆر دژایه‌تی ده‌کرد و ئازاری ده‌دا، خاونی هیچ دینیکی نه‌بوو، وه هیچ ده‌مارگیریه‌کی نه‌بوو له‌به‌ر خزمایه‌تی ریگری لی بکات – خوای گه‌وره له‌هه‌موو خه‌یریکی بی به‌شی بکات – بۆیه خوای گه‌وره به‌م زه‌مه گه‌وره زه‌می کردوو که ئه‌ویش شه‌رمه‌زارییه تا روژی قیامه‌ت، ده‌فه‌رمویت :

١- ﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ ﴾ واته : هه‌ردوو ده‌ستی تیا‌ب‌چیت و به‌ده‌به‌خت بیت ﴿ وَتَبَّ ﴾ وه هیچ قازانجیکی نه‌کرد .

۲- ﴿ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ ﴾ ئەو سامانه‌ی که هه‌یبوو و به هۆیه‌وه له خۆبایی بوو، ﴿ كَسَبَ ﴾ وه نه‌یتوانی هیچ شتێک له عه‌زایی خوا له خۆی دوور بخاته‌وه ئە‌گەر تووشی ببیّت .

۳-۵- ﴿ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴾ واته : له هه‌موو لایه‌که‌وه ئا‌گر ده‌وری ده‌دات، خۆی و ﴿ وَأَمْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴾ ئە‌ویش زۆر ئازاری پی‌غه‌مبه‌ری خ‌وای (ﷺ) ده‌دا، خۆی و پیا‌وه‌که‌ی یارمه‌تی یه‌که‌تریان ده‌دا له‌سه‌ر خراپه‌ و دوژمنایه‌تی، وه خراپه‌ی بلا‌و ده‌کرده‌وه، وه له‌وپه‌ری هه‌ول و کۆشش دا بوو بۆ ئازاردانی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)، وه تاوان و خراپه‌ی له‌سه‌ر شانی خۆی هه‌ل‌ده‌گرت وه‌کوئ‌ه‌وه‌ی کۆله‌داری له‌سه‌ر شانی خۆی کۆ بکاته‌وه، جا ئە‌و گوریستیکی له‌ گه‌ردندا بۆ ئاماده‌ کراوه ﴿ مِنْ مَّسَدٍ ﴾ واته : له ریشالی داره‌ خورما، یان ئە‌و له ئا‌گر‌دا کۆله‌دار هه‌ل‌ده‌گریّت بۆ سه‌ر پیا‌وه‌که‌ی و گوریستیکی له پوشی داره‌خورما له‌ گه‌ردنی خۆشیدا هه‌یه .

به‌ هه‌ر حال، له‌م سو‌ره‌ته‌دا نیشانه‌یه‌کی روون و ئاشکرای تێدایه‌ له‌ ئایه‌ته‌کانی خ‌وای گه‌وره‌، کاتی خ‌وای گه‌وره‌ ئە‌م سو‌ره‌ته‌ی دابه‌زاند هیشتا ئە‌بو له‌هه‌ب و خێزانه‌که‌ی نه‌م‌ردبوون، وه هه‌والی دا که‌وا ئە‌وان ده‌بیّت له‌ ئا‌گر‌دا سزا بدری‌ن، وه ئە‌مه‌ش ئە‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نی که‌وا ئە‌وان موس‌لمان نابن، جا هه‌روه‌کو خ‌وای زانا به‌ گشت دیار و نادیاره‌کان هه‌والی دا ئا‌وا روویدا.

ته‌فسیری سوره‌تی (الإخلاص) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝١ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝٢ لَمْ يَكِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝٣ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝٤ ﴾

- ۱- واته : ﴿ قُلْ ﴾ وتنیکی یه‌کلایی بیت و باوهرت پیی هه‌بیت و ماناکه‌ی بزانت : ﴿ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴾ واته : تاک و ته‌نهایی له‌ئهو‌دا حه‌صر بووه، جا ئهو تاک و ته‌نهایی له‌که‌مالدا، که‌خاوه‌نی ناوه‌جوانه‌کان و صیفات‌ه‌به‌رزه‌کان و کاره‌پیروزه‌کانه، که‌به‌هیچ شیوه‌یه‌ک هاوتا و هاوشیوه‌ی نییه .
- ۲- ﴿ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴾ واته : له‌هه‌موو پیداو‌یسته‌یه‌کاندا روو له‌ئهو ده‌کریت، جا جیهانی سه‌ره‌وه و خواره‌وه پیو‌یستیان به‌ئهو به‌ئوپه‌ری پیو‌یستی، داوای پیداو‌یسته‌یه‌کانیان لی ده‌که‌ن، وه‌له‌کاره‌گرنگه‌کانیاندا بو‌لای ئهو ده‌گه‌رینه‌وه، چونکه‌ئهو کامله‌له‌هه‌موو صیفات‌ه‌کانیدا، زانیه‌که‌زانست و زانیاریه‌که‌ی کامل بووه، له‌سه‌رخۆ و میهره‌بانه‌که‌میهره‌بانییه‌که‌ی کامل بووه، به‌خشنده و به‌به‌زه‌یه‌یه‌که‌رحمه‌ت و به‌زه‌یه‌یه‌که‌ی کامل بووه، رحمه‌ته‌که‌ی هه‌موو شتیکی گرتووه‌ته‌وه ... ئا به‌م شیوه‌یه‌ بو‌هه‌موو صیفات‌ه‌کانی تر ده‌گو‌تریت .
- ۳- وه‌هه‌ر له‌که‌مالی ئهو ﴿ لَمْ يَكِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴾ له‌به‌ر که‌مالی بینیا‌زی خۆی له‌جگه‌له‌خۆی .

۴- ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ نه‌ له‌ ناوه‌کانیدا، نه‌ له‌ صیفات‌ه‌کانیدا، نه‌ له‌ کرداره‌کانیدا، به‌رزی پیروزی بو‌ خوای گه‌وره‌، جا‌ ئه‌م‌ سووره‌ته‌ ته‌وحیدی ناو و صیفات‌ه‌کانی له‌ خو‌ گرتووه‌ .

ته‌فسیری سووره‌تی (الفلق) ئه‌ویش
سووره‌تیکی (مه‌کی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ① مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ② وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ③ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ④ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ⑤

۱- واته‌ : ﴿قُلْ﴾ وه‌کو خو‌دانه‌ پال ﴿أَعُوذُ﴾ واته‌ : خو‌م‌ دال‌ده‌ ده‌ده‌م‌ و په‌نا ده‌گرم‌ و خو‌م‌ ده‌سپی‌رمه‌ ﴿بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ واته‌: ئه‌و که‌سه‌ی تو و ناوکی له‌ت کردووه‌ و سپیایی به‌یانیا‌نی ه‌ینایه‌ بوون .

۲- ﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ ئه‌مه‌ش ه‌ه‌موو ئه‌وانه‌ ده‌گریته‌وه‌ که‌وا خوای گه‌وره‌ دروستی کردوون له‌ مرو‌ف و جنو‌که و گیانه‌به‌ران، جا په‌نا ده‌گیری‌ت به‌ دروستکاره‌که‌ی له‌و خراپه‌ی تیایدا‌یه .

۳- له‌ پاش ئه‌وه‌ی به‌ گشتی باسی کرد ئه‌مجار تایبه‌تی کرد و فه‌رمووی : ﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ واته‌ : له‌ خراپه‌ی ئه‌وه‌ی

له شه‌وگاردای روو دده‌دن له پاش ئه‌وه‌ی خه‌لکی ده‌خه‌ون، وه زۆریک له رۆحه خراپه‌کان و گیانداره درنده و زیانبه‌خشه‌کان ب‌لاو ده‌بنه‌وه .

۴- ﴿ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴾ واته : له خراپه‌ی ئه‌و جادوو‌بازانه که به فووکردن به‌ گریدا په‌نا ده‌بنه‌نه به‌ر سی‌هره‌که‌یان و له کاتی سی‌هرکردندا گری‌ی دده‌دن .

۵/ ﴿ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴾ که‌سی که‌سود ئه‌و که‌سه‌یه که‌ پی‌ی خۆشه‌ نی‌عمه‌ته‌کانی سه‌ر ئه‌و که‌سه‌ نه‌می‌نی که‌ ئه‌م که‌سودی پی‌ ده‌بات، بۆیه به‌ هه‌موو شی‌وه‌یه‌ک هه‌ول ده‌دات بۆ نه‌مان و له‌ناوبردنی، جا پی‌ویست ده‌کات به‌ په‌ناگرتن به‌ خ‌وای گه‌وره له خراپه‌ی و پوچه‌ل کردنه‌وه‌ی فی‌ل و ته‌له‌که‌بازی‌که‌ی، هه‌روه‌ها چاوپیس‌یش ده‌گری‌ته‌وه، چون‌که چاوپیس‌ی له که‌سی‌کی که‌سودی ته‌بی‌عه‌ت خ‌راپ و نه‌فس پی‌سه‌وه ده‌رده‌چی‌ت و رووده‌دات .

ئه‌م سو‌ره‌ته په‌ناگرتن له خۆ ده‌گری‌ت له هه‌موو جو‌ره‌کانی خراپه‌کاری گشتی و تایبه‌تی، به‌لگه‌شه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌وا سی‌هر که‌قیقه‌تی هه‌یه و ترس له زه‌ره‌ر و زیانه‌که‌ی ده‌گری‌ت و په‌نا ده‌گری‌ت به‌ خوا لی‌ی و له که‌سه زیانبه‌خشه‌کان .

ته‌فسیری سوره‌تی (الناس) ئه‌ویش
سوره‌تیکی (مه‌ده‌نی)یه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾﴾

۱-۶- ئه‌م سوره‌ته په‌ناگرتنی تیا‌دایه به په‌روه‌ردگار و خاوه‌ن و خودای خه‌لکی له شه‌یتان، که بنه‌مای هه‌موو خراپه‌یه‌که، ئه‌وه‌ی که هه‌ر له فیتنه و خراپه‌ی ئه‌وه‌یه ﴿يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾ کاری خراپه‌یان لا جوان ده‌کاته‌وه، به شی‌وه‌یه‌کی جوان ده‌یه‌ینیته پێش چاویان، وه چست و چالاکیان ده‌کاته‌وه بۆ نه‌نجامدانی، وه ساردیان ده‌کاته‌وه له کاری چاکه، وه به شی‌وه‌یه‌کی تر له شی‌وه‌که‌ی خۆی ده‌یه‌ینیته پێش چاویان، ئه‌ویش هه‌موو کاتی‌ک وایه، وه‌سو‌ه‌سه ده‌کات ئه‌مجار (يُخَنِّس) واته: وه‌سو‌ه‌سه‌که‌ی دوا ده‌خات ئه‌گه‌ر به‌نده یادی خوا‌ی کرد و په‌نای به خوا‌ی گه‌وره گرت بۆ پالنان و له ناوبردنی، بۆیه پێ‌ویسته په‌نای پێ بگریت و خۆی بداته پال په‌روه‌ردگاریتی خوا‌ی گه‌وره به‌سه‌ر هه‌موو خه‌لکیه‌وه، وه هه‌موو دروستکراوه‌کان داخ‌لی په‌روه‌ردگاریتی و خاوه‌نداریتی ئه‌ون، هه‌موو ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر زه‌وی ری ده‌کات ئه‌وا نی‌وچاوانی به ده‌ستی خوداوه‌یه، وه به خوداوه‌ندیتی که له‌و پێ‌ناوه‌دا دروستی

کردوون، ئەمەش بۆیان تەواو نابێت تاوەکو بە پالنان و لە ناو بردنی خراپە‌ی دوژمنە‌که‌یان کە دە‌یه‌وێ لە یه‌کیان ب‌ب‌چ‌رێنی و دووریان ب‌خاتە‌وه‌ لەو کارەو بیانکاتە حیزب و تاقمی خۆی، بۆ ئە‌وه‌ی ب‌چ‌نە دۆزە‌خ‌ه‌وه‌، جا وە‌سو‌ه‌سە هە‌روه‌کو چۆن لە جنۆ‌که‌وه‌ دە‌بێت لە مرۆ‌ف‌یش‌ه‌وه‌ دە‌بێت، بۆ‌یه‌ دە‌فە‌رمو‌یت :

﴿مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ﴾.

سو‌پاس و ستایش بۆ پە‌روه‌رد‌گاری جیهانیان لە سەر‌ه‌تا و کۆ‌تایی‌دا و بە ئاش‌ک‌را و بە پە‌نه‌انی، وە داوا لە خ‌وای گە‌وره‌ دە‌که‌ین ن‌ی‌عمە‌تە‌کانی خۆی بە سەر‌مان‌دا تە‌واو ب‌کات، وە لە تا‌وانە‌کان‌مان خ‌و‌ش ب‌یت کە بو‌ونه‌تە هۆی ر‌ی‌گ‌ر لە ن‌ی‌وان ئ‌ی‌مه‌ و زۆ‌ر‌یک لە بە‌ره‌کە‌تە‌کان‌یدا، وە تا‌وان و ش‌ه‌ه‌وات کە د‌ل‌ی دا‌گ‌رت‌وو‌ین و بو‌ونه‌تە ر‌ی‌گ‌ر لە ن‌ی‌وان ئ‌ی‌مه‌ و ت‌ی‌گە‌یش‌تن لە ئ‌ایە‌تە‌کان‌ی، وە ت‌ک‌ای لا دە‌که‌ین و ئ‌وم‌ی‌د‌مان هە‌یه‌ کە مە‌ح‌رو‌م‌مان نە‌کات لەو خ‌ه‌یره‌ی لای خۆی هە‌یه‌ بە هۆی ئە‌و خ‌راپ‌انه‌وه‌ کە لای ئ‌ی‌مه‌ هە‌یه‌، وە ه‌ی‌چ کە‌س ب‌ی ئ‌وم‌ی‌د نابێت لە ر‌ه‌حمە‌تی خۆی ئ‌ی‌لا ب‌ی‌با‌وه‌‌پ‌ان نە‌ب‌یت، وە ه‌ی‌چ کە‌س‌یک ب‌ی هی‌وا نابێت لە ر‌ه‌حمە‌تی خۆی ئ‌ی‌لا گ‌وم‌را‌کان نە‌ب‌یت، وە صە‌ل‌ات و سە‌لام لە‌سەر پ‌ی‌غە‌م‌به‌ری خوا (م‌ح‌مد) و لە‌سەر هە‌موو کە‌س و کار و ها‌وه‌‌ل‌انی، بە صە‌ل‌ات و سە‌لام‌یک‌ی بە‌رده‌وام تا‌وه‌کو رۆژی ق‌یامە‌ت، وە سو‌پاس و ستایش بۆ ئە‌و خ‌وایه‌ی کە بە ن‌ی‌عمە‌تە‌کان‌ی بە چاکە‌کان کۆ‌تایی پ‌ی د‌یت .

پرسیاره‌کان دهرباره‌ی پیشه‌کی و ته‌فسیر

۱- نوسه‌ری کتبی (الدروس المهمة) کییه ؟

○ عبدالعزیز بن باز (رحمه الله) ○ محمد بن عثیمین (رحمه الله) ○ هیثم سرحان (حفظه الله)

۲- بؤ کتبی (الدروس المهمة) ده‌خوینین ؟

○ چونکه گرنکه

○ چونکه زانایان ئاموژگارییان کردوو به بایه‌خدان پیی

○ چونکه کوومه‌لیک گرنکی تیدایه که‌وا که‌سی موسلمان پیویستی پییه‌تی.

○ هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۳- ئه‌م ده‌قه کام له‌مانه‌ی خواره‌وه له‌ خو ده‌گریت ؟

○ حالی که‌سی موسلمان له‌ گه‌ل قورئان و ته‌وحیددا

○ نویژ و ده‌ستنویژ

○ ئاداب و ئاکار و ره‌وشته‌کان

○ وریاکردنه‌وه له‌ سه‌رپیچییه‌کان

○ ئاماده‌کردنی جه‌نازه

○ هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۴- که‌سی موسلمان له‌ سه‌ره‌تادا ده‌ست ده‌کات به‌ چاک خویندنه‌وه و

له‌به‌رکردن و راقه‌ی :

○ سوره‌تی العلق ○ سوره‌تی الفاتحه ○ سوره‌تی الإخلاص

۵- خه‌لکی له باره‌ی تیگه‌یشتن له قورئان و کارکردن پیی بوونه به دوو لا و ناوه‌ندیکه‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۶- کام له‌م ته‌فسیرانه قوتابی له پیشدا ده‌یخوینی ؟
○ ابن کثیر ○ ابن سعدي ○ القرطبي

۷- قوتابی ده‌ست ده‌کات به کتێبه کورته‌کان له پیش کتێبه درێژه‌کان . (راسته - هه‌له‌یه)

۸- قوتابی به خویندنه‌وه‌ی ته‌فسیری ئه‌و سوره‌تانه ده‌ست پێده‌کات که سه‌رنج‌راکێشن لای و به‌رده‌وام ده‌بیت و دووباره ده‌بیت‌وه‌وه‌وه‌کو سوره‌تی : القصص ، ومريم ، والكهف . (راسته - هه‌له‌یه)

۹/ قوتابی ده‌توانیت گوی بگریت له‌و ته‌فسیره ده‌نگیانه‌ی که بۆی ده‌خوینریته‌وه‌، ئه‌گه‌ر هاتوو خویندنه‌وه‌ی لا گران بوو وه‌کو به‌نامه‌ی ته‌فسیری ده‌نگی بۆ قورئان له ته‌فسیری (السعدي) . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۰/ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئاگاداری کردوینه‌ته‌وه‌ له‌و که‌سانه‌ی قورئان ده‌خویننه‌وه‌ و له ماناکه‌ی تیناگه‌ن . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الفاتحة)

١١/ ئەم سوره‌ته به‌و ناوه‌وه ناوناوه چونکه به‌شوره ده‌وره
دراوه هیچ شتیکی لی ده‌رناچیت و هیچ شتیکی ناچیته ژووره‌وه .
(راسته – هه‌له‌یه)

١٢/ سوره‌تی (الفاتحة) به‌وناوه‌وه ناوناوه چونکه :

.....

١٣/ له‌ ناوه‌کانی سوره‌تی (الفاتحة) :

○ أم القرآن ○ السبع المثاني ○ الرقية
○ الصلاة ○ هه‌موو ئەوانه‌ی باسکرا

١٤/ (الاستعاذه) کردن له‌ پی‌ش خویندنه‌وه‌ی قورئان واجیبه هه‌رچه‌نده
ئیمه له‌ ناو په‌رستنی‌کداين نه‌ک سه‌ری‌چی، ئایه هو‌کار چییه ؟

.....

.....

١٥/ مانای وشه‌ی (أعوذ) چییه ؟

.....

۱۶ / شه‌یتان نانراوه به ره‌جمکراو (الرجیم) :

- چونکه ره‌جمکراوه واته : دهرکراوه له ره‌حمه‌ت
- چونکه به بزیسکی گ‌ردار و سوتینه‌ر ره‌جم ده‌کریت
- چونکه شه‌هه‌وات و گومانه‌کان فری ده‌داته دلی مروقه‌وه
- هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۱۷ / (جار و مجرور) له به‌سمه‌له‌دا په‌یوه‌سته به فرمانیکی چه‌زف
کراوی دواکه‌وتووی (متأخر) گونجاو . (راسته – هه‌له‌یه)

۱۸ / الله :

- ئه‌و خوداوه‌نده په‌رستراویه له‌به‌ر خو‌شه‌ویستی و مه‌زنی
- هیچ که‌سیک به‌م ناوه‌وه ناو‌نراوه ئیلا (الله) نه‌بیت
- سه‌رچاوه‌ی هه‌موو ناوه‌کانه
- ده‌لین : ئه‌م ناوه (إسم الله الأعظم) ه
- له کاتی بانگ‌کردندا (ال) به‌که‌ی ناس‌ریته‌وه
- هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۱۹ / چی جیاوازییه‌ک هه‌یه له نیوان ئه‌م دوو ناوه‌ پیرۆزه‌ی خوی
گه‌وره : (الرحمن و الرحیم)؟

.....
.....

۲۰ / په‌روه‌رده‌کردنی خوی گه‌وره بۆدروس‌تکراوه‌کانی دوو جو‌ر،
ئه‌وانیش :

- عامة وخاصة
- مطلقة و مقيدة

۲۱ / زۆربه‌ی دوعای پیغه‌مبه‌ران ده‌ست پی‌ده‌کات به وشه‌ی :
○ اللّهُمَّ ○ الرّبُّ

۲۲ / (وم الدّ ن) بریتییه له :
○ روژی قیامه‌ت
○ ئەو روژه‌ی که خه‌لکی پاداشتی کرده‌وه‌کانیان وهرده‌گرنه‌وه
○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۲۳ / ﴿ اٰهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ۝۱ ﴾ گشتگیرترین و سوودبه‌خستین دوعایه
بو به‌نده‌کان . (راسته – هه‌له‌یه)

۲۴ / مانای (الدّ ن) بریتییه له :
○ پاداشت ○ کردار ○ هه‌ندێ جار پاداشت و هه‌ندێ جار کردار

۲۵ / پیشخستنی (معمول)ه‌که به سه‌ر (عامل)ه‌که‌دا چی سوودیکی هه‌یه ؟
○ چه‌صر ○ هیچ سوودیکی نییه

۲۶ / پیشخستنی په‌رستن به‌سه‌ر په‌ناگرتندا له باس و بابه‌تی :
○ گشتی به‌سه‌ر تایبه‌تیدا
○ چه‌قی خوای گه‌وره به سه‌ر به‌نده‌کانیدا
○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۲۷ / بو ئایه‌تی ﴿ اِيَّاكَ نَعْبُدُ ﴾ به شیوازی کۆ هاتووه ؟

.....

۲۸ / په‌رستن :

- ناویکی کۆکه‌ره‌وه‌یه بۆ هه‌موو ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره خۆشی ده‌وێت و پێی رازییه له کرده‌وه و گفتاره‌کان، ئاشکرا و په‌نه‌نه‌کان.
- زه‌لیلی نواندن بۆ خوای گه‌وره به ئه‌نجامدانی فه‌رمانه‌کانی و وازه‌ینان له نه‌هیکراوه‌کانی له‌به‌ر خۆشه‌ویستی و به مه‌زن راگرتن .
- هه‌ندی جار مه‌به‌ستی یه‌که‌مه و هه‌ندی جار دووهم .

۲۹ / ئه‌و هیدایه‌ته‌ی له ئایه‌تی ﴿ اَهْدِنَا ﴾ باسکراوه مه‌به‌ست لێی :

- ده‌لاله‌ت و رێنمویی ○ ته‌وفیق ○ هه‌مووی

۳۰ / مه‌به‌ست له‌و ئایه‌ته : ﴿ صِرْطَ الدِّينِ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ﴾ بریتین له :

- هه‌موو ئه‌وانه‌ی ئیمانیان هێناوه له‌م ئۆممه‌ته‌دا
- ئه‌وانه‌ی که نیعمه‌تی خۆی رژاندوو به‌سه‌ریاندا له پیغه‌مبه‌ران و صدیق‌کان و شه‌هیده‌کان و پیاوچا‌کان .

۳۱ / ئایه‌تی ﴿ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْذُ ﴾ کۆکردنه‌وه له نێوان شه‌رع و قه‌ده‌ردا ده‌گریته‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۳۲ / کام له‌مانه‌ی خواره‌وه ئه‌وه‌ی تێدایه که له هه‌یج سوره‌تیک (ئایه‌تیک) ی تری قورئاندا نییه .

- سوره‌تی (الفاتحه) ○ آیه‌ الكرسي ○ سوره‌تی (الإخلاص)

۳۳ / ئەم ئایه‌ته ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ﴾ چى له خو ده‌گریت ؟

- ☐ سه‌لماندى پیغه‌مبه‌رایه‌تى
- ☐ وه‌لامدانه‌وه‌ی ئەه‌لى بیدعه و گو‌م‌رایى
- ☐ هه‌موو ئەوانه‌ی باسکرا

۳۴ / ئەم ئایه‌ته ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ چى له خو ده‌گریت ؟

- ☐ پاداشت به دادپه‌روه‌رى ده‌بیّت
- ☐ به‌نده به حه‌قیقه‌ت خو‌ی بکه‌ره
- ☐ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا
- ☐ پاداشت ته‌نها له‌سه‌ر کرده‌وه‌كان ده‌بیّت

پرسیاره‌كان له‌سه‌ر ته‌فسیری (آیه الكرسي)

۳۵ / (آیه الكرسي) به‌م ناوه‌وه ناو نراوه چونكه باسى (الكرسي) تیدا کراوه . (راسته – هه‌له‌یه)

۳۶ / مه‌زنترین ئایه‌ت له قورئاندا كام ئایه‌ته ؟
☐ ئایه‌تى قه‌رز ☐ ئایه‌تى ده‌ مافه‌كه ☐ آیه الكرسي

۳۷ / قورئان مه‌زنه له رووى مانا‌كه‌یه‌وه . (راسته – هه‌له‌یه)

۳۸ / له (آیه الكرسي) چه‌ند ناو له ناوه پیرۆزه‌كانى خواى گه‌وره‌ی تیدایه‌؟

- ☐ پینج
- ☐ شه‌ش
- ☐ حه‌وت

۳۹/ ناوی خوای گه‌وره (الحي) چی که مالیک‌ی تیدایه ؟
 ○ زاتی ○ سولتانی

۴۰/ ناوی خوای گه‌وره (القیوم) چی که مالیک‌ی تیدایه ؟
 ○ زاتی ○ سولتانی

۴۱/ نه‌گهر ﴿الْحَيُّ﴾ له گه‌ل ﴿الْقَيُّومُ﴾ دا پیکه‌وه هاتن ئەوا ده‌لاله‌ت ده‌کات له‌سه‌ر زاتی و سولتانی . (راسته – هه‌له‌یه)

۴۲/ ناوی (الحي) له گه‌ل (القیوم) پیکه‌وه چه‌ند جار له قورئاندا هاتووه ؟ ○ سی جار ○ چوار جار ○ دوو جار

۴۳/ له صیفاتە نه‌فیکراوه‌کاندا پێویسته ئیمه‌ش نه‌فی بکه‌ین له خوای گه‌وره هه‌روه‌کو خۆی نه‌فی کردووه له خۆی و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) نه‌فی لی‌کردووه له گه‌ل سه‌لماندن‌ی که‌مال‌ی دژه‌که‌ی چونکه نه‌فی‌کی ره‌ها له خۆیدا نه‌فی نییه ، بو‌نمونه : نه‌فی خه‌وه‌نوچکه و خه‌و له خوا ده‌که‌ین له‌به‌ر که‌مال‌ی زیندوو‌یه‌تی و قه‌ییم‌یه‌تی . (راسته – هه‌له‌یه)

۴۴/ خوای گه‌وره مۆله‌ت ناداته هه‌چ که‌سی‌ک بو‌شه‌فاعه‌ت کردن ئیلا که‌سی‌ک نه‌بیت خۆی لی‌ی رازی بیت ، وه له هه‌چ که‌سی‌ک رازی نابیت ته‌نها له :

○ ته‌وحید

○ شوینکه‌وتوانی پێغه‌مبه‌ران

○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۴۵ / ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره نیشانی دروستکراوه‌کانی داوه له کاروباری شه‌رعی و قه‌ده‌ری :

○ که‌من ○ زۆرن

۴۶ / ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ﴾ ئیستا و ئاینده ده‌گریته‌وه، ﴿وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ ته‌نها رابوردو ده‌گریته‌وه : (راسته – هه‌له‌یه)

۴۷ / مانای ناوی خوای گه‌وره (العلي) : واته به‌رزه :

- به زاتی خو‌ی
- به صیفات‌ه‌کانی
- که زاله به‌سه‌ر هه‌موو دروستکراوه‌کاندا
- هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۴۸ / هه‌رکه‌سیک له شه‌ویکدا بیخوینیت‌ه‌وه ئه‌وا له لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه پارێزراویکی بۆ ده‌بی‌ت و شه‌یتان نزیک‌ی ناکه‌ویت‌ه‌وه تا‌کو رۆژ ده‌کاته‌وه، ئه‌وه چی سوره‌تی‌که (ئایه‌تی‌که) ؟

○ دوو ئایه‌ته‌که کۆتاییه‌که‌ی سوره‌تی (البقره) ○ آیه الكرسي

۴۹ / (آیه الكرسي) ده‌خوینریت‌ه‌وه له :

- له پاش هه‌موو نوێژه فه‌رزه‌کان
- له کاتی خه‌وتندا
- له به‌یانیان و ئیواراندا
- هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الزلزلة) :

۵۰- سوره‌تی (الزلزلة) سوره‌تیکی : (مه‌ککی)یه ○ مه‌ده‌نی یه

۵۱- سوره‌تی (الزلزلة) چی تێدایه ؟

○ هه‌ره‌شه ○ هاندان بۆ کاری چاکه ○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۵۲- ئایه‌تی : ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ هاوشیوه‌ی ئایه‌تی ﴿فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا﴾ ١٠٦ لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ هه . (راسته - هه‌له‌یه)

۵۳- ئایه‌تی : ﴿وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا﴾ واته :

○ چیا و گرده‌کان ○ کانزا و مردووه‌کان

۵۴/ زه‌وی یه‌کیکه له‌و شایه‌تانه‌ی که شایه‌تی ده‌دن له‌سه‌ر کرده‌وی به‌نده‌کان . (راسته - هه‌له‌یه)

۵۵/ ئایه‌تی : ﴿أَشْنَأًا﴾ واته :

○ هه‌ر یه‌که‌و بۆ خۆی ○ گرووپ و تاقمی جیا جیا

۵۶/ ئایه‌تی : ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ...﴾ هاوشیوه‌ی ئایه‌تی : ﴿وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (العادیات)

٥٧/ سوره‌تی (العادیات) سوره‌تیکی :

○ مه‌که‌کی یه ○ مه‌ده‌نی یه

٥٨/ مانای وشه‌ی (العادیات) واته :

○ ئه‌سپ

○ هه‌موو ئه‌وه‌ی ده‌جوڵیته‌وه

○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

٥٩/ سوره‌تی (العادیات) ترسانی تێدایه له بزرکردنی مافه واجیبه‌کان:

(راسته — هه‌له‌یه)

٦٠/ مانای ئه‌م وشانه‌ی خواره‌وه بنووسه :

..... : ﴿ ضَبْحًا ﴾

..... : ﴿ قَذْحًا ﴾

..... : ﴿ نَقْعًا ﴾

..... : ﴿ لَكْنُودٌ ﴾

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر سوره‌تی (القارعة)

٦١/ سوره‌تی (القارعة) سوره‌تیکی :

○ مه‌که‌کی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۶۲- له مه‌به‌سته‌کانی سوره‌تی (القارعة) وریاکردنه‌وه‌یه له :
○ ترسه‌کانی روژی قیامه‌ت ○ تاکیکردنه‌وه‌ی دنیا

۶۳- (القارعة) بریتییه له :
○ ئه‌و ئایه‌تانه‌ی هه‌ره‌شه‌ی تێدایه ○ روژی قیامه‌ت

۶۴- مانای ئه‌م وشانه بنووسه :
﴿ كَالْفَرَّاشِ الْمَبْثُوثِ ﴾ :
﴿ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴾ :

۶۵- ئه‌و ته‌رازووه‌ی له‌م سوره‌ته‌دا باسکراوه بریتییه له :
○ ته‌رازوویه‌کی حه‌قیقی ○ کینایه بو دادپه‌روه‌ری

۶۶- ﴿ عِشَّةٍ رَاضِيَةٍ ﴾ واته له : ○ دنیادا ○ به‌هه‌شتدا

۶۷- ﴿ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴾ واته :
○ وه‌کو ئه‌وه‌ی له جێی دایک بێت بو‌ی
○ می‌شکی له ناو ئاگردايه
○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۶۸- ئایه‌تی : ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَّةٌ ﴾ به‌لگه‌ی چی تێدایه :
○ مه‌زنی کاروباره‌که‌ی ○ پرسیارکردن ده‌رباره‌ی

٦٩- له ناوه‌کانی ئاگر - په‌نا ده‌گرین به‌ خوا له ئاگر - :

○ الهاویة ○ جهنم ○ الحطمة
○ لظی ○ السعیر ○ سقر ○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

٧٠- ﴿ نَارُ حَامِيَةٍ ﴾ - په‌نا به‌ خوا ده‌گرین لی - گه‌رمیه‌که‌ی له
گه‌رمی ئاگری دنیا زیاتره به‌ چه‌ند جار ؟

○ حه‌فتا ○ نه‌وه‌ت ○ نه‌وه‌ت و نو

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (التکاثر)

٧١- ئه‌م سوره‌ته‌ سوره‌تیکی : ○ مه‌کی یه ○ مه‌ده‌نی یه

٧٢- ئه‌م سوره‌ته‌ چی له‌ خو ده‌گریت ؟

○ هه‌والدان ده‌رباره‌ی حاڵی خه‌لکی

○ سه‌رزه‌نشت کردنی به‌نده‌کان له‌ سه‌رقالبوونیان له‌وه‌ی له‌ پیناویدا
دروستکراون

٧٣- له‌م سوره‌ته‌دا نه‌هی کراوه‌ له‌ (زۆربوون) هه‌رچه‌نده‌ مه‌به‌ست
لی خاوی گه‌وره‌ بیّت . (راسته - هه‌له‌یه)

٧٤- ئه‌و قسه‌یه‌ی که‌ له‌ ناو خه‌لکیدا ده‌گریت : رویشت بو دوا مه‌نزلگای
خوی : ○ نکۆلی زیندوووبونه‌وه‌ی تیا‌دایه ○ دروسته

٧٥- ئایه‌تی : ﴿ حَتَّى زُرْتُم ﴾ خاوی گه‌وره‌ ناوی لی‌ناون میوان (زائرین)
وناوی لی نه‌ناون نیشته‌جی (مقیمین) ، بو ؟

○ چونکه‌ مه‌به‌ست له‌ به‌رزخ تیپه‌ربوونه‌ پێیدا بو روژی دوا‌ی .

○ چونکه له‌ماله‌کی خۆیانه‌وه له دنیا رویشتن بۆ گۆرستان که هی خۆیان نییه .

۷۶- عیلم و زانین ده‌بیته سێ به‌شه‌وه : زانینی یه‌قین (علم‌الیقین) چاوی یه‌قین (عین‌الیقین) هه‌والی راستی بێ گومان (حق‌الیقین) .
(راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (العصر)

۷۷- سوره‌تی (العصر) سوره‌تیکی :
○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۷۸- سوره‌تی (العصر) به‌لگه‌ی چوار مه‌سه‌له‌که‌ی تێدایه : زانست و کردار و بانگه‌واز و ئارامگرتن (راسته - هه‌له‌یه)

۷۹- کام له‌م ده‌سته‌واژانه ته‌واون ده‌رباره‌ی سویند خواردن به‌ جگه له‌ خوا ؟

○ خوای گه‌وره‌ بۆی هه‌یه سویند به‌ هه‌ر شتیک بخوات ویستی لی بیت له‌ دروستکراوه‌کانی.

○ دروستکراوه‌کان بۆیان نییه سویند به‌ جگه له‌ خوا بخۆن .

○ دروستکراوه‌کان بۆیان هه‌یه سویند به‌ جگه له‌ خوا بخۆن.

○ وه‌لامی یه‌که‌م و دووهم.

۸۰- ئارامگرتن ده‌کرێته چهند به‌شه‌وه ؟

○ دوو به‌ش ○ سێ به‌ش ○ چوار به‌ش

۸۱- سورته‌که چوار فه‌رمانی تّی‌دایه ، به فه‌رمانه یه‌که‌مه‌که به‌نده
خۆی پّی کامل ده‌کات و به دوو فه‌رمانه‌که‌ی دوایین به‌نده جگه له خۆی
پّی کامل ده‌کات . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الهمزة)

۸۲- ئەم سوره‌ته سوره‌تیکی : ○ مه‌کی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۸۳- مانای وشه‌ی (ویل) بریتییه له :

○ دۆلّیکه له دۆزه‌خدا

○ هه‌ره‌شه‌یه‌که که دۆلّیکی دۆزه‌خ و جگه له ئەویش ده‌گریت‌ه‌وه

۸۴- (الهمز) به قسه ده‌کریت (الّمن) به کردار . (راسته - هه‌له‌یه)

۸۵- ئایه‌تی : ﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾ سوودی ئەوه‌ی لی ده‌بینریت
که‌وا چاکه له ته‌مه‌ن زیاد ده‌کات . (راسته - هه‌له‌یه)

۸۶- مانای ئایه‌تی : ﴿وَمَا أَدْرَاكَ﴾ که‌وا پّیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) :
○ زانیویه‌تی ○ نه‌یزانیوه

۸۷- ئایه‌تی : ﴿نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ﴾ سوته‌مه‌نی ئاگر بریتییه له :
○ خه‌لکی ○ به‌رد ○ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۸۸- ئایه‌تی : ﴿تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْعَدَةِ﴾ واته :

○ ئەوه‌ی باوه‌رت پّی هه‌یه

○ له جه‌سته‌کانه‌وه ده‌چنه ژووره‌وه بۆ دله‌کان

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الفیل)

۸۹- سوره‌تی (الفیل) سوره‌تیک‌ی : ☐ مه‌ک‌کی یه ☐ مه‌ده‌نی یه

۹۰/ له‌م سوره‌ته‌دا ئه‌و په‌ند و عیبه‌ته‌ی تێدایه‌ که‌وا گه‌وره‌ترین گیاندارانی سه‌ر زه‌وی ده‌ترسی‌ت له‌وه‌ی ته‌عه‌دا بکات له‌ مالێک له‌ ماله‌کانی خوا، جا که‌واته‌ مرو‌ف له‌ پی‌شته‌ره . (راسته - هه‌له‌یه)

۹۱- پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌ چی سالی‌ک‌دا له‌ دایک بووه ؟
☐ فیل ☐ دلته‌نگی ☐ ره‌ماده

۹۲- ئه‌م سوره‌ته‌ له‌ پال‌پشته‌کانی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوايه (ﷺ)، که‌ ئه‌ویش کاریکی نائاساییه‌ بو‌ پی‌غه‌مبه‌ریک روو ده‌دات له‌ پیش پی‌غه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌ی . (راسته - هه‌له‌یه)

۹۳- مانای ئه‌م وشانه‌ بنووسه :

..... : واته‌. ﴿طَيْرًا أَبَايِلَ﴾
..... : واته‌. ﴿كَعْصَفٍ مَّاكُولٍ﴾

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (قریش)

۹۴- سوره‌تی (قریش) سوره‌تیک‌ی : ☐ مه‌ک‌کی یه ☐ مه‌ده‌نی یه

۹۵- ئه‌م سوره‌ته‌ په‌یوه‌ندی به‌ چی سوره‌تیکه‌وه‌ هه‌یه ؟
☐ الفیل ☐ الکافرون ☐ الناس

۹۶- قوره‌یش له زستاندا گه‌شتیان ده‌کرد بۆ شام و له هاویندا بۆ یه‌مه‌ن . (راسته - هه‌له‌یه)

۹۷- خوای گه‌وره‌هه‌رمی مه‌که‌و خه‌لکه‌که‌ی مه‌زن کرده‌وه له دلی عه‌ره‌بدا تا وای لی‌هات ری‌زیان لی ده‌گرتن و ری‌گیان لی نه‌ده‌گرتن :
○ له مه‌که‌دا ○ له مه‌که‌ و له‌سه‌فه‌ره‌کانیادا

۹۸- خوای گه‌وره‌ په‌روه‌ردگاری‌تی تایبه‌ت کردووه به به‌یته‌وه له‌به‌ر فه‌زل و شه‌ره‌فی ، ئه‌گه‌ر نا ئه‌و په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتی‌که :
(راسته - هه‌له‌یه)

۹۹- ﴿ رَبِّ هَذَا الْبَيْتِ ﴾ له باس و بابه‌تی دانه پالی دروستکراو بۆ لای دروستکاره‌که‌ی وه‌کو ته‌شریفیک . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الماعون)

۱۰۰- سوره‌تی (الماعون) سوره‌تیکی : ○ مه‌کی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۱۰۱- مانای وشه‌ی ﴿ الدِّين ﴾ له ئایه‌تی : ﴿ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ﴾ بریتییه له :
○ زیندوووبونه‌وه و پاداشت ○ نکۆلی کردن له حه‌ق

۱۰۲- مانای وشه‌ی ﴿ يَدْعُ ﴾ واته :
○ وازی لی ده‌هینی ○ پالی پیوه ده‌نی‌ت به هیزه‌وه

۱۰۳- هه‌تیو ئه‌و که‌سه‌یه که : ☐ باوکی مردوو ☐ دایکی مردوو

۱۰۴- هه‌روه‌ها پێی ده‌لێن هه‌تیو ئه‌گه‌ره :

☐ بالغ نه‌بویت ☐ هه‌رچه‌نده بالغیش بویت

۱۰۵- سه‌هوکردن له‌ نوێژدا ئه‌وه‌یه که‌ خاوه‌نه‌که‌ی شایسته‌ی زهم و
لۆمه‌یه ، به‌لام سه‌هو بو نوێژ ئه‌وا له‌ هه‌موو که‌سیکه‌وه‌ روو ده‌دات :
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۰۶- حوکی روپامایی : ☐ دروسته ☐ مه‌کروهه
☐ چه‌رامه ☐ شیرکی بچووکه ☐ شیرکی گه‌وره‌یه

۱۰۷- له‌م سوره‌ته‌دا هاندانی تیا‌دایه له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی چاکه .
(راسته - هه‌له‌یه)

۱۰۸- ئه‌و (الماعون) له‌ ئایه‌ته‌که‌دا هاتوو مانای :

☐ ده‌فره

☐ هه‌موو ئه‌وه‌ی که‌ له‌ عورف و عاده‌دا هاتوو له‌ به‌خشینی و پرێگه
پێدانی

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الکوثر)

۱۰۹- سوره‌تی (الکوثر) سوره‌تیکی : ☐ مه‌ککی یه ☐ مه‌دهنی یه

۱۱۰/ (الکوثر) واته :

☐ روبار ☐ خه‌یریکی و زۆر و فه‌زلێکی فراوان

۱۱۱- خوای گه‌وره ئه‌م دوو په‌رستشه‌ی تایبه‌ت کردووه : نوێژ و ئاژه‌ل
سه‌ربرین ، چونکه‌ باشترین په‌رستشه‌کانن و چاکترین ئه‌و کارانه‌ن له
خوا نزیکت بکاته‌وه . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۱۲- ﴿شَانِئًا﴾ واته :

☐ ئه‌وه‌ی رقی لی‌ت ده‌بی‌ته‌وه ☐ ئه‌وه‌ی زه‌مت ده‌کات
☐ ئه‌وه‌ی به‌ که‌مت ده‌زانیت ☐ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

۱۱۳- ئایه‌تی : ﴿هُوَ الْأَبَرُّ﴾ به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی خۆشه‌ویستانی
پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) یاد و ستایشیان ده‌مینێ . (راسته - هه‌له‌یه)

۱۱۴- له‌م سوره‌ته‌دا به‌لگه‌ی زۆری پشتیوانان و شوێنکه‌وتوانانی
پی‌غه‌مبه‌ری خوای (ﷺ) تێدایه . (راسته - هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الكافرون)

- ۱۱۵- سوره‌تی (الكافرون) سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه
- ۱۱۶- سوره‌تی (الكافرون) له‌ پاش سوره‌تی (الفاتحة) له‌ رکاتی یه‌که‌مدا ده‌خوینریت له‌ :
- سوننه‌تی فه‌جر ○ سوننه‌تی مه‌غریب ○ سوننه‌تی ته‌واف
○ له‌ ویترا ○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا
- ۱۱۷- ئه‌و په‌رستشه‌ی تی‌که‌له‌ به‌ شیرک :
○ په‌رستشیکی که‌موکورتە ○ پی‌ی نا‌گوتریت په‌رستش
- ۱۱۸- ئه‌و دوواندنه‌ی له‌ ﴿قُلْ﴾ هاتووہ :
○ بو‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوایه‌(ﷺ)
○ بو‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) و هه‌موو که‌سی‌ک دروست بی‌ت دواندنه‌که‌ی
روو تی‌ بکات
- ۱۱۹- (الكافرون) بی‌باوه‌پان ئه‌وانه‌ ده‌گریته‌وه‌ که‌ :
○ هه‌موو ئه‌وانه‌ ده‌گریته‌وه‌ که‌ بانگه‌واز‌ه‌که‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوایان
(ﷺ) پی‌گه‌یشته‌وو و باوه‌ریان پی‌ی نه‌هیناوه‌ وه‌کو جوله‌که‌ و گا‌ور.
○ بی‌باوه‌پانی مه‌که‌ه .
- ۱۲۰- له‌م سوره‌ته‌دا جی‌به‌جی‌کردنی به‌ری‌بوونی تیدا‌یه‌ له‌ شیرک و
موش‌ریکه‌کان به‌ دل و زمان و ئه‌ندامه‌کان . (راسته‌- هه‌له‌یه‌)
- ۱۲۱- دووباره‌ کردنه‌وه‌ له‌ سوره‌ته‌که‌دا :
○ مه‌به‌ست لی‌ی دوپات‌کردنه‌وه‌یه‌.
○ یه‌که‌می به‌ل‌گه‌یه‌ له‌سه‌ر نه‌بوونی کاره‌که‌ و دووه‌میش به‌ل‌گه‌یه‌
له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و وه‌صفه‌ بو‌وته‌ صیغه‌تیکی لازم بو‌ی .

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (النصر)

۱۲۲- سوره‌تی (النصر) سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۱۲۳/ ئه‌م سوره‌ته‌ موژده‌ و خه‌یر و فه‌رمان و وریاکردنه‌وه‌ی تێدایه‌:
(راسته‌ - هه‌له‌یه‌)

۱۲۴- ئه‌م ئوممه‌ته‌ و ئه‌م دینه‌ هێنده‌ رحمه‌ت و میهره‌بانی خوای بۆ
هه‌یه‌ که‌ به‌ بیرى هیچ که‌سیک و به‌ خه‌یالی هیچ که‌سیکدا نه‌هاتوه‌.
(راسته‌ - هه‌له‌یه‌)

۱۲۵- له‌م سوره‌ته‌دا ئاماژه‌ی ئه‌وه‌ی تێدایه‌ که‌وا ئه‌جه‌لی پیغه‌مبه‌ری
خوا (ﷺ) نزیک بووه‌ته‌وه‌ . (راسته‌ - هه‌له‌یه‌)

۱۲۶- وه‌کو کارکردنیک به‌م سوره‌ته‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) زۆر جار له‌
کرنۆش و سوژده‌کانیدا ده‌یفه‌رموو : (سبحانک اللهم ربنا وبحمدک ،
اللهم اغفر لی) (راسته‌ - هه‌له‌یه‌)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (المسد)

۱۲۷- سوره‌تی (المسد) سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

۱۲۸/ ئه‌بو له‌هه‌ب :

○ مامی پیغه‌مبه‌ری خوایه‌ (ﷺ)

○ هیچ په‌یوه‌ندییه‌کی خزمایه‌تی له‌ گه‌لدا نییه‌

۱۲۹/ تاكو روژی قیامه‌ت زه‌م ده‌کریت :

○ ئه‌بو له‌هه‌ب

○ هه‌رکه‌سی نژایه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بکات

۱۳۰/ مانای ئەم وشانه‌ی خواره‌وه بنووسه :

.....(تَبَّتْ):

.....(ماکسب):

.....(جیدها):

.....(مسد):

۱۳۱/ ئەم سوره‌ته ئایه‌تیکی روون و ئاشکرای تیدا‌یه که‌وا ئە‌بو له‌هه‌ب
وخیزانه‌که‌ی موسلمان نابن : (راسته – هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الإخلاص)

۱۳۲/ سوره‌تی (الإخلاص) سوره‌تیکی : ☐ مه‌ککی یه ☐ مه‌ده‌نی یه

۱۳۳/ ئەم سوره‌ته ناوناوه به (الإخلاص) چونکه :

☐ تایبه‌ته به وه‌صفی خوی گه‌وره

☐ خوینه‌ره‌که‌ی له شیرک ده‌رباز ده‌کات

☐ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۱۳۴/ ئەم سوره‌ته له پادا‌شتدا به‌رانبه‌ر به :

☐ نیوه‌ی قورئانه ☐ چواریه‌کی قورئانه ☐ سییه‌کی قورئانه

۱۳۵/ ئەم سوره‌ته له رکاتی دووه‌مدا له پاش (الفاتحة) ده‌خوینریت
له :

☐ سوننه‌تی فه‌جر ☐ سوننه‌تی مه‌غریب

☐ سوننه‌تی ته‌واف

☐ سوننه‌تی ویت‌ر

☐ له پاش نویژه فه‌رزه‌کان

☐ له کاتی خه‌وتندا

☐ هه‌موو ئەوه‌ی باسکرا

۱۳۶/ سوره‌تی (الکافرون) و (الإخلاص) له شه‌و و روژدا ده‌خوینریت
تاوه‌کو سی جوړه‌که‌ی ته‌وحید جی به‌جی ده‌بیټ . (راسته – هه‌له‌یه)

۱۳۷/ له سوره‌تی (الإخلاص) دا :

○ ته‌وحیدی (الألوهیة)ی تیدایه

○ ته‌وحیدی په‌روه‌دگاریتی و ته‌وحیدی ناو و صیفات‌ه‌کانی تیدایه

۱۳۸/ مانای ﴿قُلْ﴾ :

○ ته‌ن‌ها به زمان

○ وتن و کردار و بی‌روباوهر

۱۳۹/ نایه‌تی : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ واته : ته‌ن‌هایه له په‌روه‌دگاریتی
و خوداوه‌ندیټی و ناو و صیفات‌ه‌کانی. (راسته – هه‌له‌یه)

۱۴۰/ وشه‌ی : ﴿الضَّمْدُ﴾ واته :

○ له هه‌موو پیداو‌یستیه‌کاندا روو له نه‌و ده‌کریت

○ نه‌وه‌ی که خو‌ی به کاره‌کانی خو‌ی هه‌ستاو و به جگه له خو‌یشی

○ نه‌و گه‌وره‌یه که گه‌وره‌یی کامل بووه و له په‌روه‌دگاریتی و

○ خوداوه‌ندیټی و ناو و صیفات‌ه‌کانیدا کامل بووه.

هه‌موو نه‌وه‌ی باسکرا.

۱۴۱/ دانه پالی کوپ و باوک بو خوا‌ی گه‌وره به کوفری گه‌وره
ده‌ژمی‌ردریت : (راسته – هه‌له‌یه)

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌فسیری سوره‌تی (الفلق)

١٤٢/ سوره‌تی (الفلق) سوره‌تیکی : ○ مه‌ککی یه ○ مه‌ده‌نی یه

١٤٣/ سوره‌تی (الفلق) ده‌خوینریت له :

○ پاش نویژه فه‌رزه‌کان

○ له کاتی خه‌وتندا

○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

١٤٤/ مانای ئه‌م وشانه‌ی خواره‌وه بنووسه :

..... (أعوذ) :

..... (الفلق) :

..... (غاسقٍ) :

..... (وقب) :

..... (النَّفَّاثَاتِ) :

..... (العُقَدِ) :

..... (حاسدٍ) :

١٤٥/ ئه‌م سوره‌ته چی تێدایه ؟

○ په‌ناگرتن به‌شیوه‌یه‌کی گشتی و تایبه‌تی

○ سحر و جادوو حه‌قیقه‌تی هه‌یه

○ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر سوره‌تی (الناس)

١٤٦/ سوره‌تی (الناس) سوره‌تیکی : ☐ مه‌ککی یه ☐ مه‌ده‌نی یه

١٤٧/ سوره‌تی (الناس) له‌ کویدا ده‌خوینریت؟ :

☐ له‌ پاش نویژه فه‌رزه‌کان

☐ له‌ کاتی خه‌وتندا

☐ هه‌موو ئه‌وه‌ی باسکرا

١٤٨/ مانای وشه‌ی (الْخَنَاس) چیه‌ ؟

.....

وانه‌ی دووهم

وانه‌ی دووهم : پایه‌کانی ئیسلام

روونکردنه‌وه‌ی پینج پایه‌که‌ی ئیسلام : یه‌که‌میان و مه‌زنترینیان : شایه‌تیدانه‌که‌وا هیچ خواجه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رستن بیّت ته‌نها (الله) نه‌بیّت و (محمد) یش (ﷺ) پیځه‌مبه‌ر و نیژدراوی ئه‌وه ، به راقه‌کردنی ماناکه‌ی و روونکردنه‌وه‌ی مه‌رجه‌کانی (لا إله إلا الله). ماناکه‌ی : (لا إله) نه‌فی کردنی هه‌موو ئه‌وانه‌ی له‌جگه‌ له‌ خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌په‌رستریّت ، (إلا الله) سه‌لماندن‌ی په‌رستن بۆ خوا‌ی تاک و ته‌نها و بی شه‌ریک .

وه‌مه‌رجه‌کانی (لا إله إلا الله) بریتین له :

۱. زانست و زانیاری که نه‌فیکراوی نه‌زانینه .
 ۲. دل‌نایایی و یه‌قین که نه‌فیکراوی گومانه .
 ۳. ئیخلاص و دل‌سۆزی که نه‌فیکراوی شیرکه .
 ۴. راستگۆیی که نه‌فیکراوی درۆیه .
 ۵. خۆشه‌ویستی که نه‌فیکراوی رق و کینه‌یه
 ۶. ملکه‌چبوون که نه‌فیکراوی وازه‌ینانه .
 ۷. قایل‌بوون که نه‌فیکراوی ره‌تکردنه‌وه‌یه
 ۸. کوفرکردن به‌وه‌ی له‌جگه‌ له‌ خوا ده‌په‌رستریّت .
- وه‌ ئه‌و مه‌رجانه‌ له‌م دوو به‌یته‌دا کۆکراونه‌ته‌وه :

علم‌یقین و اخلاص و صدق‌مع محبة و انقیاد و القبول لها
وزید ثامن‌ها الکفران منك بما سوى الاله من الأشياء قد أُلها

له گه‌ل روونکردنه‌وه‌ی شایه‌تیدانی (محمد رسول الله) و ناوه‌پۆکه‌که‌ی بریتیه له : باوه‌پیکردنی له‌وه‌ی هه‌والی داوه و گوێپرایه‌لی کردنی ئه‌وه‌ی فه‌رمانی پیکردوو و دوورکه‌وته‌وه له‌وه‌ی نه‌هی لی کردوو و قه‌ده‌غه‌ی کردوو، وه نابیت خوای گه‌وره بپه‌رستریت ئیلا به‌و شیوه‌یه نه‌بیت که‌وا ئه‌و دایرێژاوه .

ئه‌مجار ئه‌و دوا‌ی پینج پایه‌که‌ی ئیسلام بۆ قوتابی روون ده‌کاته‌وه ، که ئه‌وانیش بریتین له : نوێژ و زه‌کات و رۆژووی مانگی رهمه‌زان و چه‌جی مالی خوای گه‌وره بۆ هه‌رکه‌سیک توانای هه‌بیت پروات.

پایه‌کانی (لا اله الا الله)

سه‌ئماندن (الا الله)

خوداپه‌رستی ته‌نها بۆ خوای تاک و ته‌نها بسه‌لمینیت (باوه‌پوون به‌ خوا)

نه‌فیکردن (لا اله) :

نه‌فی بکات له هه‌موو ئه‌وانه‌ی له جگه له خوای گه‌وره ده‌په‌رستریت (کوفرکردن به تاغوت)

النفي والاثبات فاحفظنهما

لكلمة الاخلاص ركنان هما

راقه‌ی مهرجه‌کانی (لا اله الا الله) :

مهرجه‌کانی (لا اله الا الله) هه‌روه‌کو ددانه‌کانی کلیل وایه ، جا وشه‌ی (لا اله الا الله) کلیلی به‌هه‌شته و کلیلش ناکاته‌وه ئیلا به بوونی ددانه‌کانی نه‌بیّت ، به‌م پییه هه‌رچی له کیتاب و سوننه‌دا هاتوووه که‌وا هه‌رکه‌سی فه‌رمووی : (لا اله الا الله) ئەوا ئەو شته‌ی بۆ هه‌یه و ده‌ستی ده‌که‌وێت ، ئەوا بۆ به ده‌ست هینانی ئەو پاداشته پیویسته ئەم مهرجانه جی به جی بکات ، که ئەوانیش هه‌شت مهرجن :

۱. ماناکه‌ی بزانیّت (العلم) : وه دژه‌که‌شی نه‌زانینه به ماناکه‌ی ، جا هه‌رکه‌سی ماناکه‌ی نه‌زانی ئەوا سوودی لی نابینی ، جا بۆیه پیویسته هه‌رکه‌سی هاته ناو ئیسلامه‌وه مانه‌که‌ی بزانیّت ، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : (من مات وهو يعلم أنه لا إله الا الله) دخل الجنة (رواه مسلم) واته : هه‌رکه‌سی بمریت و بزانیّت هیچ خواجه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رستن بیّت به حه‌ق ته‌نها خوا نه‌بیّت ئەوا ده‌چیته به‌هه‌شته‌وه).

۲. دلنیا‌یی (اليقين) : واته سه‌د له سه‌د ، چونکه ئەگه‌ر له سه‌دا یه‌ک گومانی هه‌بوو له کوفرکردن به تاغوت یان راوه‌ستا یان دوو دل بوو ئەوا که‌سیکی یه‌کتاپه‌رست نییه ، وه ئەگه‌ر گومانی هه‌بوو له کوفری جوله‌که و گاوره‌کان ئەوانه‌ی بانگه‌وازه‌که‌ی (محمد) یان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئەوا که‌سیکی یه‌کتاپه‌رست نییه ، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ لَا يَلْقَى اللَّهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرُ شَاكٍ فِيهِمَا إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ) رواه مسلم واته : شایه‌تی ده‌ده‌م که هیچ خواجه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رستن بیّت ته‌نها (الله) نه‌بیّت و منیش پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ، هیچ به‌نده‌یه‌ک به‌و دوو وشه‌وه‌و به بی گومان ناگاته خواجه‌ی خۆی

ئیللا ده‌چیتته به‌هه‌شته‌وه).

۳. ئیخلاص و دلسۆزی : هه‌رکه‌سی رووپامایی تیا‌دا بکات یان به‌ شیرکیکی گه‌وره‌ بریاری شیرکی دا – وه‌کو که‌سیک جگه‌ له‌ خوا ده‌په‌رستیت – ئە‌وا سوودی لی نابینی، له‌ پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) هاتوو که‌وا فه‌رموویه‌تی : (أَسْعِدِ النَّاسَ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، خَالِصاً مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ) رواه البخاري واته : به‌خته‌وه‌رت‌رین که‌س له‌ روژی قیامه‌تدا به‌ شه‌فاعه‌تم ئە‌و که‌سه‌یه‌ وتبیتی : لا اله الا الله . به‌ موخلیسی و دلسۆزییه‌وه له‌ دلیه‌وه‌ یان له‌ ناخی خو‌یه‌وه ((.

۴. راستگۆیی (الصدق) : جا هه‌رکه‌سی به‌ درۆوه و بی‌لیت – وه‌کو که‌سی دو‌وروو – ئە‌وا سوودی لی نابینی، له‌ پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) هاتوو که‌وا فه‌رموویه‌تی : (مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ) رواه البخاري واته : هه‌چ که‌سیک نییه‌ شایه‌تی بدات که‌وا هه‌چ خوایه‌ک نییه‌ شایسته‌ی په‌رست بیت به‌ حه‌ق ئیللا (الله) نه‌بی‌ت و (محمد) یش (ﷺ) به‌نده و نی‌ردراوی خوایه‌ به‌ راستگۆیی و له‌ دلیه‌وه‌ ئیللا خوا‌ی گه‌وره‌ ئاگری له‌سه‌ر حه‌رام ده‌کات) .

۵. خو‌شه‌ویستی (المحبة) : جا خوا‌ی گه‌وره‌ی خو‌شه‌ده‌وی‌ت و له‌ گه‌ل خوا‌دا هه‌چ که‌سیکی تری خو‌ش ناوی‌ت، وه‌ هه‌موو ئە‌و که‌سانه‌ی خو‌ش ده‌وی‌ت که‌ خوا‌ی گه‌وره‌ فه‌رمانی کردوو به‌ خو‌شویستیان، وه‌ دژه‌که‌شی رقی‌بوونه، بۆیه‌ یه‌کی له‌ هه‌لوه‌شینه‌ره‌وه‌کانی ئیسلام : (هه‌رکه‌سی رقی له‌ شتی بیت له‌وه‌ی که‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هی‌ناویه‌تی، هه‌رچه‌نده‌ کاری پی‌ بکات ئە‌وا کوفری کردوو، خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی‌ت : ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَخُذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنِدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾ البقرة: ۱۶۵ واته : هه‌ندی له‌م خه‌لکه‌ هه‌یه‌ له‌گه‌ل ئە‌وه‌شدا تی‌نافکری

تاخوا به‌ته‌ن‌ها بپه‌رستی ، هیشتا چه‌ند هاوت‌او چه‌ند هاوبه‌شیکی
بۆ داده‌نی خو‌شیان ده‌وین وه‌ک خو‌شه‌ویستی خودا).

۶. ملکه‌چبوون : واته پئویسته کار به ناوه‌پۆکه‌که‌ی بکات ، چونکه
هه‌رکه‌سی وازی له‌کارکردن هینا ئه‌وا سوودی لی نابینی ،
خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ
فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِيْ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا
تَسْلِيمًا ﴾ النساء: ۶۵ واته : نه‌خیر وه‌ک ئه‌وه‌نییه‌دوو‌رووه‌کان
ده‌یزانن ، سویندبی به‌په‌روم‌دگارت ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر نابنه‌باوه‌ردار
تا بۆ یه‌کلاکردنه‌وه‌ی کیشه‌کانی نیوانیان تۆ ده‌که‌نه‌داوه‌ر و
ئه‌وساش به‌رامبه‌ر به‌و بریاره‌ی تۆ داوته ، هیچ ته‌نگیه‌کیان
ده‌ست نه‌که‌وی له‌ده‌روونیاندا و به‌چاکیش ته‌سلیم و ملکه‌چ
(بن.

۷. قایل‌بوون : بۆیه هیچ قسه و کردار و باوه‌پۆیک پئی رت
ناکاته‌وه ، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت ﴿ اِنَّهُمْ كَانُوْۤا اِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا اِلَهَ
اِلَّا اللّٰهُ يَسْتَكْبِرُوْنَ ۝۳۵ وَيَقُوْلُوْنَ اِنَّا لَتَارْكُوْۤا هَٰذَا لَشَاعِرٍۭ يَّجْنُوْنَ ﴾ الصافات:
۳۵ - ۳۶ واته : چونکه‌ئه‌وان کاتی پێیان گو‌ترابا: هیچ په‌رسراویکی
هه‌ق نیه‌جگه‌له‌(الله) ، ئیبایان ده‌کرد و خو‌یان زۆر به‌زل ده‌زانی
(۳۵) و ده‌شیان گو‌ت: ئایا ئیمه‌بۆ شاعیریکی شیت و لیوه‌وه‌کو
موحه‌مه‌د ، واز له‌خواکانمان بێنین؟! (۳۶) .

۸. کو‌فرکردن : واته هه‌ر شتیک له‌جگه له‌خوای گه‌وره بپه‌رستریت
ئه‌وا په‌رستنه‌که‌ی پووجه‌له ، وه هیچ شتیک شایه‌نی په‌رستن
نییه ئیلا خوا نه‌بیّت .

ئاگادارییه‌ک

له وشه‌ی ئیخلاصدا (ته‌وحیددا) پئویستی به‌وتن و کردار و
باوه‌پبوون هه‌یه .

به‌شه‌کانی خو‌شه‌ویستی (المحبة)

خو‌شو‌یستی‌کی س‌روشتی

ئه‌مه‌ش دروسته
به‌مه‌رجی پ‌یش
خو‌شو‌یستی‌ی خوا
نه‌که‌و‌یت، له‌نمونه‌ی
ئه‌وه‌ خو‌شو‌یستی‌ی مندال
و خ‌یزان، پ‌یغه‌مبه‌ری
خوا (ﷺ) ده‌فه‌رمو‌یت :
(لا یؤمن أحدکم حتی أکون
أحب إلیه من ولده ووالده
والناس أجمعین) حدیث
صحیح : رواه البخاری
و مسلم و غیرهما واته :
هیچ یه‌کیک له‌ئیه
ئیمانی کامل ناب‌یت تاوه‌کو
منی خو‌شتر نه‌و‌یت له
کور‌ه‌که‌ی و له‌باو‌کی و
له‌هه‌موو خه‌ل‌کی) .

خو‌شو‌یستن له‌به‌ر خوا

ئه‌مه‌ش واجیبه، به‌ل‌کو له
تۆکم‌ه‌ترین ده‌سته‌گیره‌ی
ئیمانه، خ‌وای گه‌وره
ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ
اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى
الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ﴾
الفتح: ۲۹ واته : محه‌مه‌د
که پ‌یغه‌مبه‌ری خودایه‌و
بۆ ه‌یدایه‌تدانی هه‌موو
ئاده‌میزاد ن‌یردراره‌و،
هه‌روه‌ها ئه‌وانه‌ی که وان
له‌گه‌ل‌یداو باوه‌ریان پ‌ی
ه‌یناوه، که‌سانی ئازاو
جوام‌یرن و توندوتیژن
له‌گه‌ل‌ ب‌ی‌باوه‌راند، به‌لام
له‌نیوان خو‌یاندا خاوه‌ن
به‌زه‌یی و میهره‌بانن) .
وه له‌چوار شتتدا ده‌ب‌یت :

خو‌شو‌یستن له‌گه‌ل
خوادا

ئه‌مه‌ش
شیرکی
گه‌وره‌یه :
خ‌وای گه‌وره
ده‌فه‌رمو‌یت:
﴿ وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ
دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ
اللَّهِ ﴾

ئه‌و شو‌ینانه‌ی
که خ‌وای گه‌وره
خو‌شی ده‌و‌یت
وه‌کو شاری
مه‌که‌ه و شاری
مه‌دینه .

ئه‌و کاتانه‌ی
که خ‌وای گه‌وره
خو‌شی ده‌و‌یت
بۆ نمونه‌ شه‌وی
قه‌در و کۆتا س‌ی
یه‌کی هه‌موو
شه‌ویک .

ئه‌و بکه‌رانه‌ی
کاری پ‌ی
ده‌که‌ن وه‌کو
پ‌یغه‌مبه‌ران
و ن‌یردراوان و
فریشته‌کان
و هاوه‌لان
و هه‌موو
یه‌کتاپه‌رستیک

ئه‌و کردارانه‌ی
که خ‌وای گه‌وره
پ‌ی رازییه،
ئه‌ویش بریتیه
له‌هه‌موو
ئه‌وه‌ی شه‌رع
ه‌یناویه‌تی وه‌کو
ته‌وحید .

**مانای وشه‌ی (عبده) چیه کاتی که‌سی موسلمان له
شایه‌تیدانی (محمد رسول الله) دا ده‌یلت ؟**

هه‌روه‌ها ئه‌و له
هه‌موو خه‌لکی خواپه‌رستره ،
جا ئه‌و که‌مالی په‌رستنی له
خویدا به جی هینا .

واته ناپه‌رستریت ، چونکه
پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هیچ
تایبه‌تمه‌ندییه‌کی په‌روه‌ردگاریتی
و خوداوهندیتی و ناو و
صیفاته‌کانی نییه .

به‌شه‌کانی به‌ندایه‌تی بو‌ خوای گه‌وره:

تایبه‌تی تایبه‌ت :

ئه‌ویش ئه‌و
به‌ندایه‌تییه‌که
پیغه‌مبه‌ران ئه‌نجامی
ده‌دن ، خوای
گه‌وره ده‌فه‌رمویت:
﴿ اِنَّهٗ كَانَ عَبْدًا
شَكُورًا ﴾ الإسراء: ۳
واته: بیگومان نوح
به‌نده‌یه‌کی خوداناس
بوو ، وهه‌موو
کاتیک و له‌هه‌موو
حالی‌کدا سوپاسی
خودای ده‌کرد. جا
ئه‌م به‌ندایه‌تییه‌که
دراوته پال پیغه‌مبه‌ران
تایبه‌تی تایبه‌ته ،
چونکه هیچ که‌سیک
ناتوانی کپیرکیی هیچ
یه‌کی له‌و پیغه‌مبه‌رانه
بکات له به‌ندایه‌تی
خوای گه‌وره‌دا .

تایبه‌ت :

ئه‌ویش به‌ندایه‌تی
گو‌ی‌پرایه‌لی
گشتییه ، خوای
گه‌وره ده‌فه‌رمویت:
﴿ وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِیْنَ
یَمْسُوْنَ عَلٰی الْاَرْضِ هَوْنًا ﴾
الفرقان: ۶۳
واته : به‌نده‌راسته‌کانی
خوای به‌به‌زه‌یی
ئه‌وانه‌ن که زور
به‌سه‌لاریی و نه‌رمیی و
له‌سه‌رخۆو بی ده‌عیه‌و
فیز به‌سه‌ر زه‌ویدا
ده‌پۆنه‌پۆه .
ئه‌مه‌ش هه‌موو
ئه‌وانه ده‌گریته‌وه
که‌وا خوای گه‌وره
په‌رستن به‌پی
شه‌عه‌که‌ی .

گشتی :

ئه‌ویش به‌ندایه‌تی
په‌روه‌ردگاریتییه
(زالبوونه) ، ئه‌مه‌ش
بو‌هه‌موو
دروستکراوه‌کانه ،
خوای گه‌وره
ده‌فه‌رمویت
﴿ اِنْ کُلُّ مَنْ فِی السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ اِلَّا اٰتِی الرَّحْمٰنِ
عَبْدًا ﴾ مریم: ۹۳ واته:
به‌راستی هه‌رچی
له‌ناو ئاسمانه‌کان
و زه‌ویدا به‌سه‌رجه‌م
هه‌موو به‌به‌ندیی و
خولامه‌تی دینه‌لای
په‌روه‌ردگاری
به‌خشه‌رو و ملکه‌چی
ده‌بن (وه هه‌موو
موسلمان و بی‌باوه‌ریک
ده‌گریته‌وه .

کورتیه‌ک له ژباننامه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) :

ره‌چه‌ئه‌کی :

ناوی (محمد) ی کو‌ری (عبدالله) ی کو‌ری (عبدال‌مطلب) ی کو‌ری (هاشم) ه، وه (هاشم) یش له قوره‌یشه و قوره‌یشیش له عه‌ربه و عه‌ره‌بیش له نه‌وه‌ی (ئیسماعیل ی کو‌ری ئیبراهیم) ه .

له دایکبوونی :

له سالی (فیل) له دایک بووه له شاری مه‌ککه له مانگی ره‌بیعی یه‌که‌م، وه ته‌مه‌نی شه‌ست و سی سال بوو، چل سال له پیش پیغه‌مبه‌رایه‌تی و بیست و سی سال پیغه‌مبه‌ر و نێردراو بوو، که‌سیکی هه‌تیو بوو، له پیش له دایکبوونی باوکی کۆچی دوا‌یی کردبوو، له که‌فاله‌تی باپیری (عبدال‌مطلب) دا بوو، وه له پاش کۆچی دوا‌یی باپیری (ئه‌بو تالیب) ی مامی که‌فاله‌تی ده‌گریته ئه‌ستۆی خۆی .

ره‌وانه‌کردنی :

خوا‌ی گه‌وره پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بو م‌رو‌ف و جنۆکه ره‌وانه کرد، جا هه‌رکه‌سیک بانگه‌وازه‌که‌ی پیگه‌یشت و ئیمانی پی نه‌هینا ئه‌وا که‌سیکی کافره به‌ کوفریکی گه‌وره، جا ئیتر ئه‌و که‌سه هه‌رکه‌سیک بی‌ت .

بانگه‌وازه‌که‌ی :

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بانگه‌وازی بو ته‌وحید و ئاکار و کرداره چاکه‌کان کردووه، وه نه‌هی کردووه له شیرک ئاکار و کرداره خراپه‌کان .

ئیسرا و میعراج :

پیغهمبهری خوا(ﷺ) له مه‌ککه‌وه بۆ (بیت المقدس) شه‌وره‌وی پیکرا، ئەمجار بۆ ئاسمانی چه‌وته‌م به‌رز کرایه‌وه و خوای گه‌وره قسه‌ی له گه‌لدا کرد و پینچ نوێژه‌که‌ی له‌سه‌ر فهرز کرد .

هیجهرت و

کۆچی دوا‌یی :

له شاری مه‌ککه‌وه کۆچی کرد بۆ شاری مه‌دینه، وه هه‌ر له‌و شارهدا کۆچی دوا‌یی کرد، وه له ژووره‌که‌ی دایکه عائیشه‌دا نیژرا .

گه‌یاندنی

دینه‌که :

خوای گه‌وره له‌سه‌ر ده‌ستی ئەو دینه‌که‌ی کامل و ته‌واو کرد، وه به گه‌یاندنیکی روون دینه‌که‌ی گه‌یاند، وه سپارده‌که‌ی به جوانی گه‌یاند و ئامۆژگاری ئوممه‌ته‌که‌ی کرد، وه له پیناوی خوای گه‌وره به هه‌موو جو‌ره جیهادیکی جیهادی کرد، بۆیه بۆ هیچ که‌سیک نییه شتیکی تازه بخاته سه‌ر ئەم دینه .

گرن‌گترین

غه‌زاکانی :

حه‌وت دانه‌ن : به‌در و ئو‌حود و خه‌ندهق و خه‌یبه‌ر و رزگارکردنی مه‌ککه و ته‌بوک و حونه‌ین.

مندال‌ه‌کانی

حه‌وت دانه‌ن :

القاسم و ئیبراهیم و عبدالله که به (الطيب الطاهر) ناسراوه، وه (زینب و رقیة و ام کلثوم و فاطمة)، وه هه‌موویان له ژیا‌نی خویدا کۆچی دوا‌ییان کرد ته‌نها (فاطمة) نه‌بی‌ت، چونکه (فاطمة) له پاش کۆچی دوا‌یی پیغهمبهری خوا(ﷺ) به شه‌ش مانگ کۆچی دوا‌یی کرد -ره‌زای خوا له هه‌موویان بی‌ت- .

خیزانه‌کانی

دوازده دانه‌ن :

(خه‌دیجە) و (عائیشه) و (سه‌وده) و (حه‌فصه) و (زهینه‌بی هیلالی) و (ام سلمه – هند) و (زهینه‌بی کچی جه‌حش) و (جویرییه‌ی کچی الحارث) و (صفیه‌ی کچی حی) و (ام حبیبه – رمله-) و (ریحانه‌ی کچی زید) و (میمونه‌ی کچی الحارث) ره‌زای خوای گه‌وره له هه‌موویان بیټ .

دایانه‌کانی :

ئامینه‌ی کچی وه‌هه‌بی دایکی ، وه (ثویبه) مه‌ولای (ابو لهب) ی مامی و حه‌لیمه ی کچی ابی نؤیب السعدیه ره‌زای خوای گه‌وره له هه‌موویان بیټ .

یه‌که‌م

نایه‌تانیکی

دابه‌زیوه‌ته سهر :

ئهو نایه‌تانه‌یه له‌سه‌ره‌تای سوره‌تی (العلق): ﴿أَفَرَأَى بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢﴾ ﴿أَفَرَأَى وَرَبُّكَ الْأَكْزَمُ ۝٣ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝٤﴾ ﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝٥﴾ العلق: ١- ه‌واته : ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر! به‌ ناوی خودای په‌روه‌ردگارت‌ه‌وه که کائیناتی هیناوه‌ته دی بخوینه‌ره‌وه (١) ئهو خودایه‌ی که ئاده‌میزادی له حه‌یوانیکی مه‌نه‌وی خولقاندوو (٢) بخوینه‌ره‌وه په‌روه‌ردگارت به‌ که‌ره‌مترین و به‌خشنده‌ترین (٣) ئهو زاته‌یه که به‌ قه‌له‌م هیدایه‌تی ئاده‌میزادی دا ، تا فیری نووسین و خوینده‌واری ببیټ (٤) ئهو خودایه‌ی که به‌ هیدایه‌تی ژیری و هوش و هیدایه‌تی ئایینه‌وه ئاده‌میزادی فیری شتانی‌ک کردوو که خوی نه‌یده‌زانین (٥)

**یه‌که‌م که‌س
باوه‌ری پیه‌ینا :**

له‌ پیاوان (ئه‌بو به‌کری صدیق) و له‌
ئافره‌تان دایکی ئیمانداران (خه‌دیجه‌ی کچی
خوێلد) و له‌ هه‌رزه‌کاران (عه‌لی کوپی ئه‌بو
تالیب) و له‌ مه‌والیکان (زیدی کوپی الحارثه‌) و
له‌ کوێله‌کان (بیلال ی کوپی رباح) .

**حه‌ج و
عوهره‌که‌ی:**

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چوار عومره‌ی کردووه‌
هه‌مووی له‌ مانگی (ذی القعدة) بووه‌ , وه‌ ته‌نها
یه‌ک هه‌جی کردووه‌ که‌ ئه‌ویش هه‌جی مالتاوا‌یی
بووه‌ له‌ سالی (ده‌) ی کوچی .

ره‌وشتی :

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿وَلَا تَكُنْ لِّلْخَلْقِ
عَظِيمٍ﴾ القلم: ۴ واته‌ : ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌راستی
تۆ له‌سه‌ر ره‌وشتیکی زۆر مه‌زن و جوانیت) ، وه‌
دایکی ئیمانداران عایشه‌ ده‌فه‌رمو‌یت : (کان
خلقه‌ القرآن) واته‌ : به‌ راستی ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ری
خوا (ﷺ) قورئان بوو) .

**گرنگی خوێندنی
ژياننامه‌ی پیغه‌مبه‌ری
خوا (ﷺ):**

ابن القيم – رحمه‌تی خوای لی بیّت –
ده‌فه‌رمو‌یت : (ئه‌گه‌ر هاتوو به‌خته‌وه‌ری به‌نده‌
له‌ هه‌ردوو دونیادا په‌یوه‌ست بیّت به‌ ریبازه‌که‌ی
پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ (ﷺ) ، ئه‌وا پیو‌یسته‌ له‌سه‌ر هه‌موو
که‌سیک ئامۆژگاری نه‌فسی خو‌ی ده‌کات و پ‌یی
خۆشه‌رزگاری بیّت و ئاسووده‌ بیّت ئه‌واریبازه‌که‌ی
و ژياننامه‌ و کار و باری بزانیّت و نه‌بیته‌ یه‌کیک
له‌و که‌سانه‌ی ناشاره‌زان له‌ ژيان‌ی ، وه‌ بب‌یته‌
یه‌کیک له‌ شو‌ینکه‌وتوان و گروپ و حیزبه‌که‌ی ، وه‌
خه‌لک‌یش له‌م باسه‌دا له‌ نیوان که‌سانیکی که‌مزان
و که‌سانیکی زۆرزان و که‌سانیکی مه‌حرومدان ،
فه‌زل‌یش به‌ ده‌ستی خوایه‌ ده‌یداته‌ هه‌رکه‌سیک
خو‌ی ویستی لی بیّت ، وه‌ خوای گه‌وره‌ش خاوه‌نی
فه‌زل‌یکی گه‌وره‌ و مه‌زنه‌) .

وانه‌ی سییه‌م

پایه‌کانی ئیمان :

پایه‌کانی ئیمان شه‌ش دانه‌ن : ده‌بی باوهرت هه‌بیّت به‌ خوا و فریشه‌کانی و کتیه‌به‌کانی و پیغه‌مبه‌رانی و روژی دواپی و باوهرت هه‌بیّت به‌ قه‌در چاک و خراپه‌که‌ی که هه‌مووی له‌ خوداوه‌یه.

پیناسه‌ی ئیمان له‌ شه‌رعدا :

وتن به‌ زمان و باوهرپوون به‌ دلّ و کارکردن به‌ ئەندامه‌کان، وه پایه‌کان – واته‌ دلّ – زیاد ده‌کات به‌ گوێرایه‌لی و که‌م ده‌کات به‌ سه‌رپیچی، وه به‌لگه‌ش :

به‌لگه‌ی	به‌لگه‌ی	به‌لگه‌ی	به‌لگه‌ی	به‌لگه‌ی
وتن ئەو	زیادیوونی	کرداری	کرداری	به‌لگه‌ی
فه‌رموده‌یه‌یه	ئیمان، ئەو	دلّ ئەو	ئەندامه‌کان	به‌لگه‌ی
که	ئایه‌ته‌یه‌یه	فه‌رموده‌یه‌یه	ئەو	که‌مبوونه‌وه‌ی
ده‌فه‌رمویت:	ده‌فه‌رمویت:	که	که	ئەو
(فأعلاها :	﴿أَيُّكُمْ زَادَتْهُ﴾	ده‌فه‌رمویت:	ده‌فه‌رمویت:	که ده‌فه‌رمویت
قول لا إله الا	﴿هَذِهِ إِيْمَانًا﴾	(والحياء شعبة	(وَأَدْنَاهَا إِمَامَةٌ	: (ما رأيت من
الله) واته :	التوبة: ١٢٤ واته :	من الايمان)	الأذى عن	ناقصات عقل
به‌رزترینه‌که‌ی:	ئهم	واته: وه	الطريق	(ودین)
وتنی (لا اله	سوورمه‌ته‌باوهری	حه‌پاش	واته:	
الا الله)یه.	کامتان‌ی زیاد	لقیکه‌ له	نزمترینه‌که‌ی:	
	کردوووه‌؟!)	ئیمان)	لادانی	
			ئازاریکه	
			له‌سه‌ره	
			ریگا)	

ھۆكارەكانى زىادکردنى ئيمان :

خويندەنەۋەى تەۋحيد بە تايىبەتى باس ۋ بابەتى ناو ۋ صىفاتەكان	زۆر ئەنجامدانى تاعەتەكان	ۋازەيتان لە سەرپىچىيەكان	بىرکردنەۋە لە دروستكراۋەكان
--	---	---	--

ھۆكارەكانى كەمبونەۋەى ئيمان :

ۋازەيتان لە خويندەنەۋەى تەۋحيد بە تايىبەتى باس ۋ بابەتى ناو ۋ صىفاتەكان.	ۋازەيتان لە تاعەتەكان	ئەنجامدانى سەرپىچىيەكان	ۋازەيتان لە بىرکردنەۋە لە دروستكراۋەكان.
---	----------------------------------	------------------------------------	---

پايەكانى ئيمان شەش دانەن :

باۋەربوون بە خۋاى گەۋرە	باۋەربوون بە فرىشتەكانى	باۋەربوون بە كتىبەكانى	باۋەربوون بە پىغەمبەرانى	باۋەربوون بە رۆژى دوايى	باۋەربوون بە قەدەر چاكە ۋ خراپەكەى
--	--	---------------------------------------	---	--	---

پایه‌ی یه‌که‌م :
باوهره‌یینان به‌ خوای گه‌وره، نهم کارانه له‌ خو دهرگرت :

باوهرپوون به ناو وصیفه‌ته‌کانی	باوهرپوون به خوداوهندیتی خوای گه‌وره	باوهرپوون به په‌روه‌دگاریتی خوای گه‌وره	باوهر به بوونی خوای گه‌وره نهمیش به‌ چوار شت ده‌بیت :
به‌ شهر : (ابن‌القیم) باسی نهمه‌ی کردوه که‌وا هیچ نایه‌تیک نییه له کتیبه‌که‌ی خوادا نیلا به‌لگه‌یه‌کی تیدیاه له‌سه‌ر ته‌وحید .	به‌ فیره‌ت : پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رمویت: (کل مولود یولد علی‌الطرة ، فأبواه یهودانه ، أو نصرانه ، أو مجسانه . .) أخرجه البخاري (۱۳۵۸) ، وانظر (۱۳۸۵) ، ومسلم (۲۶۵۸) واته : هه‌موو مندالیک له‌سه‌ر فیره‌تی پاکي نیسلام له‌ دایک ده‌بیت ، جا دایک و باوکی ده‌یکه‌نه جوله‌که یان ده‌یکه‌نه گاور یان ده‌یکه‌نه مه‌جوسی (ناگرپه‌رست) .	به‌ هه‌سته‌کان : له ته‌نگانه و نا ره‌حه‌تییه‌کاندا ده‌بیت و ده‌سته‌کان بو ناسمان به‌رز ده‌که‌یت‌ه‌وه و ده‌لیت : په‌روه‌دگارا ..ده‌بینی نهم ته‌نگانه‌یه نامینی به نیزنی خوای گه‌وره .	به‌ عه‌قل : جا لای عه‌قل زور نهمسته‌مه که‌وا باوهری وابیت دروستکراویک هه‌بیت به‌ بی دروستکار ، ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ ﴾ ﴿ اَمْ هُمْ الْخَالِفُونَ ﴾ الطور: ۳۵ واته : یا خو ههر له‌خویانه‌وه دروستبوون ، وا نهمه‌نده سه‌ره‌به‌ستن و به‌ئاره‌زووی خو‌یان قسه‌ئه‌که‌ن و منه‌تی هیچ که‌سینک نازانن ؟ یا ههر خو‌یان دروستکهری خو‌یانن ؟

پایه‌ی دووهم : باوه‌پوون به فریشته‌کان:

فریشته‌کان : جیهانیکی غه‌یبین ، خوای گه‌وره له روناکی دروستی کردوون ، گوێپرایه‌لی خوا ده‌که‌ن و سه‌ریچی ناکه‌ن ، ئه‌وان روحیان هه‌یه : ﴿ رُوحُ الْقُدُسِ ﴾ النحل: ۱۰۲ وه جه‌سته‌یان هه‌یه : ﴿ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا اُولٰٓئِیْ اَبْجَحَہٗ مَثًی وَاُولٰٓئِیْ وَرَبَّعٌ یَّزِیْدٌ فِی الْخَلْقِ مَا یَشَآءُ ﴾ فاطر: ۱ واته : بگێری فریشته‌کان به‌نی‌ردراو بو گه‌یاندنی په‌یامی خو‌ی به‌په‌یامبه‌ران ، فریشته‌کانی خاوه‌نی دوو بال و سه‌ی بال و چوار بال ، له‌ئاسمانه‌وه‌به‌و بالانه‌به‌ره‌و رووی زه‌ویی دین و ئه‌گه‌رینه‌وه . خو‌ی هه‌ر شتیکی هه‌ز لی‌بکا له‌دروستکردنی بال بو فریشته‌کان و ؛ هه‌رچی تر زیادی ئه‌کات) وه دل و عه‌قلیان هه‌یه : ﴿ حَتّٰی اِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوْبِهِمْ قَالُوْا مَاذَا قَالَ رَبُّکُمْ ﴾ سبأ: ۲۳ واته : تا ئه‌وده‌مه‌ی که‌سام و ترس له‌دلیاندا داده‌مرکی به‌مۆله‌تدان به‌شه‌فاعه‌ت بو‌یان ، ئه‌وجا ده‌میان ئه‌کریته‌وه‌و له‌ناو یه‌کتردا ئه‌لین : ئاخۆ په‌روه‌ردگاری ئیوه‌چ بریاریکی دا ، چی وت سه‌باره‌ت به‌تکاردن؟؟) باوه‌رمان پیان هه‌یه ، وه به‌و ناوانه‌ی خوای گه‌وره فی‌ری کردوون وه‌کو (جبریل و میکائیل و اسرافیل) وه باوه‌رمان به‌صیفاته‌کانیان هه‌یه : ﴿ لَا یَعْصُوْنَ اللّٰهَ مَا اَمَرَهُمْ وَیَفْعَلُوْنَ مَا یُؤْمَرُوْنَ ﴾ التحريم: ۶ واته : نافه‌رمانی خودا ناکه‌ن و هه‌ر فه‌رمانیکیان پی بکات خیرا جیبه‌جیی ده‌که‌ن.) هه‌روه‌ها به‌کرداره‌کانیان .

هه‌ندی ئه‌و فریشتانه‌ی هه‌وائیان دهرباره‌ دراوه :

له‌وانه ئه‌و هه‌شت فریشته‌ن که عهرشی خوایان هه‌لگرتوو و (جبر ل) که راسپێردراوه به وه‌حی و (م کائ ل) به باران .. باوه‌رمان به هه‌مویان هه‌یه و به‌و هه‌والانه‌ی دهرباره‌یان هاتوو به گشتی و به ته‌فصیلی .

پایه‌ی سییه‌م : باوه‌رپوون به کتێبه‌کان

پێویسته باوه‌رمان هه‌بیّت که‌وا ئه‌وانه قسه‌ی خوای گه‌وره‌ن نه‌ک به مه‌جازی، له لایه‌ن خوداوه دابه‌زێنراون و دروستکراو نین، وه خوای گه‌وره له گه‌ل هه‌موو پێغه‌مبه‌ریکدا –(رسول) ی‌کدا– کتێبیکی دابه‌زاندوو، وه باوه‌رمان پێیان هه‌یه و به‌و ناو و هه‌وال و ئه‌حکامانه‌ی خوای گه‌وره بۆی باس کردوون به گشتی و به ته‌فصیلی، ئه‌گه‌ر نه‌سخ نه‌کرا بیته‌وه، وه باوه‌رمان وایه که‌وا قورئان هه‌موو کتێبه‌کانی پێش خۆی نه‌سخ کردوو ته‌وه که ئه‌وانیش: (ته‌ورات و ئینجیل و زه‌بور و صوحوفی ئیبراهیم و موسان) .

پایه‌ی چوارهم : باوه‌ربوون به پیغه‌مبه‌ران

پیویسته باوه‌رمان وابیت که‌وا ئه‌وان مروّفن و به هیچ شیوه‌یه‌ک له تایبه‌تمه‌ندیه‌کانی په‌روه‌ر‌دگار‌یتیان تیدا نییه، وه ئه‌وان به‌نده‌ی خوان ناپه‌رسترین و خوای گه‌وره ره‌وانه‌ی کردوون و وه‌حی بۆ کردوون و به‌چه‌ندین ئایه‌ت و نیشانه‌ی پشتگیری کردوون وه ئه‌وان ئه‌و سپارده‌ی له‌سه‌ر شانیان بوو به‌ته‌واوی گه‌یاندیان و ئامۆژگاری ئوممه‌ت‌یان کرد و دینه‌که‌یان پی گه‌یاندن، وه له‌ پی‌ناوی خوا‌دا به‌و په‌ری تیرو ته‌سه‌لی و شی‌اوی جیه‌ادیان کردووه. باوه‌رمان پی‌یان هه‌یه، وه به‌و ناو و صیفات و هه‌والانه‌ی خوای گه‌وره‌ده‌رباره‌یان فی‌ری کردووین، به‌گشتی و به‌ته‌فصیلی، وه یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ران (انبیاء) (ئاده‌م) ه و یه‌که‌م نیر‌دراوان (ال‌رسل) (نوح) ه، وه دوا‌یین پیغه‌مبه‌ر و نیر‌دراو (محمد) ه (ﷺ)، وه هه‌موو شه‌ریعه‌ته‌کانی پی‌شوو به‌شه‌ریعه‌ته‌که‌ی (محمد) ه (ﷺ) نه‌سخ کراونه‌ته‌وه، وه (اولوا‌العزم) پی‌نج دانه‌ن که له‌هه‌ردوو سو‌ره‌تی (الشوری) و (ال‌احزاب) دا باس‌کراون ئه‌وانیش : محمد و نوح و ئیبراهیم و عیسا و موسا - سه‌لّات و سه‌لامی خوای گه‌وره له‌هه‌مو‌یان بیت-.

پایه‌ی پینجه‌م : باوه‌ربوون به‌روژی دوا‌یی

باوه‌ربوون به‌هه‌موو ئه‌وانه‌ده‌گری‌ته‌وه که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌والی پید‌اوین له‌پاش مردن روو ده‌دن، وه‌کو : تا‌قیر‌دنه‌وه‌ی ناو‌گو‌ر و فوو‌کردن به‌که‌ره‌نادا و هه‌ستانه‌وه‌ی خه‌لکی له‌گو‌ره‌کانیان و ته‌رازوو و ده‌فته‌ری کرده‌وه‌کان و سی‌رات و چه‌وز و شه‌فاعه‌ت و به‌هه‌شت و ئاگر و بینینی خوای گه‌وره له‌لایه‌ن ئی‌ماندارانه‌وه له‌روژی قیامه‌تدا و له‌به‌هه‌شتدا، وه جگه له‌وانه‌ی که روو ده‌دن له‌کاروباره‌غه‌یبیه‌کان .

پایه‌ی شه‌شهم :

باوه‌ربوون به قه‌دەر خه‌یر و شه‌ره‌که‌ی
ئه‌ویش چوار پله‌ی هه‌یه که هۆنه‌ر له‌م دێره‌دا باسی کردووه :
علم ، کتابت مولانا ، مشیته و خلقه وهو ایجاد و تکوین

دروستکردن :

باوه‌رمان وابیت
که‌وا به‌نده‌کان
دروستکراون ،
خۆیان و
کرده‌وه‌کانیان ،
هه‌روه‌ها هه‌موو
بوونه‌وه‌ره‌کان ،
به‌لگه‌ش ئه‌و
ئایه‌ته‌یه که
خوای گه‌وره
ده‌فه‌رمویت :

﴿ اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ ﴾

الرعد: ۱۶
واته : ته‌نها هه‌ر
(الله) خوايه
دروستکه‌ری
هه‌موو شتیکی ،
نه‌ک ئه‌و
بتانه‌ئه‌وان
ده‌یانیه‌رستن)
وه ده‌فه‌رمویت :

﴿ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴾

الصفات: ۹۶ واته :
هه‌م خۆتان
و هه‌م ئه‌و
بتانه‌دروستیان
ده‌که‌ن له‌دارو
به‌رد ، خوا
به‌دییه‌توان

ویست :

باوه‌رمان وابیت
که‌وا ئه‌وه‌ی خوای
گه‌وره ویستی
لی بیت ده‌بیت
و ئه‌وه‌ی ویستی
لی نه‌بیت نابیت ،
وه به‌نده ویستی
خۆی هه‌یه به‌لام
داخلی ویستی
خوای گه‌وره‌یه ،
خوای گه‌وره
ده‌فه‌رمویت :

﴿ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ﴾

التکویر: ۲۹ واته :
وه‌ئێوه ئاره‌زووی
ئییستقامه
ناکه‌ن ، مه‌گه‌ر
خوای خاوه‌نی
جیهانه‌کان
ئاره‌زووی بکات ،
جاکه‌وابوو داوای
یارمه‌تی هه‌ر
له‌و بکه‌ن
و ، خۆشانی
به‌ته‌واوی بۆ ریک
بخه‌ن ، تا خوایش
پشتیوانتان بی
و رێنماییتان بکا ،
ئه‌گینه‌خوا به‌زۆر
هیچ که‌سیک
ناهیته‌تێزێر بار.

نوسین :

باوه‌رمان وابیت
که‌وا خوای
گه‌وره مه‌قادیری
هه‌موو شته‌کانی
نوسیوه تاکو
قیامه‌ت ، وه
به‌لگه‌ش ئه‌و
ئایه‌ته‌یه که
ده‌فه‌رمویت :

﴿ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴾

النمل: ۷۵
واته : هه‌موو
شتیکی په‌نه‌ان و
نادیار له‌ئاسمان
وزه‌ویدا
له‌نامه‌یه‌کی
روون و ئاشکرا
لوح المحفوظ دا
تۆمارکراوه

زانست :

باوه‌رمان وابیت
که‌وا خوای
گه‌وره زانیاری
ده‌رباره‌ی هه‌موو
شته‌کان بووه
به‌گشتی و
ته‌فصیلی ،
به‌لگه‌ش ئه‌و
ئایه‌ته‌یه که
ده‌فه‌رمویت :

﴿ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ﴾

البقرة: ۲۵۵
واته : ئه‌وه‌ی
ئییستا له‌به‌ر
ده‌ستیانیاه‌و
دیاره ، ئه‌وه‌یش
که‌له‌پاش
سه‌ریانه‌وه‌یه‌و
نادیاره ، ئه‌و
پێی ئاگایه ،
واته : کاروباری
دونیای قیامه‌تیان
ته‌نها هه‌ر ئه‌و
(ئه‌یزانی)

وانه‌ی چوارهم

به‌شه‌کانی ته‌وحید و به‌شه‌کانی شیرک

روونکردنه‌وه‌ی به‌شه‌کانی ته‌وحید ، ئه‌ویش سی دانهن : ته‌وحیدی په‌روەردگارێتی و ته‌وحیدی خوداوەندیتی و ته‌وحیدی ناو و صیفاتەکان.

ته‌وحیدی په‌روەردگارێتی : ئه‌ویش بریتییه له باوه‌ربوون به‌وه‌ی که خوای گه‌وره‌ دروستکاری هه‌موو شتی‌که و مۆته‌سه‌ریفه (فه‌رمان په‌هوایه) له هه‌موو شتی‌کدا ، له‌و کارانه‌دا هه‌یج شه‌ریکیکی نییه .

وه ته‌وحیدی خوداوەندیتی : ئه‌ویش بریتییه له باوه‌ربوون به‌وه‌ی که‌وا خوای گه‌وره‌ په‌رستراوی به‌حه‌قه هه‌یج شه‌ریکیکی له‌وه‌دا نییه ، ئه‌ویش مانای (لا اله الا الله) یه ، جا ماناکای بریتییه له : هه‌یج په‌رستراویکی به‌حه‌ق نییه ئیلا (الله) نه‌بیّت ، جا هه‌موو په‌رستنه‌کان له نوێژ و روژوو و جگه له‌وانه پیویسته به ئیخلاصه‌وه بۆ خوای تاک و ته‌نها ئه‌نجام بدریّت ، وه نابیّت هه‌یج به‌کیک له‌وانه بۆ جگه له خوا ئه‌نجام بدریّت .

وه ته‌وحیدی ناو و صیفاتەکان : بریتییه له باوه‌ربوون به هه‌موو ئه‌وه‌ی له قورئانی پیروژدا یان له فه‌رمووده دروسته‌کاندا هاتووه له ناو و صیفاتەکانی خوای گه‌وره ، وه سه‌له‌ماندن بۆ خوای تاک و ته‌نها به شیوه‌یه‌ک لایه‌قی ئه‌و بیّت به بی هه‌یج لادانیک و له‌کارخستنی‌ک و چۆنیه‌تی‌ک و لیکچواندنیک ، وه‌کو کار کردنیک به‌و ئایه‌ته‌ی که ده‌فه‌رمویّت : ﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝١ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝٢ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝٣ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝٤ ﴾

الإخلاص: ١ - ٤ واته : ئه‌ی موحه‌مه‌دا! بلی: ئه‌و په‌روەردگاره‌ی که

من ده‌پیه‌رستم، تاک و ته‌نیاپه‌و، هاو‌ل و هاوبه‌شی نیه‌(۱) ئەو
خواپه‌که‌ناو‌ی (الله)یه، جی‌گای هیواو ئوم‌ید‌ه‌و، بی‌نیازیشه،
هیچ‌که‌سی‌کیش-بی‌له‌و شای لی‌بو‌ومه‌وه‌سته‌ی ئەوه‌نییه‌گیرو
گرفته‌کان ببری‌نه‌لای بۆ چاره‌سه‌ر، هەر ئەه‌وزاته‌گه‌وره‌یشه،
که‌ده‌بی هەر بۆ‌لای ئەو بگه‌ر‌ئینه‌وه‌(۲) که‌سی لی‌نه‌بو‌وه‌و،
هیچ رۆ‌له‌یه‌کی نیه‌وه‌ک جوله‌که‌و گا‌ورو بته‌رسته‌کان ده‌ل‌ئین،
چونکه‌خوا زۆر ب‌لوند و پاک و بی‌خه‌وش و دو‌وره‌له‌و جو‌ره‌بیرو
بۆ‌چو‌ونانه‌وله‌که‌سیش نه‌بو‌وه‌و بی‌دایک و باب‌ه، چونکه‌هه‌موو
شتی‌کی له‌دایک بوو تاز‌ه‌و نو‌ییه‌و خوا نیه‌و سه‌ره‌تایه‌کی هه‌یه،
خۆ‌خوا‌یش بی‌سه‌ره‌تاو (ئه‌زه‌ل)یه‌(۳) و هه‌ر‌گیز هیچ‌که‌سی‌ک
هاوش‌ئوه‌و هاوتای نیه‌و، که‌سی ناتوانی به‌ر هه‌ل‌ستی بکات (۴)
وه ئەو ئایه‌ته‌ی که‌ ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ﴾ الشوری: ۱۱ وات‌ه: هیچ شتی‌ک نیه‌له‌و‌ینه‌ی ئەو (خوا)
یه، نه‌له‌زاتیا، نه‌له‌سی‌فاتیا، نه‌له‌کرداریا، بۆ‌خۆی ته‌نیاپه‌و،
له‌هه‌موو شتی‌ک، بی‌نیاز‌ه‌و، هه‌موو شتی‌کیش نیازمه‌نده‌به‌و
ئه‌و‌یشه‌بیس‌ه‌ری بینا، به‌ئا‌گایه‌به‌وته‌ی به‌نده‌کانی، بینایه‌بۆ
کارو‌کرداریان، وه هه‌ندێ له‌زانایان ته‌و‌حیدیان کردو‌وته‌دو
جو‌ره‌وه‌و، وه ته‌و‌حیدی ناو و صی‌فاته‌کانیان کردو‌وته‌به‌شتی‌ک له
ته‌و‌حیدی په‌روه‌رد‌گاری‌تی، وه هیچ‌کی‌شه‌یه‌ک له‌وه‌دا نییه، چونکه
مه‌به‌سته‌که‌روونه‌له‌هه‌ردو‌و دابه‌شکرد‌نه‌که‌دا، وه به‌شه‌کانی شیرک
سی‌دان‌ه‌ن: شیرکی گه‌وره‌و شیرکی بچو‌وک و شیرکی شار‌اوه .
جا شیرکی گه‌وره‌و: هه‌موو کرد‌ه‌وه‌کانی خاوه‌نه‌که‌ی پو‌وجه‌ل
ده‌کاته‌وه‌و به‌هه‌تا هه‌تایی له‌ئا‌گر‌دا ده‌می‌ن‌یت‌ه‌وه‌هه‌ر که‌سی‌ک
له‌سه‌ر ئەم جو‌ره‌ شیرکه‌بمر‌یت، هه‌روه‌کو‌خوا‌ی گه‌وره‌
فه‌رمو‌یه‌تی: ﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعمَلُونَ﴾

الأنعام: ۸۸ واته : له‌گه‌ل ئه‌وه‌يشدا ئه‌گه‌ر ئه‌و په‌يامبه‌رانه‌(عليهم السلام) هاوبه‌شيان بۆخوا دانابا هه‌موو کاره‌کانيان سه‌رجه‌م پووجه‌ل ده‌بوويه‌وه ، باشه‌ده‌بى حالى خه‌لکانى تر چۆن بىت ، ئه‌گه‌ر هاوبه‌ش و شه‌رىک بۆخوا دابنن؟ هه‌روه‌ها فه‌رموويه‌تى :

﴿ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴾ التوبة: ۱۷ واته:

بۆ خه‌لکانى هاوبه‌شدانه‌ر شياوو ره‌وا نيه‌ئاوه‌دانکرده‌وه‌ى مزگه‌وته‌کانى خوا بۆ خو‌شيان شايه‌تى بىباوه‌پرئى خو‌يان ده‌ده‌ن ، کارو ره‌فتاريان ه‌ى بى پر و بت په‌رستانه ، واته: بى پر و لى ناوه‌شيته‌وه‌مزگه‌وت ئاوه‌دان بکاته‌وه ، بۆه‌ميشه‌کاروکرده‌وه‌ى ئه‌مانه‌پووجه‌و به‌رده‌واميش له‌ئاگردان) .

وه هه‌ر که‌سيک له‌سه‌ر شيرک بمرئت ئه‌وا خواى گه‌وره لى خوش نابيت ، وه به‌هه‌شتيشى له‌سه‌ر حه‌رامه ، هه‌روه‌کو خواى گه‌وره فه‌رموويه‌تى :

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ﴾ النساء: ۴۸ واته : بيگومان هه‌رگيز خوا له‌دانانى هاوبه‌ش بۆى نابووئ و له‌خوار شيرکه‌وه‌له‌هه‌ر گوناھيک ده‌بوورئ بۆ هه‌رکه‌سيک خو‌ى بيه‌ويت ، وه خواى گه‌وره ده‌فه‌رموئيت : ﴿ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴾ المائدة: ۷۲ واته : چاک بزائن که‌هه‌رکه‌سيک شه‌رىک و هاوبه‌ش بۆخوا دابنئ بى شک خوا به‌هه‌شتى له‌سه‌ر ياساغ ده‌کا جئ و شوئنى ئاگره . سته‌مکارانيش هيچ جوړه‌يارمه‌تى ده‌ريکيان بۆ نيه‌و رزگار نابن ، وه له‌ جوړه‌کانى : داواکردن له بت و مردووه‌کان ، وه هاوارکردن پييان و نه‌زر کردن بۆيان و ئاژده‌ل سه‌ربرين بۆيان و له نمونه‌ى ئه‌وانه .

وه شيركى بچووک : هه‌موو ئه‌وانه ده‌گرئته‌وه که له ده‌قه‌کانى

قورئاندا یان سوننه‌تدا سه‌لمینراوه که‌وا ناوی لی نرابیت شیرک ، به‌لام له جوړ و جنسی شیرکی گه‌وره نییه ، وه‌کو روپامایی له هه‌ندی کرداره‌کاندا ، وه سویند خواردن به جگه له خوای گه‌وره ، وه وتنی : خوای گه‌وره و فلان ویستیان لی بوو (ما شاء الله و شاء فلان) وه له نمونه‌ی ئه‌وانه .

به به‌لگه ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فه‌رموویه‌تی : (أخوف ما أخاف عليكم الشرك الأصغر ، قالوا : (و ما الشرك الأصغر ، يا رسول الله(ﷺ) ؟ قال : الرياء^(۱)) واته : ئه‌و شته‌ی له هه‌موو شتیکی زیاتر لیی ده‌ترسم لی‌تان شیرکی بچووکه ، وتیان : ئایه شیرکی بچووک چییه ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)؟ فه‌رمووی : ریایه) وه ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی : (من حلف بشيء دون الله فقد أشرك) ، واته : هه‌ر که‌سی سویند به شتیکی بخوات له غه‌یری خوا ئه‌وا شه‌ریکی بو خوای گه‌وره ئه‌نجام داوه .

وه ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی : (لا تقولوا : ما شاء الله و شاء فلان ، ولكن قولوا : ما شاء الله ثم شاء فلان) واته : مه‌لین : خوا و فلان ویستیان له سه‌ر بوو ، به‌لکو بلین : خوای گه‌وره ویستی له‌سه‌ر بوو ئه‌مجار (فلان) .

جا ئه‌م جوړه‌یان خاوه‌نه‌که‌ی به هه‌لگه‌پاوه ناژمیردیت ، وه خاوه‌نه‌که‌ی به هه‌تا هه‌تایی له ئاگردا ناهیلیته‌وه ، به‌لام له گه‌ل که‌مالی ته‌وحیدی واجییدا جیاوازه‌و یه‌کناگرنه‌وه .

جوړی سییه‌م : ئه‌ویش شیرکی شاراو‌یه ، به‌لگه‌ش ئه‌و فه‌رمووده‌یه که پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ده‌فه‌رمویت : ((ألا أخبركم بما هو أخوف عليكم عندي من المسيح الدجال ؟ قالوا : بلى يا رسول الله ، قال : الشرك الخفي ،

(۱) / صحیح : أخرجه أحمد (۵/ ۴۲۸) وصححه الشيخ الألباني في (صحيح الجامع) (۱۵۵۵) .

يقوم الرجل فيصل في صلاته لما يرى من نظر الرجل إليه^(۱) واته :
 ئايه هه‌والتان پي بدهم به‌وه‌ی ليی ده‌ترسم تووشتان ببیت زیاتر
 له مه‌سیحی ده‌ججال ؟ وتیان : به‌لئ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)،
 فه‌رمووی : شیرکی شاراهه‌، که‌سیک هه‌لده‌ستی نویت ده‌کات و
 نویت ده‌که‌ی ده‌رازی‌نیت هه‌ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌سیک‌تر ته‌ماشای ده‌کات).
 وه‌ ده‌کریت شیرک بکریت ده‌و جوره‌وه‌ : گه‌وره‌ و بچووک، به‌لام
 شیرکی شاراهه‌ ئه‌وا له‌ هه‌ردوکیاندا هه‌یه‌ .

جا له‌ شیرکی گه‌وره‌دا رووده‌دات، وه‌کو شیرکی دووروه‌کان،
 چونکه‌ ئه‌وان عه‌قیده‌ پوچه‌له‌که‌یان ده‌شارنه‌وه‌ و به‌ روا‌له‌ت
 خو‌یان به‌ ئیسلام نیشان ده‌دن له‌به‌ر رووپامایی و ترس له‌
 خو‌یان .

وه‌ له‌ شیرکی بچووکدا روو ده‌دات، وه‌کو روپامایی، هه‌روه‌کو
 له‌ فه‌رمووده‌که‌ی (محمود بن لبید الانصاری) پیشوودا هاتوه‌وه‌
 و فه‌رمووده‌که‌ی (ابوسعید) که‌ باسکرا، خوای گه‌وره‌ پشت و
 په‌نامانه‌.

(۱) حسن : أخرجه ابن ماجه (۴۲۰۴) وحسنه الشيخ الألباني في (صحيح الجامع) (۲۶۰۷) .

به‌شه‌کانی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان:

توانه بچووکه‌کان:	توانه گه‌وره‌کان :	شیرکی بچووک:	شیرکی گه‌وره:
هه‌موو ئه‌و توانانه ده‌گریته‌وه که‌وا شه‌رع حه‌رامی کردووو به‌لام سزایه‌کی تایبه‌تی بو دانه‌ناوه .	هه‌موو ئه‌و توانانه ده‌گریته‌وه که سزایه‌کی تایبه‌تی بو دیاری کراوه وه‌کو له‌عنه‌ت یان دوورخستنه‌وه (ده‌کردن) یان به‌ریبوون له بکه‌ره‌که‌ی یان ئه‌و یه‌کیکه له بی‌باوه‌ران یان له موشریکه‌کانه یان له ئیمانداران نییه یان چواندنی به نابوتترین ئاژه‌لان ...	ئه‌میش له شیرکی گه‌وره بچووکتره و له توانه گه‌وره‌کان گه‌وه‌رتره	ئه‌میش به‌رزترینانه

تاوانه گه‌وره‌کان:

ژماره‌یان :	حوکمی ئەو کەسە ی ئەنجامی دەدات :	پله‌کانی :	حوکمه‌که‌ی :
ژماره‌یه‌کی دیاری کراوی نییه به‌لام سنوورداره به‌و پیوه‌رانه‌ی له پیشدا باسکرا	ئیمانداریکه به‌لام ئیمانه‌که‌ی نوقصانه یان که‌سیکی ئیمانداره به ئیمانه‌که‌ی و که‌سیکی (فاسق) به تاوانه گه‌وره‌که‌ی . خۆشمان ده‌وێت به ئەندازه‌ی ئەو ئیمانه‌ی هه‌یه‌تی و رقمان لی‌ی ده‌بیته‌وه به ئەندازه‌ی ئەو تاوانه گه‌وره‌ی ئەنجامی داوه . له گه‌لیدا دانانشین له کاتی ئەنجامدانی تاوانه‌که‌دا .	جیاوازن ، به به‌لگه‌ی ئەو فه‌رمووده‌یه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموێت: (أَلَا أَنْبِئُكُمْ بِأكْبَرِ الکِبَائِرِ . .) واته: ئایه هه‌والتان پێ بده‌م ده‌رباره‌ی گه‌وره‌ترین تاوانه گه‌وره‌کان...)	پیویسته ته‌وبه‌ی لی بکریت ، به به‌لگه‌ی ئەو فه‌رمووده‌یه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموێت : (النَّاحَةُ إِذَا لَمْ تَتَبِ قَبْلَ مَوْتِهَا . . .) رواه مسلم . . واته : ئەو ژنه‌ی به‌ده‌نگ ده‌لاوێته‌وه ئەگه‌ر پیش مه‌رگی ته‌وبه نه‌کات....)) وه له فه‌رمووده‌یه‌کی تردا ده‌فه‌رموێت (. .) اِذَا اجْتَنَبْتَ الکِبَائِرَ .) رواه مسلم . واته : به مه‌رجی له تاوانه گه‌وره‌کان دوور که‌وتبیته‌وه).

جياوازي له نئون شيركي بچوڪ و گه وردها :

شيركي بچوڪ :

۱. خاوه نه كهى له ئيسلام
دهرناكات
۲. هم موو كرده وه كان پوچه ل
ناكاته وه به لام كرده وهى
تايبهت پوچه ل دهكاته وه .
۳. خاوه نه كهى بو هه تا هه تاى
له ناگردا ناهي آيت وه .
۴. خوين و مالى حه لال نابيت .
۵. نه گهر هاتوو له شهر عدا
به لگه يهك هه بوو كه بچووكه
(الاصغر) .
۶. نه وهى خواى گه وره
نه يكر دو وه ته هو كار نه م به
هو كاري بزانيت .
۷. وه ههر شتيك وه سيله يهك
بيت بو شيركي گه وره نه وا
شيركي بچووكه .
۸. هم موو نه وهى له دهقه
شهر عيه كاندا به (شرك)
يان (كفر) ناويان هاتوو و
به (ال) ته عريف ته عريف
نه كرابوون نه وه بچووكه
نه گهر هاتوو قهرينه يهك
نه بيت كه وا شيركي گه وره يه .

شيركي گه وره :

۱. خاوه نه كهى له ئيسلام
دهر دهكات
۲. هم موو كرده وه كان پوچه ل
دهكاته وه .
۳. خاوه نه كهى بو هه تا هه تاى
له ناگردا ده هي آيت وه .
۴. خوين و مالى حه لال دهكات له
لايهن ده سه لاتدار وه .
۵. نه گهر هاتوو به لگه يهك هه بوو
كه وا گه وره يه (الاكبر) .
۶. نه گهر باوهرى وابوو كه وا
ته صه روفيكى شاراوهى هه يه
له گهردووندا .
۷. خواى گه وره ليى خوش نابيت
نه گهر له سهر مرد .
۸. نه گهر ته وبه ي كرد نه وا
خواى گه وره ته وبه كهى لي
وه رده گريت ته نها له دوو
كاندا نه بيت : دهر چوونى روژ
له روژ ئاواوه و كاتى غه رغه ره
كه نه ويش كاتى گيانه لايه .

وانەى پىنچەم

چاكەكارى (الاحسان)

پايەى ئىحسان : ئەوئش ئەوئە : (خواى گەورە بپەرستىت ھەرودەكو ئەوئەى دەبىنىى وە ئەگەر تۆ ئەوت نەبىنى ئەوا ئەو تۆ دەبىنىى) .

ئىحسان تەنھا يەك پايەىە و دوو پلەى ئى دەبىتتەوہ :

پەرستى چاودىرى :

ئەوئش برىتتە لە
پەرستى ترس و ھەلاتن ،
وہ ئەم پلەىە كەسى
موسلمان لىى بەدەر نىيە .

پەرستى بىنىن :

ئەوئش برىتتە لە پەرستى
خۆشەوئستى و رەغبەت و
تامەزرؤىى بۆ ئەوئەى لای خوا
ھەىە ، ئەمەش خوا پەرستى
پىغەمبەران و نىردراوانە ،
وہكو ئەو فەرمودەىەى
كە پىغەمبەرى خوا (ﷺ)
دەفەر موئت : (أفلا أكون عبداً
شكوراً) رواه مسلم (۷۳۰۲) جا بە
ھىزترىن پالئەر كە پال بە
بەندەوہ بنات بۆ خواپەرستى :
رەغبەت و خۆشەوئستى و
تامەزرؤىى ئەوئەى لای خوا
ھەىە ، لە گەل بوونى ترس .

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌وحید

١/ ژماره‌ی پله‌کانی دین چه‌نده ؟ ☐ سی ☐ دوو ☐ پینج

٢/ ژماره‌ی پایه‌کانی ئیسلام چه‌نده ؟ ☐ پینج ☐ شه‌ش ☐ چه‌وت

٣/ ئیسلام پله‌یه‌که له ئیمان به‌رزتره ؟ (راسته - هه‌له‌یه)

٤/ ژماره‌ی پایه‌کانی شایه‌تی ئیخلاص چه‌نده ؟

☐ چه‌وت ☐ هه‌شت ☐ دوو

٥/ ژماره‌ی مه‌رجه‌کانی (لا اله الا الله) چه‌نده ؟

☐ هه‌شت ☐ چه‌وت ☐ پینج

٦/ زانیاری یه‌کیکه له مه‌رجه‌کانی (لا اله الا الله) ماناکه‌ی :

☐ زانینی شتیک وه‌کو ئه‌وه‌ی وایه

☐ هیچ په‌رستراویک به‌حه‌ق نییه ئیلا (الله) نه‌بیّت

٧/ ئه‌گه‌ر که‌سیک گومانی هه‌بوو له کوفری ئه‌و که‌سانه‌ی که

بانگه‌وازیان پینگه‌یشتوو و باوه‌ریان نه‌هیناوه ئه‌وا حوکمی :

☐ کوفری کردوو به‌کوفریکی گه‌وره

☐ ئه‌گه‌ر هاتوو دلنیا‌یه‌که‌ی له گومانه‌که‌ی زۆرتر بوو ئه‌وا کافر

ناکریت

۸/ قايلبوون يه ڪيڪه له مهرجه ڪاني (لا اله الا الله) وه مه به ست ليئي
قايلبوون به :

○ وتن ○ کردار ○ باوه پوون ○ هه موو ئه وانهي باسکرا

۹/ روپامايي له (لا اله الا الله) وه ڪو روپاماييه له صه ده قه دا له
شير ڪي بچو وڪه : (راسته - هه له يه)

۱۰/ هه ركه سيڪ به زماني بليٽ : (لا اله الا الله) به بي ئه وه ي باوه پري
به دلي هه بيٽ ئه وه :

○ ڪه سيڪي يه ڪتاپه رسته

○ موسلمان يڪي بي ئيمان

○ ڪافره به ڪو فريڪي گه وره

○ ئيماني لاوازه

۱۱/ ڪه سيڪ پيغه مبهري خواي (ﷺ) خوش بوٽ وه ڪو خوشويستن خوا
واته: خوشويستن يڪي يه ڪسان :

○ ڪو فري ڪر دووه به ڪو فريڪي گه وره

○ ڪو فري ڪر دووه به ڪو فريڪي بچو وڪ

○ تاواني له تاوانه گه وره ڪاني ئه نجام داوه

۱۲/ به شه ڪاني خوشويستن چهنده شن ؟ ○ چوار ○ سي ○ دوو

۱۳/ خوشويستن له بهر خوا بو کردار و بڪهر و شوين و ڪاته ڪان
ده بيٽ. (راسته - هه له يه)

۱۴/ حوڪمي خُوشيستن له گهَل خوادا :

○ شيرڪي بچووکه ○ واجيبه ○ شيرڪي گهورهيه

۱۵/ حوڪمي خُوشيستن له بهر خوا :

○ دروسته ○ واجيبه ○ شيرڪي گهورهيه

۱۶/ به شه کاني پهرستن چهنډن ؟ ○ دوو ○ سي ○ چوار

۱۷/ هموو خه لکي بهندهي خوان، به ندياه تيه کي زالېوون تهنانهت
بيباوه رانيش : (راسته - هه له يه)

۱۸/ نه گهر که سيک وتي (لا اله الا الله) و وازي له هموو کرداريک هينا
به گشتي، نويزي نه کرد و هيچ پهرستنېک له پهرستن کاني نه کرد
نه واه : ○ سوودي بوي هيه ○ سوودي بوي نيه

۱۹/ (عبد و رسوله) له دوو شايه تيه که دا واته بهندهيه و ناپهرستريت
و نيردراوه و به درو ناخريته وه : (راسته - هه له يه)

۲۰/ له شايه تيداني (ان محمداً عبده و رسوله) گوپرايه لي کردني له وهي
فه رمانی کردووه و به راست زانيني نه وهي هه والي دهر باره ي داوه ...
نهمه داده نريت به : ○ ماناکه ي ○ ناوه پوکه که ي

۲۱/ هر که سيک شتيک له تايبه تمه ندييه کاني په روه ردگاريتي بو
پيغه مبهري خوا (ﷺ) دابنات نه واه شايه تي نه داوه که واه نه وه بهندهيه :
(راسته - هه له يه)

۲۲/ به‌رزترین وه‌صفیک بۆ پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) دانرابیئت ئه‌وه‌یه که‌وا
ئه‌و :

○ پیئغه‌مبه‌ری خوایه(ﷺ)

○ به‌نده و پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)

○ دوایین پیئغه‌مبه‌ره(ﷺ)

۲۳/ ((هه‌رکه‌سییک له‌ئیسلامدا بیده‌یه‌ک دابه‌ئینیت و به‌باشی بزانیئت
ئه‌وا بانگه‌شهی ئه‌وه‌ی کردووه که‌وا (محمد) (ﷺ) خیانه‌تی له‌په‌یامه‌که
کردووه چونکه‌ خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾
المائدة: ۳ جا ئه‌وه‌ی ئه‌و رۆژه دین نه‌بویت ئه‌مرو نابیته دین)) ئه‌م
قسه‌یه قسه‌ی :

○ شیخ الاسلام ابن تیمیة ○ ئیمامی مالیک ○ ئیمامی ئیبن باز

۲۴/ پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له‌ نه‌وه‌ی : ○ ئیسحاقه ○ ئیسماعیله

۲۵/ ئه‌م بۆشاییانه پر بکه‌ره‌وه :
پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له‌ سالی له‌ دایک بووه له‌ شاری
ته‌مه‌نی سال بووه سال پیئش پیئغه‌مبه‌رایه‌تی و
سال پیئغه‌مبه‌ر بووه(ﷺ)، به‌ سوره‌تی بوو به‌ (نبی) و به‌
سوره‌تی بوو به‌ (رسول) .

۲۶/ پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ره‌وانه‌ کرا بۆ :

○ قه‌ومه‌که‌ی خوی ○ مروّف ○ جنۆکه و مروّف

۲۷/ می‌عراج بریتییه له‌ گه‌شتکردنی پیئغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له‌ شاری
مه‌که‌وه بۆ (بیت المقدس) (راسته - هه‌له‌یه)

۲۸ / پیځه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کوچی کرد بۆ :
 طائف ☐ حه‌به‌شه ☐ مه‌دینه ☐ هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا ☐

۲۹ / ژماره‌ی گرن‌گترین غه‌زاکانی پیځه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چه‌نده ؟
 یه‌ک ☐ دوو ☐ سی ☐ چوار ☐ حه‌وت ☐

۳۰ / ژماره‌ی منداڵه‌کانی پیځه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چه‌نده ؟
 سی ☐ چوار ☐ حه‌وت ☐

۳۱ / پیځه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) حه‌جی مالئاوایی کرد ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌ که‌وا
 پیش ئه‌وه‌ حه‌جی کردووه : (راسته - هه‌له‌یه)

۳۲ / خویندنی ژیا‌نی پیځه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) :
 واجیبه ☐ موسته‌حه‌به ☐ دروسته ☐

۳۳ / ئه‌م بۆشاییانه‌ پر بکه‌روه :
 ئیمان له‌ شه‌ر‌عدا بریتییه‌ له‌ وتن به‌ و باوه‌ر‌ه‌ینان به‌ و
 کارکردن به‌ زیاد ده‌کات به‌ و که‌م ده‌کات به‌

۳۴ / پایه‌کانی ئیمان چه‌نده ؟ ☐ شه‌ش ☐ پینج ☐ چوار ☐

۳۵ / ئیمان ه‌ینان به‌ خوای گه‌وره‌ چه‌ند کاریک له‌ خو ده‌گریت ،
 ژماره‌یان چه‌نده ؟ ☐ چوار ☐ سی ☐ دوو ☐

۳۶ / به‌لگه‌کان له‌ سه‌ر بوونی خوا به‌ گشتی :
 چوار ☐ له‌ ژماردن نایه‌ت ☐

۳۷ / میکائیل ئەو فریشتەیه که راسپێردراوه به باران . (راسته - هه‌له‌یه)

۳۸ / مروّقه‌کان د‌لیان هه‌یه به‌لام فریشته‌کان د‌لیان نییه : (راسته - هه‌له‌یه)

۳۹ / ژماره‌ی ئەو کتیبانه‌ی ناوه‌کانیان ده‌زانین چه‌ندن؟
○ شه‌ش ○ چوار ○ هه‌وت ○ زۆرن

۴۰ / خ‌وای گه‌وره بو هه‌موو (نبی)یه‌ک کتیبکی دابه‌زاندووه (راسته - هه‌له‌یه)

۴۱ / یه‌که‌م (رسول) ئاده‌مه . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۲ / پینغه‌مبه‌رمان محمد (ﷺ) (رسول)ه به‌لام (نبی) نییه . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۳ / ژماره‌ی (اولوا العزم) له پینغه‌مبه‌ران چه‌نده ؟
○ پینج ○ چوار ○ زۆرن

۴۴ / باوه‌ربوون به‌ روژی قیامه‌ت هه‌موو ئەو کارانه ده‌گریته‌وه که له پاش مردن روو ده‌دن تاوه‌کو ئەو روژه‌ی خه‌لکی له‌ گو‌ره‌کانیان ده‌رده‌چن . (راسته - هه‌له‌یه)

۴۵ / باوه‌ربوون به‌ قه‌زا و قه‌در چه‌ند پله‌یه‌کی هه‌یه ، ژماره‌یان چه‌نده ؟
○ چوار ○ پینج ○ سی

٤٦ / ئایه له پیش روودانی شته‌کان خوا‌ی گه‌وره پئی ده‌زانی ؟

○ به‌لئ ○ نه‌خیر

٤٧ / ئایه هه‌موو ئه‌و کارانه‌ی خه‌لکی ده‌یکه‌ن خوا‌ی گه‌وره پئی ده‌زانی ؟

○ به‌لئ ○ نه‌خیر

٤٨ / ئایه هه‌موو ئه‌و کارانه‌ی خه‌لکی ده‌یکه‌ن خوا‌ی گه‌وره نویسیویه‌تی ؟

○ به‌لئ ○ نه‌خیر

٤٩ / به‌نده‌کان ویست و ئیراده‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆیان هه‌یه هه‌رچی بیان‌ه‌وی ده‌یکه‌ن . (راسته - هه‌له‌یه)

٥٠ / ئایه کرده‌وی مرو‌قه‌کان دروستکراون ؟ به‌لئ نه‌خیر

٥١ / ته‌وحید ده‌بیته چه‌ند به‌شه‌وه ؟

○ دوو به‌ش

○ سێ به‌ش

○ هیچ گه‌وه‌یه‌ک له‌وه‌دا نییه و روونه

٥٢ / پینج له جیاوازییه‌کانی نیوان شیرکی بچووک و شیرکی گه‌وره

بنوسه :

..... ١.

..... ٢.

..... ٣.

..... ٤.

..... ٥.

۵۳/ پینج نمونه له هه‌ریه‌که له شیرکی بچووک و شیرکی گه‌وره
بنووسه :

شیرکی گه‌وره	شیرکی بچووک
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

۵۴/ دوو‌پووی له بیروباوهردا شیرکی بچووک و خاوه‌نه‌که‌ی له ئیسلام
ده‌رناکات: (راسته - هه‌له‌یه)

۵۵/ ئیحسان چه‌ند روکن له‌خۆ ده‌گریت؟

یه‌ک روکن ☐ دوو روکن ☐

وانه‌ی شه‌شه‌م

مه‌رجه‌کانی نویژ

مه‌رجه‌کانی نویژ نۆ دانهن :

- ۱- موسلمان بیټ
- ۲- عاقل بیټ
- ۳- ته‌میزی هه‌بیټ (واته: توانای جیاکردنه‌وه‌ی شته‌کانی له‌یه‌کتر هه‌بیټ)
- ۴- لادانی (الحدث)
- ۵- نه‌هیشتن و لابردنی پیسی
- ۶- داپۆشینی عه‌وره‌ت
- ۷- چوونه‌ ناو کاته‌وه
- ۸- رووکردنه‌ قیبله
- ۹- نیه‌تی هه‌بیټ

مه‌رجی یه‌که‌م: موسلمان بیټ

دژه‌که‌شی کوفره ، جا ئه‌گهر که‌سیک جوینی به‌ خوا ده‌دا یان که‌سیک به‌شیکی له‌ په‌رسنه‌کانی بو جگه له خوا ئه‌نجام ده‌دا و نویژی کرد ئه‌وا نویژه‌که‌ی پوچه‌له ، تاكو ئه‌و کاته‌ی ته‌وبه‌ ده‌کات و ده‌گه‌رپه‌ته‌وه بو لای خوا .

مه‌رجی دووهم : عاقل بیټ

دژه‌که‌شی شیتبوونه (بی عه‌قلیه)، وه که‌سی سه‌رخۆش له‌ پیشتره.

مه‌رجی سییه‌م :

ته‌میزی هه‌بیٚت (واته: توانای جیا‌کردنه‌وه‌ی شته‌کانی له یه‌کتر هه‌بیٚت)، مانای بالغ‌وون نییه، به‌لکو مانای ئه‌وه‌یه که‌وا بتوانیٚت جیا‌وازی بکات له نیوان شته‌کاندا، واته: پرسیار و وه‌لام بزانیٚت، وه ته‌مه‌نیکی دیاری کراوی نییه، به‌لکو زۆر جار له ته‌مه‌نی هه‌وت سالی‌دا ته‌میزی ده‌بیٚت، له چی کاتی‌کدا نویژی منداڵ دروسته؟ ئه‌گهر شته‌کانی له یه‌ک کرده‌وه، واته پرسیار و وه‌لام بزانیٚت، وه بو نمونه جیا‌وازی له نیوان ئاو و ئاگر‌دا بکات، ئه‌گهر نا نویژه‌که‌ی پوچه‌له.

مه‌رجی چواره‌م :

لادانی (حدث) ئه‌مانه له خۆ‌ده‌گریٚت :

(حدث) ی بچووک به ده‌ست‌نویژ
نامینی و لاده‌چیٚت .

(حدث) ی گه‌وره به غوسل
نامینی و لاده‌چیٚت .

مه‌رجی پینجه‌م: نه‌هیشتن و لادانی پیسی

له‌ سه‌ر جه‌سته و پۆشاک و هه‌ر جیگه‌یه‌کی، ئە‌گه‌ر که‌سیک نو‌یژی کرد و پیسی به‌ گیانیه‌وه بوو له‌ کاتی‌کدا پیی ده‌زانی و توانای لادانی هه‌یه و له‌ یادی‌شی بوو ئە‌وا نو‌یژه‌که‌ی پوچه‌له‌، وه‌ لابر‌دنی پیسی ده‌کر‌یته‌ سی به‌شه‌وه :

تون‌دو قورس :

ئە‌ویش بریتیه‌ له‌ نه‌جاسه‌تی سه‌گ،
پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)
فه‌رمانی کردووه‌ به‌ شوش‌تنی ده‌فه‌ره‌که‌
—ئە‌گه‌ر سه‌گ
لیسته‌یه‌وه‌— هه‌وت
جار یه‌که‌میان به‌ گل ده‌بی‌ت، ئی‌مامی
موس‌لیم ریوایه‌تی کردووه‌.

سووک و که‌م :

به‌ ئاوپه‌رژان‌دن
نامینی ئە‌ویش
ئە‌وه‌یه‌ که‌ ئاوی
پیا ده‌پرژینی
و نایگوشیت،
ئە‌مه‌ش بۆ می‌زی
مندالی کور ده‌بی‌ت
که‌ هیش‌تا چی‌شتی
نه‌خواردووه‌،
و مه‌زی، و
مه‌نی هه‌رچه‌نده
خۆی پاکه‌ به‌لام
پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)
ئاوپه‌رژینی ده‌کرد
ئە‌گه‌ر ته‌ر بوایه‌ و
ده‌یوه‌راند ئە‌گه‌ر
وشک بوایه‌ .

ناوه‌ند :

ئە‌مه‌ش به‌شوش‌تن
لاده‌دریت ئە‌ویش
ئاوپه‌رژان‌ده‌ له‌
گه‌ل گوشیندا،
ئە‌مه‌ش بۆ جگه‌ له‌
(مغلظة و مخففة)
ده‌بی‌ت، وه‌کو می‌زی
پیاوان و ئافه‌رتان
و جگه‌ له‌وانه‌ له‌
نه‌جاسه‌ته‌کان .

شە پىسەكان

مىزى مروڧ و پىسىيەكەي و مىز و پىسى ئەو ئاژەلانەي كە گۆشتيان ناخۇرىت و درىدەكان ھەمووي پىسن ئىلا ئەو نەبىت كە خۇپارستن لىي گرانە وەكو پشيلە و قاتر و لاخى بار و گويدريژ و ئەو خوينەي لە پاش سەربىرىنى ئاژەل دەردەچىت و ئەو خوينەي لە پىش و پاشى مروڧەو دەردەچىت و مردارەو بووكان ، ئىلا مروڧ و ئەوئەي خوينى تىادا نىيە و مرداربووئەي دەريا و كوللە نەبىت .

مەرجى شەشەم : داپۇشىنى عەورەت
عەورەتەكان سى جۇرن :

ناوئەند :

ئەويش بۇ جگە
لەوانەيە ، وە
مەرجە لە نيوان
ئەژنۇ و ناوكى
داپۇشىت ، ھەرۈھا
مۇستەھبە كەوا
ھەردوۋ شانى
داپۇشىت و تەواۋى
زىنەتى خۇي
راگرىت .

تونىدو قورس :

ئەويش عەورەتى
ئافرەتى ئازادى
پىگەيشتوۋە ،
پىۋىستە لەسەرى
ھەموو جەستەي
داپۇشىت ئىلا
روومەتى نەبىت ،
وە پىۋىستە
لەسەرى لاي
كەسانى بىگانە
داپۇشىت .

سووك و كەم :

ئەويش عەورەتى
كۆرى تەمەن ھەوت
سال بۇ دە سالە ،
پىۋىستە لەسەرى
پىش و پاشى خۇي
داپۇشىت .

مه‌رجی جه‌وته‌م : چوونه ناو کاته‌وه

دروست نییه نو‌یژه‌کان له پیش کاتی خۆی و پاش کاتی خۆی ئە‌نجام بدری‌ت، ئی‌لا مه‌گه‌ر له گه‌ل نو‌یژی‌کی تر‌دا کۆ بکری‌ته‌وه له‌به‌ر بوونی عوزری‌ک، جا هه‌رکه‌سی نو‌یژه‌که‌ی به‌قه‌صدی دوا بخات ئە‌وا تاوان‌باره .

مه‌رجی هه‌شته‌م : رووکردنه قیبله

جگه له نو‌یژی سوننه‌ت له کاتی سه‌فه‌ردا، ئە‌وا به‌و شی‌وه‌یه نو‌یژ ده‌کات که سواره‌که‌ی رووی له هه‌ر کوی‌یه‌ک بوو، وه بۆ نمونه له‌م سه‌رده‌مه‌ی خۆماندا نو‌یژکردن له‌ناو فرۆکه‌دا، هه‌روه‌ها جگه له که‌سی‌ک نه‌توانی‌ت روو بکاته قیبله یان ترسی دوژمنی هه‌بوو .

مه‌رجی نۆیه‌م : نیه‌ت هه‌بی‌ت

جی‌گا‌که‌شی دله، وه وتنی به‌ زمان بیدعه‌یه، ئە‌گه‌ر له پیش نو‌یژه‌که‌ به‌ کاتی‌کی که‌م یان ته‌نها نیه‌تی فه‌رزی کاته‌که‌ی هینا ئە‌وا نو‌یژه‌که‌ی دروسته .

چه‌ند نا‌گاداری‌یه‌کی گرنگ :

۱- وازه‌ینان له هه‌ر مه‌رجی‌ک وه‌رنا‌گیری به‌ نه‌زانین بی‌ت یان له بیر چوونه‌وه یان به‌قه‌صدی، ئی‌لا که‌سی‌ک نو‌یژی کرد و پی‌سی‌یه‌ک به‌ گیانی‌وه بوو نه‌یزانی‌بی‌ت یان له‌بیر چووبی‌ته‌وه ئە‌وه نو‌یژه‌که‌ی دروسته، چونکه ئە‌مه له به‌شی وازه‌ینانه نه‌ک ئە‌نجامدان .

۲- مه‌رجه‌کان له دهره‌وه‌ی په‌رسته‌نه‌که‌ ده‌بن و پیشی ده‌که‌ون، وه پی‌ویسته هه‌بی‌ت تاوه‌کو کۆتایی په‌رسته‌نه‌که .

وانه‌ی چه‌وته‌م

پایه‌کانی نویژ

پایه‌کانی نویژ چوارده دانه‌ن :

- ۱- راوه‌ستان به پیی توانا .
- ۲- ته‌کبیره‌ی ئیحرام (واته‌ وتنی : الله اکبر بۆ دابه‌ستنی نویژ).
- ۳- خویندنه‌وه‌ی سوره‌تی (الفاتحة)
- ۴- کرنۆش بردن (الركوع)
- ۵- راستبوونه‌وه له پاش کرنۆش بردن
- ۶- سوژده بردن له سه‌ر چه‌وت ئه‌ندامه‌که
- ۷- هه‌ستانه‌وه له سوژده‌که
- ۸- دانیشتن له نیوان دوو سوژده‌که‌دا
- ۹- ئارامی و له جوولّه‌که‌وتن له هه‌موو کرداره‌کاندا .
- ۱۰- ریزبه‌ندی له نیوان پایه‌کاندا
- ۱۱- ته‌حیاتی کۆتایی
- ۱۲- دانیشتن بۆ خویندنی ته‌حیات
- ۱۳- سه‌لّوات دان له‌سه‌ر پیڤه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)
- ۱۴- هه‌ردوو سه‌لامدانه‌وه‌که.

پایه‌ی یه‌که‌م: هه‌ستان به پی‌ی توانا

له نویژه سوننه‌ته‌کاندا :

دروسته به دانیشته‌وه
نویژه‌کانی بکات به‌لام نیوه‌ی
پاداشتی ئەو که‌سه وەر‌ده‌گریت
که به پاوه نویژ ده‌کات، یان
به راکشانه‌وه نویژه‌که‌ی بکات
ئەوا پاداشتی نیوه‌ی که‌سی
دانیشتوی هه‌یه.

له نویژه فهرزه‌کاندا :

هه‌ستان پایه‌یه‌که له
فهرزه‌کاندا، وه کاتی که‌سه‌که
توانای نه‌بی‌ت ئەوا ئەم پایه‌ی
له سهر نامینی به گشتی
یان ده‌توانیت هه‌ستیت به‌لام
خشوعی نامینی، وه ئە‌گەر
که‌می‌کیش توانای هه‌بوو
هه‌ستیت ئەوا هه‌ل‌ده‌ستیت .

پایه‌ی دووهم :

ته‌کبیره‌ی ئیحرام (واته وتنی : الله اکبر بۆ دابه‌ستنی نویژ).
وه هیچ ده‌سته‌واژه‌یه‌ک نابیت ئیلا (الله اکبر) نه‌بی‌ت .

پایه‌ی سێیه‌م :

خویندنی سوره‌تی (الفاتحة)

پی‌ویسته له هه‌موو رکاتی‌که‌دا بخویندریت جا ئە‌گەر نویژه‌که نویژه
ئاشکراکان بیت یان نه‌ینیه‌کان، خویندنه‌وه‌یه‌کی ته‌واو و به جوانی
به هه‌موو ئایه‌ت و حه‌ره‌کات و وشه و پیت‌ه‌کانیه‌وه، وه له‌سه‌ری
ده‌که‌ویت ئە‌گەر کاتی گه‌یشته ئیمامدا له کر‌نۆشدا بوو .

پایه‌ی نۆیه‌م :

ئارامی و له جوولّه‌که‌وتن له هه‌موو کرداره‌کاندا
ئهمیش به خۆیندنه‌وه‌ی هه‌ر زیکرێکی پێویست له هه‌ر پایه‌یه‌کدا
دێته دی .

ئاگادارییه‌کی گ‌رنگ :

پایه‌کان به‌شێکن له په‌رسته‌که‌ واته له ناو په‌رسته‌که‌دان ، وه ئه‌و
په‌رسته‌ وه‌رناگیریت به‌ وازه‌ینان له پایه‌یه‌ک له پایه‌کان نه‌ له‌به‌ر
نه‌زانین و نه‌ له‌به‌ر له‌بیرچوون و نه‌ به‌ قه‌صدی ، وه به‌ سوژده‌ی
سه‌هو پرناکریت‌ه‌وه ، وه فه‌رمانی پێ ده‌کریت به‌ گه‌رانه‌وه‌ی ئه‌و
نۆیژه‌ی ئاماده‌یه ، به‌لام ئه‌و نۆیژه‌انه‌ی که پێشتر کردبووی و هه‌ندی
له پایه‌کانی نه‌کردبوو ئه‌وا عوزری هه‌یه‌ تیایدا ، چونکه پێغه‌مبه‌ری
خوای (ﷺ) فه‌رمانی نه‌کرده ئه‌و که‌سه‌ی نۆیژه‌کانی باش نه‌کردبوو به
گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موو نۆیژه‌کانی ، به‌لکو فه‌رمانی پێکرد به‌ گه‌رانه‌وه‌ی
ته‌نها ئه‌و نۆیژه‌ی ئاماده‌یه ، هه‌رچه‌نده ئه‌و وازی له پایه‌یه‌کی هه‌ینا
بوو که ئه‌ویش ئارامی و له جوولّه‌که‌وته‌نه ، والله اعلم .

وانه‌ی هه‌شته‌م

واجیباته‌کانی نوێژ

واجیباته‌کانی نوێژ هه‌شت دانهن :

- ۱- هه‌موو ته‌کبیراته‌کان جگه له ته‌کبیره‌ی ئیحرام .
- ۲- وتنی : (سمع الله لمن حمده) بۆ ئیمام و که‌سی تاک .
- ۳- وتنی : (ربنا ولك الحمد) بۆ هه‌مووان .
- ۴- وتنی : (سبحان ربي العظيم) له کرنوڤشدا .
- ۵- وتنی : (سبحان ربي الاعلى) له سوژده‌دا .
- ۶- وتنی : (رب اغفر لي) له نیوان هه‌ردوو سوژده‌که‌دا .
- ۷- ته‌حیاتی یه‌که‌م .
- ۸- دانێشتن بۆی .

ئاگادارییه‌کی گرنگ :

پێیویسته (سبحان ربي العظيم) بڵێت له کرنوڤشدا به‌م ده‌سته‌واژه‌یه ،
ئهمجار موسته‌حه‌به به وتنی ئهو زیکرانه‌ی هاتوون ، هه‌روه‌ها
له سوژده‌دا وتنی (سبحان ربي الاعلى) پێیویسته به‌م ده‌سته‌واژه‌یه
بڵێت ، ئهمجار وتنی ئهو زیکرانه‌ی هاتوون .

وانه‌ی نۆیه‌م

روونکردنه‌وه‌ی ته‌حیات

ته‌حیات به‌م شی‌وه‌یه : (التحیات لله، والصلوات، والطیبات، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسوله).

ئه‌مجار سه‌ لآوات ده‌داته سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) و نزای به‌ره‌که‌تی بۆ ده‌کات و ده‌لێت : (اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد، وبارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم إنك حميد مجيد).

ئه‌مجار په‌نا به‌ خوا ده‌گرێت له‌ته‌حیاتی کۆتاییدا له‌ سزای جه‌ه‌نهم و سزای ناوگۆڕ و له‌ فیتنه‌ی ژیان و مردن و فیتنه‌ی مه‌سیحی ده‌ججال، ئه‌مجار به‌ ویستی خۆی ده‌پاریته‌وه، به‌ تایبه‌تی ئه‌وانه‌ی که له‌ فه‌رمووده‌دا هاتوون، له‌وانه : (اللهم أعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك، اللهم إني ظلمت نفسي ظلما كثيرا ولا يغفر الذنوب إلا أنت، فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني إنك أنت الغفور الرحيم).

به‌لام ته‌حیاتی یه‌که‌م ئه‌وا له‌ پاش دوو شه‌هاده‌ته‌که‌ هه‌ل‌ده‌ستی بۆ رکاتی سی‌یه‌م له‌ نوێژه‌کانی نیوهرۆ و عه‌سر و مه‌غریب و عیشا، وه‌ ئه‌گه‌ر سه‌ لآوات بدات له‌ سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ئه‌وا باشت‌ره، له‌به‌ر گشت‌گیری ئه‌و فه‌رموودانه‌ی له‌و باره‌وه‌ هاتوون، ئه‌مجار هه‌ل‌ده‌ستی بۆ رکاتی سی‌یه‌م .

وانه‌ی دهیهم

سوننه‌ته‌کانی نویژ

سوننه‌ته‌کانی نویژ ، له‌وانه:

۱. دوعای دهست پیکردنی نویژ (الاستفتاح)
۲. خستنه‌سه‌ری ناودهستی راست له‌سه‌ر دهستی چهپ له‌سه‌ر سینگ له‌کاتی وه‌ستاندا ، له‌پیش کرنۆش و پاش کرنۆش .
۳. به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو دهست له‌کاتی‌کدا په‌نجه‌کان به‌یه‌که‌وه لکابن و دریژ کرابنه‌وه به‌رانبه‌ر به‌هه‌ردوو شاننه‌کان ، یان هه‌ردوو گوێیه‌که‌ی له‌کاتی ته‌کبیره‌ی یه‌که‌مدا و له‌کاتی کرنۆشدا و هه‌ستانه‌وه له‌کرنۆش و له‌کاتی هه‌ستانه‌وه له‌ته‌حیاتی یه‌که‌م بۆ رکاتی سییه‌م .
۴. زیاد وتنی ته‌سبیح له‌جاریک له‌کرنۆش و سوژده‌دا .
۵. وتنی زیکری زیاتر له‌ (ربنا لك الحمد) له‌پاش هه‌ستان له‌کرنۆش ، وه‌له‌یه‌که‌جار زیاتر له‌وتنی دوعا به‌داواى لیخۆشبوون له‌نیوان هه‌ردوو سوژده‌که‌دا .
۶. سه‌ری بخاته به‌رانبه‌ر به‌پشتی له‌کرنۆشدا .
۷. له‌یه‌که‌ دوور خستنه‌وه‌ی هه‌ردوو دهستی له‌لاکانی و سکی له‌هه‌ردوو رانی و هه‌ردوو رانی له‌هه‌ردوو لاقی له‌سوژده‌دا .
۸. به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو بالی له‌زه‌وی له‌کاتی سوژده‌دا .
۹. دانیشتنی نویژخوین له‌سه‌ر پپی چه‌پی به‌راخراوی ، وه‌ستاندنی پپی راستی له‌ته‌حیاتی یه‌که‌مدا و له‌نیوان دوو سوژده‌که‌ .
۱۰. ته‌وه‌روک کردن له‌ته‌حیاتی کۆتاییدا له‌نویژه‌چوار رکاتی و سێ رکاتیدا ئه‌ویش بریتییه‌ : دانیشتن له‌سه‌ر رانی و پپی چه‌پی بخاته ژیر پپی راستی و وه‌ستاندنه‌وه‌ی پپی راستی .
۱۱. ئاماژه‌کردن له‌په‌نجه‌ی شایه‌تمان له‌ته‌حیاتی یه‌که‌م و

دووهدا، لهو کاته‌وه دادەنیشی تاوه‌کو کۆتایی ته‌حیاته‌که و
جۆلاندنی له کاتی دوعاکردندا .

۱۲. سه‌لاوات دان و دوعای به‌ره‌که‌ت بۆ محمد(ﷺ) و ئالی محمد(ﷺ)
و له‌سه‌ر ئیبراهیم و ئالی ئیبراهیم له ته‌حیاتی یه‌که‌مدا .

۱۳. دوعاکردن له ته‌حیاتی کۆتاییدا .

۱۴. ده‌نگ به‌رزکردنه‌وه له کاتی خویندنی قورئاندا له نوێژی
به‌یانی و نوێژی هه‌ینی و نوێژی دووچه‌ژنه‌که و نوێژه بارانه و
له دوو رکاته یه‌که‌مه‌که‌ی نوێژی مه‌غریب و عیша .

۱۵. ده‌نگ نزم کردنه‌وه له کاتی خویندنی قورئاندا له نوێژی
نیوه‌رۆ و عه‌سردا و رکاتی سییه‌م له نوێژی مه‌غریب و دوو
رکاتی کۆتایی نوێژی عیسا .

۱۶. خویندنه‌وه‌ی زیاتر له (الفاتحه) له قورئان .

له گه‌ل مورا‌عات کردنی سوننه‌ته‌کانی نوێژ جگه له‌وه‌ی که باس‌مان
کرد، هه‌رله‌وانه : وتنی زیاتر له زی‌کری (ربنا لک الحمد) له پاش
هه‌ستانه‌وه له کرنۆش له حه‌قی ئی‌مام و مأموم و تاکه که‌سدا،
چونکه ئه‌وه سوننه‌ته، هه‌ر له‌وانه : دانانی هه‌ردوو ده‌ست له سه‌ر
ئه‌ژنۆ به‌ بلأوه پیکردنی په‌نجه‌کان له کاتی کرنۆشدا .

دوعای ده‌ستی‌یکردنی نوێژ (الاستفتاح)

دوعای (استفتاح) له نوێژدا له پاش ته‌که‌بیره‌ی ئی‌حرام ده‌گوتریت
به‌و دوعایانه‌ی له پێغه‌مبه‌ری خوداوه(ﷺ) هاتوون، وه‌کو ئه‌وه‌ی
که ده‌فه‌رمو‌یت : (اللهم باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين
المشرق والمغرب ، اللهم نقني من الخطايا كما ينقى الثوب الأبيض
من الدنس ، اللهم اغسلني بالماء والثلج والبرد) يان
(سبحانک اللهم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالی جدک ولا إله
غیرک).

وانه‌ی یازدهیه‌م

پوچه‌لکهره‌وه‌کانی نویژ

پوچه‌لکهره‌وه‌کانی نویژ هه‌شت دانهن :

۱- قسه‌کردن به قه‌صدی له گه‌ل ئه‌وه‌ی له یادی بی‌ت و بزانی‌ت ، به‌لام که‌سیک له بیرى چووبی‌ت یان نه‌زانى ئه‌وا نویژه‌که‌ی پوچه‌ل نابیت‌ه‌وه به‌و کاره‌ی .

۲- پیکه‌نین ۳- خواردن ۴- خواردنه‌وه

۵- ده‌رکه‌وتنى عه‌وره‌ت ۶- وه‌رچه‌رخانیکی زۆر له رووی قیبله‌وه .

۷- زۆری گالته و جولانه‌وه‌ی زۆر و له دواى یه‌ک له کاتى نویژدا .

۸- پوچه‌لبونه‌وه‌ی ده‌ستنویژ .

پوچه‌لکهره‌وه‌ی یه‌که‌م :

قسه‌کردن به قه‌صدی له یادی بی‌ت و بزانی‌ت

جگه له چاک‌کردنه‌وه بۆ ئیمام ئه‌گه‌ر سه‌هوى کرد یان هه‌له‌یه‌کی کرد له خویندنه‌وه‌که‌یدا

حاله‌ته‌کانی جوولانه‌وه له‌نوێژدا

جوولانه‌وه‌ی پێویست (واجب) دروستیتێ نوێژه‌که‌ی له‌سه‌ر بنیات نراوه وه‌کو لادانی پێسی .	جوولانه‌وه‌یه‌کی مۆسته‌حه‌ب ئەویش بریتیه‌ له‌و جوولانه‌وه‌ی که‌که‌مالی نوێژه‌که‌ی له‌سه‌ر بنیات نرابێت ، وه‌کو پێکردنه‌وه‌ی که‌لینه‌کان .	جوولانه‌وه‌یه‌کی دروست (مباح) ئەویش جوولانه‌وه‌یه‌که‌ له‌به‌ر بوونی پێویستی وه‌کو خوړاندنی ریش .	جوولانه‌وه‌یه‌کی مه‌کروه ئەویش جوولانه‌وه‌یه‌کی که‌مه‌ به‌ بێ پێویستی وه‌کو ئاوردانه‌وه‌یه‌کی که‌م .	جوولانه‌وه‌یه‌کی حه‌رام ئەویش بریتیه‌ له‌ جوولانه‌وه‌یه‌کی زۆری له‌ دوای یه‌ک به‌ لای عورفه‌وه به‌ بێ بوونی هیچ پێویستیه‌ک وه‌کو خوړدن
---	--	---	---	---

ئاگادارییه‌کی گرنگ :

له پیشدا باسی مهرجه‌کانی نوێژ و پایه‌کانی و واجیباته‌کانی و سوننه‌ته‌کانی
کرا، ئایه جیاوازی چیه له نێوانیاندا؟

مهرج	روکن (پایه)	واجیب (پێویست)	سوننه‌ت
له ده‌روه‌ی په‌رسنه‌که‌یه	له ناوه‌وه‌ی په‌رسنه‌که‌یه		
به‌رده‌وام ده‌بی‌ت له هه‌موو په‌رسنه‌که‌دا	ته‌نها له به‌شیک له به‌شه‌کانی په‌رسنه‌که‌دایه		
نه‌زانین و له‌بیرچوون و قه‌صدی نابێته بیانوو بۆی		نه‌زانین و له‌بیرچوون ده‌بی‌ته بیانوو بۆی نه‌ک قه‌صدی	نه‌زانین و له‌بیرچوون و قه‌صدی ده‌بی‌ته بیانوو بۆی
سوژده‌ی سه‌هوی نییه	سوژده‌ی سه‌هو جیگه‌ی ناگریته‌وه	سوژده‌ی سه‌هو جیگه‌ی ده‌گریته‌وه	/

سوژده‌ی سه‌هو:

هۆکاره‌کانی سوژده‌ی سه‌هو سی دانهن :

گومان :

وه‌كو ئه‌وه‌ی گومانی
بیت چهن ركاتی
كردوه سی یان
چار، ئه‌ویش دوو
جۆره :

كه‌م‌كردنه‌وه :

وه‌كو ئه‌وه‌ی
كه‌سیك واجبیك
له واجیباته‌كانی
نویژ كه‌م بكاته‌وه‌و
له جیگه‌ی خۆی له
ده‌ستی بجیت .

زیاد‌كردن :

وه‌كو ئه‌وه‌ی
كه‌سیك كرئوشیك
یان سوژده‌یه‌ك
یان هه‌ستانیک یان
دانیشتنیک زیاد بكات

گومانیک له ناو په‌رسته‌كه‌دا :

ئه‌گه‌ر زۆر بوو ئه‌وا ئاوړی
لیناداته‌وه‌ و ئه‌گه‌ر كه‌م بوو ئه‌وه
بنیات له‌سه‌ر په‌سه‌ند كراوه‌كه
ده‌نیت، وه ئه‌گه‌ر لای ئه‌و
یه‌كسان بوو ئه‌وه له‌سه‌ر كه‌مه‌كه
بنیات ده‌نات

گومانیک له پاش ته‌واوبوون و

لێبوونه‌وه له په‌رسته‌كه‌ :

ئهمه به هیچ شیوه‌یه‌ك ئاوړی
لێ ناداته‌وه‌ تاوه‌كو لێ دایا
نه‌بیت .

چه‌ند تیبینیه‌ك :

ئه‌گه‌ر نویژ خوین سه‌هوی كرد له سه‌هوه‌كه‌دا ئه‌وا هیچی له‌سه‌ر نییه
و نویژه‌كه‌ی دروسته .

ئه‌گه‌ر نویژ خوین روكنیكی نه‌كرد ئه‌وا نویژه‌كه‌ی دروست نییه تاوه‌كو
ئهو روكنه و ئه‌وانه‌ی دواي ئهو ئه‌نجام نه‌دات و ئه‌مجار سوژده‌ی
سه‌هو ببات .

ئه‌گه‌ر نویژ خوین واجبیكی به سه‌هو له‌بیر چوو وه جیگه‌كه‌ی رویشته
ئه‌وا سوژده‌ی سه‌هو ده‌بات .

کورتیه‌کی له چۆنیه‌تی نوێژ به وینه

- له‌سه‌ره‌تاوه‌ که‌سی موس‌لمان له‌ ماله‌که‌ی خۆیدا ده‌ست‌نوێژ ده‌ش‌ۆریت و باشت‌ترین جلو‌به‌رگی خۆی له‌به‌ر ده‌کات .
- ئه‌م‌جار ده‌که‌وێته‌ رێ به‌ره‌و مز‌گه‌وت – وه‌ بۆی هه‌یه‌ به‌ سواری ب‌روات– به‌ له‌سه‌ر خۆیی و هه‌یمنی و و‌ی‌قاره‌وه‌ رێ ده‌کات ، واته‌ به‌ هه‌روه‌له‌ و را‌کردن نه‌بی‌ت یان زۆر ئاو‌ردانه‌وه‌ یان ده‌نگ به‌رز‌کردنه‌وه‌.

- که‌ گه‌یشه‌ مز‌گه‌وت نه‌عه‌له‌کانی داده‌که‌نیت له‌ سه‌ر جی‌گای تایبه‌ت بۆ دانانیان دا‌یده‌نا و دونیاشی له‌ گه‌لدا داده‌نا ، جا ک‌رین و فرو‌شتن و بان‌گه‌واز کردن بۆ شتی ب‌زر له‌ مز‌گه‌وتدا حه‌رامه‌ .
- له‌ کاتی چوونه‌ ژووره‌وه‌دا پێی راستی پێش ده‌خات و ده‌لێت : (بسم الله والصلاة والسلام على رسول الله ﷺ) ، اللهم افتح لي أبواب رحمتك واته‌ : به‌ ناوی خوا‌ی گه‌وره‌ ، سه‌لّات و سه‌لام له‌سه‌ر پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ، ئه‌ی خوا‌یه‌ . ده‌رگا‌کانی ره‌حمه‌تی خۆتم لێ بکه‌ره‌وه‌) .

وه له کاتی دهرچووندا پێی چه‌پی پێش ده‌خات و ده‌لێت : ((بسم الله والصلاة والسلام على رسول الله (ﷺ)، اللهم إني أسألك من فضلك)) واته : به ناوی خوای گه‌وره‌، سه‌لآت و سه‌لام له سه‌ر پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)، ئه‌ی خودایه ..من داوای فه‌زلی تو ده‌که‌م).

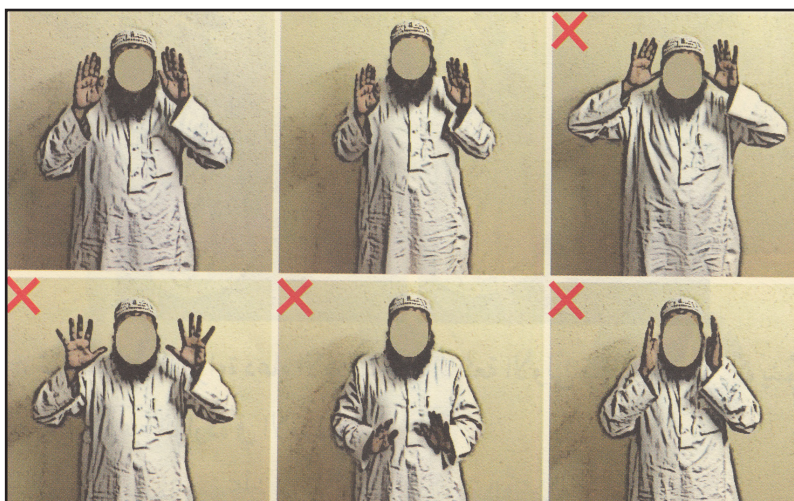
- وه پیاوان له ریزه‌کانی پێشه‌وه‌ ده‌بن و ئافره‌تان دوا ده‌که‌ون . جا ئه‌گه‌ر نوێژه‌که‌ ده‌ستی پێکردبوو ئه‌وا ته‌که‌بیره‌ی ئیحرام ده‌کات و وه‌کو ئیمام ده‌کات ئیتر له‌سه‌ر هه‌ر شیوه‌یه‌ک بی‌ت، وه ئه‌و رکاته‌ی که‌ به‌ پێوه‌ یان له‌ کاتی کرنۆشدا پێی گه‌یشته‌ ئه‌وا ئه‌و رکاته‌ی بۆ ده‌ژمێردرێت، جا ئه‌گه‌ر ئیمامه‌که‌ سه‌لامی دایه‌وه‌ ئه‌وا ئه‌و هه‌له‌ده‌ستی و ئه‌و رکاتانه‌ ده‌کات که‌ له‌ ده‌ستی دهرچووه .
- وه ئه‌گه‌ر چووه‌ ناو مزگه‌وته‌که‌وه‌ و هه‌یشتا قامه‌ت بۆ نوێژ نه‌کرا‌بوو ئه‌وا نوێژه‌ سوننه‌ته‌که‌ی پێش نوێژ ده‌کات، وه ئه‌گه‌ر نوێژه‌که‌ نوێژی سوننه‌تی پێشی نه‌بوو ئه‌وا دوو رکات نوێژی (تحية المسجد) ده‌کات پێش ئه‌وه‌ی دانیشی‌ت .
- وه پێشیلی حورمه‌تی مزگه‌وته‌که‌ ناکات به‌ ته‌ماشاکردنی سه‌عات یان کۆکه‌کردن به‌ مه‌به‌ستی هه‌ستان بۆ نوێژکردن .
- سوننه‌ته‌ ئیمام و که‌سی تاک نوێژ به‌ره‌و سوتره‌ بکه‌ن، وه سوتره‌ی ئیمام سوتره‌یه‌ بۆ ئه‌وانه‌ی له‌ پشتیه‌وه‌ نوێژ ده‌که‌ن.

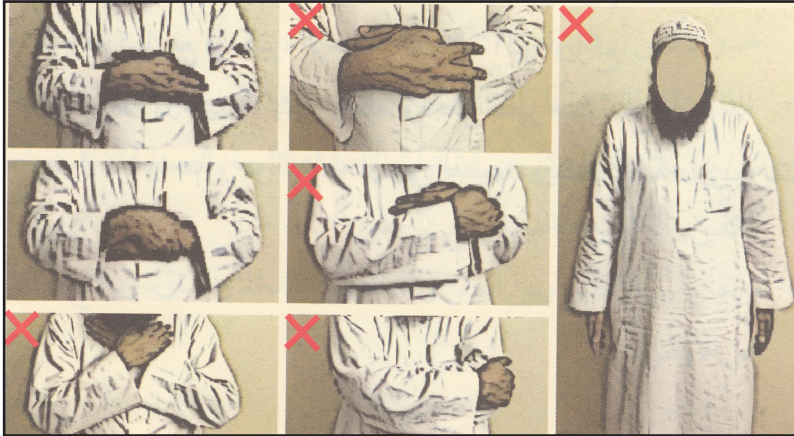
- وه نیوان هه‌ردوو پیی به ئەندازه‌ی نیوان هه‌ردوو شانی ده‌بیټ ، نه‌ زیادی ده‌کات و نه‌ کهمی ده‌کات وه لای دهره‌وه‌ی یه‌کسان ده‌کات .

- پاش ئەوه‌ی مه‌رجه‌کانی نوێژی به‌ جێ گه‌یاند ، ده‌لیټ : (الله اکبر) له‌ گه‌ڵ به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو ده‌ستی به‌ شیوه‌یه‌ک په‌نجه‌کانی به‌ قه‌د یه‌که‌وه‌ بیټ به‌رانبه‌ر به‌ گوێیه‌کانی یان شانه‌کانی ، وه‌ ناو ده‌ستی (له‌پی) روو له‌ قیبله‌ بیټ .

- ئەمجار ناو دەستی راستی دەخاته سەر پشتهی دەستی چەپی و مەچەک و باسکی یان دەگیرێت .

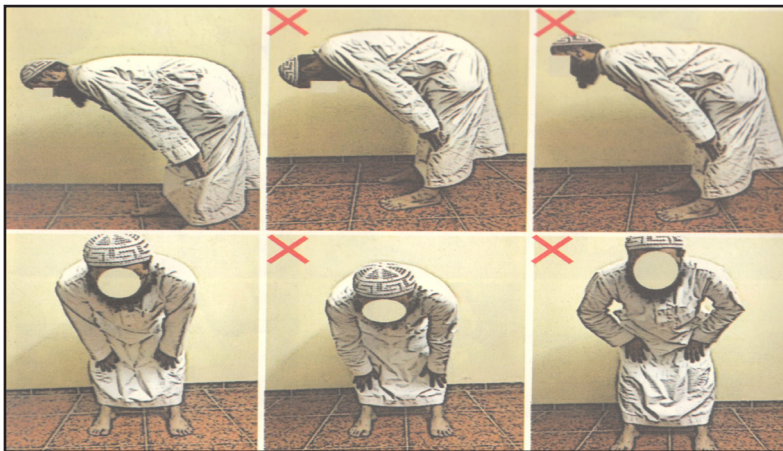

- ئەمجار تەماشای جیگە‌ی سوژدەکە‌ی دەکات و ئاوێ ناداتەوه

- ئەمجار موستەحەبە دوعای (استفتاح) بخوینێت تەنها لە رکاتی یەكەمدا، وه باشتر وایه كه دوعاكان جوړاوجوړ بكات بهو دوعایانه‌ی دەربارە‌ی (استفتاح) هاتوون .
- ئەمجار پەنا دەگیرێت به خوا له شه‌یتانی نه‌فرەت لیکراو بهو دەسته‌واژانه‌ی هاتوون، بۆ نمونه بلیت : (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).

- ئەمجار بەسمەلە دەکات و دەلیت : (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ).
- ئەمجار هەموو سورەتی (الفاتحة) دەخوینێتەو بە تەواوی و بە حەرەکات و وشەکان و بیتەکان و ئایەتەکانیەو .
- ئەمجار چەندی بویت قورئان دەخوینی چونکە موستەحەبە بە بێ (استعاذە) کردن، وە تەنھا بەسمەلە دەکات لەسەرەتای سورەتەکەدا .
- ئەمجار دەستەکانی بەرز دەکاتەو هەروەکو چۆن لە تەکبیرە ی ئیحرامدا بەرز کردەو و دەلیت : (الله أكبر) و کرنۆش دەبات.
- وە بە دەستەکانی هەردوو ئەژنۆی دەگریت و دەستەکانی ناچەمینێتەو، وە پشتی لە گەڵ سەریدا یەکسان دەکاتەو .
- وە دەلیت : (سبحان ربي العظيم) یەک جار واجیبە و ئەگەر لە جاریک زیاتر وتی یان ئەو زیکرانە ی هاتوون ئەوا موستەحەبە.

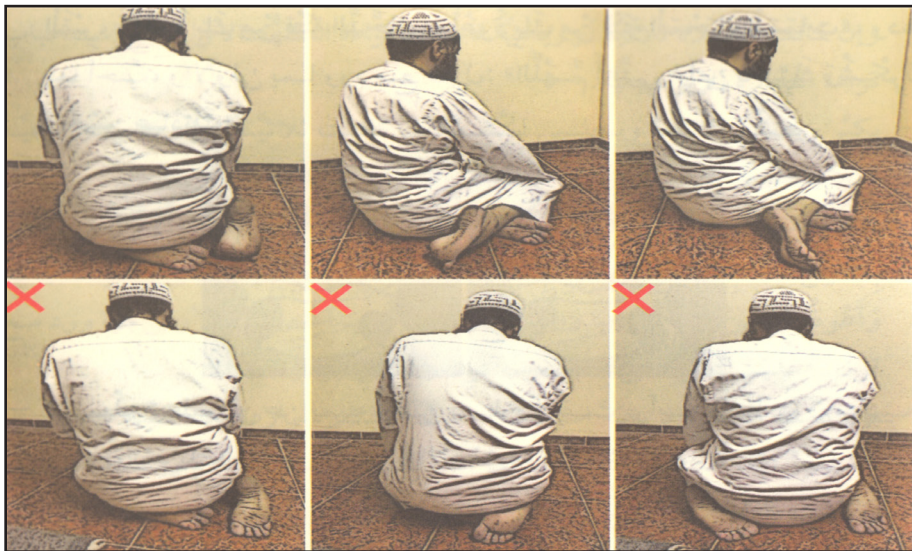
- ئەمجار لە گەڵ راستبوونەو و پێش ئەو ی راست ببیتەو دەلیت : (سمع الله لمن حمده) لە گەڵ بەرز کردنەو ی هەردوو دەستی بەرانبەر بە گوێیەکانی یان شانەکانی .
- جا ئەگەر راست بوو وە دەلیت : (ربنا ولك الحمد) وە موستەحەبە لە گەڵیدا ئەو زیکرانە بلیت کە هاتوون .

- ئەمجار (الله أكبر) دەکات بە بێ بەرز کردنه‌وه‌ی ده‌سته‌کانی و له‌سه‌ر چه‌وت ئەندامه‌که سوژده ده‌بات : نێو چاوان و لوت و ناو هه‌ردوو ده‌سته‌کانی و هه‌ردوو ئەژنۆی و به‌شی ناوه‌وه‌ی په‌نجه‌ی پێیه‌کانی .
- وه بن باڵی جیا ده‌کاته‌وه، هه‌روه‌ها نێوان سکی و رانی و نێوان رانی و لاقی له‌یه‌ک جیا ده‌کاته‌وه، وه هه‌ردوو باڵی له زه‌وی به‌رزده‌کاته‌وه .

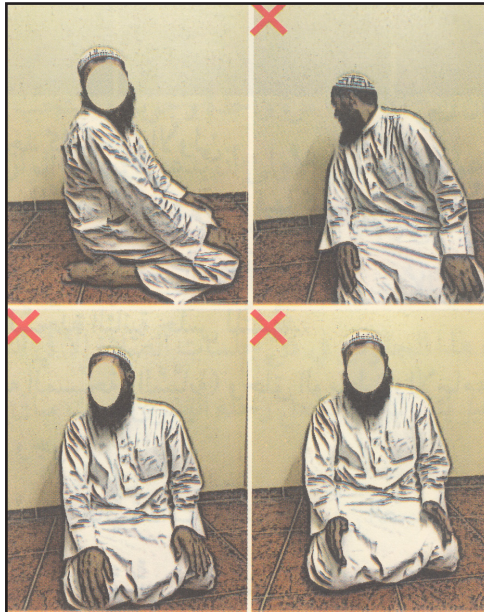
- وه ده‌لێت : (سبحان ربی الاعلی) یه‌کجار واجیبه، وه موسته‌حه‌به ئەو ویردانه زیاتر بلێت که هاتوون، وه بۆی هه‌یه هه‌ر دوعایه‌ک پێی خۆش بێت بیکات، باشت‌ر وایه ئەو دوعایانه بکات که له فهرموده‌کاندا هاتوون .
- ئەمجار (الله أكبر) ده‌کات و له سه‌ر پێی چه‌پی به راخراوی داده‌نیشیت، و پێی راستی راست ده‌کاته‌وه وه به‌شی ناوه‌وه‌ی په‌نجه‌کانی پێی راستی ده‌خاته زه‌وی و په‌نجا‌کانی رووه‌و

قیبله، وه به شی ناوه‌وه‌ی دهستی دهخاته سهر کۆتایی
ئەژنۆی، ئەم دانیشتنه له هه‌موو دانیشتنه‌کانی نوێژدا
ده‌بی‌ت ئیلا له ته‌حیاتی کۆتایی نوێژه سێ رکاتی و چوار
رکاتییه‌کاندا، له‌و جیگایه‌ی ته‌وه‌روک ده‌کات به‌وه‌ی که پێی
چه‌پی ده‌خاته ژێر لاقی راستی .

- ئەمجار (الله أكبر) ده‌کات و سوژده ده‌بات وه‌کو سوژده‌ی یه‌که‌م.
- ئەمجار (الله أكبر) ده‌کات و هه‌له‌ده‌ستی بۆ رکاتی دووهم، وه‌وه‌ی له‌ رکاتی یه‌که‌مدا کردی له‌م رکاته‌شدا ده‌یکات ته‌نها ئەوه نه‌بی‌ت رکاتی دووهم ته‌کبیره‌ی ئیحرام و دوعای (استفتاح) تێدا نییه .
- جا ئەگەر له‌ سوژده‌ی دووهم بویه‌وه ئەوا بۆ ته‌حیات داده‌نیشیت.
- وه‌ به‌ په‌نجه‌ی شایه‌تمان ئاماژه ده‌کات و به‌ په‌نجه‌ گه‌وره‌ و په‌نجه‌ی ناوه‌راست وه‌کو ئەلقه‌یه‌ک درووست ده‌کات، وه‌ په‌نجه‌ی شایه‌تمان ده‌جولێنێته‌وه‌ و دوعا ده‌کات .

- ئەمجار سه‌لام ده‌داته‌وه به لای راست و به لای چه‌پدا ته‌نها به سه‌ر ئاو‌رده‌داته‌وه به بی‌شانه‌کانی و به بی‌جولانه‌وه‌ی سه‌ری بۆ سه‌ره‌وه و خوار‌ه‌وه ، وه به بی‌ئاماژە‌کردن به ده‌سته‌کانی .

- وه ئەگەر نوێژه‌که سێ رکاتی بیت یان چوار رکاتی ئەوا له پاش خویندنی ته‌حیاتی یه‌که‌م هه‌ل‌ده‌ستی بۆ رکاتی سێهه‌م ، وه موسته‌حه‌به (صلاة الابراهیمیه) بخوینیت له ته‌حیاتی یه‌که‌م .
- (الله أكبر) ده‌کات و رکاتی سێهه‌م ده‌کات و داده‌نیشیت بۆ خویندنی ته‌حیات ئەگەر نوێژه‌که سێ رکاتی بوو ، وه ئەگەر نوێژه‌که چوار رکاتی بوو ئەوا رکاتی چواره‌م ده‌کات و ئەمجار داده‌نیشیت بۆ خویندنی ته‌حیاتی کۆتایی .
- ته‌حیات ده‌خوینیت و (صلاة الابراهیمیه) ده‌خوینیت ، وه په‌نا به‌ خوای گه‌وره‌ ده‌گریت له چوار شت : (اللهم إني أعوذ بك من عذاب جهنم وأعوذ بك من عذاب القبر ، وأعوذ بك من فتنة الدجال ،

وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فَتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ) ئەمجار بەو هی پێی خۆش بێت
دوعا دهکات، وه باشتر وایه ئەو دوعایانه بکات که هاتوون
له گه‌ڵ وتنی : ((اللهم أعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك)).
• وه ئەگەر نوێژه‌که نوێژه‌که فەرزه‌کان بوو موسته‌حه‌به‌ که‌وا ئەو
زیکرانه بخوینیت له پاش نوێژ هاتوون .

• (أستغفر الله استغفر الله استغفر الله، : اللهم أنت السلام ومنك السلام
تبارکت یا ذا الجلال والإکرام) واته : استغفر الله استغفر الله
استغفر الله : ئە‌ی خودایه . هەر تۆ سه‌لام و ئاشتیت و سه‌لام
و ئاشتیش له تۆوه‌یه، پاک‌ی و بێ که‌مو کوور‌ی بۆ تۆ ئە‌ی
خاوه‌ن شکۆ و ریز))

• ئەمجار سی و سی جار ده‌لێت : (سبحان الله والحمد لله والله
اکبر) هه‌موو ده‌کاته نه‌وه‌ت و نو‌ جار، وه بۆ ته‌واوکردنی سه‌د
ده‌لێت : (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) واته : هه‌یج په‌رستراویک نییه شایسته‌ی
په‌رستن بێت ته‌نها (الله) نه‌بێت، ته‌نها و بێ هاوه‌له، مو‌لک
و سوپاس و ستایش ته‌نها بۆ ئە‌وه و توانای به‌ سه‌ر هه‌موو
شتیکدا هه‌یه .)

• ئەمجار (آية الكرسي) ده‌خوینیت : ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي
يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا
يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ البقرة: ٢٥٥ ده‌خوینیت.

• ئەمجار ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و
﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ده‌خوینیت

چه‌ند ناگادارییه‌کی گرنگ:

- هه‌روه‌کو له پیشدا له باسی مه‌رجه‌کانی راست و دروستی نوێژدا باس‌مان کرد که‌وا دا‌پۆشینی عه‌وره‌ت واجیبه له نوێژدا، بۆیه با که‌سی نوێژخوین ئاگادار بێت که‌وا عه‌وره‌تی ده‌رنه‌که‌وێت له کاتی نوێژدا و نوێژه‌که‌ی پوچه‌ل ببێته‌وه به‌و کاره‌ی .

- ئه‌گەر که‌سی (مأموم) له‌گه‌ل ئیمامدا نوێژی کرد ئه‌وا ده‌بێت لای راستییه‌وه بوه‌ستیت، وه قاچه‌کانی به‌رانبه‌ر به قاچه‌کانی بێت، دوا نه‌که‌وێت و پیش نه‌که‌وێت، هه‌روه‌کو له‌ گه‌ل ئه‌وانه‌ی به‌ ته‌نیشتییه‌وه‌ن ده‌وه‌ستیت .

كورتەيەك لە باسى نوٲز

ناو	حوكمەكەى	كاتەكەى	ژمارەكەى	شٲوازەكەى
نوٲزى ھەينى	فەرزە	نوٲزەكە كاتى نيوەرۆيە	دوو ركاتە	نوٲزى ھەينى بە (جھري) ئاشكرا دەرگىت و جەماعەتەكە بە سى پياو بە سەرەوہ دەرگىت
نوٲزى خۆرگيران	فەرزى كيفايەيە	لە كاتى خۆرگيران يان مانگ گيراندا دەرگىت	دوو ركاتە	نوٲزى خۆرگيران بە (جھري) دەرگىت بە دوو كرئوش لە ھەر ركاتىكدا .
نوٲزى وىتر	سوننەتيكى موئەكەدەيە	لە پاش نوٲزى عيشا دەرگىت تاوەكو كاتى فەجر	لە ۱ – ۱۱	نوٲزەكە يان : يەك ركات دەرگىت . سى ركات بە يەكەوہ دەكات و لە كۆتاييەكەيدا بۆ خويندى تەحيات دادەنيشت ، يان دوو ركات نوٲز دەكات و سەلام دەداتەوہ و ئەمجار يەك ركات دەكات . پنج ركاتە تەنھا لە ركاتى پنجەمدا بۆ خويندى تەحيات دادەنيشت . حەوت ركاتە تەنھا لە ركاتى حەوتەمدا دادەنيشت بۆ خويندى تەحيات . نۆ ركاتە لە ركاتى ھەشتەمدا دادەنيشت بۆ خويندى تەحيات و ھەلدەستى بۆ نۆيەم بە بى سەلام دانەوہ ، وہ تەحياتى تيدا دەرگىت و سەلام دەداتەوہ . دوو ركات دوو ركات دەكات و ئەمجار يەك ركات وىتر دەكات

سونه‌تی نویژی به‌یانی	سونه‌تیکی موئه‌که‌ده‌یه	پیش نویژی به‌یانی	دوو رکاته	له رکاتی به‌که‌مدا سوره‌تی (الکافرون) و له دووهمدا (الاخلاص) ده‌خوینیت .
سونه‌تی نیوه‌رۆ	سونه‌ته	چوار رکات پیش نیوه‌رۆ و دوو رکات له پاشی	۲/۴	دوو رکات دوو رکات به‌جیا جیا ده‌کریت
سونه‌تی مه‌غریب	سونه‌ته	له پاش نویژی مه‌غریب	دوو رکاته	له رکاتی به‌که‌مدا سوره‌تی (الکافرون) و له دووهمدا (الاخلاص) ده‌خوینیت .
سونه‌تی عیشا	سونه‌ته	له پاش نویژی عیشا	دوو رکاته	
ته‌راویح	سونه‌ته	له پاش نویژی عیشا تا‌کو فه‌جر	له دوو رکاته‌وه تا‌وه‌کو ده رکات	
تحية المسجد	واجیبه	له کاتی چوونه‌ناو مزگه‌وت و پیش دانیشن	دوو رکاته	
چیشته‌نگاو	سونه‌ته	له کاتی به‌رز بوونه‌وه‌ی خۆره‌وه تا‌وه‌کو پیش زه‌وال	له دوو رکاته‌وه تا‌وه‌کو هه‌شت رکاته	
ئیس‌تیخاره	سونه‌ته	له هه‌موو کاتیکدا ده‌کریت	دوو رکاته	له پیش سه‌لامدانه‌وه‌ی ئیس‌تیخاره ده‌خوینیت

نوێژه بارانه	سوننه‌ته له کاتی پێویستدا	له پاش به‌رزبوونه‌وه‌ی خۆر به ئه‌ندازه‌ی رمیک	دوو رکاته	وه‌کو ته‌کبیره‌ی جه‌ژنه‌کان حه‌وت ته‌کبیره‌ی تیا‌دا ده‌کات له گه‌ڵ یه‌که‌م ته‌کبیره‌ی ئێحرامدا وه پێنج ته‌کبیره له دووهم رکاتدا جگه‌له ته‌کبیره‌ی گواستنه‌وه.
نوێژی دوو جه‌ژنه	سوننه‌ته	له کاتی به‌رزبوونه‌وه‌ی خۆر به ئه‌ندازه‌ی رمیک	دوو رکات و دوو خوتبه یه	حه‌وت ته‌کبیره‌ی تیا‌دا ده‌کات له گه‌ڵ ته‌کبیره‌ی یه‌که‌مدا له یه‌که‌م رکاتدا و پێنج ته‌کبیره له رکاتی دووهمدا جگه‌له ته‌کبیره‌ی گواستنه‌وه

ئه‌و کاتانه‌ی نه‌هی لێکراوه نوێژی سوننه‌تی تیا‌دا بکری‌ت به ره‌های:

- له کاتی فه‌جره‌وه تاوه‌کو خۆر به‌ئه‌ندازه‌ی رمیک به‌رز ده‌بی‌ته‌وه.
- له نوێژی عه‌سره‌وه تاوه‌کو خۆر ئاوابوون.
- له کاتی ئه‌وه‌ی خۆر ده‌چی‌ته ناوراستی ئاسمان تاوه‌کو زه‌وال.

چه‌ند پرسیاریک دهرباره‌ی نویژ:

- ۱/ مهرجه‌کانی نویژ چه‌نده ؟ ☐ نو ☐ یازده ☐ هه‌شت
- ۲/ دانانی مهرجی موسلمان بوون له مهرجه‌کانی نویژدا هه‌له‌یه ،
چونکه تهنه‌ها که‌سی موسلمان نویژ ده‌کات . (راسته - هه‌له‌یه)
- ۳/ ته‌میز و توانای جیاکردنه‌وه‌ی شته‌کان بریتیه له بالغوون:
(راسته - هه‌له‌یه)
- ۴/ لادانی (حدث) هه‌ر یه‌ک له جه‌سته و شوین و پوشاک ده‌گریته‌وه:
(راسته - هه‌له‌یه)
- ۵/ نه‌جاسه‌تی به‌راز نه‌جاسه‌تیکی : ☐ قورسه ☐ ناوه‌نده
- ۶/ مه‌نی پیسه (نه‌جسه) له‌به‌ر واجیب بوونی غوسل له پاش
ده‌رچوونی: (راسته - هه‌له‌یه)
- ۷/ جیاوازی نییه له نیوان ئاوپه‌رژین و شوشتندا : (راسته - هه‌له‌یه)
- ۸/ مرداربوو‌ه‌کان هه‌مووی پیسن : (راسته - هه‌له‌یه)
- ۹/ له نه‌جاسه‌تی سه‌گدا جگه له خۆل جیگه‌ی ده‌گریته‌وه له پاکه‌ره‌وه
نوییه‌کان : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۰/ ئه‌وه‌ی که زهممه‌ته خۆتی لی بیاریزی ئه‌وه‌ی زۆر دیته ژووره‌وه و ده‌رواته ده‌ره‌وه ، ره‌نگه پشيله پاک بیت بۆ هه‌ندئ کهس و بیس بیت بۆ هه‌ندیکی تر : (راسته – هه‌له‌یه)

۱۱/ ئه‌وه‌ی (نه‌فسی) نه‌بیت لیوه‌ی ده‌رچیت . نه‌فس واته رۆح : (راسته – هه‌له‌یه)

۱۲/ ئه‌و خۆینه‌ی له (ده‌ماره‌کاندا) ده‌مینیته‌وه : ☐ بیسه ☐ پاکه

۱۳/ پایه‌کانی نویژ چه‌نده ؟ ☐ چوارده ☐ نۆ ☐ هه‌شت

۱۴/ ته‌کبیره‌ی ئیحرام بریتییه له ده‌ست به‌رزکردنه‌وه : (راسته – هه‌له‌یه)

۱۵/ ئه‌گه‌ر سه‌هوی کرد و روکنیکی له بیرچوو ئه‌وا ته‌نها سوژده‌ی سه‌هوی له‌سه‌ره . (راسته – هه‌له‌یه)

۱۶/ واجیباته‌کانی نویژ چه‌ندن ؟ ☐ هه‌شت ☐ چوارده ☐ نۆ

۱۷/ ئه‌گه‌ر له سوژده‌که‌یدا وتی : (سبوح قدوس رب الملائكة والروح) له کاتیکدا زانی وتنی : (سبحان ربی الأعلى) بۆ یه‌کجار واجیبه ئه‌وا نویژه‌که‌ی پوچه‌له . (راسته – هه‌له‌یه)

۱۸/ دروسته له نویژدا به‌شی ناوه‌وه‌ی ده‌ستی راستی بخاته سه‌ر پشتی ده‌ستی چه‌پی و مه‌چه‌ک و باسک : (راسته – هه‌له‌یه)

۱۹ / خویندنی قورئان به دهنگی بهرز له دوو رکاته یه‌که‌مه‌که‌ی نویژه
فه‌رزه‌کاندا ده‌خویندریت ئه‌گهر له شه‌ودا بوو وه له هه‌موو نویژیکدا
که دروست بیت موسلمانانی بو کۆ ببیته‌وه وه‌کو دوو جه‌ژنه :
(هه‌له‌یه - راسته)

۲۰ / پوچه‌لکه‌ره‌وه‌کانی نویژه چهند دانهن ؟
○ هه‌شت ○ نۆ ○ چوارده

۲۱ / ته‌وه‌روک له کام ته‌حیاتدا ده‌کریت ؟
○ یه‌که‌م ○ کۆتایی ○ هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۲۲ / حوکمی زیاده‌کردنی وشه‌ی (والشکر) له ده‌سته‌واژه‌ی (ربنا لک
الحمد والشکر): ○ دروسته ○ موسته‌حه‌به ○ حه‌رامه

۲۳ / وتنی : (رب اغفر لي ولوالدي) له نیوان دوو سوژده‌که‌دا :
دروسته مه‌کروهه حه‌رامه

۲۴ / دانانی ئه‌نیشک له‌سه‌ر زه‌وی له کاتی سوژده‌دا :
○ حه‌رامه ○ موسته‌حه‌به ○ مه‌کروهه

۲۵ / هۆکاره‌کانی سوژده‌ی سه‌هو چه‌ندن ؟
○ دوو ○ سی ○ چوار

۲۶ / گومان له پاش ئه‌نجامدانی کاره‌که هیچ کاریگه‌ری نییه - ئا به‌م
شیوه‌یه ئه‌گهر گومانه‌کان زۆر بوون : (هه‌له‌یه - راسته)

۲۷/ دوو رکاته‌که‌ی سوننه‌تی فه‌جر له ره‌واتیبه‌کانی تر جیاده‌کریته‌وه
له فه‌زڵ و سووکی و خویندنی تایبته و به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ری
له سه‌فه‌ریشدا، وه راکشان له پاش ئه‌نجامدانی ته‌نها له مالدا .
(هه‌له‌یه - راسته)

۲۸/ حوکی ئه‌م مه‌سه‌لانه‌ی خواره‌وه روون بکه‌ره‌وه :

حوکه‌که‌ی	مه‌سه‌له‌که
	نوێژی ئه‌و که‌سه‌ی جوین به‌ دین ده‌دات
	نوێژی سه‌رخۆش
	نوێژی که‌سیک تووشی نه‌خۆشی (الزهایمر) بوو بێت .
	نوێژی مندالی بچووک
	که‌سیک له‌بیری چوو بوو به‌ بی ده‌ستنوێژ نوێژی کرد .
	که‌سیک نوێژی کرد له‌بیری چوو بوو پۆشاکه‌که‌ی بیسه .
	میزی مانگا
	میزی قه‌له‌ ره‌ش
	که‌سیک نوێژی کرد به‌لام هه‌ردوو رانی دیار بوو .
	که‌سیک له‌ بیری چوو نوێژی کرد له پیش کاته‌که‌ی خۆی .
	نوێژ له‌ ناو فرۆکه‌دا .
	نیه‌تی فه‌رزی کاته‌کانی هینا

	به دانیشتنه‌وه نویژی کرد .
	سوره‌تی (الفاتحة)ی له‌بیر چوو .
	به ئیمامدا گه‌یشت له کاتی‌کدا ئیمام له کرنۆشدا بوو .
	په‌له کردن له نویژدا .
	به گومانی زۆر گومانی کرد له پاش نویژه‌که.
	گومانی له ده‌ست‌نویژه‌که‌ی بوو له پاش دابه‌ستنی نویژ .
	نه‌یزانی کرنۆشیکی زیاده‌ی برد .
	ته‌کبیره‌ی ئیحرامی ئه‌نجام نه‌دا .
	ته‌حیاتی یه‌که‌می ئه‌نجام نه‌دا .
	ته‌حیاتی کۆتایی ئه‌نجام نه‌دا .
	گه‌مانی بوو ئایه سی رکات یان چواری کردوووه.
	گومانی بۆ دروست بوو له پاش نویژه‌که
	گومانی بۆ دروست بوو له کاتی نویژه‌که‌دا.
	له سه‌هوه‌که‌دا سه‌هوی کرد .
	له بیرى چوو له کاتی نویژه‌که‌دا قسه‌ی کرد .

	نوئیژی کرد له کاتیگدا عه‌وره‌تی ده‌رکه‌وتبوو که‌چی نه‌یزانی ئیلا له پاش ته‌واو‌بوونی نوئیژکه‌.
	ده‌ست‌نوئیژ شوشتن له مال‌ه‌وه له پیش ده‌ر‌چوون بو نوئیژ .
	کرین و فروشتن له مزگه‌وتدا .
	پاره‌ گو‌رینه‌وه له مزگه‌وتدا .
	گه‌یشت به ئیمامدا له ته‌حیاتی کو‌تاییدا.
	سو‌تره له نوئیژدا .
	ئاوردانه‌وه‌یه‌کی که‌م .
	ئاوردانه‌وه‌یه‌کی زو‌ر .
	نوئیژکه‌ی به‌ په‌له کرد.
	(الصلاة الابراهيمية) له ته‌حیاتی .
	قسه‌کردن له نوئیژدا .
	جو‌لانه‌وه له نوئیژدا .
	(الفاتحة) ی له بیر‌چوو .
	نوئیژی هه‌ینی
	ویتر
	تحية المسجد.

۲۹ / جیاوازییه‌کانی نیوان مهرج و روکن و واجیب و سوننهت بنوسه:

سوننهت	واجیب	روکن	مهرج

وانه‌ی دوازدهیه‌م

مهرجه‌کانی ده‌ستنوئژ

مهرجه‌کانی ده‌ستنوئژ ده دانیه :

- ۱- موسلمان بوون
- ۲- عاقل بوون
- ۳- ته‌میزی هه‌بیّت واته بتوانیّت شته‌کان له یه‌ک جیابکاته‌وه
- ۴- بوونی نیه‌ت
- ۵- به‌رده‌وام بوونی حوکه‌مه‌که‌ی ، به‌وه‌ی نیه‌ته‌که‌ی نه‌بریت تا‌کو ده‌ستنوئژه‌که ته‌واو ده‌کات .
- ۶- وازه‌ینان له‌و شتانه‌ی که ده‌ستنوئژ واجیب ده‌کات (پوچه‌لکه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنوئژ)
- ۷- تارات کردن له پیش ده‌ستنوئژه‌که به‌ ئاو یان به‌ به‌رد.
- ۸- ئاوه‌که پاک بیّت و حه‌لّال بیّت .
- ۹- لادانی ئه‌و شته‌ی که ده‌بیته‌ ریگر بوّ گه‌یانندی ئاوه‌که به‌ پیست.
- ۱۰- کاتی نوئژه‌که هاتبیّت بوّ ئه‌و که‌سانه‌ی (حدث)ه‌که‌یان به‌رده‌وامه‌.

راقه‌ی هه‌ندی له مه‌رجه‌کان:

- مه‌به‌ست له : (به‌رده‌وام بوونی حوكمه‌كه‌ی به‌وه‌ی نیه‌ته‌كه‌ی نه‌بریت تاكو ده‌ستنوێژكه‌ ته‌واو ده‌كات .) واته : نیه‌ته‌كه‌ به‌رده‌وام بیت له سه‌ره‌تای ده‌ستنوێژكه‌وه‌ تاوه‌كو كو‌تایی .
- مه‌به‌ست له : (وازه‌ینان له‌و شتانه‌ی كه‌ ده‌ستنوێژ واجیب ده‌كات (پوچه‌لكه‌ره‌وه‌كانی ده‌ستنوێژ)) بو‌ نمونه‌ ده‌ستنوێژ نه‌گریت له‌ هه‌مان كاتدا گوشتی وشتر بخوات یان خه‌ریکی میز كردن بیت ، به‌لكو ده‌بیت له‌ هه‌لوه‌شینه‌ره‌وه‌كه‌ ببیته‌وه‌ پیش ئه‌وه‌ی ده‌ست بكات به‌ ده‌ستنوێژ.
- مه‌به‌ست له : (تارات كردن له‌ پیش ده‌ستنوێژكه‌ به‌ ئاو یان به‌ به‌رد.) ئه‌وه‌ی لیی به‌ده‌ره‌ ئه‌گه‌ر هاتوو ده‌ستنوێژكه‌ به‌ هۆی بایه‌كه‌وه‌ بوو یان خه‌وتن یان خواردنی گوشتی وشتره‌وه‌ بوو .
- مه‌به‌ست له : (ئاوه‌كه‌ پاك بیت و حه‌لāl بیت) واته‌ ده‌ستنوێژ ناگریت به‌ ئاوێکی پیس یان به‌ ئاوێکی زه‌ه‌وتكراو .
- مه‌به‌ست له : (لادانی ئه‌و شته‌ی كه‌ ده‌بیته‌ ریگر بو‌ گه‌یاندنی ئاوه‌كه‌ به‌ پیست) وه‌كو هه‌ویر و بو‌یاغكردنی نینۆكه‌كان چونكه‌ ئه‌وانه‌ ده‌بنه‌ هۆی ریگری له‌ ئاوه‌كه‌ بگاته‌ ئه‌ندامه‌كه‌ .

سوننه‌ته‌کانی فیتره‌ت:

له سوننه‌ته‌کانی فیتره‌ت :

۱- خه‌ته‌نه‌کردن : ئه‌ویش واجیبه‌ بۆ پیاوان و سوننه‌ته‌ بۆ ئافره‌تان
ئه‌گه‌ر پێویستی کرد .

۲- ۵- (به‌رسوێل کردن) برینی سمیڵ و نینۆک کردن و لادانی مووی
بن بال و به‌ر تاشین (حلق العانة) : له ئه‌نه‌سه‌وه‌ هاتوو: (وقت
لنا فی قص الشارب وحلق العانة ونف الإبط وتقليم الأظفار أن لا نترك ذلك أكثر
من أربعین لیلة) واته : پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کاتی بۆ دیاری کردین بۆ
برینی سمیڵ (به‌رسوێل کردن) و به‌رتاشین و لادانی توکی بن بال و
نینۆک کردن که له چل شه‌و زیاتر نه‌یهێلینه‌وه‌) ده‌رئه‌نجام ئه‌وه‌یه
که‌وا ئه‌م کارانه‌ نابێت له چل رۆژ زیاتر دواخه‌ریت .

۶- ریش به‌ردانه‌وه‌ : حوکه‌مه‌که‌ی واجیبه‌ ، وه‌ تاشینی تاوانیکه‌ له
تاوانه‌ گه‌وره‌کان .

۷- سیواک کردن : ئه‌ویش به‌ کارهێنانی داری ئه‌راکه‌ و نمونه‌ی
ئه‌وه‌ بۆ پاککردنه‌وه‌ی ددانه‌کان ، وه‌ حوکه‌مه‌که‌ی سوننه‌ته‌ ، وه‌ له
هه‌موو کاتی‌دا دووپاتکراوه‌ته‌وه‌ ، وه‌ له کاتی ده‌ستنویژدا ، وه‌ له
کاتی نویژدا ، وه‌ کاتی چوونه‌ ماله‌وه‌ و کاتی خویندنه‌وه‌ی قورئان
و هه‌ستان له خه‌و و مردن و گۆرینی بۆنی ده‌م .

وانهي سياردهيهه

فهرزهڪاني دهستنوئڙ:

فهرزهڪاني دهستنوئڙ شهش دانهن :

- ۱- شوشتنی دهموچاو، وه ئاوهه لڏانه دهم و لوت به شيڪه لهو .
 - ۲- شوشتنی دهستهڪان تاوهڪو ئه نيشڪهڪان .
 - ۳- سڙيني ههموو سهر، وه گوڙيهڪان به شيڪن لهو .
 - ۴- شوشتنی ههردوو پڙيهڪان له گهل قاپه رهقه دا .
 - ۵- ريزبه ندي .
 - ۶- (موالات) ههريهكهو له دواي ئه ووتر بيٽ به بي ئه وهي ناوبريڪ له نيوانياندا بيٽ .
- وه موسته حبه شوشتنی دهموچاو و ههردوو دهست و ههردوو پڙ سي جار دووباره بکريته وه، ههروهه ئاوهه لڏانه دهم و لوت، وه فهرزيش تيايدا ته نها يهڪ جاره، به لام سڙيني سهر ئهوا موسته حبه نييه دووباره بکريته وه ههروهڪو له فهرمووده راست و درهسته كاندا هاتوه .

جيٻه جي ڪردني (موالات):

به وه دهبيٽ كهوا ئه وه كهسهي دهستنوئڙ دهشوريت شوشتنی هيچ ئه نداميڪ دوانه خات تا ئه وه کاتهي ئه ندامه كهي پيش خوي وشك ببيته وه .

وانه‌ی چوارده‌یه‌م

هه‌لۆه‌شیننه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنوێژ

- هه‌لۆه‌شیننه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنوێژ شه‌ش دانهن :
- ۱- ده‌رچوونی هه‌رشتیک له‌ پاش و پێشه‌وه .
- ۲- ئه‌و شته‌ زۆره‌ پێسه‌ی له‌ جه‌سته‌وه‌ ده‌رده‌چیت .
- ۳- نه‌مانی عه‌قل به‌ خه‌وتن یان جگه‌ له‌و .
- ۴- ده‌ست لی‌دانی (دامین) فه‌رج چ پێشه‌وه‌ بی‌ت یان پاشه‌وه‌ به‌ بی‌ هیج په‌رده‌یه‌ک .
- ۵- خواردنی گوشتی و شتر .
- ۶- هه‌لگه‌رانه‌وه‌ له‌ ئیسلام .

ئاگاداریه‌کی گ‌رنگ:

به‌لام شوشتنی مردوو : رای په‌سه‌ند ئه‌وه‌یه‌ که ده‌ستنوێژ به‌تال ناکاته‌وه‌ ، ئه‌مه‌ش قسه‌ی زۆربه‌ی زانایانه‌ ، له‌به‌ر نه‌بوونی هیج به‌لگه‌یه‌ک له‌سه‌ری ، به‌لام ئه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی مردوو‌که‌ ده‌شوریت ئه‌گه‌ر ده‌ستی به‌ر عه‌وره‌تی مردوو‌که‌ که‌وت به‌ بی‌ هیج په‌رده‌یه‌ک ئه‌وا ده‌ستنوێژه‌که‌ی ده‌شکیت ، وه‌ ئه‌وه‌ی پێویسته‌ له‌سه‌ری که‌ ده‌ستی نه‌دا له‌ عه‌وره‌تی مردوو‌که‌ ئیلا له‌سه‌روی په‌رده‌یه‌که‌وه‌ نه‌بی‌ت ، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر ده‌ستی بدات له‌ - ده‌ستی - ئافره‌ت ده‌ستنوێژ ناشکینیت به‌ هیج شی‌وه‌یه‌ک ، جا ئه‌گه‌ر هاتوو ئه‌و ده‌ست لی‌دانه‌ به‌ شه‌هه‌وه‌ته‌وه‌ بوو یان به‌ بی‌ شه‌هوت له‌ سه‌ر رای په‌سه‌ندی زانایان ، ئه‌گه‌ر هیج شتیکی به‌ هۆیه‌وه‌ ده‌رنه‌چیت ، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌ندی له‌ خیزانه‌کانی ماچ کرد و نوێژی کرد و ده‌ستنوێژی نه‌شوشته‌وه‌ .

به‌لام ئه‌و ئایه‌ته‌ که‌ خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿أَوَلَمْ نَسْمَعْ﴾ النِّسَاءُ ۴۳ : ئه‌وا مه‌به‌ست لی‌ی (جیماع) له‌ سه‌ر رای په‌سه‌ندی زانایان ، هه‌ر ئه‌وه‌ش قسه‌ی (ابن عباس) و کۆمه‌لیک له‌ زانایانی سه‌له‌ف و خه‌له‌فه .

راقه‌ی هه‌ندێ له‌و هه‌له‌وه‌شینه‌ره‌وانه :

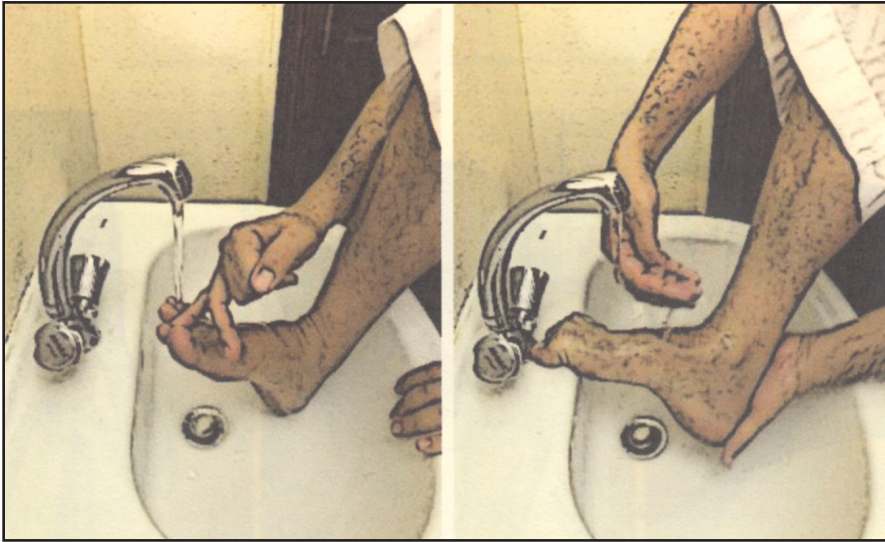
- مه‌به‌ست له : (ده‌رچوونی هه‌رشته‌یک له‌ پاش و پێشه‌وه) به‌ ره‌هایی وه‌کو میز و پیسی و مه‌نی و مه‌زی و وه‌دی و با و به‌رد و خوین و کرم و سو‌ری مانگانه و زه‌یسانی .
- مه‌به‌ست له : (ئه‌و شته‌ زۆره‌ پیسه‌ی له‌ جه‌سته‌وه‌ ده‌رده‌چیت) رای په‌سه‌ند ئه‌وه‌ی که‌ ده‌ست‌نوێژ هه‌له‌ناوه‌شینه‌ته‌وه‌ ئیلا مه‌گه‌ر له‌ جنسی میز و پیسی بی‌ت .
- مه‌به‌ست له : (نه‌مانی عه‌قل به‌ خه‌وتن یان جگه‌ له‌و) خه‌و له‌ خودی خۆیدا ده‌ست‌نوێژ پوچه‌ل ناکاته‌وه‌، ئه‌وه‌ نه‌بی‌ت که‌وا جیی گومانی ده‌رچوونی بایه‌، وه‌ ئه‌گه‌ر ئاگای له‌ خۆی بوو که‌وا هیچ ده‌رنه‌چووه‌ ئه‌وه‌ پوچه‌ل نه‌بووه‌ته‌وه‌ .
- مه‌به‌ست له : (ده‌ست لی‌دانی فه‌رج (دامین) چ پێشه‌وه‌ بی‌ت یان پاشه‌وه‌ به‌ بی‌ هیچ په‌رده‌یه‌ک) شیخ الاسلام (ابن تیمیة) ئه‌وه‌ی په‌سه‌ند کردووه‌ که‌وا ده‌ست‌نوێژ شوستن موسته‌حه‌به‌ بو‌ ئه‌و که‌سه‌ی ده‌ستی ده‌دا له‌ فه‌رجی (دامین) نه‌ک واجیبه‌ .

پوخته‌ی شیوازی ده‌ست‌نوئژ به‌ وینه‌وه:

- ئەگەر نیه‌تی ده‌ست‌نوئژی هه‌بوو ئەوا (بسم الله) ده‌کات .
- ئەمجار ئاو ده‌کاته‌ سەر ده‌ستیدا و هه‌ردوو ده‌ستی سێ جار ده‌شۆریت.
- ئەمجار به‌ ده‌ستی راستی گۆیلێک ئاو ده‌کاته‌ ده‌مییه‌وه له‌ گه‌ڵ خولانه‌وه‌ی له‌ ناو ده‌میدا و فری‌ی ده‌دات، ئەمجار به‌ لوتی ئاوه‌که‌ هه‌ل‌ده‌مژیت و ئەمجار هه‌ردوو په‌نجه‌ی شایه‌تمان و په‌نجه‌ گه‌وره‌که‌ی ده‌خاته‌ سەر لووتی ئاوه‌که‌ ده‌رده‌کات، ئەم کاره‌ سێ جار دووباره‌ی ده‌کاته‌وه .
- ئەمجار ده‌موچاوی سێ جار ده‌شۆریت، وه‌ سنوری ده‌موچاو به‌ درێژی له‌سه‌ره‌تای قژه‌که‌وه‌ تاوه‌کو کۆتای ریش و چه‌ناکه‌، وه‌ به‌ پانی نیوان هه‌ردوو گۆیه‌ .
- ئەمجار ده‌سته‌کانی ده‌شۆریت له‌ گه‌ڵ ئەنیشکه‌کانی سێ جار، به‌ ده‌ستی راستی ده‌ست پێ ده‌کات ئەمجار ده‌ستی چه‌پی .
- ئەمجار سه‌ری مه‌سح ده‌کات، ده‌سته‌کانی له‌سه‌ره‌تای سه‌ریه‌وه‌ ده‌ست پێ ده‌کات تاوه‌کو کۆتایی و ئەمجار هه‌ینانه‌وه‌ی بۆ سه‌ره‌تای سه‌ری.
- ئەمجار په‌نجه‌ی شایه‌تمانی ده‌خاته‌ به‌شی ناوه‌وه‌ی گۆی و مه‌سحی ده‌کات.
- ئەمجار هه‌ردوو پێی سێ جار ده‌شۆریت له‌ گه‌ڵ قاپه‌ره‌قه‌ی.

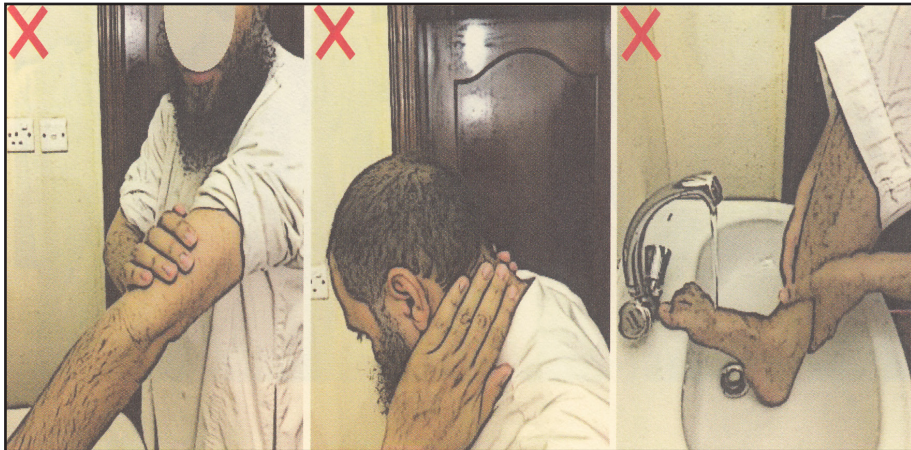

- له پاش لی‌بوونه‌وه له ده‌ست‌نو‌یژه‌که‌ی ده‌لیت : (أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً عبده ورسوله) واته : شایه‌تی ده‌ده‌م که هیچ خواجه‌ک نییه شایسته‌ی په‌رستن بیت ته‌نها (الله) نه‌بیت ، ته‌نهاو بی‌هاوه‌له ، وه شایه‌تی ده‌ده‌م که (محمد) ﷺ به‌نده و نی‌ردراوی ئه‌وه (وه له (الترمذي) هاتووه : ((اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين))^(۱) واته : ((ئهی خودایه بم‌گی‌ره له ته‌وبه‌کاران و بم‌گی‌ره له خو‌پاک که‌ره‌وه‌کان)) .

(۱) (الإرواء : ۹۶)

حوکمی زیاده کردن لهو ئەندازه‌ی بۆی دیاری کراوه

دروست نییه لهو ئەندازه‌ی دانراوه زیاده بکریت، وه‌کو ئەوه‌ی سی جار زیاتر بیشۆریت، یان له سه‌ره‌وه‌ی ئەنیشکه‌کانی بشۆریت، یان له سه‌ره‌وه‌ی قاپه‌ره‌قه‌ی، یان ملی مه‌سح بکات .

پاشکویه‌ک که هه‌ندی له پایه‌کانی ئیسلام له‌خۆ ده‌گریت:

یه‌که‌م : ته‌هاره‌ت (پاک‌خواوینی)

ته‌یه‌موم :

ئه‌مه‌ش جیگره‌وه‌ی ده‌ست‌نوێژه به‌ ئاو ئه‌گهر که‌سه‌که نه‌یتوانی ئاو به‌کار به‌یئنی له‌ ئه‌ندامه‌کانی ته‌هاره‌تا، یان هه‌ندیکی له‌به‌ر نه‌بوونی ئاو یان ترسی زیانیک له‌ به‌کارهێنانیدا، ئه‌وا ئه‌و کاته خۆل جیگه‌ی ئاو ده‌گریته‌وه .

شیوازی ته‌یه‌موم :

نیه‌تی ته‌یه‌موم ده‌هیئنی : ئه‌مجار (بسم الله) ده‌کات، ئه‌مجار به‌ ده‌ستی یه‌کجار ده‌دا له‌ زه‌وی و به‌ به‌شی ناوه‌وه‌ی ده‌ستی ده‌موچاوی و هه‌ردوو ده‌ستی مه‌سح ده‌کات .

وه دروست نییه په‌نجه‌کانی بلاو بکاته‌وه له کاتی لیدانی به‌سه‌ر زه‌ویدا، وه ته‌خلیلی په‌نجه‌کانی دروست نییه له کاتی سرینی هه‌ردوو ده‌ستیدا .

شیوازی غوسلی واجیب:

نیه‌تی غوسل و لادانی جه‌نابه بیّت، ئەمجار (بسم الله) ده‌کات، ئەمجار هه‌موو جه‌سته‌ی ده‌شۆریت و ژیره‌وه‌ی قژی ته‌نک بیّت یان پر بیّت به‌ئاو له‌گه‌ل ئاو هه‌لدانه‌ده‌م و لوت .

سو‌ننه‌ته‌کانی غوسل :

شوشتنی فهرجی (دامین) پێش و پاشه‌وه، ئەمجار هه‌ردوو ده‌ستی، ئەمجار ده‌ستتوێژ ده‌گریت وه‌کو ئەوه‌ی بۆ نوێژ ده‌یگریت، وه‌ قژی ته‌ر ده‌کات، ئەمجار لای راستی ده‌شۆریت و ئەمجار لای چه‌پی، ئەمجار هه‌ردوو پێی ده‌شۆریت.

ئه‌وه‌ی که‌ غوسل واجیب ده‌کات :

- (١) جه‌نابه : ئەویش به‌ده‌رچوونی مه‌نی ده‌بیّت به‌هۆی جیماعه‌وه‌ یان جگه‌ له‌و، یان به‌لیکدانی دوو خه‌ته‌نه‌کراوه‌که‌.
- (٢) ده‌رچوونی خوینی چه‌یز و زه‌یسانی .
- (٣) مردن جگه‌ له‌شه‌هید .
- (٤) موس‌لمان بوونی که‌سیکی بی‌باوه‌ر .

مەرجەكانى مەسح لە سەر خوففەكان :

دەبى خوففەكان يان
گۆرهوييەكان پاك بىت .

دەبى بە دەستنوێژەوہ لە
پى کردبىت واتە : ھەردوو
پى بە ئاو شۆردبىت لە
دەستنوێژەكەيدا .

دەبى مەسح كردن لەسەر
بە ھۆى (حدثى) بچووكەوہ
بىت نەك لە جەنابە يان شتى
غوسلى واجيب کردبىت .

دەبى زۆربەى ئەندامەكەى
گردبىتەوہ .

دەبى مەسحەكە لەو ماوہيەدا بىت كە شەرع ديارى کردوہ ،
ئەويش شەو و روژيەكە بۆ نيشتەجى (٢٤ كاتژمير)، سى شەو و
روژ بۆ كەسى موسافير (٧٢ كاتژمير)، وە كاتەكەى لە يەكەم
مەسحەوہ دەست پى دەكات لە پاش (حدث) كە .

چوڻيه تي مه سح له سهر خوفف :

به ههر دوو دهستي له سهر په نجه کانييه وه بو قاجي ،
واته نه وهی که مه سح دهکريټ سهر وهی خوفه که يه ، جا
دهسته کاني به سهر په نجه کانييه وه دهينټ تاوه کو قاجي ،
وه مه سحه کهش به ههر دوو دهست دهبيټ له سهر ههر دوو پي ،
واته دهستي راست پي راست و دهستي چه پي چه پ مه سح
دهکات له هه مان کاتدا ، هه روه کو چوڻ ههر دوو گوڼيه کان
مه سح دهکريټ ، چونکه له رواله تي سوننه ته که دا وا هاتووه .

چه ند مه سه له يه ک په يوه ندي ها به مه سحه وه :

- ۱- نه گهر هاتو و ماوهی مه سحه که ته واو بوو يان مه سحر اوه که ي
دامالي ، نه وا دهست نوږه که ده مينټ ته وه و پوچه ل نابيټه وه .
- ۲- دروسته مه سح له سهر خوفی دپاو بکريټ ، هه روه ها
نه وهی که پيسته که ي ليوه دياره له بهر روونی يان ته نکي .

ئادابه‌کانی سه‌راوکردن :

- ئه‌وه‌ی موسته‌حه‌به :
 • ئه‌گهر چوو‌ه ئاوده‌سته‌وه : پێی چه‌پی پێش بخات و بلیت :
 (بسم الله، اللهم إني أعوذُ بك من الخُبثِ والخبائثِ).^(١) واته : به
 ناوی خوا، ئه‌ی خودایه . په‌نات پێ ده‌گرم له شه‌یتانه نیرو
 مییه‌کان .
- وه ئه‌گهر ده‌رچوو پێی راستی پێش ده‌خات و ده‌لیت :
 (غفرانک)^(٢) واته : ئه‌ی خودایه داوای لیخۆشبوونت لی
 ده‌که‌م).
- وه پێویسته له‌سه‌ری خۆی به‌شاریته‌وه به دیواریک یان جگه
 له‌وه، وه ئه‌گهر له‌و ده‌شته بوو ئه‌وا دوور بکه‌ویته‌وه له
 خه‌لکی.
- وه دروست نییه :
 • سه‌راو بکات له سه‌ره‌ریگادا، یان له جیگای دانیشتنی
 خه‌لکی، یان له ژێر داری به‌ریدا، یان له جیگایه‌کدا زیان
 به خه‌لکی بگه‌یه‌نیت یان له ئاویکی وه‌ستاودا .
- روو له قیبله بکات یان پشتی لی بکات له کاتی
 سه‌راوکردنه‌که‌دا.
- ده‌ستی راستی بدات له زه‌که‌ری .
- ناوی خوا‌ی گه‌وره به‌یّنیت .

(١). (مختصر البخاري : ٩٤)

(٢) (صحيح أبي داود : ٣٠)

ئه‌گهر سه‌راوه‌که‌ی ته‌واو کرد ئه‌وا به ئاو خۆی پاک ده‌کاته‌وه
یان به به‌رد.

- وه مه‌رجه‌کانی خۆ پاک کردنه‌وه به جگه له ئاو ئه‌مانه‌ن :
- به سێ جار س‌پ‌ین بی‌ت یان زی‌اتر ، له هه‌مان شو‌یندا مه‌سح نه‌کات .
- ده‌بی پاک بب‌ی‌ته‌وه ، وه پاک‌بوونه‌وه ده‌زان‌ری‌ت به‌وه‌ی که به‌رده‌که یان ده‌سته‌سه‌ره‌که به وشکی بگه‌ری‌ته‌وه .
- خۆپاک‌کردنه‌وه‌که به شتیکی پیس نه‌بی‌ت ، یان به شتیکی ری‌ز لی گیراو وه‌کو خواردن و به ئیسک و پاشه‌رو‌ی ئاژه‌ل نه‌بی‌ت .
- وه دروسته می‌زکردن به راوه‌ستانه‌وه به مه‌رجی پرشی می‌زه‌که نه‌دات له جه‌سته و جلو‌به‌رگه‌که‌ی ، وه دل‌نیا بی‌ت له دهرنه‌که‌وتنی عه‌وره‌تی ، (أَتَى (ﷺ) سبابة قوم فبال قائما) متفق علیه .

پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌هاره‌ت:

۱- مه‌رجه‌کانی ده‌ستنۆیژ چه‌نده ؟ ☐ نۆ ☐ ده ☐ هه‌شت

۲- فه‌رزه‌کانی ده‌ستنۆیژ بریتییه له :

چوار ئه‌ندامه‌که ئه‌وه‌ی باسکرا له گه‌ڵ ریزبه‌ندی و موالاتدا

۳- هه‌لۆه‌شین‌ه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنۆیژ چه‌ندن؟

☐ شه‌ش ☐ پینچ ☐ هه‌شت

۴- هه‌لۆه‌شین‌ه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنۆیژ له‌مانه‌ی خواره‌وه‌ روون بکه‌ره‌وه :

☐ گوشتی وشتی ☐ گوشت ئاسک ☐ ده‌نگی سک ☐ با

☐ خه‌وه‌نۆچه‌ ☐ شوشتنی مردوو

☐ ده‌ستی له ده‌ستی ئافره‌ت بدات

۵- شیوازی ته‌یه‌موم بنووسه :

.....
.....
.....

۶/ شیوازی غوسلکردن بنووسه :

.....
.....
.....

۷/ حوکمی ئەم مەسەلانه‌ی خوارەوه بنووسە :

حوکمه‌که‌ی	مەسەله
	وتنی نیه‌ت به‌ زمان
	نیه‌تی هینا له‌ ده‌ست‌نوێژی شوشته‌که‌یدا بۆ ئەنجام‌دانی یه‌ک نوێژی ئەمجار له‌ نوێژی زیاتری کرد .
	ده‌ست‌نوێژی شوشته‌ی بۆ خۆ‌بندنه‌وه‌ی قورئان ئەمجار نوێژی کرد
	له‌ کاتی ده‌ست‌نوێژدا نیه‌ته‌که‌ی بچراند
	له‌ پاش ده‌ست‌نوێژه‌که‌ نیه‌ته‌که‌ی بچراند
	ده‌ست‌نوێژی شوشته‌ی که‌چی هه‌ویر به‌ پایه‌وه بوو
	ده‌ست‌نوێژی ده‌شوشته‌ی له‌ کاتی‌کدا گۆشتی وشتی ده‌خوارد
	به‌ ئاوێکی دزراو ده‌ست‌نوێژی شوشته‌ی
	له‌ پێش خۆپاک‌کردنه‌وه‌ به‌ ئاو یان به‌ به‌رد، ده‌ست‌نوێژی شوشته‌ی
	ئاوێکی نوێی به‌کاره‌ینا بۆ گۆیه‌کانی
	سێ جار مه‌سحی سه‌ری کرد
	یه‌ک جار یه‌ک جار ده‌ست‌نوێژی شوشته‌ی
	سێ جار سێ جار ده‌ست‌نوێژی شوشته‌ی
	شوشته‌ی هه‌ردوو ده‌ست له‌ ده‌ست‌نوێژدا
	ده‌ست خسته‌ی نێو ریشه‌وه
	ده‌ست هینان به‌سه‌ر ئەندامه‌کانی ده‌ست‌نوێژدا له‌کاتی ده‌ست‌ش‌نوێژدا

	سپىنى ئەۋەى فەرزە بشۆردىت
	شوشتنى سەر
	دەست خستنه ناو دەرەكەۋە
	دەست پىكرىن بە ئەندامە راستكان لە دەستىڭدا
	لە سى جار زياتر ئەندامەكان بشۆرىت
	شوشتنى لاق
	لە پاش مەلەكرىن نوڭزى كرى
	لە پاش غوسلىكرىن نوڭزى كرى و دەستىڭزى نەگرت

دووم : زهڪات

ئەوئيش دوو بهشه:

زهڪاتي سهروهت و سامان:

ئەمەش سئيهه پايهيه له پايهكاني ئيسلام،
ئەمەش واجيبه لهسەر ههموو موسلمانئكي
ئازاد خاوهني نيساب بيت، وه زهكاتي
ناكهويته سەر تاوهكو ساليكي بهسهردا
نهروات، ئيلا ئەوه نهبيت كه له زهوييهوه
دهردهچيت، وهكو ئەوهي كه پاشكوئي ئەصلهكه
بيت وه زيادكردي نيسابهكه و قازانجي
بازرگاني ئەوا ساليكهه كوتايي ديت به
كوتايي ساليك بهسەر ئەصلهكهدا، ئەمەش
دابەش دهبيتته چوار بهشهوه :

زهكاتي جهسته:

كه سهرفترديه،
ئەمەش واجيبه
لهسەر ههموو
موسلمانئكي
گهوره و
بچووك، نير
و مي، كويله و
ئازاد .

دوو نهختينهكه :

ئالتون و زيو و
ئەوهي جيگيان
دهگريتهوه له
پاره و جگه
له ئەو، جا
نيسابي ئالتون
(٢٠) مسقاله
(٨٥) غرام وه
نيسابي زيو
(٢٠٠) ديرهمه
(٥٩٥) غرامه .

مهرو مالات

(بهيمه الانعام)
نازهل و ولاخ:

ئەوهي كه
ساليكه يان
زوربهه ساليكه
له لهوهپري
دهشت دهخوات،
وهمه بهست له
(بهيمه الانعام)
وشترو مانگا و
مهپه .

ئەوهي له

زهوييهوه دهردهچيت :
ئەوئيش
دانهويلاه و
بهروبوومه .

شتومهكي

بازرگاني :

ههموو ئەوانه
دهگريتهوه كه بو
كرين و فروشتن
دانراوه .

ئەوانەى زەكاتيان پى دەدرىت :

۱- هەژاران (الفقراء) : ئەمانەش ئەو كەسانەن كە پىويستيان ھەيەو ھىچ شىكىيان نىيە ، يان ھەندىكىان لە پىويستىيەكان ھەيە .

۲- نەداران (المساكين): ئەمانەش زۆربەى پىداويستيان ھەيە يان نيوەى ، ئەگەر بۇ نمونە پىويستى سالىكىمان بە (۱۲۰۰۰) دانا ئەوا كەسى ھەژار كەمتر لە شەش ھەزارى ھەيە يان ھىچى نىيە ، وە كەسى نەدار شەش ھەزار يان زياترى ھەيە بەلام ناگاتە (۱۲۰۰۰) چونكە ئىمە بەشى ھەژار و نەدار دەدەين بەشى سالىكەى بكات چونكە زەكات لە يەك سالى تەواودا واجىبە .

۳- ئەوانەى كار دەكەن لەسەر كۆكردنەوہى زەكات (فەرمانبەرەكانى زەكات) : ئەوانەش باج سىن و پارىزەرانى زەكات و ئەوانەى دابەشكردنى زەكاتيان لە ئەستۆ گرتووە ، كە دەسەلاتدار ئەوانى دامەزراندووە ، وە مەرج نىيە ئەو كەسانە ھەژار بن ، بەلكو بەشيان دەدرىت ھەرچەندە دەولەمەندىش بن .

۴- ئەوانەى ئۆمىد ھەيەلەنئىندەدا دلىان بەئىسلامەو ھۆگرى : ئەو كەسانەى كە ئۆمىدى ئىسلام بوونيان لى دەكرىت يان خراپەيان نەھىلى يان بە ھىزى بوونى ئىمانەكەيان .

۵- بۇ ئازاد كردنى بەندەو يەخسىرەكان : ئەوانىش :

أ- (المكاتب) ئەو موسلمانە كۆيلەيە كە خۆى دەكرىت لە گەرەكەى .

ب- رزگار كردنى كۆيلەيەكى موسلمان .

ت- موسلماننڪي بهندڪراو .

وه ئهو ڪڙيلهيه ناگريتهوه ڪهوا خاوهنهڪهي رزگاري دهڪات و به زهڪاتي دهڙميڙديت، جا ئههه دروست نيهه .

٦- قهرزاران : ئهوانيش :

أ- قهرزارنڪ لهبه ر چاڪسازي نئون يهڪتر .

ب- بڻ خوي قهرزار بووه .

وه دروست نيهه گهردي ههڙارنڪي قهرزار نازاد بڪريت به نيهتي زهڪات.

٧- له پيٺاوي خوادا : ئهو جهنگاوهرانه دهگريتهوه و ئهوهي پيويستيان پييهتي له چهڪ و جگه له چهڪ .

٨- ريٻوار : ئهو موسافيرهيه ڪه پارهي لي پراودهوه، ئهوهندي پي دهريت ڪه بيگهيه نيته ولاتهڪهي خوي .

وه دهڪريت بدريت به تنهه يهڪ جوڙ لهوانه، وه دروست نيهه زهڪات بدريته دهولهمه نديڪ يا به هيڙنڪي ڪه سابهتڪار،

ههروهه نابيت بدريته (نالو محمد) (ﷺ) ڪه ئهوانيش بهني هاشم و مهولاڪانيانن، وه نه بڻ ئهو ڪه سانهي ڪه نه فقهه

له سهريهتي لهو ڪاهي زهڪاته ڪه ددات، وه نه به ڪافريش، به لام صهدهقهه (تطوع) ئهوا دروسته بدريته ئهوانه و جگه

لهوانهش، به لام ههچهنده زياتر سوود به خستر بيت به سوودنڪي گشتي يان تايبهت ئهوا ڪاملتره .

چه‌ند پیناسه‌یه‌کی گرنگ:

- بنت المخاض : ئەو وشتره‌یه که سالیکی ته‌واو کردووه، وه به‌و ناوه‌وه ناوی نراوه چونکه دایکی ئاوس (دووگیان) بووه .
- بنت اللبون : ئەو وشتره‌یه که دوو سالی ته‌واو کردووه، وه به‌و ناوه‌وه ناوی نراوه چونکه دایکی بووه‌ته خاوه‌نی شیر.
- الحقة : ئەو وشتره‌یه که سی سالی ته‌واو کردووه، به‌و ناوه‌وه ناو نراوه چونکه شایسته‌ی ئەوه‌یه سوار ببیت.
- الجذعة : ئەو وشتره‌یه که چوار سالی ته‌واو کردووه، به‌و ناوه‌وه ناو نراوه چونکه له‌م ته‌مه‌نه‌دا ددانه‌کانی ده‌که‌ویت.
- التبیع یان التبیعة : ئەو چی‌لانه‌یه که سالیکیان ته‌واو کردووه.
- المسنة : ئەو چی‌لانه‌یه که دوو سالیان ته‌واو کردووه .

ئه‌ندازه‌کانی زه‌کات :

ئه‌ندازه‌ی زه‌کات	نیشاب	حه‌ول	سه‌روه‌ت و سامان
ته‌ماشای نه‌خشه‌که‌ی پاش ئه‌م نه‌خشه‌یه بکه	ته‌ماشای نه‌خشه‌که‌ی پاش ئه‌م نه‌خشه‌یه بکه	مه‌رجه	مه‌رو مالآت
ئه‌وه‌ی به ئاوی باران ئاو ده‌دری‌ت یان کانیاو یان له‌هر ریگایه‌کی تره‌وه ئاو‌بدری‌ت (به بی مان‌دوو‌بوون) ده‌یه‌ک	۳۰۰ صاع	مه‌رج نییه	ئه‌وه‌ی له‌زه‌وی ده‌رده‌چی‌ت
ئه‌وه‌ی ئاو ده‌دری‌ت و مان‌دوو‌ده‌بن به‌هۆی ئاودانه‌که‌وه نیو ده‌یه‌ک			
ئه‌وه‌ی به هه‌ردوو‌ی ئاو ده‌دری‌ت ئه‌وا سی‌چاره‌کی ده‌یه‌کی تی‌دایه			

چل یه‌ک	(۸۵) گرام له ئالتون یان (۵۹۵) گرام له زیو	مه‌رجه	نه‌ختینه‌کان
چل یه‌ک	ئه‌وه‌ی زیاتر قازانجی هه‌ژارانی تیدا بیت له ئالتون و زیو	مه‌رجه	شتومه‌کی بازرگانی

نیصابی زه‌کاتی ئاژه‌لان له مه‌رومالات (بهیمة الأنعام) و ئه‌ندازه‌که‌ی

مه‌ر و بزنی		
زه‌کاته‌که‌ی	ئه‌ندازه‌که‌ی	
	تاوه‌کو	له
یه‌ک مه‌ر	۱۲۰	۴۰
دوو مه‌ر	۲۰۰	۱۲۱
سی مه‌ر	۳۰۰	۲۰۱
ئه‌مجار له هه‌ر (۱۰۰) سه‌ردا یه‌ک مه‌ره		
له زه‌کاتدا ئه‌مانه وه‌رناگیریت : به‌ران ، پیر ، عه‌بیدار ، وه خراپه‌کان هه‌روه‌ها ئه‌مانه‌ش وه‌رناگیریت : لاواز ، ئاوس (دووگیان) ، دانی ، وه باشت‌رینه‌کان.		

وشتري يهه ڪوڀاره و دوو ڪوڀاره		
زهه ڪاٽهه ڪهي	ٺهه ڏانهه ڪهي	
	ٿاهه ڪو	له
يهه ڪهه	۹	۵
دوو ڪهه	۱۴	۱۰
سي ڪهه	۱۹	۱۵
چوار ڪهه	۲۴	۲۰
بنت مخاض	۳۵	۲۵
بنت لبون	۴۵	۳۶
حقه	۶۰	۴۶
جذعه	۷۵	۶۱
دوو بنت لبون	۹۰	۷۶
دوو حقه	۱۲۰	۹۱
سي بنت لبون	۱۲۹	۱۲۱
ٺهه ڄار ههه له چل ڏانهه يهه (بنت لبون)، وه له ههه پهه ڄا ڏانهه يهه (حقه)، وه الوقص له (۹) ڪهه ٿره، (ٺهه ویش له نيوان دوو فهريزه ڪهه دايه)		

مانگا و گامیش		
زه‌کاته‌که‌ی	ئه‌ندازه‌که‌ی	
	تاوه‌کو	له
یه‌ک (تبیع) یان یه‌ک (تبیعة)	۳۹	۳۰
یه‌ک (مسنه)	۵۹	۴۰
دوو (تبیعة)	۶۹	۶۰
ئه‌مجار له ههر (۳۰) دانه‌دا یه‌ک (تبیع) و له ههر (۴۰) دانه‌دا یه‌ک (مسنه) یه.		

پرسپارهكان لهسهر زهكات

۱/ هيچ مالټك زهكاتي لهسهر نيهه تاوهكو ساليكي بهسهردا تينهپهري به:

☐ سالي كوچي ☐ سالي زاييني ☐ جياوازي نيهه

۲/ له مهرجدا ناني تيپه ربووني سالدا كام له مانه بهدوره :

☐ كانزاي ژير زهوي

☐ نهوهي له زهوي دهردهچيت

☐ ههموو نهوهي باسكرا

۳/ نيسابي ئالتون :

☐ (۸۵) غهrame ☐ (۵۹۵) غهrame ☐ (۹۵) غهrame

۴/ نيسابي زيو :

☐ (۲۰۰) ديرهمه ☐ (۵۹۵) غrame ☐ ههموو نهوهي باسكرا

۵/ (بهيمه الانعام) وشتر و مانگا و گاميش و مهر دهرگريتهوه :
(راسته - ههلهيه)

۶/ ميوه هات زهكاتي لهسهر نيهه : (راسته - ههلهيه)

۷/ (السائمة) بريتييه له :

☐ نهوهي نرخهكهي بهرز دهبيتتهوه

☐ نهويه كه سالهكه يان زياتر دهلهوهرييت

۸/ ئه‌وه‌ی له له‌وه‌ری دهشت ده‌له‌وه‌ریت واته :

○ ته‌نها پاک ده‌خوات

○ ئه‌وه‌یه که خاوه‌نی نییه.

۹/ ئه‌گه‌ر باسی (مساکین) بکریت ئه‌وا (فقراء) یش ده‌گریته‌وه: (راسته
- هه‌له‌یه)

۱۰/ هینده ده‌دریته هه‌ژار به‌شی چه‌ندی بکات؟ :

○ سالیک ○ مانگیک

۱۱: ئه‌وانه‌ی کار له‌سه‌ر زه‌کات ده‌که‌ن :

○ هه‌موو ئه‌وانه‌ی کاری تیدا ده‌که‌ن

○ ته‌نها ئه‌وانه‌ن ده‌سلاتدار دایان ده‌نات

۱۲/ ئه‌ندازه‌ی زه‌کاتی ئه‌مانه بنووسه :

ماله‌که	ئه‌ندازه‌ی زه‌کاته‌که	(الوقص) ئه‌گه‌ر هه‌بوو
۱۰۰ دیره‌م		
۳۰۰ دینار		
۴۰۰ دیره‌م		
۸۰ غه‌رام ئالتون		
۵۰۰ غه‌رام زیو		
۳۰ مه‌پ		
۶۰ مه‌پ		
۵۶۵ مه‌پ		

		۴ وشتەر
		۱۷ وشتەر
		۴۴۹ وشتەر
		۳۰ مانگا
		۴۹ مانگا
		۷۷ مانگا
		۹۹ مانگا
		۲۰ ملیۆن ریال
		۴۰ ریال
		۴۵۶۷۹ ریال
		۲۵۵ صاع له گهنم

۱۳/ المؤلفه قلوبهم : تهنه‌ت ئه‌و کافرانه‌ش ده‌گریته‌وه هه‌رچه‌نده ئومیدی ئیسلام بوونی نه‌کریت : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۴/ ئه‌گه‌ر گه‌وره‌یه‌ک کۆیله‌که‌ی خۆی رزگار کرد ئه‌وا له زه‌کاته‌که‌ی دهرده‌کریت : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۵/ ده‌وله‌مه‌ندی‌ک قه‌رزى لای هه‌ژاریکه‌، له قه‌رزه‌که‌ی خۆی خوش بوو وه خسته‌یه به‌ر زه‌کات، ئه‌و کاره‌ی ته‌واوه : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۶/ (له پیناوی خوا‌دا) هه‌موو به‌شه‌کانی خه‌یر ده‌گریته‌وه وه‌کو دروست کردنی مزگه‌وت : (راسته - هه‌له‌یه)

۱۷/ زه‌کاتی دوو نه‌ختینه‌که به دابه‌ش کردنی به‌سه‌ر (چل) دا دهرده‌کریّت:
(راسته – هه‌له‌یه)

۱۸/ زه‌کاتی واجیب له مه‌رومالآت (بهیمه‌ الانعام) دایه، به‌لام واجیب
نییه له‌وه‌ی کاری پی‌ده‌کریّت و له دانیدا (راسته – هه‌له‌یه)

۱۹/ زه‌کات واجیبه له دانه‌ویله‌و به‌روبوومدا نه‌گهر گه‌یشته نیصابی
خۆی، نه‌ویش له کاتی پی‌گه‌یشتنی دانه‌ویله‌و به‌روبوومه‌که‌دا : (راسته
– هه‌له‌یه)

۲۰/ نه‌وه‌ی واجیبه له زه‌کاتی دانه‌ویله‌و به‌روبوومدا بیست یه‌که،
نه‌وه‌ی که به پاره‌ی تی‌ده‌چیّت بو ئاودانی : (راسته – هه‌له‌یه)

۲۱/ زه‌کات واجیبه له ئالتوندا نه‌گهر گه‌یشته نیصابی خۆی که (۲۰)
مسقاله : (راسته – هه‌له‌یه)

۲۲/ بازنه‌یه‌ک به ده‌وری نه‌و شته‌دا بده که زه‌کاتی تی‌دا واجیبه :

○	م‌ریشک	○	جی‌گای بازرگانی
○	مه‌ری دانی	○	و‌شتر له له‌وه‌ری ده‌شت ده‌له‌وه‌ریّت
○	کی‌ل‌گه‌یه‌کی داره‌خورما	○	۲۵ مسقالی ئالتون

۲۳/ (تی‌بع) له مانگادا نه‌وه‌یه که ته‌مه‌نی دوو سال بیّت : (راسته –
هه‌له‌یه)

۲۴/ نیصابی پاره‌ی نه‌ختینه به‌راورد ده‌کریّت به :
○ شتومه‌کی بازرگانی ○ به‌های نیصابی ئالتون یان زیو

۲۵/ ٺهوهي واجيبه له زهڪاتي پارهي نهختينهدا :
○ چل يهڪ ○ بيست يهڪ

۲۶/ ههشتا غهرامي ٺالتون زهڪاتهكهي دهڪاته :
○ دوو غرام ○ چوار غهرام ○ زهڪاتي ٿيدا نيهه

۲۷/ ٺهو خانوانهي ٺاماده ڪراوه بو نيشتهجي بوون زهڪاتي واجيبه:
(راسته – ههلهيه)

۲۸/ ههركهسي سغهري ڪرد ٺهوا له زهڪات بهشي دهرٽ چونه
ريٽواره : (راسته – ههلهيه)

سییه‌م : رۆژوو

له زمانه‌وانیدا : خۆگرتنه‌وه ، له شه‌رعدا : په‌رستنی خوای گه‌وره به
خۆگرتنه‌وه له خواردن و خواردنه‌وه و هه‌موو رۆژووشکینه‌ره‌کانی
تر له کاتی دهرکه‌وتنی فه‌جری راسته‌وه تاوه‌کو خۆرئاوا بوون .

پایه‌کانی رۆژوو

۱- نیه‌ت

۲- خۆگرتنه‌وه له‌وه‌ی رۆژوو ده‌شکینه‌ی

نیه‌تی فه‌رز

پێویسته هه‌ر له شه‌وه‌وه
نیه‌تی هه‌ینا بێت واته پێش
فه‌جر ، وه گریدان‌ی نیه‌ت به
چوونه ناو مانگه‌که‌وه به‌سه ،
وه جیگا‌که‌ی دله‌و وتنی به
زمان بیده‌یه .

نیه‌تی سوننه‌ت

دروسته له هه‌ر کاتیکی
رۆژدا به مه‌رجی له پێشه‌وه‌ی
هیچی نه‌خواردبێت ، به‌لام
پاداشته‌که‌ی له کاتی نیه‌ته‌وه
بۆ ده‌ژمێردرێت.

به‌شه‌کانی رۆژوو

واجیب

له ره‌مه‌زان و که‌فاره‌ت و
نزره‌کاندا ده‌بێت .

سوننه‌ت

جگه له‌وانه .

مه رجھ کاني واجيب بووني رۆژوو :

۱- موسلمان بوون

۲- عاقل بيٽ

۳- بالغوون : به لام جگه له كهسي (بالغ) ئهوا هاني دهر يٽ بو رۆژوو وه خاوه نه كه ي فهرماني پي دهكات .

۴- نيشته جي بوون : كه واته له سهر كهسي موسافر واجيب نيه ، وه باشر وايه رۆژوو بگريٽ به مهرجي پي ناره حهت نه بيٽ ، له بهر ئه وه ي پيغه مبهري خوا (ﷺ) رۆژووي گرتوو ، ههروه ها چونكه بهزوويي له سهر ي دهچيٽ ، وه سووك تره له سهر كهسي (مكلف) وه له بهر ئه وه ي فه زلي مانگه كه ي دهست دهكه ويٽ .

۵- ساغ و سه لامه تي

۶- له سوړي مانگانه و زهيسانيدا نه بيٽ

بەشەكانى نەخۇش لە رۆژوودا:

نەخۇشىك ئومىدى چاكبوونەوى
هەيە بەلام نارەجەتە
لەسەرى بە رۆژوو بىت :

كەسىك لە سورى مانگانەدا
بىت و كەسى زەيسانى و
شىردەر و موسافىرىش
دەگرىتەو، ئەوا بە ژمارەى
رۆژەكانى كە نەيگرتوو
دەيگرتەو ئەگەر چاكەو
بوو، وە ئەگەر مرد پيش
چاكبوونەوى ئەوا لەسەرى
دەكەويت .

نەخۇشىك ئومىدى
چاكبوونەوى نىيە:

هەروەها كەسى بەتەمەنىش
دەگرىتەو كە ناتوانىت بە رۆژوو
بىت، بۆيە رۆژووى لەسەر نىيە
بەلام لەجىي هەر رۆژىك نانى
هەژارىك دەدات، يان بە ژمارەى
رۆژەكان هەژار كۆ دەكاتەو و
نانى نيوەرۆ يان نانى ئىوارەيان
دەداتى، يان خواردنەكە دابەش
دەكاتە سەر هەژاراندا بە ژمارەى
رۆژەكان بۆ هەر هەژارىك
چارەكە صاعىكى وەكو صاعەكەى
پىغەمبەر(ﷺ) واتە : نيو كيلۆ و دە
غەرام لە گەنمى باش، وە باشتر
وايە پىخورىكى لە گەلدا بدات
وەكو گوشت يان رۆن.

به چي شتيگ هاتني مانگي رهمه زان دهمه لميت؟

يان به بينيني مانگي يهك شهوهي رهمه زان، يان به كوتايي هاتني سي روتهي مانگي شهعبان.

هه لوه شينره وهه كانني روتوو :

- ۱- خواردن و خواردنه وه به قهصدي، به لام ههركه سي له بييري چوه وهه نهوا روتوو وهكه ي دروسته .
- ۲- جووت بوون له گهل خيراندا، جا نه گهر له روتوي مانگي رهمه زاندا بوو وه روتوو وهكه ش له سهه ر واجيب بوو بيت نهوا كه فاره يه كي قورسي له سهه ر، نهويش ئازاد كردني كويله يه كه وه نه گهر نه يتواني نهوا روتووي دوو مانگي له سهه ر يه كي له سهه ر، وه نه گهر نه يتواني نهوا خواردن شيه ست هه ژاري له سهه ر .
- ۳- ده رچووني مه ني به هو ي موباشه ره يان ماچكردنه وه بيت يان باوش ليدان يان له نمونه ي نهوانه .
- ۴- نهوه ي له جي خواردن و خواردنه وه بيت بو نمونه ي ده رزي موغه دي، به لام نهوه ي موغه دي نه بيت نهوا روتوو وهكه ي پوچهل نابيته وه .
- ۵- ده ركردني خوين له ريگاي كه له شاخه وه، به لام ده ركردني خوينيكي كه م بو پشكنين نهوا روتوو وهكه ي پوچهل نابيته وه .
- ۶- خورشانه وه به قهصدي .
- ۷- ده رچووني خويني سوپي مانگانه يان زهيسان ي .

هه ندي لهو شتانه ي بو روتوو ان دروسته :

قوتداني تفي ده مي خوي، تام كردني چيشت له بهر پيوستي، خو شويشتن، سيواك كردن، خوبون خوشكردن، خو فيتك كردنه وه .

موسته‌ه‌به‌کانی رۆژوو:

- ۱- پارشیو کردن .
- ۲- دواخستنی پارشیو .
- ۳- په‌له‌کردن له رۆژوو شکاندندا .
- ۴- رۆژوو شکاندن به‌خورمای ته‌پ(شل) ئە‌گەر نه‌بوو ئە‌وا به‌خورمای وشک ، وه تاک بی‌ت ، وه ئە‌گەر ده‌ستی نه‌که‌وت ئە‌وا به‌چه‌ند قومیکێ ئاو ، وه ئە‌گەر هەر هیچی ده‌ست نه‌که‌وت ئە‌وا به‌نیه‌تی رۆژوووه‌که‌ی ده‌شکێنی .
- ۵- دوعاکردن له‌کاتی به‌ربانگ کردندا و له‌کاتی به‌ رۆژوووبووندا .
- ۶- زۆر ئە‌نجامدانی سه‌ده‌قه .
- ۷- تیکۆشان له‌شه‌ونویژ کردندا .
- ۸- خویندنه‌وه‌ی قورئان .
- ۹- وتنی : (من به‌ رۆژووم) به‌ ئە‌و که‌سه‌ی جوینی پێ ده‌دات .
- ۱۰- ئە‌نجامدانی عومره .
- ۱۱- ئیعتیکاف کردن له‌ ده‌ رۆژه‌که‌ی کۆتاییدا .
- ۱۲- گه‌ران و چاودی‌ری کردنی هاتنی (لیلة‌ القدر).

مه‌کروهاته‌کانی رۆژوو:

- ۱- زیاده‌په‌وی کردن له‌ ئاو‌هه‌ڵدانه‌ ده‌مدا.
- ۲- تامکردنی چیشته‌ به‌ بێ پێویستی .

ئەو شتانەي لە سەر رۆژوووان ھەرامە :

- ۱- قوتدانی بەلغەم و رۆژوووکەي بەتال ناکاتەوہ .
- ۲- ماچکردن بۆ کەسێک کە دڵنیا نییە لە پوچەل بوونەوہ رۆژوووکەي.
- ۳- وتنی قسەي درۆ (ئەویش بریتیيە لە ئەنجامدانی ھەموو قەدەغەکراویک)
- ۴- جەھالەت (ئەویش نەفامی و نەبوونی میھرەبانی و ھیمنییە)
- ۵- الوصال (واتە دوو رۆژ بە سەر یەکەوہ بە رۆژوو بیٔ)

رۆژووی سوننەت :

۱. رۆژوو گرتنی شەش رۆژ لە مانگی شەوال بۆ ئەو کەسانەي کە بە تەواوی رەمەزانیان گرتووە، وە باشتر وایە بە دواي یەکدا بیٔ و لە رۆژی دووہمەوہ دەست پێ بکات .
۲. رۆژوو گرتنی رۆژی عەرەفە بۆ جگە لە حاجییان .
۳. رۆژووی رۆژی عاشورا، لە گەل ھەردوو رۆژی نۆ و یازدەھەم.
۴. رۆژووی رۆژی دوو شەممە و پینچ شەممە، وە دوو شەممە زیاتر دوویات کراوہتەوہ .
۵. رۆژووی سی رۆژ لە ھەموو مانگیکدا، وە باشتر وایە (ایام البیض) بیٔ واتە (۱۳-۱۴-۱۵)ی مانگ .
۶. رۆژوو گرتنی رۆژیک و نەگرتنی رۆژیک .
۷. رۆژوو گرتنی مانگی (محرم).
۸. رۆژووی نۆ رۆژی یەکەمی (ذي الحجة).
۹. رۆژووی مانگی (شعبان) بەلام بە تەواوی نەگیریت .

رۆژووى مەكروھ :

مەكروھە رۆژى ھەينى وشەممە و يەك شەممە بە تەنھا بگرىت ،
بەلام ئەگەر بە تەنھا گرتى لەبەر ھۆيەك وەكو عەرەفە ئەوا
ئاساييە .

رۆژووى ھەرام :

۱. رۆژوو گرتنى مانگى رەجەب بە تەنھا .
۲. رۆژوو گرتنى ھەردوو رۆژى جەژن .
۳. رۆژوو گرتنى رۆژى گومان ، بەلام ئەگەر كەسيك ويردىكى
ھەبوو لە رۆژوو كەيدا ئەوا ئاساييە .
۴. رۆژوو گرتنى (أيام التشریق) ئیلا مەگەر كەسيك (ھەدى)
نەبىت –ئەو ئازەلەى بە تايبەت ھىناويەتى بۆ قوربانى – .
۵. رۆژوو گرتنى سالاھەكە بە گشتى .

ھوكمەكانى رۆژوو دانەوھ :

۱. موستەھەبە دانەوھى رۆژوو ھەكان بە دواى يەكدا بىت .
۲. ھە باشتر واىە لە دواى رۆژى جەژنەوھ دەست پى بكات .
۳. نابىت رۆژوو دانەوھەكە دوابخات بۆ رەمەزانەكەى دواتر .
۴. جا ئەگەر دواى خست ئەوا ھىچ شتىكى لەسەر نىيە تەنھا
دانەوھى ئەو رۆژانە نەبىت بەلام تاوانبار دەبىت .

سهرقتره :

واجيبه له سهر هه موو ئه و كه سانه ي كه خوړي دوا روژي رهمه زاني به سهردا ئاوابووييت و كه سيكي موسلمان بيت ، جا نه گهر گهره بيت يان بچووك ، نير بيت يان مي ، ئازاد بيت يان كويله ، وه زياتر له صاعيكې خواردني بو خوړي و منداله كاني و پيداويستيه بنه پرتيه كاني هه بيت بو روژي جهژن و شه وه كه ي ، وه موسته حه به بو كورپه له ش بدريت .

وه حيكمه تيش له دروست بووني :

- پاكه رهمه يه بو كه سي روژووان له قسه ي پروپوچ و خراپه .
- بي نياز بووني نه داران و هه ژاراني تيدايه له داواكردن له خه لكې له روژي جهژندا .

كاتي دهرکردني سهرقتره :

نه و كاته ي كه

حه رامه :

له پاش نويزي جهژن .

نه و كاته ي كه

موسته حه به :

له پاش فهجر و پيش نويزي جهژن .

نه و كاته ي كه

دروسته :

پيش روژي جهژن به روژيك يان دوو روژ

ئەندازە‌ی سەرقتەرە :

صاعیک لە خواردنی ئەو شتە‌ی کە مە‌و‌قە‌کان روژانە دە‌ی‌خۆن ،
جا بە پاره دە‌رناچیت ، وە ئەندازە‌ی هەر صاعیک دوو کیلو و چل
غەرامە لە گە‌نمیک‌ی باش .

نوێژی جە‌ژن :

نوێژی جە‌ژن فەرزی عە‌ینە لە‌سەر هە‌موو کە‌سیک ، لە پاش
بە‌رزبوونە‌وه‌ی خۆر بە ئەندازە‌ی رمیک تاکو کاتی زە‌وال دە‌کریت ،
وە بە قە‌زا نادریتە‌وه ئە‌گەر کە‌سیک لە‌دە‌ستی دەرچوو ، وە
سوننە‌تیش وایە کە لە‌و دە‌شتە بکریت واتە لە‌ دەرە‌وه‌ی خانووە‌کان ،
وە دروستە لە‌ مزگە‌وتیشدا بکریت ، وە چە‌ند دانە‌یه‌ک خورما لە
پیش جە‌ژن بخوات ، وە خۆی پاک بکاتە‌وه و خۆی بو‌ن خۆش بکات
و باشترین پۆشاک‌ی لە‌بەر بکات ، وە لە‌ ری‌گایە‌که‌وه ب‌روات و لە
ری‌گایە‌کی ترە‌وه بگە‌ریتە‌وه ، وە ئاساییە پیرۆز بایی بکات و ب‌لیت
: (تَقْبِلُ اللّٰهَ مِنْا وَمِنْکُمْ) وە سوننە‌تە بە رە‌هایی (اللّٰه اَکْبَر) بکریت
لە شە‌وی جە‌ژندا و لە‌ دوا‌ی نوێژە‌کان تا‌وه‌کو خۆرئا‌وابوونی روژی
جە‌ژن ، وە شی‌وا‌زە‌که‌شی : (اللّٰه اَکْبَر، اللّٰه اَکْبَر، لا اِلهَ اِلاّ اللّٰه و اللّٰه
اَکْبَر، اللّٰه اَکْبَر، ولله الحمد) وە شی‌وا‌زی نوێژە‌که‌ دوو رکاتە پیش
وتارە‌که ، وە لە‌ رکاتی یە‌که‌مدا لە پاش تە‌کیبەرە‌ی ئی‌حرامدا شە‌ش
(اللّٰه اَکْبَر) دە‌کات ، وە لە‌ رکاتی دوو‌ه‌مدا و پیش خۆیندە‌وه‌که
پینج (اللّٰه اَکْبَر) بکات جگە لە (اللّٰه اَکْبَر) هە‌ستانە‌وه‌که .

پرسیارەکانی رۆژوو :

۱/ پایه‌کافی روژوو چه‌نده ؟ دوو سی چوار

۲/ روژوو لہسہر کی واجیبہ ؟

.....-i

..... ب-

.....-٢

..... ث-

٣/ هه موو نه خوشییه ک ریگره له رۆژوو گرتن ؟ (راسته - هه لهیه)

٤/ حوکمی ئەم کارانەیی لای خوارەووە بنووسە :

ھۆكۈمەت كەسپى	مەھسەلە
	لە پاش فەجر نىيەتى رۇژوۋى ھېنا
	رۇژوۋ بە بى نىيەت
	رۇژوۋى بچوۋك
	رۇژوۋى موسافىر
	رۇژوۋى زەيسانى
	رۇژوۋى بى تۈانا
	نانى خۈارد و بە رۇژوۋ بوو .
	دەرزى موغەدى بۇ كەسى بەرۇژوۋ
	قەترەى چاۋ

	ده‌رزی موسه‌کین
	که‌له‌شاخ
	رشانه‌وه
	قوتدانی تف
	تامکردنی چیشت
	خه‌وتن
	خوشوشتن
	خوفینک کردنه‌وه
	سیواک کردن
	بخور
	کاتی پارشیو
	به چی پارشیو ده‌کات
نه‌بوو نه‌بوو	به به‌ربانگ ده‌کات به.....ئه‌گهر به.....ئه‌گهر به.....
	نویژی ته‌راویح
	ئه‌نجامدانی عومره له ره‌مه‌زاندا
	زیاده‌په‌وی کردن له ئاو هه‌ل‌دانه ده‌م له کاتی به روژوو بووندا
	ماچکردن بۆ که‌سی به روژوو بیت
	ویصالی دوو روژ به دوا‌ی یه‌کدا

	رۆژووی شهش رۆژ له مانگی شه‌وال
	رۆژووی رۆژی عه‌ره‌فه
	رۆژووی رۆژی گومان
	رۆژووی رۆژی جه‌ژن
	رۆژووی رۆژه‌کانی ته‌شریق
	رۆژووی مانگی محرم
	رۆژووی مانگی (رجب)
	رۆژووگرتنی هه‌موو ساله‌که
	رۆژووی رۆژی هه‌ینی
	قه‌زای ره‌مه‌زانی دواخست بۆ ره‌مه‌زان

چوارده‌م : حه‌ج

حه‌ج پایه‌ی پینجه‌مه له پایه‌کانی ئیسلام ، ئەویش واجیبه به مه‌رجی موسلمان بوون و عاقل بوون و بالغوون و ئازاد و توانا ، وه مه‌رجیک بو ئافره‌تان زیاتره که ئەویش بوونی مه‌حره‌میکه له گه‌لیدا ئەگه‌ر له حه‌جه‌که‌یدا پێویستی به سه‌فه‌ر هه‌بوو ، وه پایه‌کانی حه‌ج چوار دانهن :

ئەبهرام :	وه‌ستان له	ته‌وافی	سه‌عی :
ئەویش	عه‌ره‌فه :	(الافاضة)	له نێوان سه‌فا
بریتییه له	له زه‌والی	(ته‌وافی	و مه‌روه‌دا ،
نیه‌ت	خۆری رۆژی	زیاره‌ت) :	خوای گه‌وره
هێنان به	نۆیه‌می	ئەمه‌ش له	ده‌فه‌رمویت :
مه‌به‌ستی	(ذي الحجة)	پاش	﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ
چوونه	هوه تاوه‌کو	وه‌ستان له	مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾
ناو نوسوکه	ده‌رکه‌وتنی	عه‌ره‌فه ده‌بی‌ت ،	البقرة: ۱۵۸ واته
کانه‌وه ،	فه‌جری رۆژی	ئەمه‌ش ته‌وافی	: به‌راستی
ئەمه‌شه	جه‌ژن ،	هاتن (قدوم)	هاتووچۆی
(تلبیه) و	پێغه‌مبه‌ری	نییه .	نێوان (سه‌فاو
له‌به‌رکردنی	خوا(ﷺ)		مه‌روه)
ئیزار و	فه‌رموویه‌تی :		له‌دروشم و
ریدا	(الحج عرفة)		نیشانه‌کانی
نییه .			ئایینی خوای
			گه‌وره‌ن)

جۆره‌كاني نوسك (النسك)

التمتع :

ئەمەش بریتییە
لەو هی که نیه‌تی
عومره ده‌یئێ له
مانگه‌كاني چه‌جدا
و ته‌واوی ده‌کات و
ته‌حه‌لول ده‌کات ،
ئەمجار هه‌ر ئەو
سائە نیه‌تی چه‌ج
ده‌یئێ و قوربانی
(ه‌دی) له‌سه‌ره .

**چه‌ج و عومره کردن
به یه‌که‌وه (القران) :**

ئەمەش بریتییە
لەو هی که‌سی حاجی
نیه‌تی چه‌ج و عومره
پیکه‌وه ده‌یئێ
کرداره‌كاني به‌ ته‌نها
ده‌کات و (ه‌دی)
له‌سه‌ره .

تاک (الافراد) :

ئەمەش بریتییە
لەو هی که‌سی حاجی
ته‌نها نیه‌تی چه‌ج
ده‌یئێ وه‌ کاره‌كاني
چه‌ج به‌ ته‌نها
ده‌کات .

واجیباته‌کانی حه‌ج

هه‌رکەسێ یه‌کێک له‌م واجیباتانه‌ ئه‌نجام نه‌دات ئه‌وا پێویسته‌ به‌ خوێن ئه‌و که‌لینه‌ پڕ بکاته‌وه‌، ئه‌ویش بریتییه‌ له‌ سه‌ربرینی مه‌رێک له‌ هه‌رم و دابه‌ش کردنی به‌ سه‌ر هه‌ژاره‌کانی مه‌که‌دا، وه‌ نابێت خۆی لێی بخوات.

راوه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه‌ تاوه‌کو
خۆر ئاوابوون بۆ ئه‌و که‌سه‌ی
به‌رۆژ ده‌وه‌ستێت .

ئیحرام له‌ میقاته‌وه‌ .

شه‌ومانه‌وه‌ له‌ مینا له‌ شه‌وانی
(ایام التشریق)دا

شه‌ومانه‌وه‌ له‌ موزده‌لیفه‌ .

سه‌رتاشین یان کورت
کردنه‌وه‌ .

فرێدانی جه‌مه‌رات .

ته‌واف کردنی (الوداع) بۆ هه‌مووان جگه‌ له‌ ئافره‌تێک له‌ سو‌ری مانگانه‌دا بێت یان زه‌یسانی، بۆ ئه‌و که‌سه‌ی ده‌یه‌وێ شاری مه‌که‌ جێ به‌یڵی، هه‌رچه‌ند له‌ پاش مانگه‌کانی حه‌ج بێت .

میقاته‌کانی حه‌ج و عومره:

میقاتی شوینی :

ذوالحلیفه: بۆ مه‌دینه و
ئه‌وانه‌ی پییدا تیده‌په‌رن .
الجحفه: بۆ شام و میسر و
مه‌غریب .
قرن المنازل: بۆ نه‌جد .
یللم: بۆ یه‌مه‌ن .
ذات عرق: بۆ عیراق .

میقاتی کاتی :

ئه‌ویش بریتییه له مانگه‌کانی
حه‌ج (شۆال و ذوالقعدة و
ذوالحجه) میقاته کاتییه‌کان
تایبه‌تن به حه‌ج ، چونکه
عومره میقاتیکی کاتی
دیاریکراوی نییه .

مۇستەھەبەكانى حەج :

لەبەركردنى ئىزار و ريدائى
سىپى بۇ پياوان .

خۆشوشتن بۇ ئىحرام و خۇبۇن
خۆش كردن .

تەلبيە كردن لە كاتى ئىحرام
كردنەو تەو كە فریدانى
جەمەراتى عەقەبە (واتە / وتنى
: ليك اللهم ليك . . .) .

نېنۆك كردن و تەراش كردن
ئەوہى پىويستە لا بىریت پىش
دامەز راندنى نىەتى ئىحرام .

(الرمل) لە سى شەوتە
يەكەمەكاندا لە تەوافى ھاتن
و تەوافى عومرەدا بۇ كەسى
(المتمتع) وە (الرمل): برىتییە
لە پەلەكردن لە رىكردندا .

تەوافى ھاتن بۇ كەسى
(مفرد) و (قارن)

جەمەكردنى نوڭىزى مەغرىب و
عیشا لە موزدەلېفە بە جەمەى
پىشخستىن كاتى دەگاتە ئەوئ .

(الاضطباع) لە تەوافى ھاتن
و تەوافى عومرە بۇ كەسى
(متمتع) ئەویش برىتییە لە
دەرخستنى شانى راست .

ماچكردنى بەردە رەشەكە .

مانەوہ لە مینا لە شەوئ
عەرەفەدا .

راوہستان لە موزدەلېفە لە (المشعر الحرام) لە فەجرەوہ تەوہكو
پىش خۆرەھەلاتن ، وە موزدەلېفە ھەمووى جىئى راوہستانە (مەوقىفە).

قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانی ئی‌حرام :

ئه‌ویش ئۆ دانه‌ن : لادانی هه‌ر موویه‌ک له‌سه‌ر و جه‌سته، وه‌ نینۆک کردن و داپۆشینی سه‌ر بۆ پیاوان و له‌به‌رکردنی شتی دوراو بۆ پیاوان و له‌به‌رکردنی نيقاب و ده‌ستکێش بۆ ئافره‌تان و بۆن خۆشکردن (هه‌ر له‌ نمونه‌ی ئه‌وه‌ صابون و معطر) و کوشتنی نیچیری ده‌شتی و راوکردنی، وه‌ ژن ماره‌ برین بۆ خۆی یان بۆ که‌سیکی تر، و جووت بوون و موباشه‌ره‌ کردن به‌ بێ دامین، جا هه‌ر که‌سی یه‌کێ له‌و قه‌ده‌غه‌کراوانه‌ی ئه‌نجامدا له‌بیری چوو یان نه‌یزانی یان ناچار بوو ئه‌وا هیچی له‌سه‌ر نییه‌، ئیلا که‌سیک نیچیریکی راوکردبێت ئه‌وا فدییه‌ی له‌سه‌ره‌ به‌ ره‌هایی، به‌لام به‌ قه‌صدی ئه‌وا قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان تیايدا ده‌بنه‌ چوار به‌شه‌وه‌ :

ئه‌وه‌ی فدییه‌ی له‌سه‌ر نییه‌	ئه‌وه‌ی فدییه‌ی وه‌کو خۆیه‌تی	ئه‌وه‌ی فدییه‌ی قورسه‌	ئه‌وه‌ی فدییه‌ی نازاره‌
ئه‌ویش ژن ماره‌برینه‌، جا ئه‌گه‌ر بۆ خۆی بێت یان بۆ که‌سیکی تر بێت، هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ موباشه‌ره‌ کردن به‌ بێ دامین ئه‌گه‌ر هیچ دانه‌به‌زی ئه‌وا که‌فاره‌تی له‌سه‌رنیه‌ و ته‌وبه‌ی له‌سه‌ره‌	ئه‌ویش کوشتنی نیچیری ده‌شتیه‌ و راوکردنییه‌تی، جا هه‌ر که‌سی کوشتی ئه‌وا فدییه‌ی له‌سه‌ره‌ به‌ ره‌هایی، ئه‌ویش: له‌تۆله‌ی ئه‌وه‌دا ده‌بی وینه‌ی نیچیره‌ کوژراوه‌که‌ له‌ مه‌رو بزن و وشترو گاکه‌فاره‌ت بدات، دوو که‌سی دادگه‌ری زانا برپاری له‌سه‌ر بدن و بلێن: ئهمه‌بۆ بارته‌قا و که‌فاره‌تی نیچیره‌ کوژراوه‌که‌ ده‌شی.	ئه‌ویش جووت بوونه‌ له‌ گه‌ل خیزانیدا، به‌لام ئه‌گه‌ر که‌سیک بیش ته‌حولولی یه‌که‌م جووت بێت ئه‌وا حه‌جه‌که‌ی پوچه‌ل ده‌بیته‌وه‌، وه‌ به‌ فاسدی تیییدا تیده‌په‌رئ، له‌سه‌ریه‌تی دووباره‌ی بکاته‌وه‌، و ولاخیکێ له‌سه‌ره‌	ئه‌ویش ئه‌و دوای قه‌ده‌غه‌ کراوه‌کانه‌، وه‌ فدییه‌که‌شی به‌ هه‌لبژاردنی خۆی ده‌بی‌ت: یان سی رۆژ به‌ رۆژوو ده‌بی‌ت، وه‌ یان خواردنی شه‌ش هه‌ژاره‌ بۆ هه‌ر هه‌ژاریک نیو صاعه‌، یان سه‌ره‌پرینی مه‌ریکه‌ به‌ سه‌ر هه‌ژارانی مه‌که‌که‌دا دابه‌ش ده‌کریت .

ناوی روژه‌گانی حج :

رۆڭى	رۆڭى	رۆڭى	رۆڭى	رۆڭى	رۆڭى
(النفر)	(النفر الاول)	(القر)	جەڭن	عرفە) يان	(التروية)
ئەۋىش	ئەۋىش	ئەۋىش	و رۆڭى	(الوقفە)	ئەۋىش
رۆڭى	رۆڭى	رۆڭى	(النحر)	ئەۋىش	رۆڭى
رۆڭى	دوان دەيەمە	يان دەيەمە	ئەۋىش	رۆڭى	ھەشتەمە ،
سىيان دەيەمە			رۆڭى	نۆيەمە	لەو رۆڭدەدا
			دەيەمە		ئاويان
					دەگواستەۋە
					بۇ مينا .

وه شهوی (جمع) ئه‌ویش شهوی جه‌ژنه، به‌و ناوه‌وه ناو نراوه
له‌به‌ر کۆبوونه‌وهی خه‌لکی تیایدا له‌ پاش وه‌ستان له (عه‌ره‌فه)، وه
چونکه ئه‌ه‌لی مه‌که‌که له سه‌رده‌می نه‌فامیدا دهرنه‌ده‌چوون بۆ عه‌ره‌فه.

جیگاگانی پارانه وه له چه جدا پینج دانهن :

له	له	له	له	له
سه عيدا	ته و افدا	پاش	موزده ليفه	عه ر ه ف ه
له سه ر		فریدانی	له پاش	له پاش
صه فا و		جه مه راتی	فه جری	زه والی
مه روه و		بچووک و	روژی	روژی نو یه م
نیوانیان .		ناوه راست	نو یه مه وه	تاو کو خوړ
		له روژانی	تاوه کو	ئاو ابوون
		ته شریقدا	به یانی	

شیوازی عومره و جه‌ج :

شه‌یخ (محمد بن صالح العثیمین) ده‌فه‌رمویت :

ئه‌گهر گه‌یشتنه‌ میقات ئه‌وا خۆتان بشۆرن و بۆنی خۆش له‌ خۆتان و سه‌ر و ریشتان بده‌ن ، ئه‌مجار ئیحرامی عومره‌ی (التمتع) بکه‌ن ، ئه‌مجار به‌ره‌و مه‌ککه‌ بکه‌ونه‌ ری به‌ (ته‌لبیه‌) وه‌ (واته‌ : وتنی: لبیک اللهم لبیک) ، ئه‌گهر گه‌یشتنه‌ (بیت الحرام) ئه‌وا جه‌وت جار به‌ ده‌وریدا بسورینه‌وه‌ به‌ نیه‌تی ته‌وافی عومره‌ ، ئه‌وه‌ش بزائن که‌ هه‌موو مزگه‌وته‌که‌ جیگای ته‌وافه‌ ئه‌وه‌ی نزیکه‌ له‌ که‌عه‌وه‌ و ئه‌وه‌شی دووره‌ ، به‌لام نزیکه‌که‌ باشتره‌ ئه‌گهر ئازارت نه‌ده‌را له‌ به‌ر قه‌له‌بالغی ، جا ئه‌گهر قه‌له‌بالغ بوو ئه‌وا لیی دووربکه‌وه‌ ، بابه‌ته‌که‌ش فراوانه‌ سوپاس بۆ خوا ، ئه‌گهر له‌ ته‌واف بوونه‌وه‌ ئه‌وا دوو رکات نویژ بکه‌ن له‌ پشت مه‌قامی ئیبراهیمه‌وه‌ یان له‌ نزیکه‌یه‌وه‌ ئه‌گهر بۆتان کرا ، ئه‌گهر نا دووریش بیته‌ ده‌بیته‌ ، گرنگ ئه‌وه‌یه‌ مه‌قام بکه‌ویته‌ نیوان خۆت و که‌عه‌ ، ئه‌مجار برۆن بۆ سه‌عی عومره‌ و له‌ سه‌فاوه‌ ده‌ست پی بکه‌ن ، جا ئه‌گهر جه‌وت جاره‌که‌تان ته‌واو کرد ، ئه‌وا له‌ هه‌موو قژتان که‌م بکه‌نه‌وه‌ ، وه‌ له‌ ته‌نها لایه‌ک که‌مکردنه‌وه‌ نابیته‌ ، وه‌ به‌ کرده‌وه‌ی زۆریک له‌ خه‌لکی مه‌غرور مه‌بن.

جا ئه‌گهر روژی هه‌شته‌می مانگی (ذی الحجة) بوو ئه‌وا خۆتان بشۆرن و بۆنی خۆش له‌ خۆتان بده‌ن ، ئیحرامی جه‌ج بکه‌ن له‌و شوینه‌ی که‌ نیشته‌جی بوون ، ئه‌مجار ده‌رچن بۆ مینا و نویژی نیوه‌رۆ و عه‌سر و مه‌غریب و عیشا و به‌یانی به‌ قه‌صر بکه‌ن به‌ بی جه‌مع ، چونکه‌ پیغه‌مه‌به‌رکه‌تان (ﷺ) له‌ مینا و له‌ مه‌ککه‌ قه‌صری ده‌کرد و جه‌معی نه‌ده‌کرد ، ئه‌گهر خۆری روژی عه‌ره‌فه‌

ده‌رکه‌وت ئه‌وا به‌ خشوعه‌وه‌و به‌ ته‌لبیه‌وه‌ بکه‌ونه‌ ری به‌ره‌و
عه‌ره‌فه‌، وه‌ له‌وئ نوێژی نیوه‌رۆ و عه‌سر به‌ جه‌معی ته‌قدیم
نوێژه‌کانتان به‌ دوو رکات بکه‌ن، ئه‌مجار خۆتان یه‌کلا بکه‌نه‌وه‌
بۆ پارانه‌وه‌ و لالانه‌وه‌ بۆ لای خوای گه‌وره‌، وه‌ سوور بن به‌رده‌وام
به‌ ده‌ستنوێژه‌وه‌ بن، وه‌ روو بکه‌نه‌ قیبله‌ هه‌رچه‌نده‌ چیاکه‌ش
له‌ پشتانه‌وه‌ بوو، چونکه‌ ئه‌وه‌ی دروسته‌ روو کردنه‌ قیبله‌یه‌،
وه‌ زۆر به‌ وردی ئاگاتان له‌ سنوری عه‌ره‌فه‌ و نیشانه‌کانی بی‌ت،
چونکه‌ زۆریک له‌ حاجیه‌کان له‌ خواری ئه‌وه‌وه‌ ده‌وستن، وه‌
هه‌رکه‌سی له‌ عه‌ره‌فه‌ نه‌وه‌ستیت ئه‌وا حه‌جه‌که‌ی بۆ نییه‌، به‌
به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که‌ پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ده‌فه‌رمویت
: (الحج عرفة) وه‌ هه‌موو عه‌ره‌فه‌ جیی راوه‌ستانه‌ روژه‌لات و
روژئاوای، باکور و باشوری، ته‌نها دۆلی عه‌ره‌نه‌ نه‌بی‌ت، به‌
به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) که‌ ده‌فه‌رمویت :
(وقفتُ ها هنا، وعرفة كلها موقف)

جا ئه‌گه‌ر خۆر ئاوا بوو و دانیابوون له‌ ئاوابوونی ئه‌وا برۆن
بۆ موزده‌لیفه‌ به‌ ته‌لبیه‌ و به‌ خشوعه‌وه‌، وه‌ ده‌ست به‌ ئارامی و
له‌سه‌ر خۆیه‌وه‌ بگرن تا ده‌توانن هه‌روه‌کو پێغه‌مبه‌رکه‌تان(ﷺ)
به‌و کاره‌ فه‌رمانی پیکردوون، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له‌
کی‌وی عه‌ره‌فه‌وه‌ دابه‌زی ره‌شمه‌ی وشتره‌که‌ی توند کردبوو به‌
شی‌وه‌یه‌ک سه‌ری وشتره‌که‌ ده‌یدا له‌ سینگ، ئه‌ویش ئاماژه‌ی به‌
ده‌سته‌کانی ده‌کرد و ده‌یفه‌رموو : (ئهی خه‌لکینه‌ ده‌ست به‌ ئارامی
و هیمنیه‌وه‌ بگرن، ده‌ست به‌ ئارامی و هیمنیه‌وه‌ بگرن).

جا ئه‌گه‌ر گه‌یشته‌ موزده‌لیفه‌ ئه‌وا نوێژی مه‌غریب و عیشا
بکه‌ن، ئه‌مجار ئه‌و شه‌وه‌ له‌وئ بمێننه‌وه‌ تاوه‌کو فه‌جر، وه‌
پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) مۆله‌تی به‌ هیچ که‌سیک نه‌داوه‌ به‌ که‌وتنه‌

ري له موزدهليفه له پيش فاجر ئيلا كه سي لاواز نه بيت ، چونكه
 نهوان موله تي پيدان له كوتايي شهودا بكهونه ري ، نه گهر
 نويژي به يانيتان كرد نهوا بهرو مهككه بكهونه ري و تهكبير و
 ستايشي خوا بكن ، وه لي بي پارينه وه تاوهكو دونيا به تهواوي
 روشنا دهبيتوه ، نه مجار له پيش دهر كه وتني خور بهرو مينا
 بكهونه ري ، نه مجار هوت بهرد له گهل خوتاندا هه لگرن و
 برؤن بو جه ميره ي (العقبه) نهو يش كوتاييه كه يانه كه له ملاي
 مهككه وهيه ، وه له پاش دهر كه وتني خور هوت بهردهكه فريي
 دن - تي بگرن - له گهل هه موو بهرديكدا (الله اكبر) بكن و به
 ملكه چي و به مه زنييه وه بو خوي گه وره .

نهو هس بزائن كهوا مه بهست له تي گرتني - فري داني - بهردهكان به
 مه زن راگرتني خوي گه وره يه و جي به جي كردني زيكره كه يه تي ،
 وه ده بي بهردهكان بكهونه ناو هه وزه كه وه ، مه رج نيه ته نها
 بدات له ستوونه كه ، نه گهر له فري داني - تي گرتني - بهردهكان
 بوونه وه نهوا قوربانيه كه سهر بېرن ، وه هيچ نازه ليك نابيت
 بو (هدي) ئيلا نهو نازه لانه نه بيت كه بو قورباني ده شيت ، وه
 ئاساييه كه سيكي تر بكه يته وه كيلى خوت بو سهر بېرني نازه له كه ،
 له پاش نازه ل سهر بېرنيه كه سهر تان ته راش بكن ، وه پيوسته
 هه موو سهر ته راش بكرت ، وه نابيت هه نديكي ته راش بكرت
 و هه نديكي نه كريت ، وه ئافره تان پرچه كانيان به نه ندازه ي
 سهره په نجه يه كه له سهر ي پرچه كانيان كورت ده كه نه وه ، له
 پاش نهوه ي ته حه لولي يه كه متان كرد ، نهوا جلو به رگه كاننتان
 له بهر بكن و نينو كه كاننتان بكن ، نه مجار ته و اف و سه عي
 حه ج بكن ، نه مجار بگه رينه وه بو مينا ، وه به ته و اف و سه عي
 له گهل فري داني - تي گرتني - بهردهكه و ته راش كردنه كه نهوا

ته‌حه‌لولی دووه‌متان کردووه، ئیتیر هه‌موو شتیکتان بۆ دروسته ته‌نانه‌ت ئافره‌تانیش .

ئهی خه‌لکینه، حاجی له‌ روژی جه‌ژندا چوار نوسک ده‌کات : فریدانی—تیگرتنی— به‌رده‌کان، ئەمجار ئاژەل سەربرینه‌که، ئەمجار سهرته‌راش کردنه‌که ئەمجار ته‌واف و سه‌عی، ئەمه‌ش ریزبه‌ندی ته‌واوه، به‌لام ئەگەر هه‌ندیکتان پیشی هه‌ندیکی تر کرد، بۆ نمونه ته‌راشتان کرد له‌ پیش ئاژەل سەربرینه‌کهوه ئەوا ئاساییه، وه ئەگەر ته‌واف و سه‌عییه‌که دوا بخه‌ن تاوه‌کو له‌ مینا ده‌گه‌رینه‌وه ئەوا ئاساییه، وه ئەگەر ئاژەل سەربرینه‌که‌تان دواخست و له‌ مه‌که‌که سهرتان بری له‌ روژی سیازده‌یه‌م ئەوا ئاساییه، به‌ تایبته‌ت ئەگەر پێویستی و به‌رژه‌وه‌ندی تیدا بوو .

وه شه‌وی یازده‌یه‌م له‌ مینا بمینه‌وه، ئەگەر زه‌والی خۆر بوو ئەوا سی جه‌مه‌راته‌که فری بدن—ره‌جم کردنه‌که— له‌ سهره‌تاوه یه‌که‌مه‌که ئەمجار ناوهرسته‌که‌یان ئەمجار (العقبه)، هه‌ریه‌که‌یان به‌حه‌وت به‌رد، له‌ گه‌ل هه‌موو به‌ردی‌کدا (الله اکبر) بکه‌ن، وه کاتی به‌رد فریدانه‌که—ره‌جم کردنه‌که— له‌ روژی جه‌ژندا بۆ که‌سیک توانای هه‌بیته‌ت له‌ ده‌رکه‌وتنی خۆره‌وه ده‌بیته‌ت، وه بۆ که‌سی لاواز له‌ کۆتایی شه‌وه‌وه ده‌سته‌ت پێ ده‌کات و کۆتاییه‌که‌ی خۆر ئاوابوونه، وه کاته‌که‌ی له‌ پاش جه‌ژن له‌ زه‌واله‌وه تاوه‌کو خۆر ئاوابوونه، وه له‌ پیش زه‌وال دروست نییه، وه دروسته به‌ شه‌و به‌رده‌کان فری بدات—ره‌جم بکات—، ئەگەر خه‌لکه‌که زۆربوون له‌و روژدا، وه هه‌رکه‌سیک نه‌یتوانی به‌رده‌کان فری بدات—ره‌جم بکات— له‌ به‌ر بچووکی یان له‌به‌ر گه‌وره‌یی یان له‌به‌ر نه‌خۆشی ئەوا بۆی هه‌یه یه‌کیکی تر بکاته وه‌کیلی خۆی، وه ئاساییه که‌سی وه‌کیل بۆ خۆی و بۆ ئەو که‌سه‌ش به‌رده‌کان فری بدات

که کردويهتيه وهکيلي خوئی له يهک جيگادا ، بهلام سهرهتا بو
 خوئی - رهجم دهکات - بهردهکان فری دهادت ، نهگهر روژی دووهم
 بهردهکانتان فریدا - رهجمتان کرد - نهوا حهجهکه تهواو بووه ،
 وه چيتر به ئارهزووی خوټانه نهگهر بتانهوي پهله دهکهن و
 دادهبزن ، وه نهگهر بتانهويټ شهوی سيازدهيهميش دهمينهوه
 و له پاش زهوال سي جهمهراټهکه فری بدن - رهجمهکه بکهن -
 نهمهش باشتره ، چونکه نهوه کرداری پيغهمبهری خوايه (ﷺ) .
 نهگهر ويستتان له مهکه دهرچن نهوا تهوافی وهداغ بکهن ، وه
 ئافرهټيک له سوپی مانگانهدا بيټ يان زهيسانی نهوا تهوافی
 وهداغيان لهسهر نييه ، وه دروست نييه بويان بين بو دهرگای
 مزگهوت و لهوي بوهستن .

پرسیاره‌کانی چه‌ج :

۵/ چه‌ج له‌سه‌ر ک‌ی واجیبه ؟

- ا-
- ب-
- ت-
- ث-
- ج- وه بو ئافرهت ئهم مه‌رحه‌ی زیاتره:.....

۶/ پایه‌کانی چه‌ج چه‌ندن ؟ ☐ دوو ☐ سی ☐ چوار

۷/ ئیحرام روکنیکه له روکنه‌کانی چه‌ج ئه‌ویش بریتییه له له‌به‌رکردنی ئیزار و ریدا له میقاته‌وه . (راسته - هه‌له‌یه) .

۸/ ته‌وافی (الافاضة) ته‌وافی زیاره نییه چونکه یه‌که‌میان روکنه و دووه‌میان سوننه‌ته . (راسته - هه‌له‌یه) .

۹/ پیڤه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) سی چه‌جی کردوو . (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۰/ پیویسته به‌زووی چه‌ج بکریت . (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۱/ خه‌لکی شاری مه‌دینه له (یلمم)هوه ئیحرام ده‌که‌ن . (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۲/ میقاتی عومره‌ی کاتی بریتییه له مانگی ره‌مه‌زان . (راسته - هه‌له‌یه) .

۱۳/ ئەم بۆشاييانهى خوارهوه پې بکهروهه :
حهج و عومره له تهمهندا يهكجار،
وه ههركهسى ههجي کرد و نهکرد و
نهکرد ئەوا له تاوانهکانى دهردهچيت وهکو ئەو
روژهى له دايک بووبيت، وه ههجي (مهبرور) هيج پاداشتىكى نيه
ئيللا

۱۴/ ئەهلى مهککه ئيحرامى ههج له تهنعيمهوه دهکهن . (راسته –
ههلهيه) .

۱۵/ ئافرهتان جلوبه رگى سڤى له بهر دهکهن بۆ ئيحرام . (راسته –
ههلهيه) .

۱۶/ موستهحه به بۆ ئەو کهسهى ئيحرام دهکات خۆى بۆن خوش بکات
به..... وه خۆى بۆن خوش نهکات به.....

۱۷/ دروست نيه بۆ ئافرهتان جلوبه رگى دوراو له بهر بکهن .
(راسته – ههلهيه) .

۱۸/ دروست نيه بۆ کهسى موحریم پشتوين ببهستيت . (راسته –
ههلهيه) .

۱۹/ ئافرهتى موحریمه و له بهر ناکات .

۲۰/ سوننه‌ته (اضطباع) بکریّت له :

☐ ته‌وافی عومه‌ردا ☐ ته‌وافی هاتندا ☐ ته‌وافی زیاره‌تدا

☐ ته‌نها یه‌که‌م و دووهم ☐ هه‌موو ئه‌وانه‌ی باسکرا

۲۱/ سوننه‌ته به توندی سه‌عی بکات . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۲/ سه‌عی له ده‌ست پی ده‌کات و له کۆتایی پی دیت .

۲۳/ که‌سی حاجی عه‌ره‌فه جی ده‌هیّلی له پیش مه‌غریب . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۴/ راوه‌ستان له عه‌ره‌فه واجبیّکه له واجیباته‌کانی هج . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۵/ کاره‌کانی هج له روژی ده‌ست پی ده‌کات و به‌رده‌وام ده‌بیّت تا‌کو کۆتایی روژی

۲۶/ دروست نییه بجیته سه‌ر کیوی عه‌ره‌فه . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۷/ قوربان‌ی (ه‌دی) بو که‌سی (متمتع) و که‌سی (قارن) واجیبه و بو که‌سی (مفرد) سوننه‌ته . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۸/ ته‌لییه ده‌بریت‌ه‌وه به فریّدانی جه‌مه‌ره‌ی عه‌قه‌به له روژی جه‌ژندا . (راسته – هه‌له‌یه) .

۲۹/ ٺهگر كهسي حاجي بهردهكاني فرڀ دايه ناو ههوزهكهوه به بي ٺهوهي بدات له ستونهكه ٺهوا فرڀدانهكهي دروسته . (راسته - ههلهيه)
 ۳۰/ كهسي حاجي سي جهمهرا تهكه له رڙي دهيهمدا فرڀ دهات . (راسته - ههلهيه) .

۳۱/ فرڀداني بهردهكان له رڙاني تهشريقدا دهست پڀ دهكات له پاش زهوال . (راسته - ههلهيه) .

۳۲/ دروسته له پاش فرڀداني بهردى عهقهبه دوعا بكريت . (راسته - ههلهيه) .

۳۳/ ٺهگر تهوافي (الافاضه) دوا بخات بڙ كاتي دهرجووني له مهكهو تهوافي وهداغ جي دهگريتهوه، وه تهوافي (الافاضه) وهكو تهوافي عومرهيه تهنها ٺهوه نهبيت و.....

۳۴/ كهسي (القارن و المفرد) پڻويسته سهعي بكن بهلام كهسي (المتمتع) ٺهوا سهعي دهكات

۳۵/ حوكمي ههريهكه لهمانهي خواروه بنووسه :

مهسهله	حوكمهكهي
حهجي مندالي بچووك	
حهجي ٺافرهت به بي بووني مههرهه	
حهجي كهسي قهرزي لهسههريت	

وانه‌ی پازدهیه‌م

خۆرازانده‌وه به ئاکاره شه‌رعیه‌کان بۆ هه‌موو موسڵمانیک

خۆرازانده‌وه به ئاکاره شه‌رعیه‌کان بۆ هه‌موو موسڵمانیک، له‌وانه: راستگۆیی و سپارده‌پاریزی و داوین پاکی (ده‌ست و ده‌روون پاکی) و شه‌رم و بویری (ئازایه‌تی) و سه‌خاوت (به‌خشنده‌یی) و وه‌فاداری و خۆپاریزی له‌ هه‌موو ئه‌وانه‌ی خوای گه‌وره‌ حه‌رامی کردووه، چاک بوون له‌ گه‌ڵ ده‌رهاوسیدا، و یارمه‌تیدانی خاوه‌ن پێداویستی به‌ پیتی توانا و جگه له‌وانه له‌و ئاکار و ره‌وشته‌یه‌ی که‌ قورئان یان سوننه‌ت ده‌لاله‌تیان بۆ شه‌رعیه‌تی کردووه .

چه‌ند تێبینیه‌کی گرنگ :

(**راستگۆیی**) : له‌ گه‌ڵ خوای گه‌وره‌دا راست بکات له‌ قسه‌ و کردار و باوه‌رکه‌یدا، وه‌ له‌ گه‌ڵ به‌نده‌کانی خاودا راست بکات، وه‌ دژه‌که‌شی (درۆ)یه .

(**سپارده‌پاریزی**) : ئه‌مه‌ش فه‌رزیکی زۆر مه‌زنه‌ که‌ مرۆف هه‌ستاوه به‌ هه‌لگرتنی، دژه‌که‌شی (خیانه‌ت)ه .

(**داوین پاکی (ده‌ست و ده‌روون پاکی)**) : ئه‌ویش بریتیه‌ له‌ خۆگرته‌وه له‌ حه‌رام کراوه‌کان .

(**شه‌رم**) : بریتیه‌ له‌و ره‌وشته‌ی که‌وا له‌ خاوه‌نه‌که‌ی ده‌کات هه‌ستیت به‌ ئه‌نجامدانی کاری چاک و دوورکه‌ویته‌وه له‌ خراپه .

(**چاکبوون له‌ گه‌ڵ هاوسیدا**) : چاودا‌پۆشین و ته‌ماشانه‌کردنی عه‌وه‌ره‌ته‌کانی ده‌رهاوسی له‌ خۆ ده‌گریت .

(**یارمه‌تیدانی خاوه‌ن پێداویستی**) : پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مَعْسَرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ)

وانه‌ی شازده‌یه‌م

ده‌ست‌گرتن به ئادابه ئیسلامیه‌کانه‌وه

ده‌ست‌گرتن به ئادابه ئیسلامیه‌کانه‌وه ، له‌وانه : سه‌لام‌کردن ، رووخۆشی ، خواردن و خواردنه‌وه به ده‌ستی راست ، وه (بسم الله) کردن له سه‌ره‌تاوه سوپاس‌گوزاری خوای گه‌وره له کاتی ته‌واوبونیدا (واته : وتنی : الحمد لله) ، وه (الحمد لله) کردن له پاش پژمین ، وه ولّامدانه‌وه‌ی ئەو که‌سه‌ی (الحمد لله) ده‌کات له پاش پژمین (واته : پێی بگوتریت : یرحمک الله) ، وه سه‌ردانی نه‌خۆش ، وه شوینکه‌وتنی جه‌نازه به مه‌به‌ستی نوێژکرن و به خاک سپاردنی ، وه ئادابه شه‌رعیه‌کان له کاتی چوونه ژوووره‌وه بۆ مزگه‌وت یان بۆ ماڵ و ده‌رچوون لییان ، وه له کاتی سه‌فه‌ردا ، وه له گه‌ڵ دایک و باوک و خزمان و هاوسه‌ی و گه‌وره و بچووکدا ، وه پیرۆز بایی کردن به هۆی له دایکبوونی مندالی بچووک‌ه‌وه و دوعای به‌ره‌کته بۆ ئەو که‌سه‌ی هاوسه‌رگیری ده‌کات ، وه سه‌ره‌خۆشی کردن له کاتی موصیبه‌تا و جگه له‌وانه له ئادابه ئیسلامیه‌کان له کاتی له‌به‌رکردن و داکه‌ندنی پۆشاک و پیلاو له پیکردندا .

چه‌ند تێبینیه‌کی گ‌رنگ:

مه‌به‌ست له (سه‌لام‌کردن) واته : سلاوک‌کردن له خه‌ڵکی وه شیوازه ته‌واوه‌که‌شی : (السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته) سلاو ده‌که‌یت له‌وه‌ی ده‌یناسیت و له‌وه‌ی نایناسیت و وه‌لامی ئەو که‌سانه ده‌ده‌یته‌وه که سه‌لامت لی ده‌کهن .

مه‌به‌ست له : (خواردن و خواردنه‌وه به ده‌ستی راست) : واجیبه ، به سی په‌نجه ده‌خوات و پێدان و وه‌رگرتن به ده‌ستی راست موسته‌حه‌به .

مه‌به‌ست له : (ناوه‌یانی خوا له کاتی ده‌ستپیکردنی نان خواردندا)
واته وتنی : (بسم الله)

مه‌به‌ست له : (سوپاسگوزاری له کاتی ته‌واوکردنیدا) به‌و زیکرانه‌ی
هاتوون ، وه‌کو : (الحمد لله الذي أطعمني هذا و رزقنيه من غير حول مني
ولا قوة)^(١) واته : سوپاس بۆ ئەو خوایه‌ی که ئەم خواردنه‌ی دامی و
رزق و روژی دام به بی هی‌زو توانای خۆم .

وه له پێش خۆیه‌وه بخوات و خواردنه‌که عه‌یبدار نه‌کات ئەوا
کاریکی شه‌رعیه‌ی .

مه‌به‌ست له : (وه حه‌مد و سه‌نای خوا کردن له پاش پڙمین) واته
وتنی : (الحمد لله)

مه‌به‌ست له : (وه ولامدانه‌وه‌ی ئەو که‌سه‌ی (الحمد لله) ده‌کات له
پاش پڙمین) واته وتنی : (یرحمک الله) ئەمجار ئەو که‌سه‌ی ده‌پڙمیت
ده‌لێت : (یهدیکم الله ویصلح بالکم).

مه‌به‌ست له : (وه سه‌ردانی نه‌خۆش) واته : سه‌ردانی ده‌کات و
سه‌ردانه‌که‌ش دووباره ده‌کاته‌وه له کاتی گونجاودا ، وه زۆر لای
نامی‌نیه‌وه و بی ئومیدی ناکات له ره‌حمه‌تی خوا .

مه‌به‌ست له : (وه شوینکه‌وتنی جه‌نازه به مه‌به‌ستی نوێژکرن و به
خاک سپاردنی) بۆ پیاوان نه‌ک بۆ ئافره‌تان .

مه‌به‌ست له : (وه ئادابه شه‌رعیه‌کان له کاتی چوونه ژوووره‌وه بۆ
مزگه‌وت یان بۆ مال و ده‌رچوون لیان) :

له کاتی چوونه مزگه‌وت پێی راستی پێش ده‌خات و ده‌لێت : (بسم
الله والصلاة والسلام على رسول الله ، اللهم افتح لي أبواب رحمتك .)^(٢)
واته: به ناوی خ‌وای گه‌وره ، سه‌لآت و سه‌لام له سه‌ر پێغه‌مبه‌ری

(١) حدیث صحیح : صحیح الترمذی (٢٧٥١) للآلبانی .

(٢) (صحیح ابن ماجه : ٦٣٢) ، (تمام المنه : ٢٩٠) ، (تراجع العلامة : ٥١٠) .

خوا(ﷺ)، ئه‌ی خوایه . دهرگاکانی رحمه‌تی خۆتم لی بکهره‌وه
 وه له کاتی دهرچووندا پیی چه‌پی پیش ده‌خات و ده‌لیت : (بسم
 الله والصلاة والسلام على رسول الله ﷺ)، اللهم إني أسألك من فضلك^(۱)
 واته: به ناوی خوا‌ی گه‌وره، سه‌لآت و سه‌لام له سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ری
 خوا(ﷺ)، ئه‌ی خوایه . من داوا‌ی فه‌زل و رحمه‌تی تو ده‌که‌م .
 به‌لام به‌ نیسبه‌ت ماله‌وه پیی راستی پیش ده‌خات له دهرچوون و
 چوونه ژووره‌وه‌دا و له کاتی دهرچووندا ده‌لیت : (بسم الله، توکلت
 على الله، ولا حول ولا قوة إلا بالله، اللهم إني أعوذ بك أن أضل أو أضل،
 أو أزل أو أزل، أو أظلم أو أظلم، أو أجهل أو أجهل عليّ) واته: به ناوی
 خوا . پشت و په‌نام به‌ خوا‌ی گه‌وره به‌ست . هیچ هیزو توانایه‌ک
 نییه‌ ته‌نها به‌ خوا‌ی گه‌وره نه‌بی‌ت، ئه‌ی خودایه . من په‌نات پی
 ده‌گرم له‌وه‌ی که‌ خه‌لک گومرا بکه‌م یان گومرا بکریم . یان هه‌له‌
 به‌ خه‌لکی بکه‌م و یان هه‌له‌م له‌ گه‌ل بکرئ . یان سته‌م بکه‌م له‌
 خه‌لکی یان سته‌م لی بکریت .. یان نه‌فامی بکه‌م یان نه‌فامیم له‌
 گه‌ل بکریت) .

وه له کاتی چوونه ژووره‌وه‌دا ده‌لیت : (اللهم إني أسألك خير المولج
 وخير المخرج، بسم الله ولجنا وبسم الله خرجنا، وعلى الله ربنا توكلنا)
 ئه‌مجار سه‌لام ده‌کات له‌ خیزانه‌که‌ی .

مه‌به‌ست له : **(وه دوعای به‌ره‌که‌ت کردن بو ئه‌و که‌سه‌ی هاوسه‌رگیری**
ده‌کات) واته بلّیت : (بارك الله لکما، وبارك علیکما، وجمع بینکما فی خیر)
 واته : خوا به‌ره‌که‌ت بخاته هاوسه‌ر گیرییه‌که‌تانه‌وه‌و به‌ره‌که‌ت
 برژینیت به‌ سه‌رتانداو له‌سه‌ر خه‌یرو چاکه‌ کو‌تان بکاته‌وه‌) .

مه‌به‌ست له : **(وه سه‌ره‌خۆشی کردن له کاتی موصیبه‌تدا) ئه‌ویش**
له‌ ماوه‌ی سی رۆژدا ده‌بی‌ت و له‌وه‌ زیاتر نایکات.

(۱) (صحیح ابن‌ماجه : ۶۳۲)، (تمام‌المنة : ۲۹۰)، (تراجع‌العلامة : ۵۱۰)

وانه‌ی جه‌قده‌یه‌م

وری‌اکردنه‌وه له شیرک و جوړه‌کانی سه‌ریپچی:

وری‌ابوون و وری‌اکردنه‌وه له شیرک و جوړه‌کانی سه‌ریپچی :
له‌وانه : هه‌وت تاوانه به هه‌لاکه‌ت به‌ره‌که، که ئه‌وانیش : شیرک
بریاردانه بۆ خوای گه‌وره و جادوو (سیحر) و کوشتنی ئه‌و نه‌فسه‌ی که
خوای گه‌وره هه‌رامی کردوو ئیلا به هه‌قی خۆی نه‌بی‌ت، و خواردنی
سوو (ریبا) و خواردنی مالی هه‌تیو و هه‌لاتن له رۆژی رووبه‌رووبونه‌وه‌دا
(پیش‌ره‌ویدا) و بوختانی زینا کردن بۆ ئه‌و ئافره‌ته ئیماندار و داوینپاک
و بی‌ئاگیانه .

وه هه‌ر له‌وانه : ره‌نجانندی دایک و باوک و پرینی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی
و شایه‌تیدانی به درۆ و سویندی درۆ و ئازاردانی ده‌رهاوسی و سته‌مکردن
له خه‌لکی له بابه‌تی خوین و سامان و ناموسدا، وه خواردنه‌وه‌ی
بی‌هۆشکه‌ره‌کان و یاری کردنی قوما و غه‌یبه‌ت کردن و دووزوانی وجگه
له‌وانه‌ی که خوای گه‌وره نه‌هی لی کردوو یان پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ).

چه‌ند تییینییه‌کی گرنگ :

مه‌به‌ست له : (شیرک بریاردان بۆ خوای گه‌وره) هه‌موو شیرکیک
ده‌گریته‌وه، گه‌وره و بچووک .

مه‌به‌ست له : (جادوو - سیحر-) هه‌ر له‌وانه سوژداری و
جیاکردنه‌وه، جا هه‌ره‌که‌سی بی‌کات یان پی‌ی رازی بی‌ت ئه‌وا کوفری
کردوو، وه چوون بۆ لایان هه‌رامه یان چوونه ژووره‌وه‌ی
په‌یجه‌کانیان یان ته‌ماشاکردنی که‌ناڵه‌کانی جادوو و خویندنه‌وه‌ی
ئه‌و گو‌قارو رۆژنامه‌نه‌ی که بورجه‌کانی تیدایه، وه جادوو به
جادوو پوچه‌ل ناگریته‌وه، به‌لکو به روقیه‌ی شه‌رعی و دوعا و
ده‌رمانی دروست پوچه‌ل ده‌گریته‌وه و هه‌کو که‌له‌شاخ .

مه‌به‌ست له : **(کوشتنی ئه‌و نه‌فسه‌ی که خوای گه‌وره‌ حه‌رامی کردووه)** جا ئه‌گه‌ر هاتوو که سه‌که موسلمان بی‌ت یان مو‌عا‌هید یان زمی یان موسته‌ئمین بی‌ت .

مه‌به‌ست له : **(ئیللا به‌ حه‌قی خۆی نه‌بی‌ت)** ئه‌وانیش سی‌ که‌سن : (النفس بالنفس , والشیب الزانی , والتارك لدينه المفارق للجماعة)^(۱) واته : نه‌فس به‌رانبه‌ر به‌ نه‌فس و ئه‌و پیاوه‌ی (یان ئه‌و ژنه‌ی) هاوسه‌رگیری کردوو زینا ده‌کات و ئه‌و که‌سه‌ی واز له‌ دینه‌که‌ی خۆی ده‌هی‌تی‌ت و له‌ کۆمه‌لی موسلمانان جیا ده‌بی‌ته‌وه) . مه‌به‌ست له : (هه‌تیو) ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ باوکی مردوو و هه‌یشتا ته‌مه‌نی نه‌گه‌یشتوو ته‌مه‌نی بالغوون .

مه‌به‌ست له : **(هه‌لاتن له‌ روژی رووبه‌روو بو نه‌وه‌دا – پی‌ش‌ره‌ویدا –)** مه‌به‌ستی ئه‌و له‌شکرانه‌یه‌ که‌ له‌ پیناوی خوادا ده‌جه‌نگن . مه‌به‌ستی له : **(بوختانی زیناکردن بو ئه‌و ئافه‌ره‌ته‌ ئیماندار و داوینپاک و بی‌ ئاگایانه‌)** واته‌ ئازاده‌کان وه‌ مه‌به‌ستی هاوسه‌رداره‌کان (متزوجات) نییه‌ .

مه‌به‌ست له : **(سویندی درۆ)** هه‌روه‌ها سویند خواردن به‌ جگه‌ له‌ خوای گه‌وره‌ وه‌کو سویند خواردن به‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) یان به‌ شه‌ره‌ف یان به‌ ژیا‌نی که‌سی‌ک یان ویژدان یان گو‌ری که‌سی‌ک یان به‌ ته‌مه‌نی پیری (ریشی سی‌یتی) .

مه‌به‌ست له : **(یاری کردنی قوما‌ر)** بریتییه‌ له‌ هه‌موو مامه‌له‌یه‌ک که‌ له‌ نیوان قازانج و زه‌ره‌ردا ده‌سو‌ری‌ته‌وه‌ وه‌کو (یانصیب) .

مه‌به‌ست له : **(غه‌یبه‌ت کردن)** پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) پیناسه‌ی کردوو و فه‌رموو‌یه‌تی : (ذکرک أخاک بما یکره) واته : باس‌کردنی برا‌که‌ت به‌وه‌ی پی‌ ناخۆشه‌) .

مه‌به‌ست له : **(دوو‌زوانی)** بریتییه‌ له‌ گواسته‌نه‌وه‌ی قسه‌ له‌ نیوان خه‌لکیدا .

(۱) رواه البخاري (۶۴۸۴) ومسلم (۱۶۷۶) .

حوکمی کیپرکی و پیشبرکی :

**دروسته به بی قه‌ره‌بوو
وه دروست نییه به
قه‌ره‌بووده وه :**

هه‌موو ئه‌و
کیپرکیانه
ده‌گریته‌وه
جگه له‌وه‌ی
باسکرا.

**به هه‌موو شیوه‌یه‌ک
حه‌رامه :**

زار و
شه‌تره‌نج و
نمونه‌ی ئه‌وانه .

**دروسته به قه‌ره‌بوو و
جگه له‌وه :**

وه‌کو کیپرکی ئه‌سپ
سواری و وشتر
و تیرهاویشتن ،
به به‌لگه‌ی ئه‌و
فه‌رموو‌ده‌یه‌ی که
ده‌فه‌رمویت :
(لا سبق إلا فی خفٍّ أو
حافرٍّ أو نصلٍّ)

وانه‌ی هه‌ژدهیه‌م

ئاماده‌کردنی جه‌نازه و نوێژکردن له‌سه‌ری و ناشتنی :

یه‌که‌م : شه‌رعمان وا داوا ده‌کات که‌وا ئه‌و که‌سه‌ی ده‌که‌وێته گیانه‌لاوه به (لا اله الا الله) ته‌لقین بکریت ، به‌به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموویت : (لقنوا موتاکم : لا اله الا الله) (١).
واته : ته‌لقینی مردوو ده‌کانتان بکه‌ن به (لا اله الا الله) مه‌به‌ست له (مردوو ده‌کانتان) ئه‌وانه‌ی وان له‌سه‌ره‌مه‌رگدا ، ئه‌وانش ئه‌و که‌سانه‌ن که نیشانه‌کانی مردنیان لێ ده‌رکه‌وتوو .

دووهم : ئه‌گه‌ر دُنیا بوو له‌ مردنی ئه‌وا چاوه‌کانی له‌ یه‌ک ده‌نریت و هه‌ردوو چه‌ناکه‌ی ده‌نرینه‌ یه‌ک ، له‌به‌ر بوونی سوننه‌ت له‌وباره‌یه‌وه .

سێیه‌م : پێویسته‌ مردووی موسلمان بشۆردریت ، ئیلا مه‌گه‌ر که‌سه‌که شه‌هید بێت و له‌ جه‌نگدا مردبێت ، جا ئه‌وه ناشۆردریت و نوێژ له‌سه‌ری ناکریت ، به‌لکو به‌ جلو به‌رگه‌که‌ی خۆیه‌وه ده‌نێژریت ، چونکه پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) شه‌هیدانی ئو خودی نه‌شۆرد و نوێژی له‌سه‌ر نه‌کردن .

چوارهم : چۆنیه‌تی شوشتنی مردوو : له‌ پێشان عه‌وره‌تی داده‌پۆشریت ، ئه‌مجار که‌مێک به‌رز ده‌کریته‌وه و سکی ده‌گوشریت به‌ له‌سه‌ر خۆیی ، ئه‌مجار که‌سی مردووشۆر پارچه‌یه‌کی په‌رۆ له‌ ده‌ستی ده‌تالێنی یان له‌ نمونه‌ی ئه‌وه‌و پاکێ ده‌کاته‌وه ، ئه‌مجار ده‌ستنوێژیکی بۆ ده‌گریت وه‌کو ده‌ستنوێژی نوێژ ، ئه‌مجار سه‌ر و ریشی ده‌شۆریت به‌ ئاو و سیدر و یان هاوشیوه‌ی ئه‌وه ، ئه‌مجار لای راستی ده‌شۆریت ، ئه‌مجار لای چه‌پی ، دیسان بۆ جاری دووهم و سێیه‌م ده‌شۆریت ، هه‌موو جاریک ده‌ستی ده‌هینی به‌سه‌ر سکیدا ،

(١) (صحیح الموارد : ٧١٩)

ئەگەر شتێکی لیۆ دەرجوو ئەوا دەیشۆریت، وە جیگەکە‌ی بە
لۆکە یان نمونە‌ی ئەو دەبەستێ، جا ئەگەر نە‌وەستاو ئەوا بە
قورپی پاک و خاوێن دەیبەستێ، یان بە هەر هۆکارێکی پزیشکی
سەردەم، وەکو لەزگە و نمونە‌ی ئەو، وە دیسان دەست‌نوێژەکە‌ی
بۆ دووبارە دەکاتە‌و، وە ئەگەر بە سێ جار پاک نە‌بوو‌و ئەوا
زیادی دەکات بۆ پێنج جار، یان بۆ حەوت، ئەمجار بە پۆشاکێک
وشکی دەکاتە‌و، ئەمجار بۆنی خۆش دەکاتە بن‌باخە‌لی و بن
رانەکانی، وە جیگە‌ی سوژدەکە‌ی، وە ئەگەر هەموو جەستە‌ی
بۆن خۆش بکات باشتر، ئەمجار بە بخور کفە‌کە‌ی بۆن‌خۆش
دەکات، وە ئەگەر سمی‌لی یان نینۆکە‌کانی درێژ بوون ئەوا کورتی
دەکاتە‌و، وە ئەگەر بە‌و شی‌وێش جێی بهێلێ ئەوا ئاساییه، وە
قژی داناهێنێ، وە بە‌ری ناتاشیت، وە خەتە‌نە‌ی ناکات، چونکە
هیچ بە‌لگە‌یه‌ک لە‌و بارە‌یه‌و نە‌هات‌و، وە ئافرەت پرچە‌کە‌ی
دەکریتە سێ پە‌لک و شۆر دەکریتە‌و بە پشتی سە‌ریدا .

پێنجەم : کفن کردنی مردوو : باشتر وایه پیاو بە سێ پۆشاک‌ی
سپی کفن بک‌ریت ک‌راس و عەمامە‌ی (مێزە‌ری) نە‌بی‌ت، هە‌روە‌کو
پێغە‌مبە‌ری خوا(ﷺ) بە‌و شی‌وێه‌یه کفن ک‌را، دە‌خ‌ریتە ناویه‌و، وە
ئە‌گەر بە ک‌راسێک و ئیزاریک و لی‌فافە (پێچ) یک‌دا کفن ک‌را ئە‌وا
ئاساییه .

وە ئاف‌رە‌تان لە پێنج پۆشاک‌دا کفن دە‌کریت، ک‌راسێک و خیماریک و
ئیزاریک و دوو لی‌فافە (دوو پێچ).

وە من‌دالان لە یه‌ک تا سێ پۆشاک‌دا کفن دە‌کرین، وە من‌دالی بچ‌وو‌ک
لە یه‌ک قە‌میس و دوو لی‌فافە‌دا (پێچ‌دا) کفن دە‌کرین .

وە ئە‌و‌ه‌ی پێ‌ویستە (واجیبه) لە حە‌قی هە‌مووان‌دا بک‌ریت تە‌نها یه‌ک
پۆشاکه هە‌موو جەستە‌ی مردوو‌ه‌که دا‌پۆشیت.

بە‌لام ئە‌گەر مردوو‌ه‌که لە ئی‌حرام‌دا بوو ئە‌وا بە‌ئاو و سید‌ر
دە‌شۆرد‌ریت، وە لە ئیزار و ریدائی‌ک‌دا کفن دە‌کریت یان جگە لە‌وانه،

وه سه‌ر و ده‌موچاوی داناپۆشری‌ت ، وه بۆنخۆش ناکری‌ت ، چونکه ئه‌و به‌ ته‌لبیه‌وه له‌ رۆژی قیامه‌تا زیندوو ده‌کری‌ته‌وه (واته : زیندوو ده‌کری‌ته‌وه له‌ کاتی‌کدا ده‌لی‌ت : لیه‌ک الله‌م لی‌ک . . .) ، هه‌روه‌کو له‌ فه‌رمووده‌یه‌کی (صحیح) دا له‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هاتوو .

وه ئه‌گه‌ر ئافره‌تی‌ک له‌ ئی‌حرامدا بوو ئه‌وه هه‌ر وه‌کو ئافره‌تانی تر کفن ده‌کری‌ت به‌لام بۆنخۆشی لی‌ نادری‌ت و ده‌موچاوی به‌ نی‌قاب داناپۆشری‌ت و به‌ ده‌ست‌کێش ده‌سته‌کانی داناپۆشری‌ت ، به‌لام ده‌ست و ده‌موچاوی به‌و کفنه‌ی کفنی پیکراوه داده‌پۆشری‌ت ، هه‌روه‌کو له‌ پی‌شدا له‌ باسی کفنی ئافره‌تاندا باس‌مان کرد .

شه‌شه‌م : شایسته‌ترین که‌س شایسته‌ بی‌ت به‌ شۆردنی و نوێژکردن له‌سه‌ری و به‌ خاکسپاردنی ئه‌و که‌سه‌یه که خۆی وه‌سی‌تی بۆ کردوو ، ئه‌مجار باوکی ، ئه‌مجار باپیری ، ئه‌مجار نزیکترین و نزیکترین له‌ (عه‌صه‌بات) له‌ حه‌قی پیاواندا .

وه بۆ شۆردنی ئافره‌تان له‌ پی‌شترین که‌س ئه‌و که‌سه‌یه خۆی وه‌سی‌تی بۆ کردوو ، ئه‌مجار دایکی ئه‌مجار داپیری ئه‌مجار نزیکترین و نزیکترین له‌ ئافره‌تان .

وه ژن و می‌رد بۆیان هه‌یه‌یه که‌تر بشۆرن ، چونکه (ابو بکر الص‌دیق) خیزانه‌که‌ی خۆی شوش‌ت و عه‌لی کو‌ری ئه‌بو تالی‌ب فاتیمه‌ی خیزانی شوش‌ت .

حه‌وته‌م : شی‌وازی نوێژکردن له‌سه‌ر مردوو : چوار (الله‌ اک‌بر) ده‌کات ، وه له‌ پاش یه‌که‌م سو‌ره‌تی (الفاتحه‌) ده‌خوینی ، وه ئه‌گه‌ر سو‌ره‌تی‌کی تری بجووک یان ئایه‌تی‌ک یان دوو ئایه‌تی خویند ئه‌وا شتی‌کی باشه ، به‌ به‌ل‌گه‌ی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که له‌ (ئیب‌ن عه‌بباس) هه‌و هاتوو ، ئه‌مجار (الله‌ اک‌بر)ی دووهم ده‌کات وه‌ سه‌لاوات ده‌دات له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌روه‌کو ئه‌وه‌ی له‌ ته‌حی‌اتدا هاتوو ، ئه‌مجار (الله‌ اک‌بر)ی سی‌یه‌م ده‌کات و ده‌لی‌ت : (الله‌م اغفر لی‌نا و می‌تنا ، و شا‌ه‌دنا و غائ‌بنا ، و صغیرنا و کبیرنا ، و ذکرنا و أن‌ثانا ، الله‌م

من أحييته منا فأحيه على الاسلام ، ومن توفيته منا فتوفه على الايمان ، اللهم اغفر له وارحمه ، وعافه واعف عنه ، وأكرم نزله ، ووسع مدخله ، واغسله بالماء والثلج والبرد ، ونقه من الخطايا كما ينقي الثوب الابيض من الدنس ، وأبدله داراً خيراً من داره ، وأهلاً خيراً من أهله ، وأدخله الجنة ، وأعذه من عذاب القبر ، وعذاب النار ، وافسح له في قبره ، ونور له فيه ، اللهم لا تحرمننا أجره ، ولا تضلنا بعده)

ئەمجار (الله أكبر)ی چوارەم دەکات و بە یەک سەلام بە لای راستدا سەلام دەداتەووە .

وہ موسّته‌حەبە هەردوو دەستەکانی بەرزکاتەووە لە هەر (الله أكبر) ی‌کدا .

وہ ئەگەر مردوووەکە ئافرەت بوو ئەوا دەگووتریّت : (اللهم أغفر لها الخ) .

وہ ئەگەر دوو جەنازە بوون ئەوا دەگووتریّت : (اللهم أغفر لهما الخ) .

وہ ئەگەر جەنازەکان لەو زیا‌تر بوون ئەوا دەگووتریّت : (اللهم أغفر لهم الخ) .

بە‌لام ئەگەر مردوووەکە منداڵ بوو ئەوا لە جی‌ی دوعا کردن بۆی بە لی‌خۆش‌بوون ئەم دوعایە دەخویندریّت : (اللهم اجعله فرطاً وذخراً لوالديه ، وشفيعاً مجاباً . اللهم ثقل به موازينهما وأعظم به أجورهما ، وألحقه بصالح سلف المؤمنين ، واجعله في كفالة إبراهيم (عليه الصلاة والسلام) ، وقره برحمتك عذاب الجحيم) .

وہ سوننەت وایە کە ئیمام بەرانبەر بەسەری پیاو بوەستیت ، وە بەرانبەر بە ناوە‌راستی ئافرەت بوەستیت ، وە ئەگەر چەند جەنازە‌یەک بوون ئەوا سوننەتە کە پیاوان لە لای ئیمامەووە بن و ئافرەتان لای قیبلەووە بن وە ئەگەر منداڵی کو‌ریان لە گە‌ڵدا بوو ئەوا لە نێوانیان دەبن (واتە : پیاوان ئەمجار منداڵانی کو‌ر ئەمجار ئافرەتان ئەمجار منداڵی کچان) وە دە‌بی سەری منداڵە کو‌رەکان بەرانبەر بە سەری پیاوان بیّت و ناوە‌راستی ئافرەتان بەرانبەر

به سه‌ری پیاوان بی‌ت و سه‌ری منداڵه‌ کچه‌کان به‌رانبه‌ر به سه‌ری ئافره‌تان بی‌ت و ناوه‌راستی منداڵه‌ کچه‌کان به‌رانبه‌ر به سه‌ری پیاوان بی‌ت، وه نوێژخوێنان هه‌موویان له پش‌تی ئیمامه‌وه ده‌بن، ئیلا مه‌گه‌ر نوێژخوێنه‌که ته‌نها یه‌ک که‌س بی‌ت ئه‌وا له پش‌تییه‌وه ناوه‌ستی به‌لکو له لای راستیه‌وه ده‌وه‌ستیت .

هه‌شته‌م : شیوازی ناش‌تی مردوو : ئه‌وه‌ی له شه‌رعدا هاتوو ه‌گه‌ر که‌ی قوول بک‌ری‌ت تاوه‌کو ناوه‌راستی (ناوقه‌دی) پیاوان، وه له‌ه‌دیکی هه‌بی‌ت به‌رووی قیبله‌وه، وه مردوو‌ه‌که به‌خ‌ری‌ته ناو له‌ه‌ده‌که‌وه له‌سه‌ر لای راستی، وه گرێه‌کانی کفه‌که ده‌ک‌ری‌نه‌وه، وه ده‌رناهی‌ن‌ری‌ت به‌لکو وازی له‌ ده‌هی‌ن‌ری‌ت، وه ده‌موچاوی ئاشکرا ناک‌ری‌ت ئه‌گه‌ر هاتوو مردوو‌ه‌که ژن بی‌ت یان پیاو بی‌ت، ئه‌مجار خش‌ته‌کانی ریک ده‌خ‌ری‌ت به سه‌ردا، ئه‌مجار به‌ قور که‌لینه‌کانی ده‌گ‌ری‌ت بۆ ئه‌وه‌ی توند بی‌ت و له خۆل‌یش بی‌پاری‌زی، وه ئه‌گه‌ر خش‌ت نه‌بوو ئه‌وا به ش‌تی تر وه‌کو له‌و‌حیک یان به‌رد یان دار داده‌پۆش‌ری‌ت بۆ ئه‌وه‌ی له خۆله‌که بی‌پاری‌زی، ئه‌مجار خۆل به سه‌ری‌دا ده‌ک‌ری‌ت، وه موسته‌حه‌به‌به له‌و کاته‌دا بگو‌تری‌ت : (بسم الله و علی ملة رسول الله) واته : به ناوی خواو له سه‌ر میله‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ). وه به ئه‌ندازه‌ی بستیک قه‌بره‌که به‌رز ده‌ک‌ری‌ته‌وه، وه چه‌ند به‌ردیکی بچوکی ده‌خ‌ری‌ته سه‌ر ئه‌گه‌ر هه‌بوو ئه‌مجار ئاوپه‌رژین ده‌ک‌ری‌ت .

وه دروسته بۆ ئه‌وانه‌ی هاتوون له سه‌ر قه‌بره‌که راوه‌ستن و دوعا بۆ مردوو‌ه‌که بکه‌ن، چونکه پی‌غه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ئه‌گه‌ر له ناش‌تی مردوو بوایه‌ته‌وه له‌سه‌ری راده‌وه‌ستاو ده‌یفه‌رموو : (استغفروا لاخیکم و سألوا له التبیات فانه الآن یُسأل) ^(١). واته : داوای لی‌خۆش‌بوون بۆ برا‌که‌تان بکه‌ن و داوای دامه‌زراوی بۆ بکه‌ن چونکه ئیستا ئه‌و پرسیاری لێ ده‌ک‌ری‌ت) .

(١) حدیث صحیح : صحیح ابی داود لل‌أل‌بانی برقم (٢٧٥٨)

نۆیه‌م : دروسته بۆ ئەو کەسانە‌ی کە نوێژیان لە‌سه‌ر نه‌کردوو ه نوێژی لە‌سه‌ر بکەن له پاش ناشتنی ، چونکه پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) ئەو کاره‌ی کردوو ه ، ئەوه‌ش له ماوه‌ی مانگی‌کدا بی‌ت یان که‌متر ، وه ئە‌گه‌ر ماوه‌که له‌وه زیاتر بوو ئە‌وا دروست نی‌یه نوێژ لە‌سه‌ر قه‌بره‌که بکری‌ت ، چونکه له پێغه‌مبه‌ری خواوه(ﷺ) نه‌هاتوو ه له پاش مانگی‌ک له ناشتنی مردوو نوێژی کردبی‌ت .

ده‌یه‌م : دروست نی‌یه که‌سوکاری مردوو ه‌که نان بۆ خه‌لکی دروست بکەن ، به به‌لگه‌ی ئە‌و ریاویه‌ته‌ی له (جریر بن عبدالله البجلي)یه‌وه هاتوو ه که هاوه‌لیکی به‌ریزه و ده‌فه‌رموی‌ت : (کنا نعد الاجتماع الى أهل الميت وصنعة الطعام بعد الدفن من النیاحه)واته : ئێمه کۆبوونه‌وه‌ی خه‌لکی له لای که‌سوکاری مردوو و دروستکردنی خواردن له پاش ناشتنی به شیوه‌نمان ده‌ژمارد) به‌لام دروستکردنی خواردن بۆیان و بۆ میوانه‌کانیان ئە‌وا دروسته ، وه دروسته بۆ که‌سوکار و هاوسی‌کانیان خواردنیان بۆ ئاماده بکەن ، چونکه کاتی هه‌والی مردنی (جه‌عفه‌ری کوری ئە‌بو تالیب) له شامه‌وه گه‌یشته پێغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فه‌رمانی کرده که‌سوکاره‌که‌ی خۆی که خواردن بۆ مالی جه‌عفه‌ر دروست بکەن ، وه فه‌رمووی : (إنهم أتاهم مايشغلهم) واته : ئە‌وان هه‌والیکیان پێغه‌مبه‌رێکه‌ی سه‌رقالی کردوون) ، وه ئاساییه که‌سوکاری مردوو ه‌که خه‌لکی و هاوسی بانگ بکەن بۆ ئە‌و نانه‌ی که به دیاری بۆیان هی‌نراوه ، ئە‌وه‌ی بزانی‌ن ئە‌و کاره‌ش کاتیکی دیاری کراوی نی‌یه له شه‌رعه‌دا .

یازده‌یه‌م : دروست نی‌یه ئافره‌ت حیداد (پرسه ، ته‌عزی‌باری) بگێری‌ت بۆ مردوو له سی‌ی رۆژ زیاتر ئیلا بۆ پیاوه‌که‌ی خۆی نه‌بی‌ت ئە‌وا پێویسته له‌سه‌ری چوار مانگ و ده رۆژ حیدادی بۆ بگێری ، ئیلا مه‌گه‌ر دووگیان بی‌ت ئە‌وا ماوه‌که‌ی به دانانی مندا له‌که ته‌واو ده‌بی‌ت به به‌لگه‌ی جی‌گربوونی سوننه‌تی راست و دروست له پێغه‌مبه‌ری خواوه(ﷺ) .

به‌لام پیاوان ئەوا دروست نییه بۆیان حیداد بۆ هیچ که‌سیک بگێرن
له نزیکه‌کانیان یان جگه له‌وان .

دوا‌زده‌یه‌م : دروسته بۆ پیاوان سه‌ردانی گۆرستان بکه‌ن له ماوه‌ی
جاریکدا به مه‌به‌ستی دوعاکردن بۆیان ، وه داوای به‌زه‌یی هاتنه‌وه‌ی
خوای گه‌وره بکات بۆیان ، وه یادی مردن و ئەوه‌ی له پاش مردن
دیت بکه‌ن ، به به‌لگه‌ی ئەو فهرمووده‌یه‌ی له پی‌غه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ)
هاتوو که ده‌فهرمویت : (زوروا القبور فإنها تذكركم الآخرة) واته :
سه‌ردانی گۆرستان بکه‌ن چونکه ئەوه دوا‌روژتان ده‌هینیت‌وه (یاد) ،
وه هاوه‌لانی خو‌ی فی‌رکردبوو ئەگه‌ر رو‌یشتن بۆ گۆرستان ئەم
دوعایه بخوینن ، (السلام علیکم أهل الدیار ، من المؤمنین والمسلمین ، وإنا
إن شاء الله بکم لاحقون ، نسأل الله لنا ولكم العافیة ، یرحم الله المستقدمین منا
والمستأخرین). واته : سلاوتان لی‌بیت ئەی خاوه‌ن خانه‌کان – ئەه‌لی
ئەم گۆرستانه – له ئیمانداران و موسلمانان ، وه ئی‌مه‌یش به ویستی
خوا پیتان ده‌گه‌ین ، داوا له خوا ده‌که‌ین له ئی‌مه‌و ئی‌وه ببوریت ،
خوا به‌زه‌یی به پیت‌که‌وتوو و دوا‌که‌وتوو که‌نماندا بیت‌وه).

به‌لام ئافره‌تان بۆیان نییه سه‌ردانی گۆرستان بکه‌ن ، چونکه
پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) : (لعن زائرات القبور) له‌عنه‌تی کردوو له‌و
ئافره‌تانه‌ی سه‌ردانی گۆرستان ده‌که‌ن .

هه‌روه‌ها چونکه ترسی ئەوه هه‌یه له سه‌ردانه‌که‌یاندا تووشی فیتنه
بن و هه‌روه‌ها ئارامگرتنیان که‌مه .

وه بۆیان نییه شو‌ینی جه‌نازه بکه‌ون بۆ گۆرستان ، چونکه
پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نه‌هی لی کردوون به‌و کاره ، به‌لام نو‌یژ کردن
له مزگه‌وت یان له نو‌یژگه (مصلی) ئەوا دروسته بۆ پیاوان و
ئافره‌تان .

ئەمه کۆتا باسه که توانرا به ئاسانی کۆی بکه‌ینه‌وه ، وص‌لی الله
وسلم علی نبینا محمدٍ وآله وصحبه .

بەشەكانى سەردانى گۆرستان

سەردانى

شىركى :

ئەگەر مەبەستى
وا بوو لە
خاوەن گۆرەكە
بپارىتەو.

سەردانىكى

بيدەيى :

ئەگەر مەبەستى
ئەو بوو لە
خوای گەورە
بپارىتەو لای
گۆرەكان .

سەردانىكى

دروست:

مەبەستى
يادکردنى رۆژى
دوايى بىت، وە
كۆچ و بارى بۆ
ئامادە نەكرىت،
وە مەبەستى
لىى دوەكردن
بۆ خۆى و
مردووەكان بىت
بەو شىوەيەى
هاتوو، وە هىچ
كارىك ناكات
ناكۆك بىت لە
گەل شەردا .

پرسیاره‌کان دهریاره‌ی نه‌وانه‌ی پیشوو:

۱/ پارێزگاری کردن له سیسته‌م و ئادابه شه‌رعیه‌کان له ئاکار و ره‌وشتی که‌سی موسڵمانه : (راسته — هه‌له‌یه) .

۲/ دینه‌که‌م فه‌رمانم پێ ده‌کات که هاوریتی پیاو خراپان بکه‌م و له پیاو چاکان دوور بکه‌ومه‌وه : (راسته — هه‌له‌یه) .

۳/ ئیسلام فی‌ری کردوین که هه‌لسوکه‌وتمان باش بێت له گه‌ل خزمه‌تکار و کریکار و جگه له‌وانه : (راسته — هه‌له‌یه) .

۴/ هاوریتی ئه‌و که‌سانه ده‌که‌م که ئازاری خه‌لکی ده‌ده‌ن به ده‌ست و زمانیان : (راسته — هه‌له‌یه) .

۵/ ئه‌گه‌ر که‌سی‌ک جوینی پێدام ئه‌وا منیش وه‌لامی ده‌ده‌مه‌وه و چیژی لی وه‌رده‌گرم : (راسته — هه‌له‌یه) .

۶/ ئیسلام فی‌ری کردووم که یارمه‌تی لی‌قه‌ومان و خه‌لکی لاواز بده‌م : (راسته — هه‌له‌یه) .

۷/ حه‌قی موسڵمان له‌سه‌ر موسڵمان ئه‌وه‌یه ئه‌گه‌ر نه‌خۆش که‌وت سه‌ردانی بکات و دو‌عای شیفای بۆ بکات : (راسته — هه‌له‌یه) .

۸/ به‌دوادا گه‌رانی نه‌ینی دهرهاوسی له ره‌وشت و ئاکاری موسڵمانانه : (راسته — هه‌له‌یه) .

۹/ خۆشه‌ویست‌ترین که‌س لای خوا ئه‌و که‌سه‌یه که له هه‌موو که‌س زیات‌ر سوودی بۆ خه‌لکی هه‌بی‌ت : (راسته — هه‌له‌یه) .

۱۰/ دوعای دهرچوون له مال بریتییه له : (بسم الله ولجنا وبسم الله خرجنا وعلى ربنا توكلنا) (راسته — هه‌له‌یه) .

۱۱/ ئه‌و که‌سه‌ی جوینم پێ دهدات پێی ده‌لیم : (یهدیکم الله ویصلح بالکم) (راسته — هه‌له‌یه) .

۱۲/ زیکره‌کان که‌سی موسلمان ده‌پاریژی و له خوا نزیک‌ی ده‌کاته‌وه : (راسته — هه‌له‌یه) .

۱۳/ نیشانه‌ی خۆشویستنت بۆ برا موسلمانانه‌که‌ت چییه ؟

.....

۱۴/ ئه‌وه‌ی به‌لگه‌ بی‌ت له‌سه‌ر نوقصانی ئیمان : هه‌سوودی به‌ برا موسلمانانه‌که‌ت ببه‌یت : (راسته — هه‌له‌یه) .

۱۵/ ئه‌و هۆکاره‌ چین که به‌ هۆیه‌وه‌ خۆشه‌ویستی به‌ ده‌ست ده‌هینی ؟

.....

۱۶/ ئه‌وه‌ی هه‌رامه له هۆشبه‌ره‌کان ئه‌وه‌یه که پێی ده‌لین (الخمیر) : (راسته — هه‌له‌یه) .

۱۷/ مه‌کروهه‌ فوو بکریته‌ خواردن و خواردنه‌وه‌دا : (راسته — هه‌له‌یه) .

۱۸/ موستەھبە لە پاش نانخواردن و پيش دەست شويشتن پەنجەكان
بليسيتهوه : (راستە – ھەلەيه) .

۱۹/ نيوەندبوون ئەو بەرنامە داواکراوھيه لە خواردن و پۆشاک و
رازاندنەوه : (راستە – ھەلەيه) .

۲۰/ شايستەترين کەس بۆ شۆردنى و نوێژکردن لەسەرى و ناشتنى
بريتييه لەئەمجارئەمجارئەمجار

۲۱/ قەرزدانەوهى مردوو : واجيبه سوننهته دروسته

۲۲/ حوکمی ناشتنی مردوو :

○ سوننهت ○ واجيبه ○ فەرزى ○ کيفايهيه

۲۳/ حوکمی تەلقين کردنى ئەو کەسەى لە گيانەلادايه :

○ واجيبه ○ سوننهته دروسته

۲۴/ حوکمی ئامادە بوونی ئەو کەسەى يارمەتى شويشتنى مردووھە
نادات : ھەرامه دروسته مەکروهه

۲۵/ گريی کفنه کە دەکريتهوه کاتى مردووھە دەخريته ناو گۆرەکەيهوه:
(راستە – ھەلەيه) .

۲۶/ ژن و ميژد يەکتر ناشۆرن چونکە بە مردنى يەکيکيان گريبهستى
ھاوسەرگيريه کە ناميني : (راستە – ھەلەيه) .

۲۷/ ژن و پياو بۆيان ھەيەبشۆرن .

۲۸/ ھەركەسى نوڭىزى لەسەر مردوو لە دەست دەرچوو ئەوا نوڭەكەى
..... ئەوھش لە ماوہى

۲۹/ گريان لەسەر مردوو دروستە بە رەھايى . (راستە – ھەلەيە) .

۳۰/ مردوو دەخريتە لەحدەكەيەوہ رووى لە قىبلە دەبيت : (راستە –
ھەلەيە) .

پێرستی بابەتەکان

- ۵..... راقه‌ی پێشه‌کی نوسەر
- ۸..... راقه‌ی وانه‌ی یه‌که‌م : سوره‌تی (الفاتحة) و سوره‌ته‌ کورته‌کان
- ۱۰..... گولبژێریک له‌ ته‌فسیری (تیسیرالکر م‌ الرّحمن).....
- ۵۱..... پرسیاره‌کان ده‌رباره‌ی پێشه‌کی و ته‌فسیر
- ۷۶..... راقه‌ی وانه‌ی دووهم : پایه‌کانی ئیسلام
- ۸۷..... راقه‌ی وانه‌ی سییه‌م : پایه‌کانی ئیمان
- ۹۴..... راقه‌ی وانه‌ی چواره‌م : به‌شه‌کانی ته‌وحید و به‌شه‌کانی شیرک
- ۱۰۲..... راقه‌ی وانه‌ی پینجه‌م : ئیحسان
- ۱۰۳..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ته‌وحید.....
- ۱۱۱..... راقه‌ی وانه‌ی شه‌شه‌م : مه‌رجه‌کانی نوێژ
- ۱۱۶..... راقه‌ی وانه‌ی هه‌وته‌م : پایه‌کانی نوێژ
- ۱۱۹..... راقه‌ی وانه‌ی هه‌شته‌م : واجیباته‌کانی نوێژ
- ۱۲۰..... راقه‌ی وانه‌ی نۆیه‌م : روونکردنه‌وه‌ی ته‌حیات
- ۱۲۱..... راقه‌ی وانه‌ی ده‌یه‌م : سوننه‌ته‌کانی نوێژ
- ۱۲۳..... راقه‌ی وانه‌ی یازدهیه‌م : بوجه‌لکه‌ره‌وه‌کانی نوێژ
- ۱۲۶..... ئه‌حکامه‌کانی سوژده‌ی سه‌هو :.....
- ۱۲۷..... بوخته‌یه‌ک له‌سه‌ر چۆنیه‌تی نوێژ به‌ وینه‌ :.....
- ۱۳۸..... کورته‌یه‌ک له‌سه‌ر نوێژ و ئه‌حکامه‌کانی
- ۱۴۱..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر نوێژ
- ۱۴۸..... راقه‌ی وانه‌ی دوازه‌یه‌م : مه‌رجه‌کانی ده‌ستنوێژ
- ۱۵۱..... راقه‌ی وانه‌ی چواره‌یه‌م : فه‌رزه‌کانی ده‌ستنوێژ

- ۱۵۲..... راقه‌ی وانه‌ی چوارده‌یه‌م : یوچه‌لکه‌ره‌وه‌کانی ده‌ستنوێژ
 ۱۵۴..... پوخته‌یه‌ک له‌سه‌ر چۆنیه‌تی ده‌ستنوێژ به‌ وینه
 ۱۵۸..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر پاکوخواوینی (ته‌هاره‌ت)
 ۱۶۴..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر پاکوخواوینی (ته‌هاره‌ت)
 ۱۶۷..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر زه‌کات
 ۱۷۵..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر زه‌کات
 ۱۸۰..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر رۆژوو
 ۱۸۹..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر رۆژوو
 ۱۹۲..... پاشکۆیه‌ک له‌سه‌ر هه‌ج و عومه
 ۲۰۴..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر هه‌ج
 ۲۰۸..... راقه‌ی وانه‌ی پازده‌یه‌م: خۆرازانده‌وه‌به‌ ئاکاره‌شه‌رعیه‌کانه‌وه
 ۲۰۹..... راقه‌ی وانه‌ی شانزده‌یه‌م: ده‌ستگرتن به‌ ئادابه‌ ئیسلامیه‌کانه‌وه
 ۲۱۲..... راقه‌ی وانه‌ی هه‌ڤده‌یه‌م: وریاکردنه‌وه‌ له‌ شیرک و سه‌رپێچیه‌کان
 ۲۱۵..... راقه‌ی وانه‌ی هه‌ژده‌یه‌م : ئاماده‌کردن و ناشتنی مردوو
 ۲۲۳..... پرسیاره‌کان له‌سه‌ر ئادابه‌کان و جه‌نازه
 ۲۲۷..... پێرست